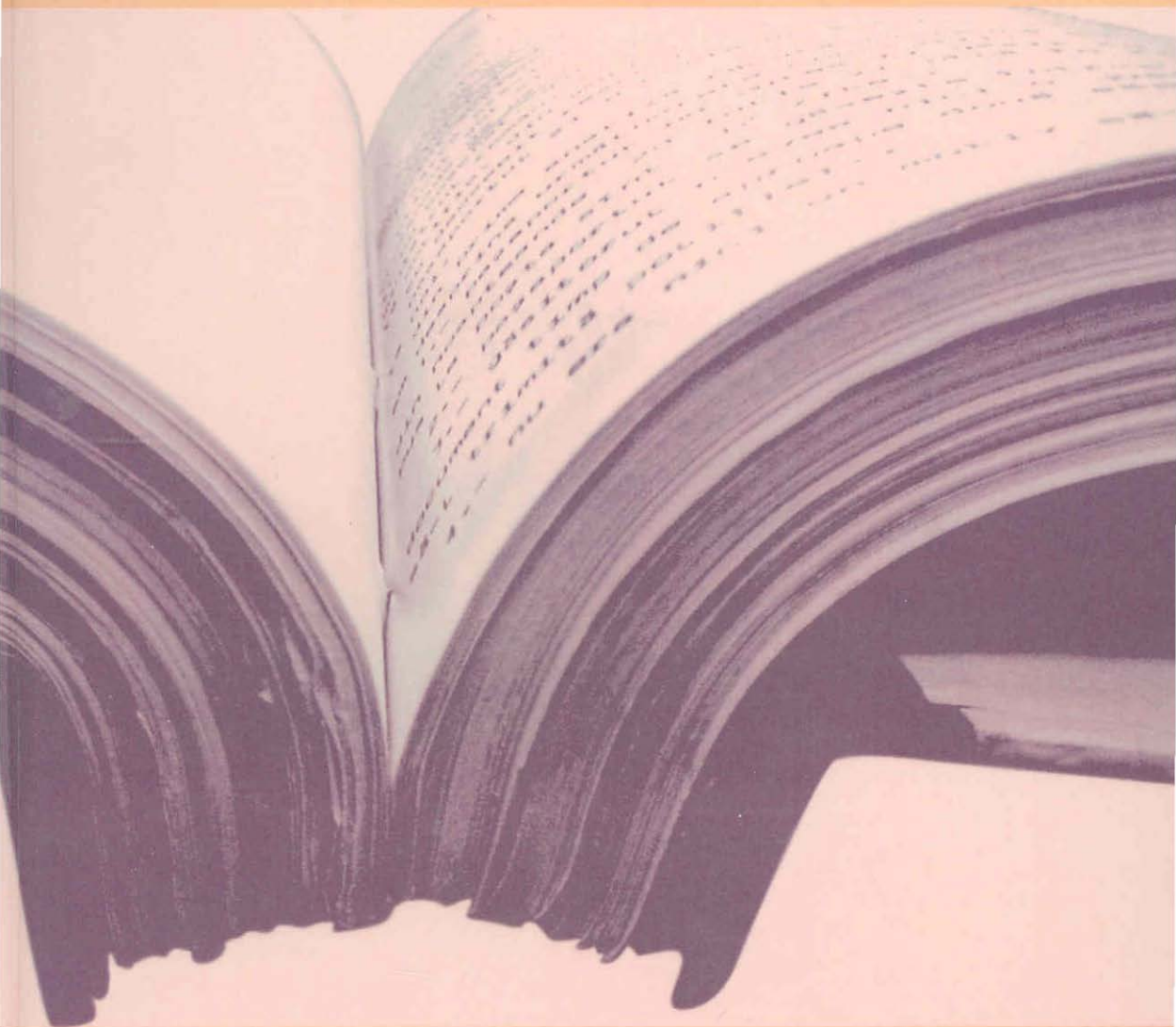

Caietele CNSAS

Anul III, nr. 1(5)/2010

Acest volum a fost publicat cu
sprijinul financiar al
FUNDAȚIEI KONRAD
ADENAUER

Caietele CNSAS

**Revistă semestrială editată de
Consiliul Național
pentru Studierea Arhivelor Securității**

Anul III, nr. 1 (5)/2010

Editura CNSAS
București
2012

**Consiliul Național
pentru Studiarea Arhivelor Securității**

București, str. Matei Basarab, nr. 55-57, sector 3

www.cnsas.ro

Caietele CNSAS, anul III, nr. 1 (5)/2010

ISSN:1844-6590

Consiliu științific:

Dennis Deletant (University College London)

Łukasz Kamiński (Institute of National Remembrance, Warsaw)

Gail Kligman (University of California, Los Angeles)

Dragoș Petrescu (University of Bucharest & CNSAS)

Vladimir Tismăneanu (University of Maryland, College Park)

Virgiliu-Leon Țărău (Babeș-Bolyai University & CNSAS)

Katherine Verdery (The City University of New York)

Pavel Žáček (Institute for the Study of Totalitarian Regimes, Prague)

Colegiul de redacție:

Silviu B. Moldovan

Liviu Țăranu (responsabil de revistă)

Coperta: Cătălin Mândrilă

Machetare computerizată: Liviu Țăranu

Corectură text în limba engleză: Gabriela Toma

**Editura Consiliului Național
pentru Studiarea Arhivelor Securității**

e-mail: editura@cnsas.ro

CUPRINS

I. Aparatul represiv comunist: instituții, cadre, obiective

Nicolae Ioniță , <i>Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale de securitate de la sfârșitul anilor '50</i>	7
Liviu Pleșa , <i>Cadrele Securității în anul 1968</i>	61
Liviu Țăranu , <i>O figură din umbra politicii românești: generalul Eugen Luchian</i>	83
Florian Banu , <i>Înființarea Departamentului de Informații Externe – de la memorialistică la document</i>	101

II. Sub lupa Securității

Raluca Nicoleta Spiridon , <i>Tudor Arghezi în atenția structurilor de informații (1932-1946)</i>	129
Oana Ionel , <i>Lotul „24 februarie 1945”. Propagandă și înscenare judiciară</i>	149
Raluca Nicoleta Spiridon , <i>Revolta minerilor de la Motru din 19 octombrie 1981</i>	183
Vasile Valentin , <i>Acțiunea „Orient '88”. A eclata în țara dimineților liniștite. Participarea Românei la Jocurile Olimpice de la Seul (1988)</i>	197

III. Recenzii. Note de lectură

Sorin D. Ivănescu, <i>Securitatea în perioada 1948-1958. Organizare, metode, obiective</i> , Iași, Junimea, 2009, 537 p. (Florian Banu).....	217
Pavel Moraru, <i>Urmașii lui Felix Dzerjinski. Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, 1940-1991</i> , București, I.N.S.T., 2008, 272 p. (Luminița Banu).....	259
Keith Jeffery, <i>MI6. The History of the Secret Intelligence Service. 1909-1949</i> , Bloomsbury Publishing, London, New York, Berlin and Sydney, 2010, 810 p. (Florian Banu).....	265

IV. Abrevieri	281
----------------------------	-----

V. Lista autorilor	283
---------------------------------	-----

SUMMARY

I. THE COMMUNIST REPRESSIVE SYSTEM: INSTITUTIONS, OFFICERS AND OBJECTIVES

Nicolae Ioniță , <i>Biographical forms of the heads of the Securitate's regional departments at the end of the 50'ies</i>	7
Liviu Pleșa , <i>Securitate's Staff Policy in 1968</i>	61
Liviu Țăranu , <i>A Figure in the Shadow of Romanian Politics: General Eugen Luchian</i>	83
Florian Banu , <i>The Foundation of the Department of External Information - from memoirs to document -</i>	101

II. UNDER SECURITATE'S STRICT SURVEILANCE

Raluca Nicoleta Spiridon , <i>Tudor Arghezi, Target of the Information Agencies (1932-1964)</i>	129
Oana Ionel , <i>The "24 February 1945" Group Propaganda and Judicial Frame-up</i>	149
Raluca Nicoleta Spiridon , <i>The Miners' Strike in Motru, on 19 October 1981</i> ...	183
Vasile Valentin , <i>The "Orient '88" Operation. Torments in the Land of the Morning Calm. Romania's Participation in the Seoul Olympics (1988)</i>	197

III. REVIEWS. READING NOTES	217
--	-----

IV. ABBREVIATIONS LIST	281
-------------------------------------	-----

V. AUTHORS' LIST	283
-------------------------------	-----

I. APARATUL REPRESIV COMUNIST: INSTITUȚII, CADRE, OBIECTIVE

Nicolae IONIȚĂ

FIȘE BIOGRAFICE ALE ȘEFILOR DIRECȚIILOR REGIONALE DE SECURITATE DE LA SFÂRȘITUL ANILOR '50

BIOGRAPHICAL FORMS OF THE HEADS OF THE SECURITATE'S REGIONAL
DEPARTMENTS AT THE END OF THE 50'IES.

I tried in this study to retrace the biography of the heads of the Securitate's regional departments. They have led these quarters, broadly speaking, between 1956-1963. This period was marked in Romania by the successive replacements of the most of the repression bodies' commanders, appointed in these positions since 1945. During the above mentioned period, one could possibly find at the head of the Securitate's regional departments outstanding old officers in the system, like Gheorghe Crăciun, Aurel Stancu, Nicolae Pandele, Nicolae Munteanu, Mihail Kovacs etc. Their contribution to the establishment of the communist regime and to the application of repressive measures was essential. Besides „the old guard”, there were also new leaders, successively advanced in the Securitate's system. Some of them, like Pavel Costandache and Radu Dumitru, acquired very important posts.

I believe that a presentation of these officers' biography is very interesting. On the one hand, somebody could take notice of the professional trajectory of the Securitate's old commanders. On the other hand, these biographies draft an image of the staff policy's guidelines applied by the Romanian apparatus of repression, beginning with the second half of the '50-ies.

Etichete: Securitate, biografii, șefi direcții regionale, politica de cadre

Keywords: Securitate, biography's, head of the Securitate's regional departments, staff policy

Instaurarea regimului comunist în România, din martie 1945, a condus la o creștere considerabilă a gradului de centralizare a statului român. O asemenea evoluție a avut drept cauză, în principal, urmarea modelului sovietic în această privință, deși politica de centralizare statală avea o îndelungată tradiție în spațiul românesc. Aceasta nu trebuie însă să ne conducă la minimalizarea influenței avute de autoritățile politice și represive de la nivel local după 1945. În ciuda controlului destul de rigid exercitat asupra lor din partea Biroului Politic al P.M.R., prim-secretarii regionali au avut un rol hotărâtor în aplicarea politicii partidului la nivel local deținând, în același timp, o putere considerabilă în regiunile la conducerea cărora se aflau. Întreaga lor influență avea o bază foarte fragilă, ea datorându-se exclusiv încrederii de care se bucurau din partea conducerii centrale a partidului, ce putea dispune în mod discreționar de soarta lor, dar, atâta timp cât urmau fără abatere ordinele venite de la centru și nu cădeau victime ale luptelor intestinale din cadrul P.M.R., susținând o facțiune opusă lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretarii regionali rămâneau adevărați stăpâni pe plan local.

Nicolae Ioniță

De o autoritate asemănătoare au beneficiat și șefii direcțiilor regionale ale M.A.I. din anii '50. Având, la nivel regional, o poziție echivalentă celei a ministrului Afacerilor Interne de la nivel central – dacă avem în vedere faptul că exercitau conducerea organelor de Securitate, Miliție și a tuturor structurilor locale ale M.A.I. – șefii direcțiilor regionale M.A.I. au avut o contribuție esențială la politica represivă a regimului comunist în anii instaurării sale în România. Deși mulți dintre acești ofițeri au afirmat ulterior că nu ar fi făcut decât să urmeze cu strictete ordinele venite din partea conducerii M.A.I., nu se poate subestima în nici un fel rolul avut de șefi de unități regionale precum Gheorghe Crăciun, Mauriciu Ștrul, Nicolae Pandelea, Mihail Kovacs, Aurel Stancu ș.a. în reprimarea oricărei rezistențe la adresa regimului comunist din România. De fapt, din anumite puncte de vedere, despre unii dintre aceștia s-ar putea afirma că au avut o importanță mai mare în politica represivă a regimului decât mulți dintre șefii direcțiilor centrale.

Acestea sunt motivele pentru care am încercat, în paginile următoare, să reconstitui biografia șefilor direcțiilor regionale ale M.A.I. de la hotarul anilor '50 - '60 ai secolului trecut, mai precis între anii 1956 – 1963. Această perioadă este, cred, una foarte semnificativă din punctul de vedere al politicii de cadre desfășurate la nivelul organelor române de represiune, în primul rând datorită schimbărilor generalizate întinse la nivelul aproape al tuturor conducătorilor de direcții centrale și regionale ale Securității. Comandanți ai organelor de represiune care contribuiseră în mod direct la instaurarea și consolidarea regimului comunist din România după 1945 au fost înlocuiți succesiv de o altă generație de ofițeri, a căror ascensiune se datora în mod exclusiv activității în cadrul aparatului de Securitate. Poate fi instructivă, cred, comparația care se poate face între biografiile șefilor de direcții regionale – precum Gheorghe Crăciun, Mauriciu Ștrul, Mihail Kovacs ș.a. – a căror carieră se încheie în acești ani sau în perioada imediat următoare, și cea a „oamenilor noi”, șefi de unități promovați la conducere după 1956 – acestea fiind cazurile lui Pavel Constandache, Radu Dumitru sau Ion Bolintineanu – care, din punctul de vedere al conducerii organelor române de represiune, reprezentau viitorul aparatului de Securitate.

În final, înainte de prezentarea propriu-zisă a acestor biografii, aș vrea să mai adaug câteva precizări. În primul rând, fișele biografice al comandanților direcțiilor regionale M.A.I. se vor succeda în ordine alfabetică, având drept criteriu numele celor șaisprezece regiuni în care era împărțită România în respectiva perioadă. Am utilizat, în cazul în care unele din aceste unități administrative și-au schimbat denumirea după 1956, numele cel mai frecvent folosit pentru desemnarea lor între anii 1956 și 1963, precizând, între paranteze, și celelalte denumiri folosite pentru regiunea respectivă. Ca un ultim detaliu „tehnic”, aș menționa faptul că gradul alăturat numelui ofițerilor prezentați în studiul de față este cel pe care aceștia îl aveau la numirea lor la conducerea unei unități regionale, indiferent de faptul că au mai fost avansați ulterior.

De asemenea, mă simt dator să avertizez, de la bun început, asupra limitărilor inerente unui demers precum cel de față. Nu mi-am propus, prin cele ce urmează, nici pe departe, să epuizez subiectul biografiilor șefilor direcțiilor regionale M.A.I. din perioada mai sus amintită. Golurile de informație și inexactitățile studiului de față sunt datorate, în primul rând, cantității și, mai ales, calității surselor documentare aflate la

dispoziție în momentul de față¹. Dacă pentru reconstituirea biografiilor unora dintre acești ofițeri am putut dispune de un material documentar mai bogat, furnizat de dosarul „de cadre” al acestora, în cazul altora a trebuit să mă bazez pe referate de cadre dispartate și, de multe ori, marcate de numeroase erori. La cazurile de mai sus, se mai adaugă cele în care sărăcia datelor documentare de care dispuneam nu mi-au permis o alcătuirea unei fișe biografice a ofițerilor în cauză. Acesta este și motivul pentru care am preferat să nu încerc reconstituirea biografiilor maiorului Ștefan Kasza, aflat la conducerea Direcției Regionale M.A.I. Hunedoara între 1957 și 1961, și a locotenent-colonelului Andrei Simion, șeful Regionalei M.A.I. Maramureș în perioada 1958 – 1962. De asemenea, nu am inclus aici fișele biografice privind activitatea șefilor Direcției Regionale M.A.I. Cluj, precum și cele referitoare la unii dintre comandanții Securității Capitalei și Regionalei M.A.I. București din acești ani, dat fiind faptul că ele au fost prezentate deja, în cadrul unor articole apărute anterior în paginile acestei publicații². Un caz asemănător este cel al șefului Direcției Regionale M.A.I. Stalin din perioada 1958 – 1961, Pavel Aranici, a cărui biografie a făcut obiectul unei cercetări cvasi-exhaustive din partea istoricilor Marius Oprea și Stejărel Olariu, față de care nu puteam aduce precizări noi în momentul de față³.

În fine, aș vrea să mai precizez, așa cum am făcut-o și anterior, faptul că nu mi-am propus decât reconstituirea biografiei acestor comandanți de unități și nu o evaluare a acțiunilor represive în care ofițerii în cauză au fost implicați.

1. Maior Pavel Constandache (n. 08.10.1925, în orașul Bacău, fiul unui cizmar, naționalitatea – română, studii – liceul, profesia de bază – mecanic auto), șef al Direcției Regionale M.A.I. Argeș (Pitești) în perioada 1957 – 1968.

Viitorul șef al Regionalei M.A.I. Argeș, după absolvirea a 7 clase generale în orașul Bacău, în 1939, a lucrat ca mecanic auto la diferite ateliere din Tecuci. A fost primit în cadrul U.T.C., în septembrie 1944 și apoi promovat ca activist U.T.C. la organizația județeană Tecuci. În septembrie 1946 s-a transferat la Secția Gospodărie a Comitetului Județean Bacău al

---

¹ Nu aș dori să subestimez în nici un fel importanța pe care o au erorile comise chiar de autorul studiului de față, pierdut, asemenea ofițerilor de cadre din alte timpuri, în noianul de repere cronologice și toponimice întâlnite în încercarea de reconstituire a biografiilor mai sus amintite. Pentru aceste erori, nu pot decât să-mi cer scuze anticipat și să adaug faptul că orice sugestii de corectare a datelor prezentate sunt mai mult decât binevenite. Sper numai ca erorile proprii să nu fie principala deficiență a acestui material.

² Pentru biografiile șefilor Regionalei M.A.I. Cluj, vezi articolul lui Liviu Pleșa, *Cadrelor de conducere din Direcția Regională de Securitate Cluj. Date biografice*, în *Caietele CNSAS*, anul II, nr. 1(3)/2009, pp. 119 – 132. Pentru biografia lui Tănase Evghenie, șef al Securității Capitalei în perioada 1957 – 1958 și cea a lui Nicolae Iani, aflat la conducerea Direcției Regionale M.A.I. București între 1957 și 1962, vezi N. Ioniță, *Fișe biografice ale șefilor direcțiilor centrale din Securitate din anii 60*, în *Caietele CNSAS*, anul II, nr. 1(3)/2009, pp. 109 – 111, respectiv 116 – 117.

³ Vezi Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949 – 1989*, Iași, Ed. Polirom, 2002, pp. 541 – 542.

Nicolae Ioniță

P.C.R. în funcția de conducător auto. În perioada decembrie 1947 – octombrie 1949 și-a satisfăcut stagiul militar în cadrul Diviziei „Tudor Vladimirescu”, iar apoi s-a reîntors în postul deținut la Comitetului Județean Bacău al P.M.R. După 6 luni a fost încadrat în Securitate, cu gradul de plutonier și repartizat în funcția de conducător auto în cadrul Serviciului Județean de Securitate Bacău. Din august 1950 este înaintat la gradul de sublocotenent și numit în funcția de lucrător operativ la aceeași unitate teritorială. În perioada 1951 – 1953 a îndeplinit funcția de șef al Secției Raionale de Securitate Pașcani, iar apoi pe cea de șef al Serviciului Raional de Securitate Roman. Din 1954 a fost promovat ca locțiitor (pe linie de spate) al șefului Direcției Regionale Iași a M.A.I. În toate aceste funcții deținute în cadrul aparatului de Securitate, P. Constandache s-a făcut remarcant prin „orientare, inițiativă și calități organizatorice”, contribuind la „demascarea” mai multor „grupuri dușmănoase”⁴.

Avându-se în vedere calitățile dovedite de Constandache, în ianuarie 1957 acesta a fost transferat în postul de locțiitor al șefului Direcției Regionale M.A.I. Pitești (redenumită ulterior Argeș), pentru ca, de la 1 decembrie același an, să preia conducerea acestei direcții⁵. În funcția deținută, a fost apreciat pentru competența și calitățile organizatorice de care ar fi dat dovadă și s-a remarcat, mai ales, prin succesul obținut în depistarea și capturarea membrilor „bandelor teroriste” ce acționau pe teritoriul regiunii (Șerban – Voican, Arsenescu, Arnăuțoiu), fiind avansat succesiv în grad, până la cel de general-maior și recompensat prin acordarea mai multor ordine și medalii – „Steaua R.P.R.” și „23 August”⁶. În 1968, cu ocazia schimbării organizării administrativ-teritoriale a României, P. Constandache a fost confirmat în funcția de șef al Inspectoratului de Securitate al Județului Argeș, pentru a fi mutat apoi, din 19 martie 1971, în aparatul central, și numit în funcția de șef al nou-creatului Centru de Informatică și Documentare (C.I.D.) – fostul Serviciu „C”, funcție pe care acesta a ocupat-o până în 1975, când, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 122/13 februarie 1975, a fost trecut în retragere⁷.

2. Maior Radu Dumitru (Ciobanu) – n. 11.12.1921, în comuna Căldăraru, regiunea Pitești, fiul unui muncitor, naționalitatea – română, profesia de bază – ajustor mecanic, studii – 4 clase la școala de arte și meserii și un curs de specializare cu durata de un an în U.R.S.S. (ianuarie 1955 – ianuarie 1956) – șef al Direcției Regionale M.A.I. Bacău în perioada 1956 – 1968.

Radu Dumitru a absolvit școala de arte și meserii în 1940, lucrând ulterior ca ajustor mecanic la Uzinele I.A.R. din Brașov – secția armament, până în primăvara anului 1944, când a fost transferat, împreună cu o parte a uzinei în cauză, în Câmpulung Muscel. După 23 august 1944, a participat la mai multe „acțiuni muncitorești”, motiv

---

⁴ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Constandache Pavel*, f. 14 – referat de cadre privind activitatea general – maiorului Constandache Pavel, din 23.10.1973, semnat de șeful Direcției Cadre și Învățământ, general – maior Vlad Iulian.

⁵ *Ibidem*, f. 39 – *Notarea de serviciu pe intervalul de timp de la 1 ianuarie 1968 la 31 iulie 1968, privind pe colonel Constandache Pavel.*

⁶ *Ibidem*, f. 76 – referat de cadre privind activitatea maiorului de Securitate Constandache Pavel, din 24.06.1960, semnat de șeful Direcției Cadre, colonel Pateșan Ioan.

⁷ *Ibidem*, f. 12 – *Hotărâre a Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România*, nr. 122/13.02.1975.

pentru care, în 1945, a fost primit în rândurile P.C.R., fiind ales în funcția de secretar al Comitetului de partid din cadrul I.M.S. Câmpulung Muscel⁸.

Intrarea în rândul cadrelor Securității a lui Radu Dumitru s-a produs în cursul anului 1948, când a fost încadrat cu gradul de sublocotenent în nou înființata D.G.S.P. și repartizat la Serviciul Județean de Securitate Câmpulung Muscel. Din 1949, este numit în funcția de șef serviciu și avansat la gradul de locotenent, pentru ca, în 1951, să fie transferat la Regionala M.A.I. Ploiești, în funcția de șef al Serviciului 2 și, până în 1953, înaintat succesiv în grad până la cel de maior. În 1953 a fost promovat în funcția de locuitor al șefului Direcției Regionale Ploiești a M.A.I., rămânând în acest post până în ianuarie 1955, când a plecat în U.R.S.S pentru a urma un curs de pregătire în munca de Securitate, cu durata de un an. „Ca urmare a rezultatelor obținute, atât în muncă, cât și la cursul de perfecționare”, în ianuarie 1956, la întoarcerea sa din Uniunea Sovietică, a fost promovat la conducerea Direcției Regionale Bacău a M.A.I.⁹. În această funcție, Radu Dumitru era considerat de către conducerea Direcției Cadre a M.A.I. ca fiind un „tovarăș capabil”, ce știe „să organizeze munca” și „se achită conștiincios de sarcini”, motiv pentru care a fost distins ulterior cu mai multe ordine și medalii, fiind totodată avansat succesiv în grad, de la cel de locotenent-colonel, în 1958, până la general-maior, în 1977¹⁰.

Deși unitatea condusă de el se făcea deseori remarcată, prin numeroasele cazuri grave de indisciplină ale subordonaților săi, Radu Dumitru a reușit să se mențină în funcția de șef ale Direcției Regionale M.A.I. Bacău o perioadă relativ îndelungată de timp – după standardele din acea vreme – iar o dată cu reorganizarea administrativă a României din 1968, când au fost reînființate județele, a fost confirmat în funcția de șef

---

⁸ Fl. Dobre (coord.), *Securitatea. Structuri – cadre. Obiective și metode*, vol. I (1948 – 1967), pp. 207 – 208: *Referat de cadre al locotenent-colonelului Radu Dumitru (Ciobanu), șeful Direcției regionale M.A.I. Bacău*, din 15 septembrie 1960, alcătuit de Secția Cadre din cadrul Direcției Organizatorice a C.C. al P.M.R.

⁹ *Ibidem*, p. 209.

¹⁰ *Ibidem*. În ciuda longevității sale în funcție, Radu Dumitru nu a făcut multă vreme impresia unui conducător de unitate ce se bucura de autoritate în fața subalternilor. Un exemplu în acest sens îl constituie concluziile unui control efectuat în 1960 de Serviciul Inspecții la Direcția Regională Bacău a M.A.I. – control care găsește o situație cu adevărat dezastruoasă la fața locului – ce ne înfățișează imaginea unui șef complet depășit de abaterile subalternilor săi, care încerca să rezolve singur toate sarcinile trasate colectivului direcției Bacău, din simplul motiv că nu putea avea încredere în nici unul dintre proprii subordonați: „[...] Locotenent-colonel Radu Dumitru, în loc să se sprijine pe locuitori și pe ceilalți lucrători cu munci de răspundere, să-i îndrumeze (sic!), să aprecieze obiectiv activitatea lor și să-i tragă la răspundere cu toată seriozitatea pentru greșelile și abaterile săvârșite, s-a mulțumit să-și manifeste tot timpul neîncrederea în capacitatea acestora, să se izoleze de oameni în loc să-i pună serios la treabă, de frică că ei vor greși, le-a limitat atribuțiile și a căutat să rezolve singur toate problemele, chiar și cele mai puțin importante, transformându-se în șef de serviciu, birou și chiar în lucrător operativ, pierzând astfel din mână conducerea concretă a cadrelor din subordinea lui nemijlocită” – vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 192, f. 122: *Raportul Inspecției privind munca informativ – operativă desfășurată de organele Direcției Regionale M.A.I. Bacău, în perioada ianuarie 1959 – septembrie 1960*, al Serviciului Inspecții, din 26 oct. 1960, semnat de șeful colectivului de control, maior Man Traian și șeful Serviciului Inspecții, general-maior Demeter Alexandru.

al organelor Securității de la nivelul județului Bacău. După fuziunea dintre C.S.S. și Ministerul de Interne, în 1972, a preluat conducerea Inspectoratului Județean Bacău al Ministerului de Interne, funcție în care s-a menținut până la 19 octombrie 1977, când a fost trecut în rezervă, la 56 de ani. După mai bine de 21 de ani la conducerea organelor de represiune din regiunea, apoi județul, Bacău, Radu Dumitru poate fi considerat unul dintre cei mai longevivi șefi ai unităților centrale sau locale de Securitate din perioada 1945 – 1989¹¹.

3. Colonelul Gheorghe Crăciun¹² (n. 24.07. 1913, în comuna Mintiul Gherlei, jud. Cluj, fiul unui țăran sărac, naționalitatea – română, profesia de bază – cazangiu, studii – șapte clase primare și patru profesionale), șef al Direcției Regionale M.A.I. Brașov în perioada 1956 - 1958.

Viitorul colonel Crăciun absolvise șapte clase primare în comuna natală, în 1925, pentru ca, din 1927, să plece la Cluj, angajându-se ucenic la Atelierele C.F.R. Cluj, unde s-a calificat în meseria de cazangiu. Concomitent, a urmat și Școala profesională de ucenici, unde a absolvit patru clase. În această perioadă, a fost înscris în organizația locală de cercetași, participând, alături de membrii acesteia, la diverse tabere internaționale, în Cehoslovacia și Ungaria¹³. După terminarea uceniciei, Gh. Crăciun a

---

¹¹ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică, dosar nr. 2/1977, f. 110. Aceasta pare a fi, însă, singura sa realizare, dacă avem în vedere rezultatele tuturor controalelor care s-au efectuat la unitatea pe care o conducea în perioada anterioară lui 1967.

¹² Reconstituirea biografiei colonelului Crăciun face și obiectul studiului lui Andrei Muraru – *Profilul reeducatorului. Biografia lui Gheorghe Crăciun* – apărut în cadrul volumului *Forme de represiune în regimurile comuniste* (coord. Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu), Iași, Ed. Polirom, 2008, p. 109 – 117, care a utilizat, mai ales, informațiile cuprinse în dosarul de urmărire penală a fostului comandant al Penitenciarului Aiud, alcătuit de Parchetul Militar de pe lângă Curtea Militară de Apel București. Vezi, de asemenea, articolul aceluiași autor destinat biografiei lui Crăciun în Mihai Burcea, Marius Stan, Mihail Bumbăș (coord.), *Dicționarul ofițerilor și angajaților civili ai Direcției Generale a Penitenciarelor. Aparatul central (1948 – 1989)*, Iași, Ed. Polirom, 2009, p. 171 – 177. Fișa biografică de față reia multe din informațiile prezentate în studiile mai sus amintite – folosind, este adevărat, alte surse documentare – și aduce unele completări, punând mai mult accentul asupra activității lui Gh. Crăciun din perioada anterioară lui 1940. Am considerat că activitatea lui Gh. Crăciun dinainte de 1940 merită o atenție specială, dat fiind faptul că acest ofițer este unul dintre puținii care chiar a avut o biografie, spre deosebire de mulți dintre colegii săi de generație, în marea lor majoritate niște iluștri anonimi. De asemenea, mi-am propus să aduc și unele completări sau rectificări la informațiile prezentate de autorul mai sus citat în privința activității colonelului Crăciun din perioada ulterioară plecării sale de la conducerea Penitenciarului Aiud.

¹³ Într-o autobiografie din 1949, Gheorghe Crăciun declara, referitor la intrarea sa în organizația locală de cercetași: „La vârsta de 14 ani, am intrat în cercetășie. La această organizație mi-a plăcut foarte mult uniforma și pentru că o vedeam frumoasă și pentru că nu aveam haine cu ce să mă îmbrac. În cercetășie, am activat convins că fac bine ceea ce fac. [...] Cercetășia [pe] care am îmbrățășat-o cu încredere [...] avea 12 articole de lege, în aparență cu conținut democrat, mai ales art. 4, care spunea că cercetașul nu face deosebire de credință, clasă socială și avere. Chiar aceasta a contribuit la adormirea vigilenței mele de proletar” – vezi ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 261 871, vol. 1, ff. 13 – 14: *Completare la autobiografie*, din 13 octombrie 1949, semnată de colonel Gheorghe Crăciun.

continuat să lucreze în cadrul Atelierelor C.F.R. Cluj până în 1940, cu o întrerupere, în perioada 1934 – 1935, datorată încorporării sale în vederea satisfacerii stagiului militar. A fost membru al sindicatului muncitorilor ceferiști încă de la angajarea sa, dar nu a participat la acțiunile de protest ale acestora, precum greva generală din 1933, căreia nu i s-a alăturat pe considerentul că i-ar fi fost „frică de urmări”¹⁴. Atitudinea sa moderată în problemele sindicale i-a atras și bunăvoința administrației Atelierelor C.F.R., care l-a promovat, începând cu anul 1933, în postul de pedagog al ucenicilor C.F.R. din cadrul societății¹⁵. Această nouă dobândită funcție l-a adus în legătură, din 1934, cu președintele pe țară al Asociației Școlilor Profesionale (A.S.P.) și i-a facilitat alegerea, în cursul aceluiași an, anterior plecării sale în armată, în postul de președinte al filialei acestei asociații din Cluj¹⁶.

Alegerea în funcția de președinte al A.S.P. a fost privită de Gh. Crăciun ca o rampă de lansare pentru intrarea sa în viața politică, ceea ce l-a adus, în scurtă vreme, în conflict cu sindicatul muncitorilor ceferiști, în cadrul căruia activase până atunci. Astfel, conducerea sindicatului și-a exprimat dorința ca membrii Asociației Școlilor Profesionale să adere la mișcarea sindicală Cluj, ducând tratative în acest sens cu președintele recent ales al A.S.P. din oraș. Deși, inițial, s-a declarat de acord cu această inițiativă, în timpul ședinței de fuzionare, Gh. Crăciun, „după ce a ținut o cuvântare împotriva unificării, în mod demonstrativ a părăsit sala, fiind urmat de tinerii A.S.P.”. Mai mult decât atât, în perioada următoare, relațiile viitorului șef al organelor de represiune din regiunea Brașov cu sindicatul ceferiștilor au devenit foarte tensionate, datorită faptului că cel dintâi „începe să trimită tineri din A.S.P. la ședințele sindicale, cu scopul de a sparge unitatea acestora”¹⁷. Ulterior acestor incidente, ascensiunea lui Gh. Crăciun pe scena publică din Cluj a continuat prin înființarea, în 1936, a asociației „Reacțiunea”, al cărei președinte a devenit, după afilierea la această organizație a Asociației Școlilor Profesionale din oraș.

Pe lângă înființarea unei asociații cu un nume atât de sugestiv, Gh. Crăciun s-a implicat, de-a lungul timpului, și în activitatea diverselor grupări naționaliste sau de altă factură apărute pe plan local. Astfel, încă din 1933, viitorul comandant al organelor de represiune din regiunea Stalin, s-a apropiat de gruparea „Noi” – o asociație naționalistă

---

¹⁴ *Ibidem*, f. 8.

¹⁵ Apropierea lui Gheorghe Crăciun de administrația Atelierelor CFR a continuat și în anii care au urmat. Astfel, la căsătoria sa, în 1938, naș de cununie a fost directorul Atelierelor, Octavian Bucur, care apoi l-a promovat în funcția de ajutor de maestru și l-a trecut la „munca de birou”. Mai mult decât atât, în perioada 1938 – 1939, viitorul șef la Regionalei M.A.I. Brașov a făcut parte din Consiliul de Administrație al Asigurărilor Sociale Cluj, fiind numit în acest post tot de către conducerea Atelierelor CFR din oraș – vezi *ibidem*, f. 9 și 24: *Autobiografie* a lui Gheorghe Crăciun din 1951.

¹⁶ Ulterior, într-o autobiografie din 1951, Gh. Crăciun povestea și cum și-a desfășurat campania pentru alegerea în această funcție, căreia i-a dat o mare importanță la acea vreme: „a adunat muncitorii din atelierul lui și le-a spus să-l aleagă președinte, pentru a ajunge și el cineva” – vezi *ibidem*, f. 24: *Rezumat din problemele declarate de Crăciun Gheorghe în chestionarul dat cu ocazia verificării membrilor de partid din 1949 și în completările date în 1951 Comisiei Controlului de Partid*.

¹⁷ *Ibidem*, f. 8: Referat de cadre privind activitatea colonelului Crăciun N. Gheorghe, alcătuit de Direcția Cadre a M.A.I., din 10.10.1964

a studenților clujeni, întreținând relații apropiate cu liderul acesteia, Tiberiu Rebreanu¹⁸. În 1936, a fost numit vicepreședinte al asociației „Armonia”, condusă de administrația Atelierelor C.F.R. Cluj și s-a înscris și în alte organizații active la nivel local, precum „Voinicii lui Maniu” și „Sentinela”¹⁹. Din această perioadă datează și participarea sa la diferite conferințe și congrese ale unor organizații naționaliste locale, „unde, prin discursurile și articolele publicate, aducea calomniile la adresa P.C.R., a sindicatului, cât și a Uniunii Sovietice”²⁰. În 1937, a participat la o „acțiune propagandistică” ce viza împrăștierea cu pământ a muncitorilor ceferiști din oraș, Gh. Crăciun mergând în delegație, în acest scop, la ministrul liberal Valeriu Pop, căruia i-a solicitat „să intervină la locul în drept pentru împrăștierea muncitorilor C.F.R.-iști, care, spre deosebire de comuniști, voiesc să aibă un pic de pământ al lor”, rugămintea sa fiind preluată apoi, în această formă, în paginile ziarului „Tribuna Nouă” din 14 martie 1937²¹.

Ascensiunea politică a lui Gheorghe Crăciun în perioada anterioară lui 1944 a fost curmată însă de Dictatul de la Viena, din 30 august 1940. Imediat după anunțarea ratificării „acordului” de la Viena, la Cluj s-au organizat manifestații de protest, la care a participat și viitorul colonel al Securității. Acesta a reușit să se remarce și cu această

---

¹⁸ *Ibidem*, f. 8: *Referat de cadre privind activitatea colonelului Crăciun N. Gheorghe*, alcătuit de Direcția Cadre a M.A.I., din 10.10.1964, semnat de șeful Direcției Cadre, colonel Pateșan Ion și de șeful Serviciului 1 din cadrul Direcției, lt.col. Simionescu Aurel. Referitor la activitatea desfășurată de gruparea „Noi” și de participarea sa la acțiunile acesteia, Gh. Crăciun declară în autobiografia sa din 1949: „[...] Organizația «noistă» era, la Cluj, condusă de studentul Rebreanu. Aceasta era una din ciupercile naționaliste, care însă nu admitea legionarii și nici cuziștii. De la legionari au luat noiștii conducerea Centrului Studențesc prin violență, iar cuziștilor le-am spart congresul prin bătăi și tăiatul firelor de la microfoane. La aceste acțiuni eu nu participam. Membru înscris nu am fost la noiști. Activitatea mea s-a redus mai ales la prietenia cu Rebreanu Tiberiu. Totuși, pe mine se conta, fără însă a mi se da sarcini. De altfel, activitatea propriu zisă a noiștilor a fost în 1935, când eu eram militar” – vezi *ibidem*, f. 14, *Completare la autobiografie*, din 13 octombrie 1949, semnată de colonel Gheorghe Crăciun.

¹⁹ Conform datelor deținute de Serviciul „C” al M.A.I. în 1966, organizația „Sentinela” era înființată de foștii combatanți ai armatei „alb-gardiste” din anii războiului civil, având filiale în toate țările vecine Uniunii Sovietice din acea vreme. Scopul declarat al grupării era „lupta împotriva U.R.S.S și instaurarea regimului țarist” și era considerată ca având „un caracter terorist” pentru că ar fi preconizat „suprimarea reprezentanților statului sovietic din diferite țări”. În România, organizația își avea sediul central la Chișinău și era condusă de un fost general „alb-gardist” – vezi *ibidem*, f. 54: *Referat privind caracterul organizațiilor „Reacțiunea”, „Scolilor A.S.P. – C.F.R.” și „Voinicii Național Țărăniști”*, din 14 martie 1966, semnat de șeful Serviciului „C” al M.A.I, colonel Mihail Nedelcu.

²⁰ *Ibidem*, f. 9: Referat de cadre privind activitatea colonelului Gheorghe Crăciun din 10.10.1964.

²¹ *Ibidem*. Această acțiune nu a fost, totuși, pur propagandistică, ea finalizându-se cu acordarea unor loturi de pământ muncitorilor ceferiști din oraș. Împărțirea loturilor s-a făcut prin organizarea unei loterii publice, în cursul căreia diverse personalități ale orașului, ce susținuseră proiectul – printre aceștia numărându-se prefectul județului, generalul Hanzu, rezidentul regal, dar și Gh. Crăciun – au tras la sorți numele muncitorilor ce urmau să fie împrăștiți. Gh. Crăciun a fost unul dintre primii care au tras la sorți numele celor câștigători – vezi *ibidem*, f. 19: *Notă raport privind situația tov. col. Crăciun Gheorghe, șeful Penitenciarului Aind*”, semnată de șeful Serviciului 1 din Direcția Cadre a M.A.I, maior Simionescu Aurel.

ocazie între participanți, susținând discursuri „naționalist-șovine”, care ar fi „provocat unele ieșiri huliganice împotriva maghiarilor și evreilor în timpul manifestațiilor”²². Era însă ultima manifestare publică din acea perioadă a lui Gh. Crăciun, care a fost transferat ulterior la Atelierele C.F.R. Grivița – București, unde lucrează până în 1942, când a fost mutat la Sibiu. În perioada în care a fost angajat al unității C.F.R. din București, „ca urmare a atitudinii sale avute la Cluj, a fost izolat de muncitori”, fiind nevoit, în consecință, să-și schimbe poziția față de sindicat și să încerce să se apropie de „muncitorii înaintați cu atitudine antifascistă” din cadrul Atelierele, pentru care a și procurat o casă „conspirativă”, unde s-ar fi ținut ședințe ale P.C.R., la care însă Gh. Crăciun nu a participat²³. După mutarea la Sibiu, în 1942, a întreținut legături cu unii muncitori apropiați de mișcarea comunistă, din cadrul Atelierele C.F.R. locale, fără însă a desfășura „activitate organizată”.

Modificarea atitudinii lui Gh. Crăciun față de „mișcarea muncitorească” s-a produs după 23 august 1944, când, fiind „un element foarte adaptabil schimbărilor de regim”²⁴ a sesizat direcția pe care urma să o ia situația politică din țară și a început să „activeze” în sindicatul muncitorilor C.F.R. din Sibiu. Reușind să se facă remarcat și cu această ocazie, prin participarea la diverse manifestări publice ale sindicatului și organelor P.C.R. din localitate, în 1945 a fost primit în rândul membrilor P.C.R., pentru ca, în același an, să fie scos din producție și numit în funcția de chestor al Poliției din Sibiu. În această funcție, a fost considerat de către „forurile superioare” ale P.C.R. de atunci drept „cel mai bun chestor din țară”, motiv pentru care, la cererea șefului Siguranței din Cluj din acea vreme, colonelul M. Patriciu, a fost transferat, la începutul lui 1946, în funcția de chestor al Poliției Municipiului Cluj²⁵. În această nouă funcție, deși s-a remarcat datorită bunei „gestionări” a situației apărute în urma grevei de la Universitatea „Ferdinand I” (mai – iunie 1946)²⁶, activitatea sa a stârnit nemulțumirea colonelului Patriciu, care l-a considerat a nu fi suficient de ferm în fața agitațiilor naționaliste din Cluj și chiar ca fiind el însuși „pătruns de un spirit pronunțat naționalist, șovin și antisemit”, motive pentru care acesta a și cerut înlocuirea lui Crăciun din funcția deținută²⁷. Schimbarea solicitată s-a produs în cursul anului 1947, când Gh.

---

²² *Ibidem*, f. 20. Referitor la activitatea sa din perioada anterioară lui 1941, Gheorghe Crăciun declara ulterior că „a fost, în mare măsură, influențat de curentele fasciste și deseori dirijat de burghezie, care i-a folosit orgoliul, înfumurarea, dorința de a fi cineva și, dacă burghezia lucra mai abil, putea să fie și mai dăunător clasei muncitoare” – vezi *ibidem*, f. 26, *Autobiografie* a col. Crăciun din 1951.

²³ *Ibidem*, f. 9: Referat de cadre privind activitatea colonelului Gh. Crăciun din 10.10.1964.

²⁴ Idem, dosar nr. 261.872, f. 16: *Referat privind activitatea ton. lt. col. Crăciun Gheorghe, loctiitor șef al Comandantului de la Centrul de Coordonare Constanța*, din 1952, alcătuită de organizația de bază P.M.R. de la nivelul Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă.

²⁵ Vezi idem, dosar nr. 261.871, vol. 1, f. 43: *Referință privind pe Gh. Crăciun, dată de col. Patriciu Mihail, la 01.11.1949*.

²⁶ Liviu Pleșa (edit.), *Organizația de rezistență condusă de maiorul Nicolae Dabija (1948 – 1949)*, București, Ed. CNSAS, 2009, p. 606 – *Crăciun Gheorghe*, fișă biografică alcătuită de Liviu Pleșa.

²⁷ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 261.871, vol. 1, ff. 43 – 44. În 1949, după enumerarea unor aspecte pozitive ale personalității fostului chestor al Poliției clujene, M. Patriciu îl caracteriza pe Gh. Crăciun ca fiind „îngâmfat, demagog, oportunist, naționalist exagerat, motiv

Crăciun a fost transferat în funcția de prim-chestor al Poliției Constanța, unde însă a rămas numai pentru o lună.

Intrarea lui Gheorghe Crăciun în rândul organelor de Siguranță (ulterior, Securitate) s-a produs în iulie 1947, când a fost numit în fruntea Inspectoratului de Siguranță Sibiu. După înființarea Securității, în 1948, a fost numit director al Regionalei Sibiu a Securității Poporului, cu gradul de locotenent-colonel și a rămas la conducerea organelor de represiune din această regiune până în 1951. În perioada cât a deținut această funcție de conducere, a fost apreciat drept „un ofițer energic, hotărât și curajos în acțiuni”, care „a participat și și-a adus contribuția la depistarea, arestarea și lichidarea multor fugari constituiți în grupuri sau izolați și a altor elemente dușmănoase”²⁸. În 1951, a fost numit la conducerea Direcției Regionale de Securitate Craiova, unde l-a înlocuit pe Eugen Vistig, ce nu reușise să facă față situației operative din regiune. În același an, însă, Comisia Controlului de Partid l-a sancționat cu „vot de blam cu avertisment” pentru „unele acțiuni și fapte cu caracter diversionist și provocator împotriva mișcării muncitorești”, pe care Gh. Crăciun le-ar fi desfășurat înainte de 1941, precum și pentru legăturile avute anterior cu „foștii agenți provocatori și cu administrația C.F.R.”, propunând, în același timp, transferarea sa în „muncă la Miliție”²⁹.

Această sancțiune ar fi putut reprezenta sfârșitul carierei în Securitate a șefului de atunci al Regionalei Craiova. Un prim semn al faptului că această variantă era luată în considerare de către conducerea organelor române de represiune de atunci l-a constituit transferarea sa, în 1952, la Direcția Generală a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, în funcția de locțiitor-șef al comandantului Centrului de Coordonare Constanța, funcție în care s-a ocupat de munca informativă în rândul deținuților care munceau la șantierul Canalului Dunăre – Marea Neagră. A fost destituit și din acest post, la 17 iunie 1953, de către ministrul Afacerilor Interne, Pavel Ștefan, care-l acuza, în ordinul de destituire că, alături de șeful său, comandantul Centrului mai sus amintit, „prin activitatea lor, au încurajat la acte anarhice pe unii comandanți de lagăre și colonii de muncă, nu au tras la răspundere pe aceia care nu aplică prevederile regulamentare și nu au sesizat conducerea direcției asupra situației din unitățile subordonate”³⁰. În consecință, Gh. Crăciun a fost scos din sectorul operativ al organelor române de represiune, fiind numit, în 1954, în funcția de șef al Întreprinderii de Construcții M.A.I., ceea ce reprezenta, cu siguranță, o retrogradare față de funcțiile deținute până atunci.

---

pentru care n-a putut rupe legăturile cu elementele dăunătoare regimului nostru democratic, elemente care erau prietenii și cunoscuții lui” din Cluj – vezi *ibidem*, f. 44.

²⁸ *Ibidem*, f. 10: Referat de cadre privind activitatea colonelului Gh. Crăciun din 10.10.1964. În această perioadă, locotenent-colonelul Gh. Crăciun „a condus acțiunile pentru lichidarea bandelor Pufi Popescu, Popa Ștefan, Rus Ilarie, Duma, Caragea, Macavei etc.”, „a arestat personal pe Vaida Voievod, A.C. Cuza, Hațegănu și mai multe elemente fasciste – teroriste ca Depner Willi, Blaha și alții”, iar „în prinderea acestor elemente, a dovedit spirit de sacrificiu, orientare, inițiativă și mult curaj” – vezi *ibidem*.

²⁹ *Ibidem*, f. 21: *Notă raport privind situația tov. col. Crăciun Gheorghe, șeful Penitenciarului Aiud*”, semnată de șeful Serviciului 1 din Direcția Cadre a M.A.I, maior Simionescu Aurel.

³⁰ Liviu Pleșa (edit.), *Organizația de rezistență ...*, p. 606.

Cu toate acestea, conducerea P.M.R. mai avea nevoie de abilitățile lui Gheorghe Crăciun, motiv pentru care acesta a revenit în cadrul structurilor informative în cursul aceluiași an, 1954, când a fost numit șef al Grupului Operativ din Munții Făgăraș, îndeplinind, în același timp, funcția de locțiitor al șefului Regionalei M.A.I. Brașov (Stalin). În această nouă funcție, locotenent-colonelul Crăciun a reușit să confirme așteptările conducerii M.A.I., contribuind, între altele, în mod direct, la depistarea și lichidarea, în decursul a doi ani, a „bandei Gavrila” (cu excepția conducătorului acesteia), care acționa în regiune. Răsplata pentru succesul pe care l-a avut în combaterea grupurilor de rezistență nu a întârziat să apară, fiind avansat, în 1956, la gradul de colonel, și numit, totodată, în funcția de șef al Direcției Regionale M.A.I. Stalin (Brașov). Și aici, Gh. Crăciun „a muncit cu rezultate bune”, iar sub îndrumarea și controlul său, „au fost depistate mai multe organizații subversive”, dar, cu toate acestea, poziția sa la conducerea unei direcții regionale de Securitate nu era deloc sigură, mai ales din cauza dosarului său „de cadre”. În 1957, el era menționat într-un raport de control al activiștilor Secției Administrative a C.C. al P.M.R. privind munca „de cadre” din M.A.I., alături de alți comandanți ai unor direcții centrale și regionale de Securitate, ca fiind unul dintre „elementele necorespunzătoare” din cadrul ministerului, care erau menținute „provizoriu” în funcție, neputând fi înaintat spre confirmare, datorită diverselor probleme pe care le ridica activitatea sa din trecut³¹. La fel ca și în cazul celorlalți ofițeri menționați în raportul mai sus amintit, care au fost destituiți din funcțiile de conducere deținute încă din cursul anului 1957 – cu excepția lui Gheorghe Crăciun și a șefului Direcției a II-a, colonelul Isidor Holingher – schimbarea din funcție a comandantului Regionalei M.A.I. Stalin se putea produce foarte rapid, dacă acesta nu ar fi beneficiat de susținerea conducerii ministerului de atunci, în special de cea a ministrului Drăghici. Sprijinul de care bucura colonelul Crăciun la nivelul conducerii ministerului nu s-a diminuat cu nimic în anii următori, iar o dovadă este faptul că, atunci când înlocuirea sa de la conducerea Regionalei Stalin s-a produs în mod efectiv, în toamna anului 1958, ea a fost determinată nu atât de activitatea desfășurată de colonelul Crăciun în perioada anterioară lui 1941 sau diversele conflicte în care a fost antrenat cu unii subalterni ai săi, ci de situația operativă specială din cadrul Penitenciarului Aiud, unde își executau detenția cei mai cunoscuți adversari ai regimului, a căror ostilitate la adresa sistemului comunist nu se diminuase cu nimic de-a lungul anilor. În aceste condiții, conducerea ministerului a considerat necesară preluarea conducerii penitenciarului de către un ofițer de Securitate cu experiență în munca operativă, care să fie capabil să desfășoare „munca de reeducare” a deținuților, iar colonelul Crăciun a părut ideal pentru o asemenea sarcină, motiv pentru care acesta a fost transferat, la 1 noiembrie 1958, în cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, în funcția de comandant al Penitenciarului Aiud. Dacă avem în vedere faptul că această

---

³¹ Vezi ANIC, fond C.C. al P.C.R., Secția Cămară, dosar nr. 43/1957, f. 24: *Referat privind munca de cadre din M.A.I.*, din 04.07.1957, alcătuit de Secția Administrativă a C.C. al P.M.R. Alături de colonelul Crăciun, între comandanții unităților M.A.I. considerați „necorespunzători” se mai numărau maiorul Năstase Sepi, șeful Regionalei MAI Constanța, maiorul Mircea Aramă, șeful Regionalei MAI Galați și locotenent colonelul Isidor Holingher, șeful Direcției a II-a Contraspijonaj.

funcție a fost transformată într-una echivalentă celei de director regional de Securitate, comandantul penitenciarului fiind subordonat în mod direct numai ministrului Drăghici și adjuncților săi, precum și importanța pe care o avea pentru conducerea P.M.R. activitatea informativă pe care urma să o desfășoare aici, s-ar putea spune că acest transfer ar fi echivalent cu o adevărată promovare pentru Gh. Crăciun, deși nu a fost privită astfel nici de către acesta și nici de mulți dintre contemporanii săi³².

Sosit la conducerea penitenciarului în toamna lui 1958, Gh. Crăciun s-a confruntat, de la bun început, cu ostilitatea organelor regionale de partid, care au solicitat sprijinul Secretariatului C.C. al P.M.R. pentru ca „Ministerul Afacerilor Interne să ia, cât mai repede” decizia de a-l schimba din funcția deținută³³. Insistența conducerii

---

³² ACNSAS, fond Informativ București, dosar nr. 261 872, f. 11: *Referat de cadre privind pe colonelul Crăciun N. Gheorghe*, semnat de șef serviciu din cadrul Direcției Cadre a M.A.I., lt. colonel Bocșe Iosif. Modul în care a fost anunțat de numirea sa în noua funcție și discuțiile purtate cu această ocazie cu ministrul Drăghici au fost relatate de fostul colonel Crăciun într-un interviu acordat unui ofițer SRI, în perioada ulterioară lui 1990: „[...] Mă duce la [Alexandru] Drăghici. Și Drăghici, cu [Gheorghe] Pintilie și [Vasile] Negrea de față: «Rămâi, Crăciune. Te-am chemat, am hotărât în Colegiu să mergi director la penitenciar la Aiud.» Am crezut că m-a lovit cu sapa în moalele capului. Eu socoteam că, după isprăvile pe care le-am făcut pe unde am umblat, sunt bine văzut. Și spun: «Tov. ministru, eu am mai trecut prin penitenciare. Nu-mi place meseria asta. Eu n-o să mă opun. Eu nu-s căprar, sunt colonel. Dacă-mi dați ordin, plec. Dar sunt tare necăjit». În minister, unii șefi nu credeau că se poate întâmpla așa ceva. Drăghici îmi spunea: «Măi! N-am mulți directori regionali ca tine. Da-i necesar acolo. E comandament legionar acolo, ne fac ăia greutăți.» «Bine, eu din astea am mai auzit. Tov. ministru, cineva s-a împiedicat de dosarul meu iarăși.» «Mă! E adevărat. Dar, cu dosarul tău, eu pot să te țin cât oi vrea. Mă, tu te duci acolo tot ca director regional și nu vei fi supus decât ministerului. [...] Treci la Pintilie să te instruiască. Și cu asta am terminat!» L-am mai rugat, când voi termina treaba la Aiud, să mă aducă din nou în Securitate. «Bine, măi! Terminat!» – vezi Cristina Anisescu, *Compulsie la repetiție. Colonelul de Securitate Gheorghe Crăciun*, în Silviu B. Moldovan (coord.), *Arhivele Securității*, vol. II, Ed. Nemira, București, 2006, pp. 414- 415.

³³ ACNSAS, fond Informativ București, dosar nr. 261 871, vol. 1, f. 45: *Notă* a Comitetului Regional P.M.R. Cluj, din 08.05.1959, semnată de prim-secretarul Comitetului, Vasile Vaida. Motivele opoziției manifestate de organele regionale de partid față de numirea lui Gh. Crăciun la conducerea penitenciarului țineau atât de biografia acestuia, cât și de modul în care a fost operată această numire de către conducerea ministerului, așa cum se arăta într-un referat alcătuit de Colegiul de Partid al Comitetului Regional P.M.R. Cluj, din octombrie 1959: „[...]Fără ca Biroul Comitetului Regional de partid să fie întrebat, [Crăciun]a fost numit, de către Minister, director la Penitenciarul Aiud. În ziua instalării, a fost cerută și părerea Biroului Regional, care, cunoscând trecutul lui, a fost categoric împotriva, cu toate acestea, a fost instalat. Deși Biroul Regional a mai intervenit, prin Comitetul Central, nu s-au luat măsuri pentru schimbarea lui. [...] Ținând cont că la Penitenciarul Aiud sunt închise elementele cele mai înrăite și cei mai înverșunați dușmani ai regimului nostru, ca: foști legionari notorii, conducători ai partidelor politice din trecut și tot soiul de elemente dușmănoase, foști membri ai organizației subversive, Colegiul de partid consideră că un astfel de om, cu un trecut atât de dubios și chiar dușmănos, cu toate faptele pozitive ale lui după 23 August 1944, nu poate prezenta garanție politică pentru partid într-o funcție atât de importantă. [...] Colegiul de partid consideră că aceste fapte [din trecutul lui Gh. Crăciun] sunt grave, incompatibile cu calitatea de membru de partid și, de aceea, propune Comisiei Controlului de Partid dacă n-ar fi cazul ca [...] să revizuiască hotărârea luată

ministerului de a-l menține în funcție³⁴, ignorând astfel împotrivirea categorică a organelor de partid regionale, care-și puteau găsi ușor ecou la nivel central, arată încrederea avută de Al. Drăghici în capacitatea colonelului Crăciun de a redresa situația operativă de la Aiud. Pe de altă parte, însă, ostilitatea pe care a întâmpinat-o din partea organelor locale de partid la numirea sa la conducerea Penitenciarului Aiud a reprezentat, cel mai probabil, un avertisment pentru noul comandant al penitenciarului asupra faptului că, în caz de eșec, cariera sa în cadrul organelor de Securitate putea fi socotită încheiată, asta pentru că toată susținerea de care se bucurase până atunci din partea conducerii ministerului n-ar mai fi avut nici o justificare. Această situație a reprezentat, probabil, un imbold suficient de puternic pentru Gh. Crăciun, care a reușit ca, în decursul celor aproape șase ani cât a exercitat conducerea penitenciarului, să obțină, mai ales în activitatea de reeducare a deținuților închiși la Aiud, rezultate care au depășit până și cele mai optimiste așteptări ale conducerii M.A.I. și P.M.R. Practic, începând cu anii 1962 – 1963, în aproape toate ședințele conducerii Securității, rezultatele obținute de colonelul Crăciun la Penitenciarul Aiud erau pomenite ca o dovadă a victoriei indiscutabile repurtate de organele române de represiune în lupta cu „dușmanii poporului”³⁵, ceea ce justifica încrederea avută de partid în ofițerii de Securitate. Pe de altă parte, reeducarea foștilor adversari ai regimului a constituit un succes propagandistic major și pentru conducerea P.M.R., care putea pretinde, pe viitor, că a știut să-și atragă susținerea nu numai a majorității populației din țară, dar chiar și pe cea a unor adversari considerați până atunci ireductibili.

Succesul incontestabil obținut la Aiud a contribuit în mod decisiv la înlăturarea a aproape tuturor rezervelor avute de organele de partid față de colonelul Crăciun. În perioada în care a deținut conducerea Penitenciarului Aiud, acesta a fost recompensat cu numeroase premii în bani, ordine și medalii³⁶. După încheierea misiunii sale în cadrul penitenciarului, prin eliberarea ultimilor deținuți politici, în 1964, a fost numit, începând

---

în 19 nov. 1951 [de menținere a calității de membru de partid a lui Crăciun] și, în același timp, cerem Comisiei Controlului de Partid să intervină la Ministerul de Interne pentru schimbarea urgentă a lui Crăciun Gheorghe din această funcție. Menționăm că propunerea, cât și cererea noastră este susținută și de către Biroul Comitetului regional de partid, deoarece a cerut schimbarea lui de câteva luni, sesizând, în același timp, și Comitetul Central al P.M.R., însă Ministerul n-a făcut încă nimic în această direcție”. Vezi *ibidem*, f. 48: *Referat de cercetare asupra tovarășului Crăciun Gheorghe, colonel M.A.I., în prezent directorul Penitenciarului din Aiud*, din 17.10.1959, alcătuit de Colegiul de Partid al Comitetului Regional P.M.R. Cluj.

³⁴ Numirea unor ofițeri de Securitate într-o funcție de o importanță echivalentă celei de comandant al unei unități regionale M.A.I. nu era de apanajul organelor regionale de partid, ea fiind decisă de către conducerea ministerului și cea a P.M.R. Cu toate acestea, ulterior anului 1954, de când prim secretarilor regionali P.M.R. li s-a acordat autoritatea de a controla și coordona activitatea organelor de Securitate din regiunea pe care o conduceau, numirea la conducerea unei Regionale M.A.I. a unor ofițeri fără avizul sau chiar împotriva voinței organelor locale de partid era, cu siguranță, neobișnuită

³⁵ Vezi, de exemplu, idem, fond Documentar, dosar. nr. 13 240, ff. 83 – 85: *Stenograma ședinței din 21 octombrie 1963, în care s-a făcut analiza modul[ui] cum au fost executate sarcinile ordonate de tovarășul ministru în octombrie 1962*, dar exemplele sunt mult mai numeroase.

³⁶ Idem, fond Informativ, dosar nr. 261 872, f. 11: Referat de cadre privind activitatea colonelului Gh. Crăciun.

cu 1 ianuarie 1965, în funcția de locuitor al șefului Direcției a III-a Informații Interne, primul post de conducere în aparatul central al ministerului deținut de colonelul Crăciun³⁷. În această funcție, principala atribuție a sa era coordonarea activității organelor de Securitate în problema „legionară”. Trecut la „munca de birou”, fostul comandant al Penitenciarului Aiud nu reușește să obțină aceleași performanțe ca în trecut, astfel încât a fost deseori criticat de noua conducere a M.A.I (după plecarea lui Al. Drăghici) pentru că ar fi „trăit cu ce a făcut la Aiud”³⁸. Pe lângă aceasta, schimbările care s-au produs la conducerea P.M.R. după moartea lui Gheorghiu-Dej în 1965, diverse abateri și chiar infracțiuni pe care se pare că le-ar fi comis colonelul Crăciun³⁹, dar, mai ales, anchetarea abuzurilor comise de fostul ministru Alexandru Drăghici, în care colonelul Crăciun a fost direct implicat⁴⁰ au determinat, în cele din urmă, îndepărtarea din rândul cadrelor Securității a unuia dintre cei mai eficienți ofițeri care serviseră regimul comunist după instaurarea acestuia în România. La 3 iunie 1968, prin Ordinul nr. 2569 al președintelui Consiliului Securității Statului, colonelul Gheorghe Crăciun a fost trecut în rezervă și pensionat. A fost readus, temporar, în rândul cadrelor Securității la 1 ianuarie 1969, când a primit funcția de șef serviciu operativ, dar este

---

³⁷ Consider incorecte afirmațiile lui A. Muraru din studiul referitor la biografia lui Gh. Crăciun, amintit mai sus, conform cărora „Crăciun a fost propus în funcția de locuitor șef al Direcției a III-a din M.A.I.”, însă „din 1964 și până în anul 1967, Gheorghe Crăciun a lucrat la Direcția a III-a Informații Interne, [...] fără a avea o funcție de conducere” – vezi Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu (coord.), *Forme de reprimare...*, pp. 115 – 116. Colonelul Crăciun a fost numit, nu numai propus, în funcția de locuitor al șefului Direcției a III-a, având misiunea de a coordona activitatea direcției în problema „legionară”. De altfel, mutarea sa din fruntea Penitenciarului Aiud, unde deținea o funcție echivalentă cu cea de director regional, în poziția de simplu lucrător operativ într-o direcție centrală ar fi echivalat cu o retrogradare de proporții pentru Gh. Crăciun, ceea ce ar fi fost absurd, într-o perioadă în care activitatea sa era considerată, atât de către conducerea M.A.I., cât și de cea a P.M.R., drept un model de activitate operativă a organelor de Securitate.

³⁸ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 348, f. 19: *Stenograma ședinței de Colegiu din 14 ianuarie 1967, în care s-a analizat problema legionară*. Afirmația aparținea noului ministru al Afacerilor Interne, Cornel Onescu.

³⁹ Se pare că, în 1967, ar fi săvârșit un omor prin imprudență și nu a fost incriminat datorită intervenției organelor de partid. Cel puțin așa se deduce din declarația lui N. Ceaușescu, făcută cu prilejul unei ședințe a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din 27 iulie 1967: „Am avut cazul gen. Crăciun, care a săvârșit un omor prin imprudență și trebuia trimis în judecată. Cazul lui a venit aici și am spus că nu trebuie trimis în judecată” – vezi ANIC, fond CC al PCR, Secția Cămară, dosar nr. 115/1967, f. 18. Informația nu este însă sigură, având în vedere că există unele neconcordanțe – se vorbește de generalul Crăciun, iar Gh. Crăciun nu a avut niciodată un grad mai mare decât acela de colonel – precum și faptul că nu poate fi confirmată, deocamdată, de alte surse.

⁴⁰ Aici este vorba de implicarea lui Gh. Crăciun în mușamalizarea asasinării lui Ibrahim Sefit, zis „Turcul” din ordinul direct al lui Al. Drăghici. Așa cum a constatat comisia de anchetă a P.C.R., din 1968, „colonelul Crăciun Gheorghe, fostul locuitor al Direcției Regionale M.A.I. Brașov, însărcinat să întocmească actele prin care să măsluiască adevărul, declară că i s-a ordonat să facă: «în așa fel ca numele lui Drăghici Alexandru să nu apară în acte» și să stabilească «că Turcu a vrut să fugă în timp ce era transportat spre Târnăveni»” – vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 19, vol. 4, ff. 161 – 162: *Notă cu privire la unele aspecte referitoare la cazurile prezentate*, din 1968.

trecut definitiv în rezervă la 31 octombrie 1969, prin ordinul 2135 al președintelui C.S.S., Ion Stănescu⁴¹.

Ulterior trecerii sale în rezervă, fostul comandant al Penitenciarului Aiud și-a manifestat, ocazional, nemulțumirea față de modul în care Securitatea s-a dispensat de serviciile sale, afirmând chiar, într-o discuție cu un ofițer din cadrul Direcției I Informații Interne din 1986, că ar fi fost trecut în rezervă „prin ușa din dos”⁴². În deceniile care au urmat, Gheorghe Crăciun a locuit în București, în cartierul Militari, într-o zonă populată mai ales de ofițeri în rezervă ai Ministerului de Interne sau din Armată, căutând să evite contactele atât cu foștii deținuți de la Aiud, cât și cu majoritatea fostelor sau actualelor cadre ale Securității, cu excepția aceluia care erau cunoștințe personale⁴³. Preocupările sale se mărgineau, după cum declara, la „lectură multă, plimbări zilnice pe trasee bine determinate, îngrijirea sănătății”, la care se adăugau întâlniri cu foști colegi sau superiori din perioada activității sale în cadrul organelor de Securitate, printre aceștia numărându-se fostul ministru Al. Drăghici.

Prudența manifestată de către fostul colonel Crăciun în manifestările sale publice nu a împiedicat însă Securitatea să-i deschidă acestuia dosar de urmărire informativă în două rânduri, în cursul anilor `80, datorită temerilor care existau că acesta ar fi putut divulga diverse informații aflate în cursul activității sale în rândul organelor de represiune. Urmărirea informativă nu a făcut decât să confirme atașamentul față de regim al lui Gheorghe Crăciun, dar și abilitatea acestuia de a detecta din timp orice provocări sau combinații informative încercate împotriva sa de către organele de Securitate, abilitate datorată, desigur, îndelungatei experiențe în domeniu⁴⁴. Ultimul

---

⁴¹ Idem, fond Informativ București, dosar nr. 241 202, vol. 1, f. 78: *Notă privind pe col. rez. Crăciun Gh.*

⁴² *Ibidem*, f. 58: *Raport informativ*, din 18 decembrie 1986, al UM 0632/1A din cadrul Departamentului Securității Statului.

⁴³ Șefului Serviciului 1 din cadrul Direcției I Informații Interne, colonelul Blaj Paraschiv, care menținea relații apropiate cu fostul comandant al Penitenciarului Aiud, Gh. Crăciun îi mărturisea, în 1986, că „evită discuțiile cu legionarii care l-au cunoscut, că la nici unul nu i-a confirmat că locuiește în Capitală și că, până în prezent, s-a întâlnit, întâmplător, cu puțini legionari foști condamnați, cu care a limitat strict discuțiile”. În aceeași discuție, colonelul Blaj i-a propus lui Crăciun să se întâlnească cu un fost legionar, scriitor, pentru a-l „influența pozitiv”. La aceasta, fostul reeducator al legionarilor de la Aiud a răspuns că „din principiu nu acceptă” discuțiile cu scriitorul în cauză, dar, „dacă este strict necesar, se va mai gândi și-i va da un răspuns. A menționat că, dacă va accepta, va discuta cu P[...] M[...] în alt loc decât domiciliul său și, cu condiția ca discuția să fie înregistrată pe bandă magnetică, pentru a nu se da posibilități de interpretare” – vezi *ibidem*, f. 60 – 61: *Raport cu privire la discuțiile purtate de col. Blaj Paraschiv referitoare la col. rez. Crăciun Gheorghe*, din 19 decembrie 1986, al U.M. 0632/1A din cadrul D.S.S.

⁴⁴ Semnificativă în acest sens rămâne următoarea situație relatată de către un informator dirijat pe lângă un fost coleg (Perșa V.) al colonelului din Direcția a III-a, cu care acesta din urmă menținea relații apropiate după pensionare: „[...] Perșa V. a mai relatat că, cu o săptămână în urmă, împreună cu colonelul în rezervă Crăciun, așteptând împreună la aprozarul de vizavi de blocul lui Perșa ca să cumpere cartofi (aceștia erau de calitate proastă și cu pământ), doi foști lt. colonei, unul de Securitate și altul de Miliție, au început să vocifereze și să afirme: «peste tot, în presă și radio – TV se vorbește de bunăstarea poporului, de creșterea nivelului de trai, dar cei competenți de ce nu vin să vadă criza din piețe și magazine?», cerând și părerea lui Crăciun și

dintre aceste dosare a fost închis în martie 1989, după ce organele de Contrainformații Militare au constatat că urmărirea informativă a fostului ofițer se dovedea neîntemeiată, iar fidelitatea lui Gh. Crăciun față de sistemul care-i permisesse o afirmare nesperată nu putea fi pusă la îndoială⁴⁵.

După Revoluția din 1989, împotriva fostului comandant al Penitenciarului Aiud a fost depusă o plângere penală de către Asociația Română a Foștilor Deținuți Politici și Luptători Anticomuniști pentru săvârșirea infracțiunii de genocid, încadrarea juridică fiind schimbată ulterior în omor deosebit de grav. Plângerea penală a fost depusă în decembrie 1998, dar Parchetul Militar de pe lângă Curtea Militară de Apel București a întocmit rechizitoriul în acest caz abia la 7 septembrie 2000, ceea ce s-a dovedit a fi prea târziu, având în vedere faptul că fostul colonel Crăciun a decedat la scurtă vreme după aceea⁴⁶.

4. General – maior Aurel Stancu (n. 03.01.1911, com. Buftea, satul Flămânzeni, raionul Răcari, regiunea București, fiul unui muncitor, naționalitatea – română, studii – șase clase primare și trei clase industriale, profesia de bază – tâmplar) – șef al Direcției Securității Capitalei 1950 – 1957.

Viitorul general Stancu, la absolvirea a șase clase primare, în 1925, s-a angajat ca ucenic la Atelierele C.F.R. Grivița București. A rămas angajat în cadrul Atelierele doar pentru scurtă vreme, datorită faptului că secția de cazangerie, unde fusese încadrat, a fost restructurată, dintre toți cei care doreau să se califice în meseria de cazangiu „rămânând numai acei ucenici care au avut protecție”⁴⁷. Din 1926, și-a început ucenicia la un atelier de tâmplărie din București, unde, după o perioadă de patru ani, s-a calificat în meseria de tâmplar, urmând, totodată, cursurile unei școli industriale, cu durata de trei ani. A continuat să lucreze în cadrul acestui atelier până în 1932, când a fost încorporat în armată, pentru satisfacerea serviciului militar.

Primele contacte dintre Aurel Stancu și adepții mișcării comuniste ilegale s-au produs din 1927, cât timp era încă ucenic tâmplar. Prilejul a fost oferit de organizarea unei greve în cadrul atelierului de tâmplărie la care lucra, în cursul căreia A. Stancu a făcut parte din comitetul de grevă și a intrat în legătură cu organizația U.T.C., devenind și membru al acesteia. Inițial, participarea sa la acțiunile tinerilor comuniști a fost destul de limitată, constând, în principal, în organizarea unor cercuri culturale pentru ucenici, în cursul cărora se citeau materiale de propagandă împotriva conținutului orelor de

---

Perșa. La aceasta, Crăciun a afirmat: «Vreți să-mi cunoașteți părerea ca cetățean sau ca ofițer de Securitate în rezervă? Ca cetățean, nu-mi place situația din alimentația publică. Ca ofițer în rezervă și ca membru de partid, vă pot spune numai atât: trecem printr-o situație mai grea și nu numai noi. Ca foști ofițeri, ar fi bine să nu mai facem astfel de comentarii». După care, îi spune încet lui Perșa: «Ăștia ori stau cu urechea la posturile de radio străine, ori sunt puși să ne provoace și apoi să toarne, ori sunt proști și palavragii!» – vezi *ibidem*, f. 76: *Notă*, din 19.12.1987, a sursei „Șoimul”.

⁴⁵ Vezi *ibidem*, f. 167: *Raport cu propunerea de închidere a dosarului de urmărire informativă „Coman”*, din 06.03.1989, semnat de ofițer de Contrainformații Militare, lt. Dumitru Paul și șef birou, cpt. Dance Florentin

⁴⁶ Mihai Burcea, Marius Stan, Mihail Bumbăș, *Dicționarul ofițerilor...*, p. 176.

⁴⁷ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Stancu Aurel*, f. 26: *Autobiografie*, a generalului A. Stancu, directorul Regiunii M.A.I. București, din 18.01.1955.

religie și de istorie predate în școli. Ulterior, i s-au încredințat și alte „sarcini”, de mai mare importanță, precum infiltrarea în cadrul Tineretului Social Democrat, organizația București, unde a făcut parte din „facțiunea U.T.C.-istă” din sânul acesteia. După încorporarea în cadrul Regimentului 1 Artilerie Antiaeriană din București, în toamna anului 1932, A. Stancu a întreținut doar legături slabe cu organizația U.T.C., dar, cu toate acestea, a susținut ulterior că ar fi întreprins în continuare, din proprie inițiativă, acțiuni de „sabotaj” menite să destabilizeze armata regimului „burghezo – moșieresc”, precum ruperea unei arme, fapt pentru care a fost și condamnat de consiliul de disciplină al unității⁴⁸. După satisfacerea serviciului militar, în 1933, pentru o lungă perioadă de timp, viitorul șef al Securității Capitalei nu a mai avut un loc de muncă stabil, lucrând o vreme la un atelier de tâmplărie, iar apoi la o fabrică din București, dar o mare parte din timp a fost șomer.

Lipsa unui loc de muncă stabil l-a adus pe Aurel Stancu mai aproape de mișcarea comunistă ilegală, ce avea posibilitatea de a-și susține material membrii și simpatizanții. Această apropiere este vizibilă dacă avem în vedere funcțiile de o importanță tot mai mare care sunt încredințate viitorului ofițer de Securitate după 1933: din 1934, a fost ales secretar general al Frontului Unic Muncitoresc, fiind, totodată, „atras” în Comitetul Județean U.T.C. Ilfov⁴⁹, în 1936, a ocupat postul de secretar al organizației județene Ilfov a U.T.C., apoi pe cel de instructor pe lângă aceeași organizație, instructor pe lângă organizația U.T.C. a C.F.R. Grivița etc. Încrederea organelor de partid în Aurel Stancu a fost definitiv confirmată ulterior prin primirea sa în rândul membrilor P.C.R., în 1936⁵⁰. Oricum, după 1935, cariera de activist al partidului în „illegalitate” a rămas singura opțiune pentru A. Stancu, având în vedere că întreținerea sa materială era asigurată, în totalitate, de către C.C. al U.T.C., după cum singur mărturisea ulterior⁵¹.

Activitatea militantă desfășurată în rândul membrilor P.C.R. a atras după sine și arestarea lui Aurel Stancu de către organele de Siguranță, în două rânduri, începând cu anul 1935: prima dată chiar în cursul acestui an, când nu a fost reținut decât pentru câteva ore, iar a doua oară în iarna 1936 – 1937, odată cu membrii C.C. al U.T.C., când, deși a fost „sistematic bătut”, a rezistat presiunilor la care era supus, refuzând să deconspire vreun aspect din activitatea ilegală a P.C.R. Și de această dată a fost eliberat la scurtă vreme de la reținere, o dată cu ceilalți membri a U.T.C. arestați, fără a suferi vreo condamnare⁵². În vara lui 1937, conducerea P.C.R. a considerat potrivit să pună la

---

⁴⁸ *Ibidem*, f. 27.

⁴⁹ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 75/1954, f. 6: *Referat*, din 31.12.1953.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Stancu Aurel*, f. 27: *Autobiografie* a generalului A. Stancu. Din această perioadă datează și relațiile strânse pe care le-a stabilit cu Leonte Răutu, ce se vor dovedi extrem de utile în cariera ulterioară a viitorului șef al Securității Capitalei – vezi *ibidem*.

⁵² *Ibidem*, f. 29. Referitor la împrejurările eliberării sale, generalul Stancu declara ulterior organelor de cadre ale M.A.I.: „Din arest, am aflat că la întreaga grupă de elevi [membri C.C. ai U.T.C. arestați] le dă drumul, iar când am fost și eu eliberat, am aflat de la partid că părinții acestor elevi, care majoritatea erau comercianți și intelectuali, au intervenit prin avocați și cu unele sume de bani, [pe] care cineva de la Siguranță le-ar fi încasat ca șperț și le-a dat drumul. Din felul cum eu

încercare atașamentul lui A. Stancu, prin trimiterea sa în Spania, pentru a lupta în cadrul Brigăzii Internaționale. Plecarea pe frontul din Spania s-a dovedit a fi o aventură în sine pentru Aurel Stancu⁵³, care, odată ajuns pe frontul din această țară, a participat la mai multe lupte, fiind însă rănit în 1938. După ce înfrângerea armatelor republicane nu a mai putut fi pusă la îndoială, în 1939, viitorul ofițer român a fost evacuat din Spania în Franța, unde a fost internat în mai multe lagăre de refugiați, până în cursul verii aceluiași an, când, la cererea expresă a sovieticilor, a fost lăsat să plece în U.R.S.S.

În Uniunea Sovietică, A. Stancu a lucrat inițial ca simplu muncitor într-o uzină de lângă Moscova, urmând, în același timp și cursurile unei școli tehnice, cu durata de un an, la finalul căreia s-a calificat în meseria de desenator tehnic. Din august 1940, a fost înscris la cursurile de doi ani ale Universității leniniste, pe care le-a întrerupt însă după un an, pentru a se înscrie la un curs de cunoștințe militare, luând parte, totodată, la activitatea desfășurată de secția română a Comintern-ului, alături de Ana Pauker, Mihai Roller, Boris Ștefanov, Valter Roman etc. După terminarea cursului de cunoștințe militare, în vara anului 1942, A. Stancu a solicitat să fie înrolat în armata sovietică, iar dorința i-a fost îndeplinită, chiar dacă parțial: după ce a trecut „toate vizitele și formele cerute de autorități”, a fost încadrat în „unitățile militare ale E.N.C.V.D.[sic! – N.K.V.D.]”. În cadrul organelor de securitate sovietice, a îndeplinit diferite „sarcini și funcții”, până în cursul anului 1946, când a cerut să fie demobilizat, pentru a putea servi mai bine noile autorități comuniste, care tocmai preluaseră puterea în România⁵⁴.

---

fusem anchetat, am putut observa că Siguranța voia să facă un proces mare cu grupul elevilor, în care eram și eu implicat și se căzneau să mă lege de acest grup, însă intervenind faptul că i-a eliberat, se vede că nu au avut ce să facă cu mine, astfel că am fost și eu eliberat, fără să se mai ancheteze alte fapte”. Nu este prima mărturie de acest gen, care, alături de cele referitoare la bătăile aplicate sistematic celor arestați, ilustrează destul de bine „moravurile” organelor de Siguranță din perioada interbelică.

⁵³ Potrivit mărturiilor sale, A. Stancu a trecut ilegal granița în Cehoslovacia, „după indicațiile partidului”, iar o dată ajuns în această țară, a fost găzduit într-o casă conspirativă, alături de alți membri de partid care erau deja acolo. Aici a rămas pentru circa trei săptămâni, dar, „fiind prost conspirat casa”, au fost arestați de autoritățile cehoslovace și condamnați la 40 de zile de arest, după efectuarea cărora urma să fie predați autorităților române, fiind acuzați că ar fi urmărit să atenteze la viața regelui Carol al II-lea. „Mulțumită intervenției deputaților comuniști și acțiunilor de masă de la Praga”, după cum relatează A. Stancu ulterior, s-a renunțat, oficial la ideea predării comuniștilor arestați către autoritățile române, dar, după efectuarea pedepsei, au fost cu toții expulzați din țară, o parte a lor fiind capturați de către grănicerii români. Aurel Stancu, împreună cu alți membri ai grupului, au reușit „să scape” de grănicerii români și să se refugieze în pădurile din munții Boemiei, de unde, după mai multe treceri frauduloase de graniță, au ajuns în Franța. Aici, viitorul ofițer a fost arestat de către autoritățile franceze, judecat, condamnat și apoi extrădat în Elveția, de unde acesta s-a reîntors în Franța ulterior, mergând până la Paris. De aici a fost preluat de către comuniștii francezi și, „tot pe cale conspirativă”, trimis să treacă Munții Pirinei, ajungând astfel în Spania – vezi *Ibidem*, f. 30.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 31. Pentru activitatea desfășurată în serviciul organelor de represiune sovietice, Aurel Stancu a primit premii în bani, medalia „Victoria” și chiar și un „aparat de radio”. Într-un referat de cadre din 1953 intrarea lui Aurel Stancu în rândurile N.K.V.D. nu este menționată, pretinzându-se, în schimb, că acesta ar fi fost înrolat în Armata Roșie, în cadrul căreia a lucrat în „Aparatul de Educare a prizonierilor români”, iar după 23 august 1944, a fost încadrat în

După demobilizarea sa, în 1946, lui Aurel Stancu i-a fost încredințată, pentru început, funcția de activist în cadrul Secției de Propagandă și Agitație a C.C. al P.C.R. În 1948 a preluat conducerea Comisiei Județene de Verificare Arad, calitate în care a condus anchetele referitoare la activitatea și biografia membrilor de partid din acest județ, ceea ce constituia, la acea vreme, o bună pregătire pentru încadrarea în organele de Securitate⁵⁵. Cum în decursul întregii sale activități în slujba partidului, viitorul ofițer de Securitate dovedise „devotament și spirit de sacrificiu pentru cauza clasei muncitoare”, după încheierea verificării membrilor de partid din județul Arad, la 3 mai 1950, prin decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale, Aurel Stancu a fost numit director al Direcției Securității Capitalei, având gradul de colonel⁵⁶.

După numirea sa la conducerea organelor Securității Capitalei, colonelul Stancu părea inițial să fie un comandant de unitate ideal, după cum rezultă din referatele alcătuite de lucrătorii de cadre ai M.A.I. Astfel, se remarcă prin faptul că „a reușit în foarte scurt timp să cunoască toate aspectele muncii de Securitate” și, în același timp, era preocupat de „bunul mers al unității pe care o conduce” și de descoperirea „greșelilor în muncă”. Cel mai mult impresiona însă atitudinea lui Aurel Stancu față de ofițerii din subordine, acesta dovedind în conducerea subalternilor toate calitățile „necesare unui bun comandant”, după cum reiese și dintr-o caracterizare a acestuia din 1951:

„Față de subalterni, are o comportare tovarășească, ajutându-i și instruindu-i cu multă răbdare, pricepere și tact, neprecupețind timpul până când nu se convinge că cel în cauză este pe deplin lămurit. Se consultă permanent cu colaboratorii săi apropiați în diferite probleme, ținând cont și de părerea acestora. Se preocupă cu creșterea subalternilor, atât în munca profesională, cât și politic, având o atitudine justă față de lipsurile și abaterile unor tov., criticându-i sever și constructiv pe aceștia”⁵⁷.

Cu alte cuvinte, Direcția Cadre descoperise comandantul ideal în persoana lui Aurel Stancu, care, pe lângă toate calitățile enumerate mai sus, se dovedea a fi și „exigent, cu spirit combativ și cu multă ură față de dușmanul de clasă în care lovește

---

Comisia Aliată de Control de la București, până în 1946, când a fost desconcentrat – vezi ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 75/1954, f. 6: referat de cadre din 31.12.1953. Deși aparent contradictorii, aceste informații s-ar putea să se completeze reciproc, în sensul că Aurel Stancu a lucrat, într-adevăr, în „Aparatul de Educare a prizonierilor români” și în Comisia Aliată de Control, dar a fost, în tot acest timp, în serviciul organelor N.K.V.D. și nu al Armatei Roșii.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 6. De altfel, cazul lui Aurel Stancu nu este nici pe departe singular în această privință, mulți conducători ai organelor de Securitate din perioada imediat următoare începându-și cariera tocmai ca membri sau președinți ai unor astfel de comisii – cazuri relevante, în acest sens, fiind cele ale lui Grigore Naum – viitor șef al Direcției de Contrainformații în Armată, William Steskal – șef al Direcției Regionale M.A.I. Banat etc.

⁵⁶ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Stancu Aurel*, f. 12 – extras după decretul Prezidiului M.A.N.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 33: *Caracterizare: Stancu Aurel, colonel de Securitate*, din 4 aprilie 1951, semnată de maior de Securitate D. Popescu.

fără cruțare”⁵⁸. Singurele deficiențe care se înregistrau în activitatea sa, în 1953, constau în faptul că nu avea „suficientă încredere în oameni”, de care se apropia cu greu, părea „a fi cam anarhic” și, mai ales, își recunoștea cu greu „lipsurile”. Conducerea ministerului nu putea decât să se felicite pentru numirea unui asemenea ofițer în fruntea „uneia dintre cele mai grele direcții regionale” de Securitate, care știa să confirme cele mai exigente așteptări⁵⁹. Cum asemenea merite nu puteau rămâne nerăsplătite, colonelul Stancu a fost relativ repede avansat în grad, din decembrie 1953 fiind promovat la gradul de general-maior. Mai mult decât atât, datorită activității sale din perioada „ilegalității” și a „rezultatelor” obținute la conducerea Securității Capitalei, a fost și „ales”, din 1952, deputat în Marea Adunare Națională, funcție pe care a îndeplinit-o în două legislaturi consecutive, până în 1961, iar, din decembrie 1955, a intrat și în rândul membrilor C.C. al P.M.R., poziție pe care a ocupat-o până în cursul anului 1960⁶⁰.

Viziunea idilică a Direcției Cadre a M.A.I. cu privire la activitatea șefului Securității Capitalei nu era însă împărtășită întru totul de către conducerea Ministerului Afacerilor Interne. De fapt, contradicțiile dintre Aurel Stancu și conducerea ministerului au început relativ repede după preluarea funcției de ministru de către Al. Drăghici, în martie 1953 cel dintâi fiind sancționat „de tov. ministru cu avertisment pentru lipsurile de care a dat dovadă în aplicarea ordinului nr. 811⁶¹ al tov. ministru, necontrolând executarea lui și pentru faptul că nu a tras la răspundere subalternii care s-au abătut de la acest ordin”⁶². Cum însă generalul Stancu părea să aibă o susținere puternică în rândul conducerii P.M.R. de atunci – o susținere chiar foarte vizibilă, dacă avem în vedere faptul că, de la sfârșitul lui 1955, a fost „ales” membru al C.C. al P.M.R. – înlocuirea sa din poziția deținută se dovedea a fi mai mult decât dificilă. Este posibil ca restructurarea direcției pe care o conducea, de la 1 iulie 1956, când aceasta s-a împărțit în două unități distincte – Direcția Securității Capitalei și Direcția Regională M.A.I.

---

⁵⁸ *Ibidem*, f. 34: *Caracterizare asupra tovarășului colonel Stancu Aurel, șeful Direcției Regionale a Ministerului Afacerilor Interne București*, din 28 dec. 1953, semnată de șeful Direcției Cadre, colonel Alex. Demeter.

⁵⁹ Se poate spune că, mai presus de oricare alte „calități”, loialitatea lui Aurel Stancu față de regim era dincolo de orice îndoială. O dovadă în acest sens o furnizează chiar el, în autobiografia din 1955, când menționează modul în care a rezolvat „problemele” pe care le crea regimului unul dintre cei opt frați ai săi, Stanciu Stancu, un „patron croitor” și fost membru al P.S.D., fracțiunea „Titel Petrescu”: „În anul 1952, [Stanciu Stancu] a avut un conflict cu președintele Sfatului comunal Bufta, amenințându-l pe acesta, pentru care motive **eu, personal**, [A. Stancu – subl. ns.] i-am întocmit dosar de încadrare în C.M. și l-am încadrat pe timp de un an, azi eliberat și, după informațiile ce le primesc de la șeful raionului Răcari, care-l supraveghează, rezultă că nu are manifestări, ci, din contră, face unele sesizări organelor noastre” – *Ibidem*, f. 25: *Autobiografie*, a generalului A. Stancu, directorul Regiunii MAI București, din 18.01.1955.

⁶⁰ F. Dobre (coord.), *Membrii C.C. al P.C.R. (1945 – 1989). Dicționar*, București, Ed. Enciclopedică, 2004, p. 543.

⁶¹ Este vorba, aici, de Ordinul nr. 811/11 octombrie 1952 al ministrului Securității Statului privind prevenirea actelor de sabotaj.

⁶² ACNSAS, fond Cadre, dosar personal Stancu Aurel, f. 42: *Notă*, din 5.03.1953, a Direcției Cadre M.A.I.

București⁶³ – generalul Stancu rămânând la conducerea numai a Securității Capitalei, să se fi produs tocmai cu scopul de a limita prejudiciile pe care le putea aduce activității organelor de represiune un șef de unitate care, momentan, nu putea fi înlocuit din funcția deținută. Cu toate acestea, abordarea „diplomată” a conducerii ministerului în privința lui Aurel Stancu nu a dat rezultatele dorite, iar acesta din urmă a ajuns relativ repede în conflict deschis cu însuși ministrul Drăghici. Astfel, la sfârșitul anului 1956, ministrul îi alcătuia o caracterizare foarte dură generalului Stancu, în care fostul comandant model al Securității era descris ca fiind „mult depășit de sarcini”, „confuz”, „cu atitudine demagogică”, un om „bolnăvicios de bănuitor” etc. Cele mai multe probleme pentru conducerea ministerului se iveau în cooperarea cu șeful Securității Capitalei, care, după cum menționa Al. Drăghici, refuza orice conlucrare cu altcineva decât proprii subordonați și nu mai asculta de nimeni:

„Orice conlucrare cu direcțiile din minister pe liniile operative de muncă au fost respinse. A trebuit de multe ori să intervin personal pentru a pune la punct diverse manifestări anarhice ale... [Aurel Stancu] (el acuză, fără nici o bază, că organele centrale îi fură acțiunile. De doi ani se verifică astfel de afirmații fără nici o bază). Situația s-a înrăutățit mult în ultimul an. Dacă, până atunci mai dădea asigurări că va îmbunătăți munca, cel puțin în vorbe, apoi, de la ședința din iulie a.c. [1956], unde s-a analizat aplicarea în practică a Ordinului 15, unde a fost criticat pentru o serie de neajunsuri în muncă, de atunci, tovarășul [A. Stancu] este în permanentă opoziție cu ordinea conducerii ministerului. De la ședința din iulie, nici de mine nu ascultă întotdeauna. Într-o ședință convocată la minister, tovarășul [A. Stancu] a avut o atitudine de argumentare injurioasă la adresa conducerii ministerului, afirmând că el este demoralizat și cere să fie scos din muncă. [...]

Controlul pe care direcțiile din Centrală sunt obligate, în urma ordinelor mele, să le facă pe diverse linii în Direcția ... [Securității Capitalei] este respins. Am ajuns acolo ca directorii din centrală să se ferească să meargă la ... [Securitatea Capitalei], pentru a nu avea de-a face cu ... [Aurel Stancu], care, în procesul muncii, îi insultă”⁶⁴.

Cel mai grav însă, din punctul de vedere al ministrului, era faptul că generalul Stancu își crease, alături de cadrele din subordine, un adevărat „pol al opoziției” față de conducerea ministerului, ceea ce a închis, de la bun început, orice cale de reconciliere între acesta și Al. Drăghici:

„Partea cea mai periculoasă este faptul că el caută să solidarizeze și pe ofițerii apropiați lui (șefii de serviciu) contra ministerului, de multe ori vorbește deschis despre diverși tovarăși cu muncă de răspundere din minister cu ofițeri inferiori, ia apărarea elementelor codașe în muncă. În această direcție, sub protecția lui, domină o atmosferă de autoliniștire, de lăudăroșenie goală și de vulgarizare a muncii de Securitate, favorabilă chiulangiiilor și altor elemente codașe.

---

⁶³ *Ibidem*, f. 45: *Raport*, din [1957], al lt. maj. Diaconescu Ion, locuitor pentru Spate al șefului Direcției Regionale M.A.I. București.

⁶⁴ *Ibidem*, ff. 36 – 37: *Caracterizare*, din 13.12.1956, semnată de ministrul Afacerilor Interne, general-colonel Alexandru Drăghici. În această caracterizare nu au fost menționate numele personajelor implicate sau al unităților M.A.I., fiind lăsate spații goale în text, care erau completate doar ulterior, în momentul în care erau expediate conducerii P.M.R.

Sub conducerea lui nu cresc cadrele, îi deformează, înăbușe orice critică adusă pentru îmbunătățirea muncii”⁶⁵.

Concluzia lui Al. Drăghici era că șeful Securității Capitalei se prezenta ca „un om dezechilibrat, permanent speriat, cu o stare de încordare nervoasă, care îl duce la zăpăceală completă”, iar menținerea sa în fruntea acestei unități îi „poate zdruncina sistemul nervos în așa măsură, încât cu greu se va putea reface sănătatea lui pe viitor”. De aceea, ministrul propunea conducerii P.M.R. schimbarea din funcția deținută a fostului „ilegalist”, urmată de „scoaterea din rândul cadrelor” M.A.I. și repartizarea sa „în altă muncă”⁶⁶. Totul era prezentat ca o măsură pur umanitară, izvorâtă din grija față de sănătatea lui Aurel Stancu.

Înlocuirea din funcție a acestui membru al Comitetului Central nu avea să se dovedească atât de ușor de îndeplinit nici chiar pentru ministrul Drăghici. A. Stancu se bucura încă de susținerea partidului, astfel încât a continuat să fie menținut la conducerea Securității Capitalei multe luni după ce ministrul propusese trecerea sa în rezervă, asta până în momentul în care și alți membri ai Biroului Politic a trebuit să se convingă de faptul că acesta scăpase de sub control. Un astfel de prilej l-a constituit o ședință de analiză a activității organelor regionale de Securitate din februarie 1957, la care, alături de Al. Drăghici și de șefii direcțiilor regionale de Securitate au participat și Nicolae Ceaușescu, membru al Biroului Politic al P.M.R. și prim-secretarii Comitetelor Regionale P.M.R. Cu această ocazie, s-a ridicat problema bățăilor aplicate în București celor arestați pentru că se manifestaseră „ostil regimului” în urma ecoului avut de evenimentele din Ungaria, din toamna anului 1956. În mod normal, ca un bun ofițer de Securitate, Aurel Stancu ar fi trebuit să-și facă o „serioasă” autocritică și să-și asume responsabilitatea pentru toate abuzurile comise. Generalul Stancu avea însă o serioasă problemă în ceea ce privește procedeele „autocriticii”, după cum reiese și din următorul dialog purtat cu N. Ceaușescu:

Tov. Stancu: [...] În timpul evenimentelor din Ungaria, toată lumea a bătut, de sus de la minister, până la ultimul șef de Miliție. Acesta este adevărul și există documentație în această privință. Eu vorbesc de orașul București. În această privință are slăbiciuni și partidul și personal tov. Dănălache [Florian, prim-secretar al Comitetului Regional P.M.R. București] [...]

Tov. Ceaușescu: Ați primit vreo indicație de la minister ca oamenii [pe] care îi arestați pentru anchetare să fie bătuți?

Tov. Stancu: Noi nu am primit această indicație, ci am primit că, în general, mai trebuie ciocăniți cei arestați, aceasta am primit-o de la Comandamentul nostru de la Capitală.

Tov. Ceaușescu: Să vorbim mai clar. Ai primit indicația că: uite, oamenii arestați pentru diferite infracțiuni și care sunt anchetați de Securitate să fie bătuți?

Tov. Stancu: Ca să fiu mai clar, am să vă dau câteva aspecte din ședințele noastre de Comandament, pentru că așa ar fi mai documentat.

Tov. Ceaușescu: Ar trebui să răspunzi mai concret...

Tov. Stancu: Răspund în felul următor: pe stradă, echipele U.T.M.-ului băteau.

---

⁶⁵ *Ibidem*, f. 38.

⁶⁶ *Ibidem*.

Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale ale Securității...

Tov. Ceaușescu: Dacă unu` mai apuca să strige pe stradă ceva, sigur că echipele U.T.M.-ului trebuia să intervină, dar una este aceasta și alta este că, după ce a fost dus la Securitate, este torturat. Una este atitudinea din fabrici, în universități sau pe stradă față de cei care au atitudini nesănătoase și alta este poziția pe care o au autoritățile noastre.

Tov. Stancu: Se întâmpla așa: omul era bătut, Miliția îl lua și după aceea ni-l dădea că s-a manifestat politic, iar după aceea noi a trebuit să ne descurcăm cu el.[...]

Tov. Fazecaș [Janos Fazekas, membru al Secretariatului C.C. al P.M.R.]: I-ați ciocnit pe toți acești 400 [arestați]?

Tov. Stancu: Unii dintre ei erau ciocniți dinainte, mai erau însă și unii care erau obraznici și deci trebuia să-i mai domolim puțin. Eu recunosc că, în această perioadă, la noi s-a bătut. La Capitală, mai rău s-a bătut. [...] În ceea ce privește bătaia, nu se spunea: bateți, dar, tacit, se bătea. De exemplu, Butică [sic! – Francisc Butyka, șeful Direcției a VIII-a Anchete a M.A.I.] se lăuda în fața tov. ministru că a bătut pe unu` că l-a omorât acolo din bătaie. [...] Atmosfera care se crease atunci nu era o atmosferă ca să oprim bătaia, pentru că, totuși, ici-colo se bătea, se ciocănea⁶⁷.

Ceea ce nu putea să înțeleagă acest ofițer atât de lipsit de simțul autocriticii și de „spirit al dialecticii” era faptul că asemenea lucruri nu se spuneau, mai ales în fața conducerii P.M.R. Ceea ce i se ceruse era ca, pur și simplu, să se declare singurul vinovat de bătăile aplicate celor arestați în toamna lui 1956 și să promită că aceste incidente nu se vor mai repeta. Or, Aurel Stancu, în loc să urmeze procedura obișnuită în asemenea situații – caz în care mustrea pe care ar fi primit-o avea toate șansele să fie formală – a dezvăluit implicarea atât a conducerii ministerului în torturarea arestaților, cât și a organelor de partid. Așa ceva nu „se făcea”, iar pedeapsa pentru atitudinea lui necorespunzătoare a venit imediat. Astfel, în cadrul aceleiași ședințe, ministrul Drăghici – care, așa cum s-a putut observa mai sus, nu a intervenit deloc în discuția referitoare la torturarea arestaților din 1956, lăsându-și subordonatul rebel să se compromită singur în fața conducerii P.M.R. – a adus în discuție imediat o abatere disciplinară personală a lui Aurel Stancu, pentru care acesta nu putea să invoce primirea unor ordine nescrise din partea conducerii M.A.I. – și anume maltratarea gazdei unui ofițer de Securitate, un croitor care dorise să-și evacueze chiriașul după evenimentele din Ungaria:

„Aici era vorba de un croitor care a fost zdrobit în bătaie și tov. Stancu a asistat. Ceea ce știu, este că a fost o ceartă între un ofițer de Securitate și [...] acest ofițer, care cumpăraseră un apartament. Croitorul a crezut – cu ocazia evenimentelor din Ungaria – că este timpul să urle, ca să fie dat afară ofițerul din locuință. Într-o muncă unde Securitatea nici nu trebuia să se amestece, pentru că era un caz de spațiu locativ, care aparținea de Miliție, tov. Stancu l-a luat și i-a tras o mamă de bătaie. Eu l-am întrebat: ce este el acolo, se transformă în fotograf?

---

⁶⁷ ANIC, fond CC al PCR, Secția Cancelarie, dosar nr. 113/1957, ff. 26 – 28: *Stenograma ședinței din 23.02.1957, ținută cu prim-secretarii Comitetelor Regionale de Partid, directorii regiunilor de Securitate și unii directori din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.*

Eu consider că, dacă tov. Stancu continuă să aibă această atitudine, el nu poate să dea rezultate în muncă și se dezice ca comandant [sic!] al orașului de Securitate București”⁶⁸.

De asemenea, prim-secretarul Comitetului Orășenesc P.M.R. București, Florian Dănălache, a adus în discuție și relațiile dintre generalul Stancu și subordonații acestuia, recomandându-i acestuia „să caute ca exigența pe care dânsul o manifestă [...] să fie o adevărată exigență, nu cum se manifestă uneori, cam brutal, prin înjurături, prin diferite epitețe, care nu-și au locul în cadrul lucrătorilor de Securitate, lucruri pe care le pot învăța și alți lucrători de acolo și, la rândul lor, să procedeze la fel”⁶⁹. Relațiile lui Aurel Stancu cu subalternii și alți angajați ai Securității constituiau însă o problemă intens „cercetată” de lucrătorii de cadre ai M.A.I. de multă vreme, datorită reclamațiilor permanente pe care această direcție le primise, referitoare la comportamentul șefului Securității Capitalei. Un exemplu în ceea ce privește modul în care acesta înțelegea să-i trateze pe cei inferiori în grad lui – și nu neapărat subordonați ai săi – îl constituie discuțiile pe care le-a purtat cu locuitorul pentru probleme logistice al șefului Direcției Regionale M.A.I. București, locotenent-major Ion Diaconescu, după înființarea acestei din urmă unități regionale, în iulie 1956. Astfel, locotenentul Diaconescu a intrat în conflict cu Aurel Stancu pentru o mărunță problemă de logistică – construirea unui gard despărțitor între terenurile de sport ale Securității Capitalei și Regionalei M.A.I. București. Pentru rezolvarea neînțelegerilor, a fost chemat să poarte o convorbire cu generalul Stancu la cabinetul acestuia din urmă, pe care locotenentul a descris-o ulterior în raportul adresat conducerii Direcției Cadre:

„La intrarea mea în cabinetul tov. general [Stancu], am salutat, fără a primi vreun răspuns, după care tov. general, înjurându-mă de mamă, m-a întrebat cine mi-a permis să fac gardul între cele două terenuri de sport. [...] Tov. general Stancu A. mi s-a adresat, țipând la mine, că sunt un mincinos și un carierist și că urmăresc a-l duce în eroare și că așa am făcut întotdeauna de când mă cunoaște. [...]

După aceasta, adresându-mi-se din nou cu o înjurătură de mamă, m-a întrebat cine m-a mai făcut și pe mine membru de partid, deoarece sunt un instigator și un escroc, care nu merită a fi numărat printre membrii de partid.[...]

---

⁶⁸ *Ibidem*, f. 41. Probabil, din experiența lui de la Siguranță, ministrul Drăghici credea că fotografi își băteau clienții înainte de a-i poza. Referitor la acest incident, generalul Stancu a găsit de cuviință să se justifice, declarând, în cadrul aceleiași ședințe, că ar fi vrut doar să-și apere „onoarea” și să îndepărteze eventualele suspiciuni, care ar fi putut plana asupra sa în legătură cu posibilele sale legături cu angajați ai Legației Marii Britanii la București: „În ceea ce privește justetea spuselor mele în legătură cu acel croitor pe care l-am bătut. Nu am ascuns nimic, pe motiv că acest croitor nu era nimic cu mine. El, în croitorie, a spus că este prieten cu mine și cu doi funcționari de la Legația engleză și a arătat acolo diferite costume că sunt ale mele și ale celor de la Legație. De asemenea, au fost cazuri când unii ofițeri de Securitate, în perioada aceasta, au fost dați afară din case. Eu l-am chemat pe acest croitor ca să mă vadă și ofițerii și să vadă că, într-adevăr, eu nu sunt prieten cu el și nici nu l-am văzut în viața mea pe acesta. Când l-am chemat pe acest croitor, a avut o astfel de atitudine, spunând că ce dacă a zis că este prieten cu mine? Fără îndoială că eu l-am bătut prima dată, i-am dat câțiva pumni și, după aceea, l-am dat la băieți să-l ancheteze și ei l-au bătut” – vezi *ibidem*, f. 27.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 21.

În continuare, a promis, accentuând pe cuvinte, că atât timp cât va fi comandatul Securității București, va face tot posibilul ca să-mi facă imposibilă șederea în oraș și că sfatul său ar fi ca mai bine să mă mut din timp într-un alt oraș în afara regiunii București, pentru a nu avea de-a face cu d-sa și m-a calificat drept un afacerist și un puturos și că așa am fost întotdeauna calificat”⁷⁰.

Reclamațiile subordonaților la adresa comportamentului abuziv al generalului Stancu, greșelile efectuate de acesta în activitatea informativă sau în cursul anchetelor penale⁷¹, dar, mai ales, lipsa aptitudinilor pentru autocritică, au determinat, în cele din urmă, schimbarea din funcție a șefului Securității Capitalei, cu acordul conducerii P.M.R. Aceasta s-a efectuat în urma unei ședințe a colectivului acestei unități a M.A.I. la care au participat și activiști din conducerea organelor P.M.R. din orașul București, dar și ministrul Alexandru Drăghici, care, în final, a reluat prezentarea motivelor acestei înlocuiri din funcție:

„Stancu este scos. Întâi, pentru că poziția sa față de conducerea ministerului este necorespunzătoare, cu purtarea de ofițer, de comandant. Este vorba de o ședință care s-a ținut la minister, unde s-a discutat care să fie metodele cele mai bune de conducere a muncii operative.[...] În legătură cu aceasta, s-a ridicat și a venit cu unele lucruri nejuste, insultătoare, bănuitoare față de conducerea ministerului. Spirit opoziționist față de conducerea ministerului. Tov. Stancu își permitea anumite expresii la adresa unora sau a altor ofițeri, dând naștere la comentarii nesănătoase, care slăbesc și pulberă încrederea în conducerea ministerului”⁷².

---

⁷⁰ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Stancu Aurel*, f. 47: *Raport*, din [1957], al lt. maj. Ion Diaconescu, loțtiitor pentru Spate al șefului Direcției Regionale M.A.I. București. Continuarea discuției este chiar halucinantă și cred că ar merita redată pentru că ilustrează foarte bine nivelul relațiilor umane dintre ofițerii de Securitate din acea perioadă, deși, este adevărat, Aurel Stancu reprezenta un caz extrem din acest punct de vedere: „Ca o concluzie asupra celor de mai sus, tov. general maior Stancu Aurel mi-a spus că nu este de mirare că eu sunt așa cum m-a descris, fiindcă nici ceilalți tovarăși din conducerea Direcției Regiunii București nu sunt mai buni. Despre tov. lt. col. Vintilă Marin [șeful Direcției Regionale M.A.I. București] a arătat că este un element venit din rândul ciobanilor și că știe să conducă numai turme de oi și nicidecum o regiune de Securitate și că, până la urmă, tot la oi va ajunge. De asemenea, a arătat că tov. lt. col. Senater [loțtiitorul celui de mai sus] nu este altceva decât un demagog, care a dat tot timpul dovadă de incapacitate și că totdeauna a fost o periură care, dacă l-ar fi lăsat, îl săruta și în p... pe tov. general. La aceste cuvinte, s-a apucat cu mâinile de pantaloni și mi-a spus că, dacă până acum nu a făcut-o tov. lt. col. Senater, să-l sărut eu în schimb acolo. De asemenea, mi-a atras atenția că eu nu sunt decât un căcăcios de lt. maj. care, oriunde m-aș duce, chiar de aș ajunge la C.C., nu voi fi crezut, căci d-sa este general-maior și totodată membru al C.C. și, deci, va avea mai multă crezare și nimeni nu va avea curajul să afirme că el minte” – vezi *ibidem*, f. 48.

⁷¹ Referitor la modul în care se rezolvau anchetele penale la Securitatea Capitalei, ministrul Al. Drăghici relatează: „În 1954, pentru cercetarea unei crime comise într-o comună asupra unui membru de partid, el [A. Stancu] a arestat la întâmplare pe unii țărani, contra cărora, folosind presiuni și metode nepermise în anchetă, i-a determinat să recunoască crima. Numai la intervenția și controlul organelor centrale a fost clarificat cazul” – vezi *ibidem*, f. 37: *Caracterizare*, din 13.12.1956, semnată de ministrul Afacerilor Interne, general colonel Alexandru Drăghici.

⁷² Idem, dosar personal *Enghenie Atanase*, f. 40: *Proces verbal de la ședința de instalare a tov. general maior Tănase Evghenie*, din 17.07.1957

Probabil că precizările ministrului erau chiar necesare, dat fiind faptul că și cu acest prilej, reprezentanții partidului – între care și Paul Niculescu Mizil – au continuat să-și arate sprijinul pentru generalul Stancu. Cel care l-a înlocuit pe acesta din urmă a fost general-maior Evghenie Atanase, care a fost menținut în această funcție doar până în luna martie a anului 1958, când Direcția Securității Orașului București a fost desființată.

Cât despre Aurel Stancu, acesta a fost trecut în rezervă prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale nr. 206/17 mai 1957⁷³, rămânând să fie amintit periodic în ședințe drept exemplu negativ, multă vreme după această dată, de către ministrul Drăghici⁷⁴.

5. Colonelul Vasile Kiss – n. 11.03.1920, în orașul Oradea, fiul unei muncitoare, naționalitatea – maghiară, studii – patru clase primare, la numirea în funcție, a absolvit ulterior liceul și un curs de pregătire în munca de Securitate cu durata de un an, în Uniunea Sovietică profesia de bază – muncitor necalificat) – șef al Direcției Regionale Crișana a M.A.I. în perioada 1950 – 1961.

Vasile Kiss, după terminarea școlii primare, în 1932, a lucrat ca băiat de prăvălie și muncitor necalificat la diferite societăți comerciale din Arad, Oradea și București, până în 1940. În 1941 a fost încorporat pentru satisfacerea serviciului militar, luând parte și la războiul antisovietic, până în 1943, dar nu a participat efectiv la lupte, fiind ordonanța unui ofițer. În 1944 a fost trecut în rezervă și a lucrat, până în 1946, ca funcționar diurnist la primăriile unor comune din județul Bihor⁷⁵.

Intrarea lui Vasile Kiss în rândul membrilor P.C.R. s-a produs în 1945, iar aceasta s-a dovedit a fi o acțiune inspirată pentru viitorul șef al Regionalei M.A.I. Crișana, dat fiind faptul că perspectivele sale pe linie profesională s-au îmbunătățit brusc. Astfel, în 1946, la scurtă vreme după primirea sa în partid, a fost scos din producție și, până în 1950, încadrat ca activist al Comitetului județean de partid Oradea, inițial în funcția de lucrător al Secției Cadre, apoi în cea de șef al acestei secții. Din 1948 este ales membru al Biroului Comitetului județean P.M.R. Oradea. În munca de partid era apreciat pentru „conștiințiozitatea” de care ar fi dat dovadă și, în 1950, după promovările succesive pe care le-a cunoscut în aparatul județean și regional al P.M.R., a fost trimis să lucreze în Securitatea Poporului, unde a primit funcția de șef al Direcției Regionale Oradea și gradul de locotenent-colonel.

---

⁷³ Idem, dosar personal *Stancu Aurel*, f. 14: extras după Decretul Prezidiului M.A.N. nr. 206/1957.

⁷⁴ Vezi, de exemplu, idem, fond Documentar, dosar nr. 13.259, f. 62: *Stenograma ședinței de analiză a activității pe linie de contraspionaj, ținută la București în ziua de 19.04.1961*

⁷⁵ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Kiss Vasile*, ff. 42 – 43: Referat de cadre privind activitatea colonelului în rezervă Kiss Vasile, din aprilie 1971, semnat de șeful Direcției Personal și Învățământ a C.S.S., colonel Vlad Iulian.

În această funcție, V. Kiss manifesta „dragoste și interes față de munca de Securitate”, reușind să „se introducă în muncă cu multă ușurință datorită capacității și pregătirii sale politice”. În perioada ulterioară numirii sale la comanda unității, organele Securității din regiunea Oradea au obținut succese importante în depistarea unor „elemente constituite în bande și a unor fugari izolați” și a unor „agenturi a[le] spionajului imperialist”, ce acționau pe teritoriul regiunii. În urma obținerii acestor „succese”, șeful Regionalei M.A.I. Crișana a început, conform lucrătorilor Direcției Cadre a M.A.I., „să manifeste tendințe de îngâmfare”, nu a mai ținut „cont de părerile colectivului”, nu mai controla suficient activitatea „șefilor de colective” din cadrul Securității etc., ceea ce a atras nemulțumirea conducerii M.A.I., care l-a și sancționat cu avertisment pe Vasile Kiss, la sfârșitul anului 1955⁷⁶.

Ulterior sancțiunii primite, s-a remarcat „o schimbare totală din partea ofițerului” în privința atitudinii față de activitatea informativă desfășurată de organele din subordine, asta mai ales „în urma ajutorului primit din partea conducerii ministerului”⁷⁷, motiv pentru care a fost, la scurt timp, avansat la gradul de colonel (martie 1956), iar apoi trimis să urmeze cursul de pregătire în munca de Securitate de la Moscova, cu durata de un an, în perioada 1956 – 1957. La întoarcerea de la Moscova, s-a putut constata faptul că pregătirea urmată în Uniunea Sovietică nu a contribuit prea mult la îmbunătățirea performanțelor profesionale ale colonelului Kiss, dacă se avea în vedere că direcția regională condusă de acesta manifesta carențe grave în privința activității informative desfășurate în mediul rural și, mai ales, în urmărirea informativă a naționaliștilor maghiari⁷⁸. Acestea erau, cel puțin, motivele invocate oficial de conducerea M.A.I., care, în 1961, îl pune la dispoziția Direcției Cadre pe șeful Regionalei Crișana, pentru a-l numi, începând cu data de 1 ianuarie 1962, în funcția de locuitor al șefului Direcției a VII-a Filaj și Investigații din aparatul central al M.A.I. Vasile Kiss a ocupat acest post până la data de 30 septembrie 1970, când a fost trecut în rezervă și pensionat, din motive medicale⁷⁹.

6. Colonelul Ioan Bolintineanu (Balint) – n. 12.08.1914, în comuna Mireșul Mare, regiunea Maramureș, fiul unui cârciumar, naționalitatea – română, profesia de

---

⁷⁶ *Ibidem*, f. 56: Referat de cadre privind activitatea desfășurată de colonelul Kiss Vasile, din 11.04.1956, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., general-maior Demeter Alexandru.

⁷⁷ *Ibidem*. Lucrătorii de cadre de atunci considerau fiecare sancțiune acordată unui ofițer drept un ajutor și erau convinși că aceste „ajutoare”, mai ales dacă veneau din partea conducerii ministerului, trebuia să aibă un efect imediat.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 49: Referat de cadre privind activitatea colonelului de Securitate Kiss Vasile, din 17.11.1961, semnat de șeful Direcției Cadre, col. Pateșan Ioan

⁷⁹ *Ibidem*, f. 42. Înlocuirea din funcție a lui Vasile Kiss, în 1961 se datorează, cel mai probabil, schimbării de atitudine a conducerii P.M.R. față de problema maghiară. În acest context – și în exact aceeași perioadă – a fost schimbat și șeful Regionalei M.A.I. Mureș, colonelul Mihail Kovacs, căruia i s-a reproșat, de asemenea, lipsa de eficiență în problema naționaliștilor maghiari de pe teritoriul regiunii. În locul celor doi șefi de regionale M.A.I. – Kovacs și Kiss – de etnie maghiară au fost numiți doi etnici români – Nicolae Sidea, respectiv, Gheorghe Ristea. Cel mai probabil, se considera că etnicii maghiari nu mai puteau inspira atâta încredere încât să fie păstrați la conducerea organelor de represiune din regiunile locuite într-o proporție semnificativă de minoritatea maghiară.

bază – lăcătuș, studii – cinci clase la Școala de arte și meserii și un curs de perfecționare în munca de securitate, efectuat în U.R.S.S. – șef al Direcției Regionale M.A.I. Dobrogea în perioada 1957 – 1961.

Cariera profesională a șefului Regionalei M.A.I. Dobrogea a avut o traiectorie destul de sinuoasă înainte de intrarea sa în Securitate. Astfel, acesta, după ce absolvise patru clase primare și una gimnazială în comuna Șomcuța Mare, urmând apoi, timp de cinci ani, cursurile Școlii de arte și meserii din localitatea Baia Sprie, s-a calificat în meseria de lăcătuș. Ulterior, a fost angajat în profesie la o societate minieră din Baia Sprie, unde lucrează timp de trei ani. Și-a satisfăcut stagiul militar la o unitate de infanterie în perioada 1935 – 1936, pentru a se reangaja apoi ca lăcătuș în Baia Sprie. Ulterior, a fost avansat în cadrul societății miniere, deși pentru scurt timp, primind funcția de responsabil al cărușășilor utilizați pentru transportul minereurilor extrase, dar, în martie 1938, este concediat, fiind acuzat de înregistrarea unor cărușășii fictive. În perioada următoare, a lucrat ca funcționar la „Banca populară” din Baia Sprie și apoi, ca funcționar diurnist la primăria din localitate, dar, după Dictatul de la Viena din 1940, a fost concediat și de la primărie, rămânând șomer până în 1941, când a emigrat pe teritoriul României de atunci, ajungând în orașul Brașov. Odată sosit aici, I. Bolintineanu s-a angajat în calitate de ajustor la „I.A.R.” Brașov, păstrându-și această slujbă până în 1947⁸⁰.

Viitorul șef al organelor de Securitate din regiunea Dobrogea a intrat în contact cu diverse organizații politice încă din 1936 – 1937, fiind atestate legături ale sale cu membri ai P.N.Ț., Partidului Național Creștin, „Ligi Antirevizioniste”, Frontului Renașterii Naționale (în cadrul căruia a fost înscris ca membru în cursul anului 1939), fără însă a desfășura nici un fel de activitate în cadrul grupărilor mai sus amintite. După 23 august 1944, s-a înscris în sindicatul din cadrul I.A.R. Brașov, pentru ca, din septembrie 1946 să fie primit în rândurile P.C.R. În 1948, a urmat un curs de partid de 3 luni, pentru ca, la terminarea lui, să i se încredințeze funcția de secretar al Comitetului de plasă P.M.R. Cernatu, apoi pe cea de secretar al sectorului 5 din cadrul Comitetului orașenesc de partid Brașov.

Intrarea lui I. Bolintineanu în cadrul organelor de Securitate s-a produs la 1 mai 1949, când a fost încadrat în funcția de locuitor politic, cu gradul de locotenent, în aparatul politic al Regionalei de Securitate Brașov. Peste un an a fost transferat în funcția de locuitor politic al Regiunii de Securitate Severin. În iulie 1951, cariera sa cunoaște o ascensiune remarcabilă, fiind numit șef al Direcției Politice din Direcția Generală Politică a Securității Statului, pentru ca, din aprilie 1953, timp de 2 ani, să ocupe funcția de secretar al Comitetului de partid din M.A.I⁸¹. În toate aceste funcții a

---

⁸⁰ F. Dobre (coord.), *Securitatea. Structuri – cadre. Obiective și metode*, vol. I (1948 – 1967), p. 229: Referat de cadre privind pe colonelul Bolintineanu Ioan (Balint), șef al Direcției regionale M.A.I. Brașov, din 21 decembrie 1961, alcătuit de Secția de Cadre a Direcției Organizatorice din cadrul C.C. al P.M.R.

⁸¹ Ion Bolintineanu a avut parte și de o rapidă ascensiune în grad după încadrarea sa în Securitate. Astfel, la 30.12.1949, a fost promovat locotenent major, pentru ca, în câteva luni, în februarie 1950, să fie avansat „la excepțional” în gradul de căpitan. Din decembrie 1951, a fost avansat din nou, cel mai probabil tot „la excepțional”, la gradul de maior, pe care-l deținea încă în cursul anului 1953 – vezi ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare

fost apreciat pentru inițiativa și spiritul de organizare de care ar fi dat dovadă, reproșându-i-se, în schimb, faptul că s-ar fi lăsat antrenat „în discuții neprincipiale cu unii membri de partid cu funcții de răspundere”⁸². Din decembrie 1955, a fost numit șef serviciu într-o direcție operativă a M.A.I., pentru ca, din septembrie 1956 până în iulie 1957, să fie trimis să urmeze cursul de specialitate în munca de Securitate din U.R.S.S. La întoarcerea din Uniunea Sovietică, a fost numit șef al Direcției Regionale M.A.I. Dobrogea. În această funcție, potrivit lucrătorilor de cadre ai P.M.R., Ion Bolintineanu s-ar fi afirmat ca un tovarăș „disciplinat, exigent și hotărât în acțiunile întreprinse”, ce dovedea „simț de răspundere și maturitate politică în rezolvarea sarcinilor încredințate”, cu excepția unor manifestări de „pripeală și nervozitate”⁸³.

Colonelul Bolintineanu a rămas însă pentru relativ scurt timp în funcția de șef al Regionalei M.A.I. Dobrogea. În 1961, ca urmare a cererii sale de transfer din postul deținut în regiunea Dobrogea, datorată unor probleme de sănătate, a fost numit,

începând cu 1 ianuarie 1962, la conducerea organelor de represiune din regiunea Brașov, post pe care l-a ocupat pentru o perioadă lungă de timp, în ciuda schimbărilor care aveau loc pe atunci la toate nivelele, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. După reînființarea județelor, în 1968, a fost numit șef al Inspectoratului Județean de Securitate Brașov. În 1972 preia conducerea nou constituitului Inspectorat Județean Brașov al Ministerului de Interne, pentru a fi trecut în rezervă la 1 mai 1974. în momentul trecerii în rezervă avea gradul de general – maior.

7. Colonelul **Eugen Visting (Visting)**⁸⁴ – n. 12.08.1913, com. Sascut, regiunea Iași, fiul unui tâmplar,

Anexe), dosar nr. 68/1953, f. 11: referat de cadre privind activitatea lui Bolintineanu Ion, prim secretar al Comitetului de Partid al M.A.I., din 30.11.1953, alcătuit de Secția Administrativ – Politică a C.C. al P.M.R.

⁸² F. Dobre (coord.), *Securitatea ...*, vol. I, p. 230. Acesta a fost și motivul oficial al destituirii sale din funcția deținută la acea dată, după cum mărturisea și ministrul Al. Drăghici într-o ședință de analiză din 1962, când Ion Bolintineanu ocupa deja funcția de șef al Regionalei M.A.I. Brașov: „Aș vrea să vă spun și următorul lucru. În București, prin 1954 – 1955, am ajuns la destituirea secretarului comitetului de partid M.A.I., tocmai datorită faptului că-și încălca atribuțiunile, certându-se toată ziua cu șefii de direcții pentru probleme care nu-l priveau. Este vorba, de altfel, despre un tovarăș foarte bun, actualul comandant al regiunii M.A.I. Brașov, dar care, atunci, nu voia să înțeleagă că nu trebuie să se amestece în treburile profesionale”. Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 239, f. 103-104: *Stenograma ședinței de analiză ținută (sic!) în ziua de 11 octombrie 1962 la Galați, în care a fost analizată activitatea acestei direcții regionale M.A.I.*

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ Numele apare în ambele forme în documente, dar, cel mai probabil, a doua formă – Visting – este datorată unei greșeli de scriere. Numele său a mai fost menționat, în diverse lucrări, și sub forma de Wisting – vezi Doina Jela, *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste*, București, Ed. Humanitas, 2001, p. 307. Autoarea face o dublă eroare, având dedicate două articole aceluiași personaj, unul pentru Visting Eugen, maior, șef al Regionalei de Securitate Craiova (*ibidem*, p. 300) iar cel de-al doilea pentru Wisting Eugen, menționat mai sus, care ar fi ocupat poziția de șef al Direcției Regionale a Securității Poporului Galați și care ar fi fost ofițer NKVD, ceea ce nu este

naționalitatea – română, profesia de bază – strungar, studii – trei clase de liceu și patru clase profesionale – șef al Direcției Regionale M.A.I. Galați în perioada 1957 – 1963.

Eugen Vistig a terminat patru clase primare în 1925, în orașul Bacău, urmând apoi cursurile unei școli elementare de comerț din același oraș, pentru a fi încadrat ulterior ca ucenic, la Atelierele C.F.R. din Pașcani. A rămas angajat al Atelierele și după terminarea uceniciei și calificarea sa în meseria de strungar în fier. În perioada 1934-1935 și-a efectuat serviciul militar, pentru ca, din 1935, să se reangajeze la Atelierele C.F.R. Pașcani, de unde a fost mutat în două rânduri: în 1936, la Atelierele C.F.R. Nicolina – Iași, în interes de serviciu, și în 1939, la Atelierele C.F.R. Palas-Constanța, de data aceasta fiind însă vorba de o măsură disciplinară luată împotriva sa⁸⁵. La această din urmă unitate a lucrat până în 1944.

Motivul adoptării unor măsuri disciplinare împotriva lui E. Vistig l-a constituit activitatea politică a acestuia. Astfel, încă din perioada în care lucra ca ucenic la Atelierele C.F.R. Pașcani, acesta s-a înscris în sindicat, fiind apoi inițiat în activitatea ilegală desfășurată de membrii P.C.R. Odată transferat la C.F.R. Nicolina – Iași, Eugen Vistig a strâns și mai mult legăturile cu membrii P.C.R., devenind casier al Comitetului pentru strângerea „Ajutorului Roșu” din cadrul Atelierele C.F.R. Mai mult decât atât, așa cum precizau ulterior documentele Direcției Cadre M.A.I., „personal ducea echipament și alimente pentru tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica în închisoarea Galata”. A primit apoi drept sarcină din partea conducerii P.C.R. să se infiltreze în cadrul organizațiilor locale ale P.N.Ț. și Frontului Renașterii Naționale. Și-a dus la capăt cu succes toate sarcinile încredințate, dar acest fapt nu putea rămâne fără consecințe. Astfel, a fost arestat de mai multe ori de către Siguranță în perioada 1937 – 1939, iar în urma bătăilor la care ar fi fost supus, cu ocazia ultimei arestări, a rămas „fără dantură și cu o stare nervoasă, însă în tot timpul a avut o comportare demnă și nu a trădat nimic din câte cunoștea”⁸⁶. Odată mutat disciplinar la Atelierele C.F.R. din Constanța, a continuat să contribuie la „Ajutorul Roșu”, dar activitatea sa în slujba P.C.R. s-a diminuat considerabil, mai ales după arestarea, în 1943, a tuturor membrilor de partid ce constituiau „legătura” sa. Cu toate acestea, activității sale din perioada anterioară lui 23 august 1944, nu i s-a putut reproșa nimic ulterior, Vistig remarcându-se chiar prin faptul că ar fi desfășurat o intensă propagandă antilegionară în rândul muncitorilor C.F.R. din unitatea sa.

După 23 august 1944, E. Vistig a luat parte în mod activ la ocuparea Prefecturii și Primăriei Constanța și la înființarea sindicatului din cadrul Atelierele C.F.R. Palas. La începutul anului 1945 a fost primit ca membru al P.C.R. și, după câteva luni, numit comisar în cadrul Biroului de Siguranță Constanța. Ulterior, a fost avansat în funcția de comisar șef al aceluiași birou, pentru ca, din 1946, să fie transferat în funcția de comisar

---

cazul. Erorile de acest gen sunt însă perfect explicabile, dacă avem în vedere că, în momentul apariției *Lexiconului*, informațiile referitoare la fostele cadre ale Securității erau extrem de lacunare, lucrarea amintită fiind chiar o deschizătoare de drumuri în această privință.

⁸⁵ Idem, dosar personal *Vistig Eugen*, f. 3: Referat de cadre privind activitatea locotenent-colonelului Vistig Eugen, din 16 .08.1957, semnat de șeful Direcției Cadre, colonel Pateșan Ioan.

⁸⁶ *Ibidem*, ff. 33 – 34: *Referat*, din 13 decembrie 1952, semnat de șeful Direcției Cadre M.A.I., col. A Demeter, șef serviciu, Ion Tinică și șef birou, slt. Alex. Aliman.

șef al Biroului de Siguranță Tulcea. În 1948, a fost numit în funcția de chestor al Inspectoratului Regional de Siguranță Craiova, iar după 1 septembrie același an, când a fost înființată Securitatea Poporului, a primit gradul de maior și funcția de director al Direcției Regionale de Securitate Craiova. În această funcție de conducere, Vistig nu a corespuns, sub nici o formă cerințelor conducerii ministerului, nereușind să-și îndeplinească sarcinile încredințate, motiv pentru care a fost și schimbat, din 1951 și trecut într-o poziție inferioară, cea de locuitor al șefului Regionalei Sibiu a Securității. Aici a fost evidențiat pentru contribuția sa „efectivă în descoperirea și depistarea unor elemente dușmănoase”, ofițerul făcându-se remarcant pentru că ar fi sprijinit „în mod real lichidarea organizațiilor subversive și a bandelor înarmate din munți, unde a obținut rezultate concrete, participând personal în multe cazuri la lupte deschise cu bandiții”⁸⁷. Acest fapt a determinat conducerea M.A.I. să-i încredințeze din nou, în 1952, conducerea unei unități regionale – Direcția Regională Pitești. În această din urmă funcție, activitatea sa părea să se desfășoare la un nivel satisfăcător, organele de Securitate reușind, sub conducerea colonelului Vistig, să depisteze mai multe „organizații subversive”, care acționau pe teritoriul regiunii, dar era totuși criticat mai ales pentru „încrederea necontrolată” pe care ar fi arătat-o unor „șefi de colective” din subordinea sa. Din 1956, „pentru a fi ajutat să-și ridice nivelul cunoștințelor”, a fost trimis să urmeze cursurile de pregătire de la Moscova, cu durata de un an⁸⁸.

La finalizarea studiilor din U.R.S.S., în 1957, trebuia să fie numit într-o altă funcție de conducere, postul său de la Pitești fiind deja ocupat de Pavel Constandache. În consecință, a fost desemnat drept comandant al Regionalei M.A.I. Galați, funcție în care s-a menținut până la începutul anului 1963, când a fost destituit prin decizia C.C. al P.M.R. din 7 februarie 1963 și trecut în funcția de locuitor al șefului Regionalei Galați⁸⁹.

La destituirea sa, generalul Vasile Negrea, adjunctul ministrului Afacerilor Interne de atunci, invoca drept motive faptul că E. Vistig, „fiind bolnav, a dovedit incompetență în conducerea Regiunii, nu a luat măsuri pentru executarea ordinelor conducerii ministerului [...] a dovedit lipsă de hotărâre și, fiind o fire influențabilă, în unele situații a scăpat din mână conducerea Regiunii, lăsând munca să se desfășoare la voia întâmplării”⁹⁰. Nici în funcția de locuitor al șefului Direcției Regionale M.A.I.

---

⁸⁷ *Ibidem*, f. 4: Referat de cadre privind activitatea locotenent-colonelului Vistig Eugen, din 16.08.1957, semnat de șeful Direcției Cadre, colonel Pateșan Ioan.

⁸⁸ *Ibidem*.

⁸⁹ ANIC, fond CC al PCR, Secția Cancelarie, dosar nr. 1/1963, f. 5: *Protocol nr. 1 al ședinței Secretariatului C.C. al P.M.R. din ziua de 7.02.1963*.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 216: *Caracterizare*, din 12.01.1963, semnată de adjunctul ministrului Afacerilor Interne, general-locotenent Negrea Vasile. De fapt, adevăratul motiv al acestei schimbări din funcție a constat în faptul că Eugen Vistig reușise să piardă rapid controlul asupra subordonaților săi din cadrul Regionalei M.A.I. Galați. Astfel, la scurtă vreme de la numirea sa în fruntea unității, depășit de cerințele conducerii ministerului și de abaterile cadrelor din subordine, colonelul Vistig cedase treptat sarcina coordonării activității direcției unei părți a șefilor de servicii, între care se numărau șefii serviciilor 2 (Contraspionaj), 4 (Contrasabotaaj) și 8 (Anchete), șeful Secției Cadre și un șef de birou din cadrul Serviciului 3. Aceștia, preluând controlul asupra organizației de bază a P.M.R. din cadrul unității, încep să dicteze în toate problemele care țineau de conducerea Regionalei Galați, reușind astfel să-și atragă adversitatea celorlalte cadre medii de

Galați nu a reușit să facă față cerințelor conducerii ministerului, motiv pentru care se propune trecerea în rezervă și pensionarea sa, fapt care se va realiza prin ordinul

---

conducere, care nu participau la luarea deciziilor. În consecință, în interiorul unității începe un adevărat război intern între șefii de servicii, cei care controlau organizația de partid încercând și reușind să-i înlăture din funcții, sub diferite pretexte, pe mulți dintre conducătorii care li se opuneau – între aceștia figurând și unul dintre loțiitorii șefului direcției. Toate acestea au durat până în 1962, când organizația de bază a P.M.R. decide deschiderea unei anchete asupra activității profesionale desfășurate de șeful Serviciului 3 Informații Interne, lt. col. Georgescu – unul din adversarii grupării aflate la conducerea direcției, fost loțiitor al șefului Regionalei de Securitate Cluj în 1953 – 1954 – anchetă finalizată prin sancționarea celui mai sus amintit cu „vot de blam cu avertisment” și discreditarea sa în fața subordonaților. De menționat, în acest caz, este faptul că cei care au desfășurat controlul activității lt. col. Georgescu nu au găsit de cuviință să ceară și opinia colonelului Vistig în această privință, iar la ședința organizației de partid care s-a soldat cu sancționarea șefului Serviciului 3 comandantul Regionalei M.A.I. Galați nici măcar nu a fost invitat. Toate acestea ar fi trecut neobservate, dacă, în același an, nu ar fi venit în control la Galați Serviciul Inspecții al M.A.I., care constată mai multe nereguli grave în activitatea unității – fără a remarca însă situația tensionată din cadrul direcției și faptul că șeful ei își pierduse cu totul autoritatea – ceea ce a condus la participarea la ședința anuală de analiza activității unității, așa cum se întâmpla, de obicei, în asemenea cazuri, a însuși ministrului Afacerilor Interne. Cu prilejul acestei ședințe, însă, șeful Serviciului 3 se plânge în fața ministrului de tratamentul la care a fost supus, fiind sprijinit și de alți actuali și foști șefi de servicii din cadrul direcției. Membrii grupării ce conducea, în realitate, Regionala Galați s-au apărat, evidențiind incompetența adversarilor lor și, în acest fel, în locul plictisitoarelor autocritici ce se practica de obicei la astfel de ședințe, ministrul a asistat la o extrem de vioaie bălăcăreală în public, în care toate cadrele medii de conducere își dezvăluiau reciproc abuzurile și abaterile. Întreținerea unei asemenea controverse în fața unui personaj precum Alexandru Drăghici avea să se dovedească o mișcare foarte neinspirată pentru toți cei în cauză și în special pentru cei care preluaseră conducerea direcției sub acoperirea organizației de partid. După o perioadă de nedumerire, ministrul sesizează cauza problemelor apărute în cadrul unității, și-i apostrofează pe cei pe care-i consideră vinovați de situația creată: „Ce sunteți voi să anchetați? Sunteți membri ai biroului organizației de bază și nu aveți nici o atribuție de «stăpân», așa cum vă exprimați. Voi aveți rolul de a conduce politic activitatea organizației. Nu aveți însă nici o atribuțiune de comandant. Ei [Vistig și loțiitorul său – n. ns.] au fost niște bleși că nu v-au trimis la arest atunci când voi v-ați luat astfel de aere. Voi sunteți militari, nu sunteți anarhiști. Mai sunteți și obraznici. Este ceva nemaipomenit! [...] Nu vă este rușine, anarhiști ce sunteți!” (vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 239, f. 89: *Stenograma ședinței de analiză ținută [sic] în ziua de 11 octombrie 1962 la Galați, în care a fost analizată activitatea acestei direcții regionale MAI*). Pe de altă parte, Al. Drăghici constată, cu acest prilej, faptul că Eugen Vistig și loțiitorul său – căpitanul Bobi – nu aveau nici un fel de autoritate asupra personalului unității (căpitanul Bobi era chiar înjurat în față de subalterni), iar principalul vinovat de această situație era chiar șeful direcției, căruia i se și adresează, spunându-i: „Realitatea este că tu [Vistig] ai fost slab, ți-ai pierdut pantalonii” (*ibidem*, f. 92). Pe lângă șeful de direcție lipsit de autoritate, a cărui înlocuire se impunea, alte schimbări necesare la Galați erau cele ale cadrelor medii de conducere care uzurpaseră autoritatea comandantului unității și avuseseră proasta inspirație să o facă sub acoperirea organizației de bază a P.M.R. din unitate, atingând astfel o altă problemă sensibilă în epocă: cea a rolului organelor de partid în cadrul M.A.I. și a controlului exercitat de partid asupra Securității. În perioada care a urmat au fost luate măsuri disciplinare împotriva tuturor acestora, fiind îndeplățiți din funcțiile de conducere deținute.

ministrului Afacerilor Interne nr. 1943 din 15.05.1967. Și de data aceasta, motivele care au determinat îndepartarea sa din funcție au fost de ordin medical, în plus chiar ofițerul cerându-și pensionarea⁹¹. Cu toate acestea, nu era o măsură definitivă, în ianuarie 1969 fiind rechemat în activitate, la ordinul președintelui C.S.S. și încadrat pe postul de locuitor șef serviciu în aparatul central al Securității, dar nu a lucrat în această poziție decât pentru 9 luni, fiind trecut în rezervă și pensionat definitiv în octombrie același an.

În concluzie, dincolo de motivele medicale invocate cu ocazia deselor sale schimbări și destituirii din funcție, cazul lui Eugen Vistig pare a fi cel al unui ofițer incompetent, menținut în funcții de conducere datorită multiplelor servicii aduse partidului și faptului că se prezenta ca un „cadru de încredere”, unul dintre puținele pe care Partidul Comunist Român le avea în România în momentul în care a cucerit puterea. Atunci când situația internă și rezerva de cadre a partidului au făcut posibilă înlocuirea sa, a fost înlăturat fără prea multe menajamente.

8. Colonelul Nicolae Pandelea (Pandele) – n. noiembrie 1915, în orașul Bârlad, fiul unui mic funcționar, naționalitatea – română, studii – patru clase de liceu, profesia de bază – funcționar – șef al Direcției Regionale M.A.I. Iași în perioada 1948 – 1958.

Nicolae Pandelea, fiu al unui fost funcționar al Primăriei Bârlad, după absolvirea a patru clase primare, a urmat încă patru clase de liceu în orașul natal, pe care le-a absolvit în cursul anului 1934. Pentru că a reușit să termine cele patru clase de liceu la aproape 19 ani, viitorul șef al Regionalei M.A.I. Iași a fost nevoit în perioada următoare să încerce să se angajeze, fără prea mult succes însă, astfel încât, până în 1937, nu a avut un serviciu stabil. Pe de altă parte, datorită faptului că avea „ceva înclinații spre gazetărie”, în aceeași perioadă a colaborat la diverse ziare, precum „Timpul” din Cernăuți. Activitatea sa pe planul gazetăriei nu a dat ulterior prea multe motive de satisfacție organelor de cadre ale partidului, dat fiind faptul că s-a făcut remarcat prin publicarea, în paginile ziarului „Curentul”, a unui „articol cu caracter naționalist”. Fiind însă „ajutat de unii prieteni ce duceau activitatea progresistă”, N. Pandelea a întrerupt apoi orice legătură cu publicațiile cu caracter naționalist, pentru a „începe să activeze în colectivul redacției revistei antifasciste «Părerii», unde scrie mai multe articole”. A devenit cunoscut, în această perioadă, și ca autor de piese de teatru, „în care descria viața de mizerie a tineretului, având, în general, un caracter progresist”. Între „operele” viitorului șef al organelor de represiune din regiunea Iași erau citate piesele „Jurnalul”, „Ajun de nuntă” și „Victimele”⁹².

Deși nu a avut contacte semnificative cu membrii P.C.R., Nicolae Pandelea a fost arestat de către organele de Siguranță de două ori până în 1937: în 1935, pentru deținerea „Manifestului Partidului Comunist” și în 1936, de data aceasta împreună cu mai mulți tineri, în timp ce, împreună cu aceștia, „studiau o piesă progresistă”. Acest

---

⁹¹ Idem, fond Cadre, dosar personal *Vistig Eugen*, f. 2: *Notă raport privind pe colonel Vistig [...] Eugen, locuitor șef direcție la Direcția Regională M.A.I. Galați*, semnată de șeful Direcției Cadre, colonel Pateșan Ioan și șef serviciu, colonel Simionescu Aurel, copie din 04.07.1073.

⁹² ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 96/1955, f. 130: referat de cadre privind activitatea colonelului Pandelea Nicolae, din 10.08.1955, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., general-maior Demeter Alexandru.

gen de probleme a luat sfârșit pentru tânărul „ziarist” o dată cu încorporarea sa în armată, în 1937, când a fost trimis să-și efectueze serviciul militar în cadrul Regimentului 33 Artilerie Bârlad. În 1938, după ce a fost „lăsat la vatră” cu gradul de caporal, s-a angajat ca funcționar la fabrica „Sett” din București, pentru ca, după scurt timp, să se angajeze în calitate de încasator pe autobuzele C.F.R. S-a menținut în această funcție până în 1940, când a fost avansat și numit șef al autogării C.F.R. din Focșani, apoi a celei din orașul Ismail, post pe care l-a păstrat până în 1944.

Cât timp a fost angajat al C.F.R., N. Pandelea a întrerupt relațiile sale cu „tovarășii ce duceau activitate progresistă”, dar, după 23 august 1944, a realizat că strângerea legăturilor cu mișcarea comunistă putea să-i garanteze o poziție mai bună decât cea de șef de autogară C.F.R. De aceea, a revenit la vechea sa profesie de ziarist, preluând postul de redactor al revistei „Părerii” din Bârlad și a atras astfel atenția organelor P.C.R. din regiune, care i-au încredințat în scurt timp funcția de secretar al organizației județului Tutova a Apărării Patriotice. După formarea Guvernului Groza, în martie 1945, Pandelea a fost considerat ca prezentând suficiente garanții pentru a fi numit șef al Poliției Orașului Bârlad, la conducerea căreia s-a menținut până în cursul lunii iunie 1948, când a preluat, pentru scurt timp, funcția de inspector regional la Siguranța din Galați⁹³. La 1 septembrie 1948, după înființarea Direcției Generale a Securității Poporului, a fost mutat în fruntea Direcției Regionale de Securitate Iași, fiind încadrat cu gradul de locotenent-colonel.

În toate funcțiile pe care le-a deținut anterior numirii sale la conducerea Regionalei de Securitate Iași, se aprecia că Nicolae Pandelea ar fi „dovedit atașament față de partid, muncind cu spirit de răspundere și cu rezultate pozitive în activitatea lui”. Și la conducerea organelor de represiune din regiunea Iași părea să fi obținut „rezultate pozitive”, ceea ce, pe atunci, se traducea prin arestarea, în 1949 – 1950, a mai multor „grupuri subversive” și a unor fugari, care „terorizau populația” de pe raza regiunii, încadrarea aparatului de Securitate cu „elemente cinstite și atașate” etc. În perioada 1951 – 1952, însă, „începuse să slăbească activitatea tovarășului colonel Pandelea”, care „era oarecum dezinteresat de muncă”, dar, fiind „controlat îndeaproape” după 1953 și „tras de conducerea Ministerului la răspundere”, șeful Regionalei de Securitate Iași a „trecut hotărât la lichidarea lipsurilor din activitatea lui”, obținând „rezultate concrete în depistarea dușmanului”. În urma acestei schimbări de atitudine, N. Pandelea a fost „ales” ca membru supleant al Biroului Comitetului Regional P.M.R. Iași, fiind totodată confirmat în funcția deținută. În august 1955, colonelul Pandelea părea să se bucure de susținerea conducerii M.A.I., o dovadă fiind și aprecierile la adresa sa ale lucrătorilor de cadre ai ministerului:

„E un tovarăș bine pregătit profesional, cu experiență în muncă. Datorită pregătirii lui, se bucură de prestigiul necesar unui comandant. E exigent față de lipsuri, cu orientare justă în munca sa”⁹⁴.

Imaginea pozitivă oferită de Direcția Cadre a M.A.I. era însă înșelătoare. Peste numai trei ani, în septembrie 1958, în cadrul unei ședințe de analiză a activității organelor M.A.I., ministrul Al. Drăghici înfiera în public modul în care colonelul

---

⁹³ *Ibidem*, f. 131.

⁹⁴ *Ibidem*.

Pandelea înțelegea să exercite conducerea organelor de represiune de la nivelul regiunii Iași:

„Tovarășul Pandele este de multă vreme în fruntea acestei regiuni, totuși activitatea lui este foarte slabă. Tovarășul este un element liberalist, lipsit de metode de muncă, de fermitate față de ofițeri, contează ca un tată bun în fața lucrătorilor, a leneșilor. Pe socoteala cui face tovarășul aceste lucruri, cui face el aceste concesii, cu ce drept? Toate aceste lucruri, tovarăși, se reflectă în muncă”⁹⁵.

Schimbarea lui Nicolae Pandelea din funcția deținută părea iminentă, în cazul în care acesta nu dădea dovezi grabnice de îndreptare. În cazul său, însă, demiterea avea să se dovedească un motiv minor de preocupare, dat fiind faptul că a reușit să treacă brusc în categoria „dușmanilor poporului”. La peste zece ani de la numirea sa în funcția de șef al Regionalei M.A.I. Iași, organele de Securitate au descoperit că Nicolae Pandelea, fostul dramaturg „progresist” din perioada interbelică, dovedise un real talent și în compunerea de note informative pentru Siguranță. Adjunctul lui Al. Drăghici de atunci, generalul Vasile Negrea, relatează ulterior foștilor subordonați ai colonelului Pandelea reacția acestuia la aflarea veștii că a fost deconspirat:

„Faptul că aici [la Regionala M.A.I. Iași] s-a muncit slab, este tot o consecință a prezenței lui Pandelea la această regiune. După ce a venit din concediu, în 1958, și a fost chemat la ședința cu tov. ministru, la București, el a căutat s-o «scalde». După ce a fost tras la răspundere, parcă a făcut ceva. Nu a putut face prea mult, date fiind poziția lui și antecedentele, care îl trăgeau înapoi. Trecutul lui este foarte urât, fiindcă a fost informatorul Siguranței și a mințit partidul. Când a fost descoperit, a început să plângă. Slaba muncă de aici și în special de la Bârlad, lui i se datorește (sic!)”⁹⁶.

Colonelul Pandelea avea toate motivele să fie îngrijorat cu privire la viitorul său, dat fiind faptul că ministrul Drăghici nu s-a limitat la destituirea sa din funcție. Potrivit lui Gheorghe Enoiu, în 1958 – 1959 fostul șef al Regionalei M.A.I. Iași a petrecut o perioadă în arestul din Calea Plevnei al Direcției a VIII-a Anchete a Securității, unde Nicolae Pandelea a putut afla și el, la rândul lui, alături de atâția „dușmani ai poporului”, ce însemna a fi supus rigorilor legii în regimul de democrație populară⁹⁷.

Cât despre conducerea Regionalei M.A.I. Iași, aceasta a fost preluată, din 1960, după o lungă perioadă de interimat, de către colonelul Gheorghe Zodian.

9. Maiorul Eugen Dascălu (Dascăl)⁹⁸ – n. martie 1910, com. Sirioara, regiunea Cluj, fiul unui mic funcționar, naționalitatea – probabil evreu, studii – șase

---

⁹⁵ ***, *Cartea Albă a Securității*, vol. III, București, Serviciul Român de Informații, 1995, p. 135: *Concluziile tovarășului ministru Alexandru Drăghici*, din 18 sept. 1958.

⁹⁶ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 185, f. 63: *Stenograma ședinței de analiză a muncii Direcției Regionale M.A.I. Iași, ținută în ziua de 31 octombrie 1959*

⁹⁷ Idem, fond Cadre, dosar personal Enoiu Gheorghe, f. 42: *Raport către tovarășul președinte al Consiliului Securității Statului*, alcătuit de Enoiu I. Gheorghe, din 28.11.1967. Colonelul Pandelea pare să fi inaugurat o adevărată tradiție, în această privință, a șefilor Regionalei M.A.I. Iași, dat fiind faptul că și succesorul său în funcție, colonelul Gheorghe Zodian, a putut face cunoștință cu arestul Securității la scurtă vreme după destituirea sa din funcție, în 1967.

⁹⁸ Neagu Cozma, fostul șef al Direcției de Contraspionaj a Securității, susține că adevăratul nume al acestui ofițer ar fi fost Davidovici (vezi N. Cosma, *Cupola. Din culisele Securității*, Ed. Globus, București, f.a., p. 76). Este posibil ca acesta să fie adevărul, pentru că, având în vedere biografia

clase elementare și trei clase de ucenici, profesia de bază – tinichigiu – șef al Direcției Regionale M.A.I. Maramureș (Baia Mare) în perioada 1951 – 1958.

Viitorul șef al Regionalei M.A.I. Maramureș a absolvit șase clase primare în 1923, fiind angajat ulterior ca ucenic la un atelier de tinichigerie din orașul Cluj. Perioada de ucenicie a finalizat-o în cursul anului 1926, absolvind, între timp și trei clase de ucenici. În următorii ani, până în 1929, a continuat să lucreze în același atelier unde și efectuase perioada de ucenicie. În perioada cât a lucrat la atelierul de tinichigerie din Cluj, E. Dascălu a intrat în legătură și cu „unii tovarăși care duceau activitate ilegală”, „activând” de atunci în cadrul mișcării „muncitorești”, mai întâi în interiorul unei organizații sindicale, iar apoi „pe linie de U.T.C.”⁹⁹.

În urma colaborării sale cu mișcarea comunistă ilegală, Eugen Dascălu a fost arestat ulterior în repetate rânduri de către organele române de Siguranță, prima sa arestare producându-se în 1929, când a fost însă eliberat, „din lipsă de probe”. Ulterior eliberării sale din arest, a lucrat, „mai mult ocazional”, la diferite ateliere de tinichigerie din Cluj și a continuat, totodată, să „ducă activitate pe linie de U.T.C.”, motiv pentru care a fost și admis ca membru al acestei organizații și apoi cooptat chiar în forurile de conducere de la nivel județean. În calitatea sa de proaspăt activist U.T.C., a luat parte la unele greve, a difuzat materiale de propagandă a partidului și s-a achitat de toate „sarcinile” încredințate de către conducere. Consecințele activismului său politic nu au încetat să apară, Eugen Dascălu fiind arestat în cursul anului 1931 și condamnat, de această dată, la un an închisoare. Și-a executat pedeapsa la Cluj, până în 1932, iar ulterior, în loc să fie eliberat, a fost dus sub escortă la Divizionul 4 Tunuri de Munte, pentru a fi încorporat în armată. Aici, din cauza „mizeriei și a bătăilor”, viitorul ofițer de Securitate nu a rezistat decât două săptămâni, după care a dezertat din armată, ascunzându-se în orașul Cluj. În 1933, a fost descoperit, arestat din nou, condamnat la trei luni de închisoare pentru dezertare și apoi réincadrat în unitatea militară din care fugise, unde și-a satisfăcut stagiul militar, până în 1935.

Măsurile coercitive adoptate împotriva sa l-au determinat pe Eugen Dascălu, după eliberarea din armată, să reducă semnificativ legăturile cu mișcarea comunistă ilegală, până la nivelul unor contacte sporadice. În perioada următoare, el s-a dedicat profesiei sale, în 1935 – 1936 lucrând la diverse ateliere de tinichigerie din Cluj, pentru ca, din 1936, să-și deschidă un atelier de același profil în oraș. A continuat să lucreze la atelierul propriu până în 1942, cu mici întreruperi, cum a fost o perioadă de trei luni, în 1938, când a fost reținut din nou, cel mai probabil pentru că, deși redusese legăturile cu mișcarea comunistă, continuase să îndeplinească diverse sarcini de mai mică importanță solicitate de conducătorii acesteia. Din 1942, viitorul șef al Regionalei de Securitate Baia Mare a fost încadrat în diverse detașamente de muncă forțată și, până în 1945, s-a deplasat împreună cu aceste detașamente, pentru a efectua diverse lucrări de fortificații,

---

lui E. Dascălu, aparținea în mod aproape sigur comunității mozaice din România acelor ani, dar, dacă avem în vedere numărul mare al erorilor din acest volum de „memorii”, nu se poate garanta că acesta ar fi adevăratul nume al lui Dascălu.

⁹⁹ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 96/1955, f. 40: Referat de cadre privind activitatea maiorului de Securitate Dascălu Eugen, din 16 mai 1955, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., general maior Demeter Alexandru.

din Ungaria până la Bratislava, în Slovacia. Odată ajuns în Bratislava, E. Dascălu a reușit să dezerteze din detașamentul în care era încadrat și a stat ascuns în oraș până la ocuparea acestuia de către Armata Roșie, în 1945¹⁰⁰. Abia după acest moment a considerat că se putea întoarce în siguranță în România, revenind la Cluj în cursul anului 1945, unde și-a redeschis atelierul de tinichigerie. A fost unul dintre pușinii supraviețuitori ai familiei sale după război, mama și cinci dintre cei șapte frați ai săi decedând „în deportare”.

Ajuns la Cluj, Eugen Dascălu nu a ținut multă vreme deschis atelierul pe care-l deținea, dat fiind faptul că implicarea în politică se putea dovedi mult mai profitabilă. Astfel, din 1945, a fost primit ca membru al P.C.R., pentru ca, din 1946, să renunțe la activitatea de tinichigiu pentru a deveni activist al partidului, calitate în care a și lucrat, până în 1948, la Județeană P.C.R. Cluj. Din 1948, a fost încadrat ca lucrător operativ în noile organe de represiune ale regimului, la Direcția Regională a Securității Poporului Cluj. Chiar de la încadrarea sa în Securitate, E. Dascălu s-a dovedit a fi „un tovarăș conștiincios în muncă”, ce se străduia „pentru însușirea muncii, pentru pregătirea sa profesională”, motive pentru care a fost și avansat treptat, mai întâi la funcția de șef birou, apoi de șef secție în cadrul Regionalei de Securitate Cluj, pentru ca, din 1951, să fie numit în funcția de comandant al Direcției Regionale Baia Mare (redenumită ulterior Maramureș).

În exercitarea conducerii organelor de Securitate din regiunea Baia Mare, maiorul Dascălu a părut să satisfacă, la început, exigențele acestui post, obținând o serie de „rezultate pozitive”, ceea ce se traducea, pe atunci, în depistarea unor fugari care acționau pe raza regiunii, arestarea unor contrabandiști, instruirea și controlul subalternilor. Este adevărat, Direcția Cadre a M.A.I. nu putea să numească succese foarte importante ale ofițerului în 1955, dar impresia lăsată în acel moment era în general pozitivă, așa cum o dovedesc și următoarele aprecieri ale șefului acestei din urmă direcții, general-maior Alexandru Demeter:

„Tovarășul maior Dascălu Eugen a căpătat experiență în munca de conducere, are o bună pregătire profesională, fapt ce face să se descurce ușor în sarcinile ce le are. Este un tovarăș serios, cu spirit partinic, cu atitudine justă față de muncă. [...] Se ocupă de controlul activității oamenilor, în mod periodic a organizat controale urmate de analiză a subunității [controlate], cu care ocazie a luat o serie de măsuri pentru îmbunătățirea muncii. [...] Apreciem pe tovarășul maior Dascălu ca un tovarăș corespunzător funcției ce o are și cu perspective”¹⁰¹.

În 1954, ca urmare a „recomandării” Hotărârii C.C. al P.M.R. nr. 41/1953 maiorul Dascălu a fost primit în cadrul Biroului Comitetului Regional P.M.R. Baia Mare, asemenea tuturor celorlalți comandanți ai structurilor regionale de Securitate de la nivelul R.P.R. Totul părea să anunțe începutul unei cariere de durată a acestui ofițer în fruntea organelor de represiune din regiune, dar, în decurs de numai câțiva ani, percepția conducerii M.A.I. asupra activității sale s-a modificat radical. Astfel, în cadrul unei ședințe de analiză de la conducerea ministerului din 18 septembrie 1958, ministrul Al. Drăghici îl acuza cu vehemență pe maiorul Dascălu pentru faptul că s-ar fi

---

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 41.

¹⁰¹ *Ibidem*, ff. 41 – 42.

comportat „ca un tată bun față de subalterni, nu ia măsuri, nu se simte controlul comandantului, nu se simte autoritatea comandantului, oamenii își fac de cap, domnește anarhia, sarcinile nu sunt executate, nu sunt trași la răspundere oamenii pentru că nu au executat ordinele”¹⁰². Chiar dacă, de cele mai multe ori, asemenea atenționări ale ministrului erau numai un avertisment la adresa șefilor de unități a căror activitate era considerată nemulțumitoare, în cazul lui Eugen Dascălu apostrofarea de mai sus a ținut loc de anunț al destituirii din funcție. Demiterea efectivă s-a produs la 1 noiembrie 1958, când locul acestuia la conducerea Regionalei MAI Baia Mare a fost luat de către locuitorul său de până atunci, locotenent-colonelul Andrei Simion.

10. Locotenent-colonelul **Mihail Kovacs** (n. 28.09.1912, orașul Turda, fiul unui muncitor agricol, naționalitatea – maghiară, studii – patru clase de liceu, profesia de bază – matrișer sticlă) – șeful Direcției Regionale M.A.I. Mureș – Autonomă Maghiară în perioada 1952 – 1961.

Mihail Kovacs a absolvit patru clase primare în 1925, pentru a urma ulterior, până în 1929, cursurile liceului din orașul Turda. În perioada frecventării liceului, a muncit și ca ziler la fabrica de sticlă din localitate. Din 1929, s-a angajat ca ucenic la fabrica mai sus menționată, calificându-se în meseria de matrișer sticlă. A continuat să lucreze în aceeași întreprindere și după terminarea perioadei de ucenicie, până în cursul anului 1933, când a fost încorporat în cadrul Regimentului 16 Artilerie Grea Focșani. Anterior încorporării sale în armată, M. Kovacs a întreținut legături sporadice cu „mișcarea muncitorească” și a fost de mai multe ori arestat din acest motiv, dar numai pentru perioade scurte, fiind pus ulterior în libertate, „din lipsă de probe”¹⁰³. După satisfacerea stagiului militar, în 1934, s-a întors la fabrica de sticlă din localitatea natală, unde a continuat să lucreze până în 1944, cu excepția unei scurte perioade, de trei luni, în 1939, când a fost angajat în cadrul Uzinelor Vulcan din București. În perioada activității sale în această unitate, Mihail Kovacs era cunoscut, potrivit aprecierilor lucrătorilor de cadre ai M.A.I. din 1955, drept „unul dintre cei mai capabili muncitori din cadrul fabricii, conștiincios și cu simț muncitoresc dezvoltat”. „Simțul muncitoresc” al acestuia a fost dovedit și de implicarea în diverse acțiuni revendicative, în februarie 1944 viitorul șef al Regionalei M.A.I. Mureș organizând o grevă de protest împotriva colectelor care se organizau de către autoritățile maghiare pentru „sprijinirea frontului”. Din acest motiv, i s-a anulat ordinul de mobilizare și a fost trimis în detașamentul de muncă Bumbesti – Livezeni, în cadrul căruia a lucrat până în cursul lunii martie 1945, când a fost desconcentrat și s-a înapoiat în fabrica din Turda.

Activitatea desfășurată anterior intrării Armatei Roșii pe teritoriul României de către viitorul colonel Kovacs a constituit o serioasă recomandare pentru acesta, odată cu instaurarea noului regim politic. Astfel, a fost admis în rândurile membrilor P.C.R. la scurtă vreme după întoarcerea sa la Turda, în 1945, pentru ca, „încă de la început”, să i se încredințeze diverse „munci de răspundere”, fiind numit secretar al celulei sindicale

---

¹⁰² ***, *Cartea Albă a Securității*, vol. III, p. 135: *Concluziile tovarășului ministru Alexandru Drăghici*, din 18 sept. 1958.

¹⁰³ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 96/1955, f. 79: Referat de cadre privind activitatea locotenent-colonelului Kovacs Mihail, din 27.05.1955, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., general maior Demeter Alexandru.

din fabrica de sticlă, apoi președinte al comitetului de fabrică. Din martie 1946, i s-a încredințat funcția de președinte al Sindicatului Metalochimic din Turda și, remarcat fiind pentru că s-ar fi achitat de sarcinile încredințate „în condițiuni bune, dovedind o orientare justă, inițiativă și simț de răspundere”, a fost trimis de organele de partid, din mai 1947, la un curs de pregătire organizat de Ministerul Industriei și Comerțului. După absolvirea acestui curs, a fost numit subinspector în cadrul Controlului Economic Turda, funcție în care a fost păstrat până în aprilie 1948, pentru ca, din această lună, să fie promovat în postul de inspector regional al S.M.T. Cluj. Și în aceste funcții, încredințate de organele de partid, Mihail Kovacs a „lucrat disciplinat”, reușind să instrumenteze o serie de cazuri referitoare la „infracționi economici”, fapt pentru care „a fost de mai multe ori evidențiat și i s-au acordat premii”¹⁰⁴.

Activitatea sa pe linia de anchetare a infracțiunilor economice, ca și dosarul de cadre impecabil, după standardele din acea vreme, l-au recomandat pe Mihail Kovacs pentru încadrarea în organele de represiune ale regimului, care s-a produs în cursul anului 1948, prin numirea sa în funcția de chestor al Siguranței Turda. După înființarea Securității Poporului, la 28 august 1948, șefului de până atunci al Siguranței Turda i s-a acordat gradul de căpitan, fiind numit, totodată, șef al Serviciului Județean de Securitate Turda. A fost menținut în această poziție până în cursul lunii ianuarie 1951, când i s-a încredințat conducerea nou înființatei Direcții Regionale de Securitate Hunedoara, pentru ca, din luna septembrie 1952, să fie mutat la conducerea organelor de Securitate din Regiunea Mureș – Autonomă Maghiară¹⁰⁵.

În toate funcțiile deținute, mai ales atâta timp cât a condus organele de represiune din fostul județ Turda și din regiunea Hunedoara, M. Kovacs a avut un palmares cu adevărat impresionant în „lupta” cu „elementele contrarevoluționare” din zona sa de competență. Organele de cadre ale M.A.I. notau ulterior faptul că s-ar fi dovedit a fi „un tovarăș atașat, participând la acțiunile grele, unde s-a orientat just, având curaj și inițiativă”, iar datorită „muncii depuse în anii 1949 – 1951” de către acesta „au fost depistați mai mulți fugari și elemente contrarevoluționare, atât la Turda, cât și la Hunedoara, în special în munții Hațegului”¹⁰⁶. În realitate, acest ofițer s-a dovedit tovarăș atât de „atașat”, încât a ordonat și condus personal, în perioada 1949 – 1950, mai multe operațiuni de asasinare a unor persoane din rezistența anticomunistă (Constantin Vodă, Nicolae Salagea, Victor Marc, Ioan Andreșel, Traian Pom, Iosif Trifa etc.)¹⁰⁷. Datorită serviciilor aduse regimului atâta timp cât s-a aflat la conducerea organelor de represiune din regiunile mai sus amintite, Mihail Kovacs a fost avansat succesiv în grad, de la căpitan (în 1948), la maior (23 aug. 1949), locotenent-colonel (1954) și, în final, colonel (din 1959)¹⁰⁸, bucurându-se, totodată, de aprecierea

---

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 80.

¹⁰⁵ Liviu Pleșa (edit.), *op. cit.*, p. 617.

¹⁰⁶ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică, dosar nr. 96/1955, f. 80.

¹⁰⁷ Liviu Pleșa (edit.), *op. cit.*, p. 617.

¹⁰⁸ *Ibidem*.

conducerii Securității pentru faptul că ar fi avut „spirit de răspundere față de muncă” și se preocupa „de aplicarea ordinelor și directivelor conducerii ministerului”.

La conducerea Direcției Regionale M.A.I. Autonome Maghiare, M. Kovacs a continuat să obțină rezultate în depistarea grupurilor de „elemente dușmănoase, citându-se, în acest sens, de către Direcția Cadre a M.A.I., arestarea membrilor unor „secte ilegale, care duceau acțiuni de subminare a regimului nostru”, prinderea unor „fugari răzleți”, care acționau pe teritoriul regiunii, dar rezultatele activității sale nu au mai oferit atâtea motive de satisfacție conducerii M.A.I. precum în trecut. În 1954, a fost organizat „un control de fond” la direcția regională condusă de M. Kovacs, ocazie cu care a fost constatată existența a numeroase „lipsuri” în activitatea organelor de represiune, cele mai grave constând în practicarea de către ofițerii Regionalei M.A.I. a unor „metode înapoiate în munca de Securitate, care împiedicau descoperirea activității clandestine a dușmanului”, „insuficiența preocupare în aplicarea ordinelor și directivelor muncii de Securitate” etc. Deficiențele din activitatea direcției au fost imputate șefului acesteia, care a fost atenționat de către conducerea ministerului, dar aceasta nu a afectat cu nimic cariera maiorului Kovacs, care are parte de o nouă avansare în grad, devenind locotenent-colonel în cursul aceluiași an. A continuat să fie menținut în fruntea Direcției Regionale M.A.I. Mureș Autonomă Maghiară până la sfârșitul anului 1961, când a fost destituit și înlocuit în funcție de locotenent-colonelul Nicolae Sidea, ce ocupase până atunci postul de locțiitor al șefului Regionalei M.A.I. Iași.

După schimbarea din funcție a colonelului Kovacs, foștii săi subalterni, în buna tradiție a instituției, s-au plâns în fața ministrului Al. Drăghici de faptul că slabele rezultate în activitatea informativă ale direcției regionale din care făceau parte s-ar fi datorat, în mare măsură, fostului comandant al acesteia, șeful Secției a VIII-a Anchetă afirmând explicit aceasta:

„În legătură cu calitatea slabă, în anumite domenii de activitate, aceasta este și o urmare a faptului că fostul șef al regiunii – col. Covaci [Kovacs], nu a muncit cu același stil cu care muncește tov. lt. col. Sidea. Lui nu-i plăcea să citească materialele. Dacă șefii secțiilor mergeau cu anumite dosare la el, și ex. îl dau pe tov. Sîngeorzan, care, după ce a fost instalat în noul post, venind la tov. Covaci, în 5 minute l-a întrebat cum s-a instalat și i-a semnat toate materialele, fără să mai studieze, să vadă despre ce era vorba. Acest fel de a rezolva problemele s-a răsfrânt și asupra noastră, în sensul că nici noi nu am controlat munca subalternilor în suficientă măsură”¹⁰⁹.

Ministrul Drăghici nu a luat însă prea mult în seamă aceste plângeri, mulțumindu-se numai să constate că astfel se confirma „temeinicia măsurii luate” prin destituirea din funcție a fostului colonel Kovacs. Înfierarea lui devenise inutilă, atâta vreme cât cariera în Securitate a acestui „cadru de nădejde” al partidului tocmai se încheiase.

11. Maiorul Petre Socol (n. 20 iulie 1927, în Ploiești, fiul unui muncitor cofetar, profesia de bază – strungar, studii, la numirea în funcție – șapte clase elementare și patru clase profesionale, cursul de specializare cu durata de un an în U.R.S.S.) – șef al Direcției Regionale M.A.I. Oltenia (Craiova) în perioada 1956 – 1963.

---

¹⁰⁹ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13 266, f. 50: *Stenograma ședinței din 11 aprilie 1962, în care s-a analizat activitatea Direcției Regionale M.A.I. Mureș Autonomă Maghiară.*

Maiorul Socol absolvise, în 1941, șapte clase elementare, intrând apoi ucenic la societatea petrolieră „Unirea” din Ploiești, unde a urmat și cursurile unei școli profesionale. Intrat în legătură cu U.T.C. încă din 1942, a participat la diferite acțiuni ale organizației din acea vreme, precum răspândirea de manifeste, strângerea de fonduri pentru „Ajutorul Roșu” etc. Cu ocazia evenimentelor de la 23 august 1944, a făcut parte din gărzile muncitorești care au păzit întreprinderile din Ploiești, pentru a nu fi distruse de armata germană în retragere. Scos din producție încă din octombrie 1944, a fost numit secretar al Comitetului județean al U.T.C. Prahova, îndeplinind această sarcină până la autodizolvarea U.T.C., în 1948. În perioada 1945 – 1948, a fost cooptat ca activist în diferite comitete și organizații de tineret existente în România de atunci și a luat parte la Festivalul Mondial al Tineretului de la Praga, fiind apoi retrimis în producție, la cererea lui, pentru a-și da examenul de calificare în meseria de strungar. În 1948, a fost promovat în munca de responsabil organizatoric al Comitetului Județean U.T.M. Prahova, apoi instructor la organizația U.T.M. București, primind, în final, funcția de instructor central al U.T.M. În noiembrie același an, a fost însă destituit din funcția deținută, pentru unele abateri și trimis ca responsabil organizatoric al Organizației U.T.M. din Uzinele „23 August” București. Din iunie 1949 a obținut o nouă promovare, fiind numit secretar al Comitetului Județean U.T.M. Sibiu, pentru ca, din luna septembrie a aceluiași an, să obțină din nou funcția de instructor la C.C. al U.T.M.¹¹⁰.

Intrarea lui Petre Socol în rândul organelor de represiune s-a produs în martie 1951, când a fost încadrat cu gradul de locotenent și repartizat la Direcția Generală Politică – Direcția Organizare și Instrucție a Ministerului Afacerilor Interne, în funcția de șef al Biroului Control și Instrucție pentru Comandamentul Trupelor de Pompieri. Din această funcție a fost promovat, în ianuarie 1952, la conducerea Secției Instrucție din cadrul aceleiași direcții. Pentru rezultatele obținute, a fost avansat la gradul de locotenent-major, în mod excepțional, la doar câteva luni de la încadrare, la 23 august 1951. În septembrie 1952, a fost repartizat la Direcția Cercetări Penale a Securității, unde, după scurt timp, a primit și funcția de șef de serviciu. În această nouă poziție, a participat la „rezolvarea” unor „anchete grele”, dovedind „pricepere și orientare” în instrumentarea lor, remarcându-se în fața superiorilor ca „un tovarăș cu multă putere de muncă, hotărât și perseverent, energic și combativ”¹¹¹. Acestea au fost și motivele pentru care a fost avansat succesiv în grad, „la excepțional”: din mai 1953 – căpitan, iar de la 23 august 1954 – maior. În perioada ianuarie 1955 – ianuarie 1956, a urmat cursurile de specializare în munca de Securitate din U.R.S.S., iar, la întoarcere, conducerea ministerului hotărăște că-i poate încredința o funcție de mare importanță, fiind astfel numit, la nici 30 de ani, în fruntea unei Direcții Regionale M.A.I. Oltenia. S-a bucurat de aprecierea conducerii ministerului și în această funcție, iar plecarea sa din fruntea Regionalei M.A.I. Oltenia, în 1963, poate fi văzută, mai degrabă, ca o avansare, dacă avem în vedere faptul că a fost transferat în cadrul Direcției Generale de

---

¹¹⁰ Fl. Dobre (coord.), *Securitatea ...*, vol. I, pp. 72 – 73: Fișă de cadre privind confirmarea maiorului Socol Petre în funcția de șef al Direcției regionale a M.A.I. Craiova, din 2 martie 1956, semnată de șeful Direcției Cadre a M.A.I, gen. – maior Demeter Alexandru.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 73.

Informații, fiind numit șef al Direcției „C” din cadrul acestei structuri prin Ordinul ministrului Afacerilor Interne nr. 1324/15.02.1964¹¹², iar ulterior a activat în calitate de ofițer „acoperit” în străinătate – un ofițer „acoperit” care lucrase, timp de aproape șapte ani, în funcția foarte vizibilă de șef al unei direcții regionale a M.A.I.¹¹³

12. Colonelul Mauriciu Ștrul (n. 14 aprilie 1911, în comuna Sărmaș, jud. Mureș, fiul unui fost comerciant, naționalitatea – evreu, studii – Facultatea de Drept, profesia de bază – avocat) – șef al Direcției Regionale M.A.I. Ploiești în perioada 1951 – 1961.

Mauriciu Ștrul a absolvit, în 1921, patru clase primare în comuna natală, urmând apoi, de-a lungul perioadei 1921 – 1928, cursurile liceului evreiesc „Tarbut” din Cluj și pe cele ale liceului din Gheorgheni. În 1928 s-a înscris la Facultatea de Drept din București, cursuri fără frecvență, pe care a absolvit-o în 1932. În această perioadă, a lucrat și în calitate de funcționar la un cabinet de avocatură din orașul Gheorgheni. În perioada 1932 – 1933 și-a efectuat stagiul militar, pentru ca, din 1933, să lucreze ca avocat stagiar, apoi în calitate de avocat asociat, într-un cabinet de avocatură din orașul Luduș, pe care l-a și preluat după pensionarea deținătorului său. În 1936 s-a căsătorit cu fiica proprietarului evreu al unei mori din Târgu Mureș. Din 1940 a fost nevoit să-și închidă cabinetul de avocat din Luduș, al cărui proprietar devenise, datorită adoptării noii legislații antisemite, iar în perioada următoare, până în 1942, a lucrat în serviciul socrului său, la moara din Târgu Mureș¹¹⁴. După 1942, a fost

---

¹¹² ACNSAS, fond D.M.R.U. a M.A.I., inventar nr. 7381/1964, dosar nr. 6, nenumrotat. Cel mai probabil, Direcția „C” a D.G.I. din 1964 era echivalenta Direcției a VII-a din cadrul Direcției Generale de Informații Externe, după reorganizarea aparatului de Securitate din 1967. De aceea, se poate presupune faptul că Direcția „C”, asemenea Direcției a VII-a în 1967, avea drept obiect de activitate „penetrarea” serviciilor de spionaj străine, apărarea reprezentanțelor României în exterior și întreprinderea de diverse acțiuni împotriva emigrației române din străinătate.

¹¹³ Vezi Liviu Țăranu, *Ion Mihai Pacepa în dosarele Securității. 1978 – 1980*, București, Ed. Enciclopedică, 2009, p. 416: *Tabel – cadre deconspirate*, alcătuit de Comisia de anchetă în cazul Pacepa, din septembrie 1979. În 1979, Petre Socol avea gradul de general-maior. Cu prilejul anchetei desfășurate după fuga în străinătate a lui Pacepa, fostul șef al Direcției de Contraspiionaj, Neagu Cosma, considera numirea lui P. Socol și a altora, la fel de bine „conspirați”, în posturi de diplomați în țările occidentale, drept „râsul de pe lume [...] bătaie de joc la adresa unor sarcini de partid” – vezi *ibidem*, p. 289: *Raport*, din 15 septembrie 1978.

¹¹⁴ De obicei, pentru ofițerii cu funcții de conducere din cadrul Securității referințele date de diverse persoane cu privire la activitatea desfășurată de acești ofițeri în perioada anterioară numirii în funcție conțineau, în egală măsură, atât aprecieri pozitive cât și negative. Direcția Cadre a M.A.I. menționa toate referințele negative, lucrătorii acestei direcții având datoria de a pune în evidență toate aspectele care puneau într-o lumină nefavorabilă activitatea ofițerilor în cauză, indiferent de funcția deținută de aceștia, iar exemplele în această privință sunt foarte numeroase. În cazul lui Mauriciu Ștrul, însă, asemenea referințe negative din perioada anterioară lui 1945 nu prea există. Voi cita, în acest sens, un fragment dintr-un referat de cadre din 1949, cu privire la activitatea desfășurată de Mauriciu Ștrul după ce a preluat cabinetul de avocat: „În

trimis de către autoritățile maghiare într-un detașament de muncă obligatorie, care efectua diferite lucrări la căile ferate și fortificațiile din Ardeal și Ungaria. A lucrat în cadrul acestui detașament timp de doi ani, ca șef de echipă, până în 1944, când a dezertat, revenind în orașul Târgu Mureș. Deși el, personal, a depășit cu bine perioada războiului, familia sa a fost decimată, Mauriciu Ștrul pierzându-și după 1940 soția și cei doi copii, părinții și doi dintre frați¹¹⁵.

Angajarea lui Mauriciu Ștrul în administrația statului s-a produs după întoarcerea sa în orașul Târgu Mureș, când a fost primit, în noiembrie 1944, în Poliția Populară Tg. Mureș, ca judecător de contravenție și șef al Biroului Judiciar din cadrul acestei structuri, funcții pe care le-a exercitat până în mai 1945, înscriindu-se, între timp, și în P.C.R. A fost numit apoi subinspector de poliție în cadrul Inspectoratului Regional de Poliție Tg. Mureș, pentru ca, din 1946, să fie promovat în funcția de prim-chorț al Serviciului Județean de Siguranță Mureș. Din 1948, a preluat conducerea Inspectoratului Regional de Siguranță Galați, iar după înființarea Securității Poporului a fost încadrat cu gradul de locotenent-colonel și funcția de director al Regionalei de Securitate Galați. A activat în această funcție până în 1951, când, la 25 ianuarie, a fost mutat la conducerea Direcției Regionale a Securității Statului Ploiești. În toate funcțiile deținute în cadrul organelor de represiune din perioada ulterioară lui 1945 a fost apreciat ca „un element hotărât, bun organizator, cinstit și disciplinat [...] atașat Instituției, făcând chiar sacrificii pentru Instituție”, motiv pentru care a fost menținut în posturi de conducere și decorat

---

profesia sa de avocat a avut o purtare bună, având o atitudine demnă atât în viața particulară cât și profesională. Era bine pregătit ca avocat, dovedea pricepere în muncă, conștiințozitate și cinste. Nu a făcut deosebire între naționalități, ajută pe cei săraci atunci când veneau cu proces la el. Susținea cauza celor lipsiți de mijloace și, în multe cazuri, lucra gratuit. A dus o viață modestă și se bucura de simpatie și popularitate în rândul celor săraci. [...] În anul 1936, s-a căsătorit cu o fată din familie bogată și religioasă, el nefiind religios părinții fetei nu erau de acord cu această căsătorie. A trăit cu ea o viață modestă, până când a fost deportată împreună cu cei doi copii, fiind exterminată. Din perioada 1940 – 1942, cât a fost procurist la «Moara Hedvig» din Tg. [Mureș], unde socrul său era coproprietar: [...] În acest timp a fost un element cinstit și corect, care, în orice ocazie, a ajutat muncitorii și, în calitatea sa, nu a avut atitudine dură față de muncitorii. I-a stimat și totdeauna a stat de vorbă cu ei. În acest fel și-a câștigat încrederea muncitorilor. În anul 1942, având un conflict cu patronii, el a fost acela care a intervenit, obținând unele revendicări. Prin funcționarea lui la acea moară a dat dovadă de bună credință față de oamenii muncitori, căci proprietarii morii au căutat să exploateze cât mai mult pe muncitori” – vezi ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Ștrul Mauriciu*, ff. 3 – 4: *Referat* privind activitatea lt. colonelului de Securitate Ștrul Mauriciu, din 28 noiembrie 1949, semnat de maior de Securitate D. Popescu

¹¹⁵ *Ibidem*, ff. 451 – 452: Referat privind activitatea colonelului Ștrul Mauriciu, din 1961, alcătuit de Serviciul 1 din cadrul Direcției Cadre a M.A.I., semnat de locuitorul șefului serviciului, maior de Securitate Simionescu Aurel. Părinții săi, soția și cei doi copii au decedat în lagărul de la Auschwitz, în 1944, unul dintre frați a murit într-un detașament de muncă – în același an – iar cel de-al doilea, care pare să fi avut legături cu U.T.C., a fost împușcat de grănicerii români în 1940, în timp ce încerca să treacă ilegal granița în Basarabia ocupată de trupele sovietice.

cu diferite ordine și medalii. A fost avansat și în grad, în 1954 primind gradul de colonel, fiind propus chiar și pentru avansarea la gradul de general-maior, în 1959¹¹⁶.

Pe de altă parte, însă, atenția conducerii M.A.I. a fost atrasă de situația „necorespunzătoare” a rudelor acestuia și ale soției sale (se recăsătorise după război), multe fiind emigrate deja ori doreau să emigreze în Israel sau în state occidentale. În plus, soția păstra legături de corespondență cu diverse rude emigrate în state occidentale. Toate acestea par să fi reprezentat, în cele din urmă, motive suficiente pentru conducerea M.A.I. de a cere, în august 1961, trecerea în rezervă unui „tovarăș de drum” care-și dovedise utilitatea până atunci¹¹⁷, ceea ce Secretariatul C.C. al P.M.R. a și aprobat, în cursul aceluiași an. Cel care l-a înlocuit la comanda Regionalei M.A.I. Ploiești a fost adjunctul său de până atunci, locotenent-colonelul Nicolae Dumitrescu

Locotenent-colonelul **Niculae (Nicolae) Munteanu** (n. 13.02.1916, com. Zăinești, raion Piatra Neamț, regiunea Bacău, fiul unui țăran sărac, naționalitatea – română, studii – șapte clase elementare și un curs de trei luni de horticultură, profesia de bază – țesător) – șef al Direcției Regionale M.A.I. Suceava în perioada 1951 – 1963.

N. Munteanu a absolvit șapte clase primare în comuna natală, în cursul anului 1930, rămânând în continuare la domiciliul părinților, pentru a-i ajuta la „munca câmpului” (sic!), până în cursul anului 1935. În această perioadă, a urmat și un curs de horticultură cu o durată de trei luni. În 1935, a intrat ca ucenic la Fabrica de Postav din Buhuși, unde, după trei ani, s-a calificat în meseria de țesător. În perioada următoare, a continuat să lucreze în cadrul fabricii mai sus amintite până în 1938, când a fost încorporat în armată. După izbucnirea războiului împotriva Uniunii Sovietice, în iunie 1941, viitorul comandant al Regionalei M.A.I. Suceava a fost trimis pe Frontul de Răsărit, având gradul de sergent al armatei române. În cursul lunii noiembrie 1942, a fost capturat de către forțele sovietice, rămânând în prizonierat până în cursul anului 1944, când a solicitat să fie înrolat în Armata Roșie pentru a lua parte la campania de pe

---

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 475: Referat privind activitatea colonelului de Securitate Ștrul Mauriciu, din 20.07.1959, semnat de ministrul Afacerilor Interne, general-colonel Alexandru Drăghici. Cât despre comportamentul colonelului Ștrul în perioada în care a fost la conducerea Regionalei de Securitate Galați, mărturiile ulterioare ne arată un om cu adevărat dedicat instaurării și apărării regimului comunist în țara de care-l legau atât de puține după război. Se pot reda, în acest sens, cele relatate despre Mauriciu Ștrul de către Doina Jela, în *Lexiconul negru*, sub rezerva că nu se poate stabili cu certitudine dacă toate acestea sunt conforme cu realitatea sau este vorba, din nou, de o confuzie de persoane: „Ștrul Mauriciu – [...] Una dintre cele mai des invocate figuri de torționari. Și dintre cele mai feroce. La Securitatea din Focșani, unde a condus războiul declarat împotriva populației pentru instaurarea regimului comunist, a lăsat amintiri de coșmar. Înainte de a-i împușca pe prizonierii capturați, obișnuia să-i lege de mâini și de picioare cu sârmă ghimpată și să-i înjosească, scuipându-i. A înăbușit revoltele țăranilor din satele Vrancei, în urma cărora au fost trecute prin foc și sabie sate întregi, uciși fără judecată zeci de țărani, arse gospodăriile și judecate, în lotul Paragină, după un an de anchetă sălbatică, 68 de persoane, dintre care 25 de elevi” – vezi Doina Jela, *op. cit.*, p. 275.

¹¹⁷ *Vezi ibidem*, f. 448: Referat de cadre privind activitatea colonelului de Securitate Ștrul Mauriciu, din 06.09.1961, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., colonel Pateșan Ioan și f. 515: Raport din 19 august 1961 al ministrului Afacerilor Interne, Al. Drăghici.

„frontul antihitlerist”¹¹⁸. Autoritățile sovietice, „datorită justei sale comportări”, au hotărât să-l trimită pe Niculae Munteanu pentru a urma cursurile unei școli „antifasciste”, iar după absolvirea acesteia, la o școală de marxism – leninism, pentru a se asigura de temeinica îndoctrinare a acestuia. Numai după terminarea acestor cursuri, s-a considerat că prezintă suficiente garanții spre a fi înrolat în Armata Roșie, în cadrul Frontului 4 Ucrainean. Aici, proaspătului recrutar român i s-au încredințat o serie de sarcini cu un grad de risc ridicat, între care aceea de a fi parașutat în spatele frontului german, pentru a îndeplini, alături de alți soldați, o „misiune specială în condițiuni grele”, dar viitorul ofițer de Securitate a reușit să se achite cu succes de toate îndatoririle sale, fiind și decorat pentru aceasta, de către sovietici, cu medalia „Eliberarea de sub jugul fascist”.

În 1945, N. Munteanu s-a reîntors în țară, fiind imediat primit în rândurile P.C.R. și trimis, în calitate de activist, la Comitetul Județean al P.C.R. din Piatra Neamț. Din luna decembrie 1945, a fost încadrat, cu funcția de comisar ajutor, la Poliția din Piatra Neamț, pentru ca, din 1946, să fie transferat la Chestura Poliției Buhuși. Intrarea lui în rândul organelor de Securitate s-a produs imediat după înființarea Securității Poporului, la 1 septembrie 1948, când i s-a acordat gradul de locotenent și a fost repartizat la Direcția Regională a Securității Poporului Iași, în funcția de șef al Serviciului Județean de Securitate Piatra Neamț. Ulterior, în decembrie 1949, a fost promovat la gradul de locotenent-major. Fiind văzut ca un ofițer „în permanență preocupat de pregătirea lui profesională și politică”, care, „încă de la începutul activității sale, a reușit să-și însușească cu ușurință ordinele și directivele muncii”, Niculae Munteanu a fost considerat potrivit pentru a i se încredința un post de mai mare importanță, astfel încât, din februarie 1951, după reîmpărțirea administrativă a țării pe regiuni, a fost numit la conducerea nou createi Direcții Regionale a Securității Poporului Suceava. De asemenea, în decurs de patru ani, din 1951 până în 1955, a fost avansat succesiv în grad, până la cel de maior¹¹⁹.

După numirea sa la conducerea Regionalei de Securitate Suceava, N. Munteanu a întâmpinat, la început, „unele greutăți, deoarece munca se desfășura la un nivel nesatisfăcător”, dar, datorită „voinței și perseverenței de care a dat dovadă”, a reușit „să se introducă în muncă” și să ia măsuri eficiente, prin care a dovedit că „are orientare”. Sub conducerea sa, organele Securității din regiunea Suceava au arestat mai multe „bande contrarevoluționare”, care desfășurau, pe teritoriul regiunii, acțiuni de spionaj sau de sabotaj în favoarea „țărilor imperialiste”. De asemenea, maiorul Munteanu a știut să ia „măsuri organizatorice” împotriva „elementelor” din subordinea sa, care „căutau, prin atitudinea lor, să dezorganizeze munca”, după concedierea acestora imprimând subalternilor „o linie mai exigentă în ce privește aplicarea ordinelor și directivelor M.A.I.”. Direcția Cadre a ministerului înregistra însă și o serie de „lipsuri” în activitatea și comportarea ofițerului, dintre acestea cea mai importantă fiind aceea că, „în calitatea sa de director, nu s-a preocupat de pregătirea sa teoretică din punct de vedere

---

¹¹⁸ ANIC, fond CC al PCR, Secția Administrativ – Politică (Dosare Anexe), dosar nr. 96/1955, f. 110: Referat de cadre privind activitatea maiorului de Securitate Munteanu Niculae, din 20.07.1955, semnat de general maior Alexandru Demeter, șeful Direcției Cadre a M.A.I.

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 111.

profesional, politic și cultural, pentru a fi la nivelul funcției ce o îndeplinește”. Era acuzat, de asemenea, de „pripeală” în acțiunile întreprinse, de faptul că ar fi fost „ușor influențabil” de păreri altele, de lipsă de control asupra activității șefilor de servicii din subordine, motiv pentru care a fost și sancționat cu „avertisment” de către conducerea M.A.I. Cu toate aceste deficiențe, șeful Regionalei M.A.I. Suceava apărea conducerea ministerului, în 1955, ca „un tovarăș conștiincios, care se străduiește și depune interes pentru aplicarea în practică a hotărârilor Guvernului și partidului”¹²⁰, motiv pentru care a fost și menținut în funcție o perioadă relativ îndelungată.

Înlocuirea acestui „tovarăș conștiincios” a devenit o prioritate pentru conducerea M.A.I. abia la începutul anilor ’60, când au apărut semne că Nicolae Munteanu nu mai era capabil să-și controleze proprii subordonați. Un astfel de semn a fost considerat „incidentul” produs în 1961, când organele Secției Anchete din Direcția Regională M.A.I. Suceava au arestat un suspect de activitate „contrarevoluționară”, „anchetându-l” până când acesta a decedat în urma bățăilor primite¹²¹. Cazul a stârnit scandal pe plan local, mai ales când s-a constatat că persoana în cauză nici nu se făcea vinovată de faptele de care era acuzată și s-a soldat cu acordarea unei serii de sancțiuni ofițerilor implicați, între care și trimiterea a doi dintre ei în justiție. Problema, în acest caz, pentru locotenent-colonelul¹²² Munteanu, a constatat în faptul că Secția Anchete a Regionalei M.A.I. Suceava se afla sub coordonarea sa directă, ceea ce însemna că fie aprobase torturarea celui în cauză, fie nu era la curent cu practicile propriilor subalterni, amândouă variantele fiind considerate la fel de grave de conducerea ministerului. În consecință, șeful Regionalei M.A.I. Suceava a fost sancționat cu un avertisment, adjunctul ministrului Afacerilor Interne, Vasile Negrea atrăgându-i totodată atenția că „asemenea lipsuri nu se pot tolera la infinit”, considerându-se că ar avea „o contribuție directă la lipsurile din muncă”¹²³. Schimbarea sa din funcție a devenit, din acel moment, o chestiune de timp, până când era găsit un înlocuitor potrivit, mai ales că și N. Munteanu își exprimase în repetate rânduri „dorința să fie scos și mutat în alt sector de activitate”.

Această dorință i-a fost îndeplinită locotenent-colonelului Munteanu în ianuarie 1963, când conducerea ministerului a ajuns, în fine, la concluzia că acesta „nu mai corespunde funcției de șef direcție în raport cu cerințele muncii actuale”, dat fiind faptul că „a neglijat pregătirea ideologică și culturală”, „manifestă oboseală, lipsă de exigență, este depășit de evenimente și constituie o frână în conducerea și coordonarea muncii de Securitate din regiune”¹²⁴, înlăturându-l astfel pe șeful Regionalei M.A.I. Suceava din

---

¹²⁰ *Ibidem*, f. 112.

¹²¹ Serviciul Român de Informații, *op. cit.*, vol. III, p. 297 – adresă a Direcției Secretariat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, din 29 septembrie 1961. Este foarte probabil ca acest incident să fi avut o influență majoră și asupra deciziei de a-l schimba din funcția deținută pe șeful Direcției Anchete a Securității de atunci, colonelul Fr. Butyka.

¹²² A fost avansat la acest grad anterior anului 1958.

¹²³ ACNSAS, fond Documentar, dosar 13 262, f. 57: *Stenograma ședinței de analiză a activității Direcției Regionale M.A.I. Suceava, ținută la Suceava în ziua de 21 septembrie 1962.*

¹²⁴ Fl. Dobre (coord.), *Securitatea...*, vol. I, p. 238 – Caracterizarea locotenent-colonelului Munteanu Nicolae, șef al Direcției Regionale Suceava, din 12 ianuarie 1963, semnată de adjunctul ministrului Afacerilor Interne, general – locotenent Negrea Vasile.

postul de conducere deținut. Cel care l-a înlocuit la comanda Regionalei a fost maiorul (pe atunci) Emil Macri, fost șef, până în acel moment, al Serviciului 4 din cadrul Direcției a IV-a Contrasabotaj a M.A.I.

Cât despre Nicolae Munteanu, acesta apare menționat ca șef al Serviciului Poștă Specială din cadrul M.A.I., în 1967¹²⁵, ceea ce înseamnă că i-a fost găsit, într-adevăr, un sector de activitate mult mai confortabil, după cum își exprimase în repetate rânduri dorința. Cel mai probabil, a fost trecut în rezervă și pensionat, odată cu alți foști șefi de direcții centrale și regionale ale Securității, în perioada 1968 – 1969.

Locotenent-colonelul **Wiliam Steskal** (n. 26 noiembrie 1913, în orașul Branq – Germania, fiul unui miner, naționalitatea – cehă, studii – patru clase primare, profesia de bază – lăcătuș) – șef al Direcției Regionale Timișoara (Banat) a M.A.I. în perioada 1957 – 1968.

Văitorul șef al Regionalei M.A.I. Timișoara a absolvit patru clase primare în 1926, în comuna Doman, raionul Reșița, intrând apoi ca ucenic la Uzinele Reșița – Secția Poduri, unde s-a calificat în meseria de lăcătuș. În perioada 1935-1936 și-a efectuat stagiul militar, revenind apoi pe postul de lăcătuș la Uzinele Reșița – la care a lucrat până în 1945.

Implicarea în activități de natură politică a lui Wiliam Steskal s-a produs relativ devreme, acesta înscriindu-se încă din 1929 în Tineretul Social – Democrat, iar apoi în sindicat. Ulterior, a început să se apropie, treptat, de activitatea ilegală desfășurată de membrii P.C.R. din Reșița, ținând legătura cu diverși „ilegaliști” comuniști de atunci și contribuind la fondul „Ajutorul Roșu”. În perioada războiului, s-a manifestat ca „un dușman al hitleriștilor”, desfășurând „activitate propagandistică împotriva războiului antisovietic” și „unele acțiuni de sabotare a producției” și ajutând, în același timp, cu alimente și bani, prizonierii sovietici care lucrau în cadrul Uzinelor Reșița¹²⁶. După 23 august 1944, eforturile sale au fost răsplătite, fiind primit în rândurile P.C.R. în 1945, scos din producție, în cursul aceluiași an, și numit activist de partid, calitate în care a îndeplinit diverse funcții de răspundere, de ale căror sarcini s-a achitat „în mod conștiincios”. În 1948, după terminarea unei școli de partid de trei luni, a fost numit președinte al Comisiei de verificare a membrilor de partid, de pe lângă fosta Județeană P.M.R. – Oravița. În această funcție a manifestat foarte multă „vigilență” în depistarea „problemelor” apărute în activitatea trecută a membrilor de partid, fiind și decorat cu ordinul „Steaua Republicii”, clasa a IV-a, la încheierea acțiunii de verificare și remarcat pentru o eventuală încadrare a sa în organele române de represiune.

---

¹²⁵ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Enoiu Gheorghe*, f. 66: *Raport către tovarășul președinte al Consiliului Securității Statului*, alcătuit de Enoiu I. Gheorghe, din 28.11.1967

¹²⁶ ACNSAS, fond Cadre, dosar personal *Steskal Wiliam*, f. 50: Referat de cadre privind activitatea locotenent-colonelului Steskal Wiliam, din 15.09.1959, semnat de șeful Direcției Cadre a M.A.I., colonel Pateșan Ioan.

Inițierea lui Steskal în munca de Securitate s-a produs în 1950, când a participat, alături de un grup de delegați veniți din partea C.C. al P.M.R., la ancheta desfășurată pentru „descoperirea și aducerea în fața justiției a complotului titoist în frunte cu Milos Todorov, legat de Ambasada Iugoslaviei de la București”, anchetă care s-a finalizat prin organizarea unui proces public la București¹²⁷. După încheierea acestei acțiuni, Wiliam Steskal a fost încadrat, din septembrie 1950, în organele de Securitate, cu gradul de locotenent și cu funcția de șef al Serviciului de Securitate Reșița, funcție în care a fost menținut până în iunie 1952. Aici, proaspătul locotenent de Securitate a obținut randamentul cerut, depistând și arestând 11 „elemente fugare și urmărite” și dând „lovituri serioase dușmanului” din regiune. Ca urmare a acestui fapt, a fost promovat în funcție, preluând pentru o scurtă perioadă de vreme, în 1952, conducerea fostei Direcții Regionale de Securitate Severin, unde, prin „introducerea metodelor juste de muncă”, a reușit să obțină un nou succes important: „nimicirea banditului fugar Carabot Ioan, zis Ciovică”. În iulie 1952 a fost numit locțiitor al șefului Regionalei Timișoara a M.S.S., funcție în care s-a afirmat ca „un ajutor prețios al conducerii direcției” și a contribuit la descoperirea și prinderea „spionului titoist” Mratici Sava și la „identificarea și lichidarea bandiților fugari din Severin”, precum Duicu Nistor, zis Boieru, Curescu Victor, Balica Gheorghe etc.¹²⁸ Pentru zelul arătat în munca de Securitate și „spiritul său de sacrificiu, dovedit încă în anii grei ai ilegalității” și pentru că era un „tovarăș pe care se poate conta orișicând, în orice situație”, Steskal a primit numeroase medalii și premii în bani, fiind și avansat succesiv până la gradul de locotenent-colonel și numit în funcția de șef al Regionalei Timișoara a Ministerului Afacerilor Interne, de la 1 ianuarie 1957, asta după ce fostul șef al acestei unități, Vasile Negrea, fusese promovat ca secretar general al M.A.I.

Și în această funcție, W. Steskal a obținut aprecierea conducerii ministerului de-a lungul celor mai bine de 10 ani în care s-a aflat în funcție – fie și numai faptul că a fost păstrat în acest post de-a lungul unor ani marcați de atâtea schimbări la nivelul conducerii tuturor structurilor M.A.I era o dovadă că se bucura de sprijinul ministrului Afacerilor Interne – și a fost avansat succesiv până la gradul de general-maior. Totul a durat până în cursul anului 1968, când, în urma primirii unor sesizări, conducerea C.S.S. a decis efectuarea unui control referitor la activitatea unor cadre ale fostei Direcții Regionale de Securitate Banat. Numeroasele nereguli constatate cu acest prilej sunt cel mai bine rezumate de către conducerea C.S.S. în referatul alcătuit după finalizarea controlului:

„În urma verificărilor, s-a constatat că unii ofițeri din unitatea sus-menționată [fosta Direcție Regională de Securitate Banat] au încălcat disciplina de partid și de stat, ordinele și directivele muncii de Securitate, regulile de conspirativitate și compartimentare a muncii, au întocmit unele documente false și au dezinformat organul superior.

De asemenea, s-a stabilit că s-au folosit unii informatori pentru procurarea ilegală de valută, că au fost confiscate, în mod abuziv, diferite obiecte și s-au însușit

---

¹²⁷ *Ibidem*, f. 151: *Caracterizare asupra tov. căpitan Steskal Wiliam, adj. șef Director*, semnată de lt.-col. Moiş Aurel, șeful Direcției Regionale Timișoara a M.S.S.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 152.

diferite bunuri și sume de bani provenite din confiscări. S-a mai constatat și faptul că fosta conducere a Direcției Regionale de Securitate Banat a admis sustragerea de la controlul vamal a unor persoane ce intrau sau ieșeau din țară. Așa cum rezultă din cele de mai sus, unele din aceste fapte au caracter infracțional și sunt pedepsite de legi¹²⁹.

Cel mai grav aspect dintre toate cele descoperite în activitatea ofițerilor din cadrul Regionalei de Securitate Banat consta în faptul că șeful Regionalei, ca și aproape toți șefii de servicii subordonați erau direct implicați în toate abaterile constatate. Wiliam Steskal se făcea vinovat, personal, de comiterea unor infracțiuni legate de regimul vamal și de diverse delictе, iar șefii de servicii, în special cel de la Serviciul de Contraspionaj și șeful Direcției Regionale de Miliție erau implicați într-o serie impresionantă de infracțiuni. Cu toate acestea, conducerea Consiliului Securității Statului a decis, în cele din urmă, să nu dea curs urmării penale a generalului Steskal, a cărui carieră în Securitate se încheie însă, fiind trecut în rezervă în cursul aceluiași an.

Concluzii

În final, având în vedere faptul că, prin studiul de față, am încheiat demersul inițiat din numărul anterior al acestei publicații, de a prezenta biografiile șefilor unităților centrale și regionale ale Securității de la sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60, cred că se pot formula câteva concluzii.

În primul rând, ceea ce se poate observa din examinarea biografiilor acestor ofițeri este extrema lor diversitate, în ceea ce privește originea socială, pregătirea culturală și profesiile anterioare ale celor în cauză. Întâlnim, în rândul șefilor direcțiilor centrale și regionale de Securitate din acești ani, fii ai unor țărani săraci, muncitori, dar și persoane provenite din familii de funcționari, întreprinzători cât se poate de prosperi, intelectuali etc. De asemenea, se poate remarca aceeași diversitate în ceea ce privește profesiile urmate anterior de cei în cauză – care variază de la muncitori necalificați sau simpli ucenici, până la funcționari, ziariști, avocați – ceea ce se poate explica, în mare măsură, prin originea lor socială deosebită. Nivelul lor de educație se păstrează în aceeași parametri, întâlnind aici, atât absolvenți ai studiilor elementare, de patru clase (precum Vasile Dinescu), cât și persoane care urmaseră pentru câțiva ani cursurile unei facultăți (Isidor Holingher și Grigore Naum) sau chiar o absolviseră – acesta fiind cazul numai al lui Mauriciu Ștrul, absolvent al Facultății de Drept. Din aceste puncte de vedere, se poate spune că ofițerii în cauză erau reprezentativi, în bună măsură, pentru situația existentă în societatea românească din acel moment. Nu se poate observa o selecție a cadrelor de conducere din acești ani bazată pe criterii rigide, de clasă, ci totul pare a purta pecetea unei adevărate improvizații, prin care au fost promovate în aparatul de represiune persoane aproape indiferent de originea socială, pregătirea sau profesia lor, principiul de bază al selecționării acestora constând în loialitatea lor față de noul regim politic și al relativa competență manifestată în activitatea informativă. Atunci când baza de selecție era atât de redusă iar numărul celor cu adevărat loiali regimului

---

¹²⁹ Fl. Dobre (coord.), *Securitatea .....*, vol. II, p. 306: *Referat privind abaterile săvârșite de unele cadre din fosta Direcție Regională de Securitate Banat*, întocmit de Consiliul Securității Statului, din 8 iunie 1968. Raportul în cauză merită consultat în întregime, aspectele semnalate de acesta fiind prea numeroase pentru a putea fi citate aici.

foarte scăzut, nu era loc pentru o rigoare exagerată la promovarea în funcții de conducere, chiar și în aparatul de represiune.

Privind retrospectiv, în privința rezultatelor obținute prin apelarea la oameni de o factură atât de diversă pentru conducerea aparatului de represiune al regimului, se poate aprecia că alegerile făcute au fost în bună măsură justificate, iar loialitatea acestor ofițeri nu a putut fi pusă la îndoială, deși asta nu înseamnă că au lipsit cu totul situațiile penibile, precum cea a șefului Regionalei M.A.I. Iași, Nicolae Pandeala, descoperit ca fost agent al Siguranței la mai bine de zece ani de la numirea în funcție.

În ceea ce privește originea etnică a conducătorilor aparatului central și regional de Securitate din acești ani, s-ar putea aprecia că și ea reflecta, în mare măsură, proporțiile existente la nivelul întregii societăți românești de atunci. Este adevărat, se poate înregistra o reprezentare ceva mai crescută, dar nu excesivă, a minorității iudaice, dar faptul poate fi lesne explicat prin procentul considerabil mai mare al aderenților la doctrina comunistă din rândul acestei etnii, care nu s-a simțit în nici un fel reprezentată de statul național român din perioada interbelică, pentru a nu mai vorbi de sentimentele acesteia după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. Oricum, în ceea ce privește loialitatea față de regim a ofițerilor în cauză și disponibilitatea lor de a participa necondiționat la măsurile represive inițiate de acesta, nu se poate face nici o diferențiere pe criterii etnice.

O altă observație, care se impune din examinarea acestor biografii, este că aproape nici unul dintre cei aflați la conducerea unităților regionale sau centrale de Securitate după 1956 nu era un ofițer de carieră. Aproape toți proveneau din aparatul politic al partidului, care reprezenta singura pepinieră de cadre loiale regimului în anii de început ai acestuia. Cei care nu și-au bazat ascensiunea profesională pe activitatea în aparatul politic al partidului – precum Gheorghe Crăciun, Mauriciu Ștrul ș.a. – au fost instalați, la fel ca și ceilalți, direct în funcții de conducere în cadrul organelor de represiune, fără a avea nici o experiență militară sau, cu atât mai puțin, în activitatea informativă.

Așa cum este și firesc, de altfel, cu totul alta a fost situația celor care au înlocuit această veche generație de cadre de conducere, aceștia fiind recrutați după criterii mai severe în ceea ce privește originea socială și pregătirea profesională. Modelul urmat la promovarea în funcție a noilor conducători ai organelor de represiune după 1956 poate fi întrezărit atunci când se examinează biografiile unor personaje precum Pavel Constandache, Petre Socol, Radu Dumitru și, parțial, Ion Bolintineanu, biografii care, prin monotonia lor, contrastează puternic cu cele ale celorlalți comandanți ai Securității de la sfârșitul anilor 50 și ne oferă un indiciu cu privire la criteriile folosite în recrutarea noii generații de cadre de conducere.

În fine, având în vedere faptul că majoritatea șefilor de unități centrale și regionale de Securitate prezentați mai sus – sau în numărul anterior al acestei publicații – au fost înlocuiți din funcție în perioada cuprinsă, în mare, între 1956 și 1963, putem să ne oprim și asupra motivațiilor care au stat la baza acestei schimbări generalizate la nivelul aparatului de Securitate. În această privință, fără a intra foarte mult în detalii, aș vrea să mă limitez la a răspunde la câteva întrebări. În primul rând, sunt legate înlocuirile din funcții de la nivelul conducerii Securității din acești ani de epurarea ofițerilor „loiali Moscovei” și a celor care efectuaseră stagii de pregătire la școlile de

ofițeri NKGB? La această problemă, ridicată atât de memorialiști proveniți din rândul ofițerilor de Securitate sau M.A.I.¹³⁰, cât și de istorici¹³¹, cred că răspunsul nu poate fi decât negativ, în mare măsură. Cea mai discutabilă, în această privință, pare a fi ipoteza conform căreia s-ar fi procedat, cu precădere, la destituirea ofițerilor care absolviseră cursurile de pregătire de la Moscova, bănuindu-se a fi racolați de către organele NKGB. După cum se poate lesne observa din biografiile de mai sus, precum și din cele publicate în numărul precedent al revistei, aproape toți șefii de direcții centrale și regionale ale Securității destituiți în acești ani nu absolviseră nici un fel de cursuri de pregătire în domeniu la Moscova, cu totul diferită în această privință fiind situația celor care i-au înlocuit¹³². Nici legarea schimbărilor generalizate efectuate la nivelul cadrelor de conducere ale Securității după 1956 de o presupusă politică de desovietizare nu pare mai credibilă, dat fiind faptul că atașamentul multora dintre ofițerii înlocuiți acum era în mult mai mare măsură legat de liderii politici locali, cărora le datorau cariera, decât de Moscova sau de consilierii sovietici. Există și excepții în această privință, mai ales dacă avem în vedere personaje precum Gheorghe Pintilie, Alexandru Nicolschi sau Grigore Naum, dar, dincolo de acestea, mai ales la nivelul aparatului regional de Securitate,

---

¹³⁰ Vezi Neagu Cozma, Ion Stănescu, *De la iscoadă la agentul modern în spionajul și contraspionajul românesc*, Editura PACO, București, 2001, precum și Ionel Gal, *Rațiune și reprimare în Ministerul de Interne 1965 – 1989*, vol. I, Iași, Ed. DominoR, 2001.

¹³¹ Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, Editura Ion Cristoiu S.A., 1999.

¹³² În această privință, cred că ar fi utilă o comparație între situația absolvirii cursurilor de pregătire din U.R.S.S. de către ofițerii cu funcții de conducere în aparatul regional sau central de Securitate din 1960, respectiv 1967. Din datele deținute până în prezent, se poate constata faptul că, în 1960, numai trei ofițeri dintre comandanții de direcții sau servicii independente din aparatul central de Securitate urmaseră cursurile din U.R.S.S. (Tănase Evghenie, șeful Direcției a IV-a Contrasabotaj, Gheorghe Zodian, șeful Direcției a VI-a Transporturi și Vasile Dinescu, șeful Direcției a VII-a Filaj și Investigații) cărora li se adăugau alți cinci șefi de direcții regionale M.A.I. (Radu Dumitru, Vasile Kiss, Ioan Bolintineanu, Eugen Vistig și Petre Socol). În 1967, pe de altă parte, situația se inversează la nivelul aparatului central M.A.I.: dintre șefii de direcții centrale de Securitate, doar doi **nu** urmaseră cursurile respective (Nicolae Doicaru, șeful Direcției Generale de Informații și Emanoil Rusu, șeful Direcției a VII-a Filaj și Investigații), cărora li se adaugă alți doi șefi ai unor servicii centrale independente – Mihail Petruc, șeful Serviciului „K” Contrainformații Penitenciare și Miliție și Mihail Nedelcu, șeful Serviciului „C” Evidență Operativă – care, așa cum se va vedea, aveau probleme mult mai serioase în privința legăturilor cu sovieticii decât faptul că ar fi absolvit un curs la Moscova. În aparatul regional de Securitate, în cursul aceluiași an, doar doi din comandanții de direcții nu absolviseră, cu siguranță, până în 1967, cursul de pregătire din U.R.S.S. (Pavel Constandache – Regionala M.A.I. Argeș și Wiliam Steskal – Regionala M.A.I. Banat), în timp ce, pentru alți patru șefi de direcție (Marin Iorga – Regionala M.A.I. Galați, Marin Constantin – Regionala M.A.I. Dobrogea, Marin N. Constantin – Regionala M.A.I. Maramureș și Nicolae Sidea – Regionala M.A.I. Mureș), datele deținute până în prezent nu ne permit să afirmăm cu certitudine faptul că urmaseră sau nu această formă de pregătire (deși, cel mai probabil, absolviseră și ei cursurile amintite). Cred că situația comparativă grăiește de la sine, fără a mai fi necesare alte explicații.

legarea schimbărilor care s-au făcut de o presupusă „desovietizare” sau chiar „dekaghebizare” mi se pare abuzivă¹³³.

Mai multe probleme sunt ridicate de întrebarea dacă înlocuirile făcute la nivelul eșalonului de vârf al Securității din acești ani erau legate de desfășurarea unei campanii de „românizare” a aparatului de represiune, dar răspunsul ar putea fi dat doar în măsura în care am putea prezenta și biografiile șefilor direcțiilor regionale de Securitate

---

¹³³ Cred că aici ar fi mult mai utilă o examinare a fiecărei situații în parte, fără a intra însă prea mult în detalii. Astfel, la sfârșitul anilor `50, existau în conducerea aparatului central și regional al Securității câteva cazuri de ofițeri ale căror legături cu Uniunea Sovietică nu puteau fi puse la îndoială sub nici o formă. Avem de-a face, în această privință, cu foști colaboratori sau chiar agenți ai organelor de informații sovietice precum Gheorghe Pintilie, Alexandru Nicolschi, Grigore Naum, Mihail Petruc, Nicolae Munteanu și Aurel Stancu. Aceștia li se adaugă Mihail Nedelcu, al cărui atașament față de conducerea P.M.R. este cu totul neclar, dacă avem în vedere faptul că acesta revenise în România la ordinul comuniștilor bulgari, fiind trimis la București prin filiala de partid Rusciuc (vezi articolul lui Liviu Pleșa, *Cadrelor de conducere din Direcția Regională de Securitate Cluj. Date biografice*, în *Caietele CNSAS*, anul II, nr. 1(3)/2009, p. 122). Numelor menționate mai sus li se mai pot adăuga altele, care au fost menționate de către memorialiști provenind în special din rândul foștilor ofițeri de Securitate ca fiind „spioni sovietici” (Eugen Dascălu, de exemplu), dar cred că mai interesantă ar fi examinarea situației celor ale căror legături anterioare cu sovieticii sunt dincolo de orice îndoială. Astfel, dintre cei șapte ofițeri de mai sus, în cazul a trei – Gheorghe Pintilie, Alexandru Nicolschi și Grigore Naum – destituirea din funcțiile deținute la începutul anilor `60 pare a fi legată cu siguranță de relațiile întreținute cu sovieticii, acest fapt părând cu totul natural, dacă avem în vedere importanța funcțiilor deținute de aceștia (locuitor al ministrului Afacerilor Interne, secretar general al M.A.I. și, respectiv, șef al Direcției a V-a Contrainformații Militare, direcție ce avea rolul de a supraveghea informativ armata română). Cu totul alta pare a fi situația celorlalți. Astfel, dacă avem în vedere cazurile lui Aurel Stancu și Nicolae Munteanu, care au fost schimbați din funcțiile deținute în 1957, respectiv, 1963, legăturile lor cu spionajul sovietic par a fi chiar cel mai puțin important factor ce ar fi stat la baza destituirii lor. Problemele înregistrate în activitatea unităților pe care le conduceau erau foarte serioase, unul dintre ei – Aurel Stancu – pare să-și fi atras chiar sincera antipatie a ministrului Drăghici, se arăta amândoi depășiți de activitatea pe care trebuia să o coordoneze și incapabili să-și îmbunătățească nivelul de pregătire, într-un cuvânt se dovedeau disfuncționali în posturile deținute. De aceea, cred că destituirea lor are la bază alte motive decât eventualul lor atașament față de organele de informații din U.R.S.S. Cât despre Mihail Petruc și Mihail Nedelcu, situația lor pare să fie mult mai clară: ei n-au fost schimbați din funcție, cel puțin până în 1967, când au fost trecuți amândoi în rezervă la vârste foarte înaintate pentru standardele vremii – 59 și respectiv, 62 de ani. Cei doi au reușit astfel să-și păstreze posturile de conducere ocupate în ciuda schimbărilor de amploare care aveau loc la nivelul întregului aparat de Securitate în acei ani, precum și a faptului că nici nu și-au ascuns în vreun fel legăturile cu organele de informații sovietice, aceasta fiind valabil cel puțin în cazul lui Mihail Petruc, ce continua să corespundea deschis, în interes propriu, cu locuitorul președintelui Consiliului Securității de Stat din U.R.S.S. și după 1960 (vezi N. Ioniță, *Fișe biografice ale șefilor direcțiilor centrale din Securitate din anii 60*, în *Caietele CNSAS*, anul II, nr. 1(3)/2009, p. 205). În concluzie, prin cele de mai sus, nu doresc să afirm că problema ofițerilor care întrețineau legături cu Moscova nu a fost avută deloc în vedere în schimbările produse la nivelul cadrelor de conducere ale Securității din anii `60, ci că trebuie privit fiecare caz în parte, așa cum, cu siguranță, s-a petrecut și atunci și să ne ferim de generalizări în această problemă, pentru că am putea avea multe surprize.

Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale ale Securității...

---

promovați de la începutul anilor `60. În ceea ce mă privește, în momentul de față, aș considera că, dacă s-a produs o creștere a proporției ofițerilor de naționalitate română la conducerea organelor de Securitate în acești ani, aceasta nu a reprezentat decât un rezultat colateral al politicii de cadre urmate de conducerea Ministerului Afacerilor Interne de atunci.

În realitate, resorturile care au stat la baza acestei schimbări de generații la nivelul cadrelor de conducere ale Securității mi se par a fi altele și nu cred că ar putea fi susținute în mod convingător în absența unei prezentări a biografilor șefilor de direcții regionale M.A.I. care i-au succedat pe cei amintiți în studiul de față. Pot preciza însă că, pentru moment, mult mai convingătoare mi se pare teoria conform căreia înlocuirile produse în eșalonul de comandă al aparatului român de represiune din acești ani reprezintă expresia consolidării regimului pe plan intern, a lărgirii bazei sale sociale și, implicit, a rezervei sale de cadre, fapt care i-a permis să-i înlocuiască pe cei care, în anumite privințe, erau numai simpli „tovarăși de drum” cu ofițeri care corespundeau celor mai riguroase norme din punctul de vedere al originii sociale și pregătirii profesionale.

Rămânea de văzut dacă noii conducători ai Securității vor ști să se ridice la înălțimea lipsei de scrupule în apărarea intereselor regimului pe care o manifestaseră predecesorii lor, deși ar trebui să manifestăm puține îndoieli în această privință.

Liviu PLEȘA

CADRELE SECURITĂȚII ÎN ANUL 1968

SECURITATE'S STAFF POLICY IN 1968

The staff policy of the Securitate underwent great changes in 1968, mainly because of a particular domestic context. We must put emphasis on Romania's territorial and administrative reorganization as well as on the CC of PCR Plenary Session in April. That context provided a good opportunity for the implementation of new selection criteria, particularly among the executives of the Securitate.

The officers without a proper education level were gradually forced to become reservists or to undergo higher education programs. The officers' education level as well as the possession of certain abilities required by the informative-operative work, gradually became the main conditions necessary for a promotion. During the following years, the staff policy of the Securitate aimed to include among the officers as many university top graduates as possible.

We believe that the implementation of that staff policy had a real success, as its viability and usefulness to the communist regime turned obvious in time. The inclusion in the Securitate of some well-trained university graduates, sometimes even of some of the best students, led to an increasing professionalization of the institution, particularly of its informative-operative departments.

Etichete: politică de cadre, ofițeri, Securitate, cadre de conducere

Keywords: staff policy, officers, Securitate, executives

Anii '60 au marcat apariția unor schimbări vizibile în structura și modul de acțiune ale Securității. Fenomenul s-a suprapus cu preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu, dar primele aspecte au putut fi observate încă din ultimii ani ai dictaturii lui Gheorghiu-Dej. Consolidarea regimului comunist și înăbușirea cvasigenerală a oricăror forme ale opoziției interne, în paralel cu distanțarea de Moscova – care necesita și obținerea unui anumit sprijin din partea populației – au determinat modificarea parțială a practicilor Securității.

La peste douăzeci de ani de la preluarea puterii, regimul comunist din România nu mai avea nevoie de folosirea brutală a forței pentru a se menține la cârma țării. Excesele au fost înlocuite cu intensificarea accelerată a supravegherii informative, în scopul descoperirii și neutralizării din fașă a oricăror acțiuni protestatare. S-a urmărit, și putem afirma că s-a și reușit, crearea în rândul cetățenilor a sentimentului că se aflau continuu sub observația atentă a Securității, astfel încât orice împotrivire era din start sortită eșecului.

Renunțarea la folosirea pe scară largă a metodelor brutale (arestări, trimiterea în detenție, stabilirea domiciliului obligatoriu etc.) a dus la utilizarea altor metode represive, mai puțin violente, dar la fel de eficiente. Printre acestea, amintim avertizarea, demascarea publică, compromiterea, influențarea pozitivă etc. De asemenea, controlul populației era asigurat și prin crearea unei agenturi informative cât mai extinse și mai valoroase calitativ. Cu ajutorul informatorilor, plasați în toate structurile societății și statului, Securitatea a obținut date referitoare la majoritatea persoanelor considerate a fi ostile regimului, împotriva cărora erau folosite apoi diverse combinații informativ-operative, care de cele mai multe ori au dus la neutralizarea „obiectivelor”. Nu în ultimul rând, prin creșterea cantitativă a numărului de agenți, Securitatea a reușit să

acrediteze ideea conform căreia instituția era omniprezentă, atotștiutoare și omnipotentă, astfel încât de multe ori populația nici măcar nu mai încerca vreo formă de rezistență sau de protest de teama faptului că aceasta va ajunge imediat la cunoștința organelor de represiune.

Pentru a transpune în practică aceste metode, Securitatea avea nevoie de ofițeri capabili să rezolve cu succes acțiunile informativ-operative tot mai complexe care trebuia luate pentru finalizarea cazurilor încredințate. În aceste condiții, ofițerii de Securitate formați în perioada de început a regimului, proveniți majoritatea din mediul muncitoresc, brutali și având adeseori o pregătire școlară sumară (uneori de numai câteva clase primare)¹, deveneau tot mai puțin utili. Chiar dacă aceștia aveau o bună experiență practică, schimbarea modurilor de acțiune ale Securității diminuea mult randamentul lor în muncă, ceea ce-i făcea nepotrivii pentru noile cerințe.

Conducătorii Securității au devenit conștienți de faptul că modificarea problematicii acțiunilor pe care le desfășurau impunea un nou tip de abordare și implicit un alt tip de cadre. În consecință, în anii '60 se înregistrează primele acțiuni concertate ale conducerii Securității pentru profesionalizarea reală a aparatului din subordine. În 1961 a fost numit ca adjunct al ministrului Afacerilor Interne gen.-mr. Negrea Vasile, căruia Drăghici i-a încredințat și responsabilitatea coordonării politicii de personal a Securității, ceea ce a determinat o schimbare vizibilă de optică în acest domeniu. Gen.-mr. Negrea a depus eforturi destul de susținute în direcția profesionalizării aparatului de Securitate, mai ales din punct de vedere al pregătirii acestuia. Mult mai important este și faptul că această activitate s-a concretizat prin emiterea unor ordine și directive explicite (Ordinul M.A.I. nr. 2.117/1963 ce stabilea obligativitatea ca majoritatea posturilor vacante de ofițeri să fie ocupate cu absolvenții ai unor instituții superioare de învățământ, decizia privind mărirea la trei ani a duratei studiilor la Școala de ofițeri activi de la Băneasa și echivalarea lor cu cursurile primilor trei ani ai Facultății de Drept etc.).

---

¹ Edificator pentru nivelul studiilor ofițerilor de Securitate în anii '50 este un *Referat privind munca de cadre din M.A.I.*, întocmit de Secția Administrativă a C.C. al P.M.R. la data de 5 iunie 1957. Astfel, din 1.476 cadre de conducere, un număr de 1.054 (71%) aveau ca studii până la șapte clase primare, 101 (7%) între opt și nouă clase medii, 190 (13%) 10 clase medii și doar 131 (9%) urmaseră o facultate. Situația stătea și mai prost în cazul ofițerilor cu funcții de execuție. Din 8.005 lucrători operativi, 6.142 (77%) aveau până la șapte clase primare, 492 (6%) opt-nouă clase medii, 1.074 (13%) 10 clase medii, iar numai 297 (4%) absolviseră o instituție de studii superioare. Nici în privința studiilor politice situația nu era cu mult mai bună, în situația în care doar 638 (8%) dintre lucrătorii operativi urmaseră o școală de partid, procentul fiind totuși mai ridicat în cazul ofițerilor cu funcții de conducere, 31% (462 persoane), promovarea acestora fiind tot mai legată de nivelul pregătirii ideologice. Doar 724 (49%) dintre cadrele cu funcții de conducere și 2.885 (36%) dintre lucrătorii operativi urmaseră o școală militară și profesională. În materialul amintit se arată foarte clar faptul că „Pe baza datelor de mai sus, se poate trage concluzia că (...) lucrătorii de Securitate (...), fiind lipsiți de o suficientă bază de cultură generală, de pregătire politică și profesională, nu pot să rezolve în bune condiții sarcinile încredințate” (Nicolae Ioniță, *Politica de cadre în Securitate. Schimbarea cadrelor medii de conducere (1958-1967)*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, nr. 3/2009, pp. 27-28). Pentru alte detalii referitoare la acest aspect, a se vedea și Florian Banu, *Profilul angajatului Securității în anii '50*, în Gheorghe Onișoru (coord.), *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, București, C.N.S.A.S., 2001, pp. 81-91.

Politica inițiată de gen.-mr. Negrea a fost aplicată și continuată de gen.-mr. Vlad Iulian, pe atunci șeful Direcției Învățământ, el făcând eforturi serioase pentru atragerea în Securitate a proaspeților absolvenți de facultate, ce urma să-i înlocuiască treptat pe ofițerii necorespunzători.

Măsurile au fost diverse și au vizat atât trecerea în rezervă a cadrelor considerate necorespunzătoare, cât și încadrarea unor ofițeri cu o pregătire culturală superioară, de regulă absolvenți de studii universitare. De asemenea, ofițerii și subofițerii au fost practic obligați să-și continue perfecționarea școlară, acestora cerându-li-se finalizarea studiilor liceale și chiar urmarea unor forme de învățământ superior, la zi sau la fără frecvență. Totodată, promovarea cadrelor în funcții a început să se facă tot mai mult și în funcție de pregătirea acestora.

Modificările în politica de cadre a Securității au fost foarte vizibile în anul 1968, când a avut loc o accentuare a acestora. Fenomenul are la bază două cauze principale, și anume Plenara C.C. al P.C.R. din 22-25 aprilie 1968, când a fost criticat Alexandru Drăghici, și reorganizarea administrativ-teritorială a României din luna februarie a aceluiași an.

În cadrul plenarei amintite anterior, fostul ministru al Afacerilor Interne a fost acuzat că recusesse la practici abuzive în activitatea pe care o desfășurase, la ordinul său direct fiind comise chiar crime². În consecință, a fost luată măsura îndepărtării din rândul cadrelor active ale Securității a mai multor ofițeri care se făcuseră vinovați de acțiuni similare (execuții sumare, înscenări etc.), considerați a fi compromiși. Acest proces demarase însă chiar din anul 1967.

Desființarea direcțiilor regionale de Securitate și înființarea inspectoratelor județene au constituit un nou prilej de a fi trecut în rezervă un număr ridicat de cadre, cu predilecție din rândul celor considerate necorespunzătoare, din cauza lipsei calităților profesionale sau a pregătirii. Totodată, creșterea numărului de funcții de conducere a permis promovarea anumitor ofițeri valoroși, cu reale calități, dar și cu o experiență relevantă.

Toate aceste fenomene au avut loc pe fondul consolidării poziției lui Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului și a statului. La scurt timp după preluarea funcției de secretar general al C.C. al P.C.R., noul lider a inițiat o serie de măsuri prin care urmarea preluarea controlului asupra Securității, principala instituție represivă din stat, fiind conștient de faptul că fără acest instrument nu putea să-și asigure puterea și să se mențină la conducerea statului. Astfel, chiar la Congresul al IX-lea al P.C.R., Alexandru Drăghici a fost ales membru în Secretariatul C.C., fiind nevoit prin urmare să „renunțe” la funcția de ministru al Afacerilor Interne. În locul său, Ceaușescu l-a numit pe Cornel Onescu, care deținea funcția de șef al Secției Cadre a partidului³. De asemenea, în 1966

---

² La plenară s-a demonstrat faptul că Alexandru Drăghici ordonase uciderea lui Ibrahim Safit, zis „Turcu”, fiind totodată direct implicat și în înscenarea procesului care a dus la condamnarea la moarte a lui Pătrășcanu (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 2).

³ Cornel Onescu (n. 28 ianuarie 1920, com. Gogoșu, jud. Dolj) era membru de partid din ilegalitate, absolvise Școala Superioară de Partid de pe lângă C.C. al P.C.U.S. și deținuse după 1945 numeroase funcții în aparatul central de partid. A ocupat postul de ministru al Afacerilor Interne în perioada 24 iulie 1965-24 aprilie 1972, după care a revenit în poziția de șef al Secției

ca adjunct al ministrului Afacerilor Interne a fost numit un alt membru de partid cu experiență în domeniu, este vorba de Constantin Stoica⁴. Se inaugura astfel lungul șir de activiști de partid impuși de noul lider la conducerea structurilor represive din România, tocmai din dorința de a și le subordona.

Vom încerca să facem o scurtă analiză a profilului șefilor celor 16 direcții regionale de Securitate din perioada 1966-1967, așadar la scurt timp după preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu. Se remarcă îndeosebi faptul că pregătirea școlară a acestora nu depășea decât arareori nivelul studiilor liceale. Mai exact, un singur ofițer din 16 era absolvent studii superioare (facultatea de drept), iar un altul era înscris la cursurile unei instituții similare, restul de 14 mulțumindu-se doar cu liceul. Chiar și în această situație trebuie făcută totuși precizarea că în cele mai multe cazuri și această formă de învățământ fusese absolvită târziu, când ofițerii respectivi deja aveau funcții înalte în Securitate pe plan regional, uzitându-se practica echivalării cu diverse cursuri de partid sau a susținerii unor examene pur formale, după ce „urmaseră” liceul la forma fără frecvență⁵. Această aserțiune este întărită și de constatarea că toți acești ofițeri fuseseră încadrați în Securitate direct din producție, provenind în unanimitate din mediul muncitoresc (nu mai puțin de 13 lucraseră anterior ca mecanici, lăcătuși sau strungari). Mai mult, șeful D.R.S. Dobrogea, col. Marin Constantin, fusese muncitor necalificat, neavând așadar nici o pregătire.

Singura calitate a acestor ofițeri superiori o reprezenta vechimea lor în partid, marea majoritate fiind membri ai P.C.R. din anii 1945 și 1946, iar unii, precum gen.-mr. Steskal William (șeful D.R.S. Banat), chiar din ilegalitate. Doar doi ofițeri se înscriseră în partid în anii '50. Activând aproape exclusiv însă în cadrul Securității, cu toată vechimea lor în P.C.R., ei nu reușiseră să urmeze nici studii superioare de partid, doar doi ofițeri absolvind Școala Superioară „Ștefan Gheorghiu”, în timp ce un altul urma cursurile acestei școli.

În pofida acestei situații precare, Cornel Onescu era mulțumit de nivelul de pregătire al cadrelor Securității. Astfel, la ședința Colegiului M.A.I. din 8 februarie 1967, la care a participat și Nicolae Ceaușescu, ministrul Afacerilor Interne afirma următoarele: „Ne-am ocupat mai mult de pregătirea profesional-politică a ofițerilor. În

---

Cadre a C.C. al P.C.R. Pentru amănunte, a se vedea Florica Dobre (coord.), Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa (eds.), *Securitatea. Structuri – cadre. Obiective și metode*, vol. II, 1967-1989, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 761-762.

⁴ În ședința din 28 noiembrie 1966, Secretariatul C.C. al P.C.R. a hotărât eliberarea lui Constantin Stoica din funcțiile de șef al Sectorului M.A.I. și adjunct al șefului Secției pentru controlul muncii la M.F.A., M.A.I. și Justiție și numirea lui ca adjunct al ministrului Afacerilor Interne. Funcțiile lui Constantin Stoica au fost încredințate lui Ioan Gal, care până atunci fusese adjunct al șefului Secției Cadre a C.C. al P.C.R., ceea ce demonstrează încă o dată importanța acordată de Nicolae Ceaușescu acestor sectoare. De altfel, și Gal avea să fie numit ulterior adjunct al ministrului de Interne. Totodată, în aceeași ședință a Secretariatului, gen.-lt. Negrea Vasile a fost numit prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne (A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 153/1966, f. 3).

⁵ Mr. Pleșiță Nicolae absolvit liceul și a urmat Facultatea de Istorie la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj chiar în perioada în care era șeful D.R.S. Cluj (A.C.N.S.A.S., fond Cadre, dosar nr. P-106, f. 13).

cea ce privește cunoștințele de cultură generală stăm bine. Avem aproape 25% din efective cu studii superioare sau urmează studii superioare, 60% absolvenți de liceu și 7,5% urmează liceul. Din acest punct de vedere stăm bine. Există însă goluri în legătură cu pregătirea profesională și politică”⁶. Foarte probabil că Onescu făcuse această apreciere având în vedere tocmai situația din trecut în ceea ce privește nivelul de pregătire al cadrelor.

Pentru remedierea acestor situații, ca și pentru schimbarea practicilor Securității, structura organizatorică și de cadre a principalei instituții represive avea să cunoască unele modificări. La Plenara C.C. al P.C.R. din 26-27 iunie 1967, Vasile Patilineț a prezentat un document intitulat *Unele probleme privind activitatea organelor de Securitate*, material în care erau semnalate mai multe lipsuri existente în acțiunile acestora⁷. Îndeosebi era evidențiat slabul control exercitat de partid asupra Securității, dar erau cuprinse și acuze referitoare la unele dintre metodele efective de lucru. În timpul discuțiilor de la Plenară, unul dintre cei mai vehemenți critici s-a dovedit a fi Ion Stănescu⁸, prim-secretar al Comitetului regional de partid Oltenia. Nu a fost însă singurul caz, și alți activiști de partid declarându-se nesatisfăcuți de activitatea Securității⁹.

În materialul întocmit de Patilineț se menționa foarte clar necesitatea ridicării nivelului studiilor cadrelor de Securitate, atât a celor civile, cât și a celor profesionale, precum și însușirea de către ofițeri a unor limbi străine de circulație internațională: „Ministerul Afacerilor Interne să ia măsuri pentru îmbunătățirea radicală a sistemului de recrutare și pregătire a cadrelor. În următorii 3-4 ani, toți ofițerii care nu au pregătire de Securitate și lucrează în acest domeniu să fie calificați prin școli și cursuri speciale. Perfecționarea continuă a pregătirii profesionale să fie o preocupare de seamă a cadrelor de conducere. În cadrul învățământului profesional să se organizeze și însușirea de limbi străine”¹⁰. Într-o ședință ulterioară a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., din 27 iulie 1967, în care a fost iarăși dezbătut documentul, János Fazekas a avut următoarea intervenție: „unde se spune că o atenție deosebită trebuie acordată ridicării continue a nivelului de pregătire profesională a lucrătorilor M.A.I., aș propune să fie completat: și a

---

⁶ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 17/1967, f. 20.

⁷ Documentul fusese redactat anterior, el fiind înaintat conducerii partidului încă din 11 aprilie 1967. De altfel, acesta a fost analizat și aprobat în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din 25 aprilie 1967, luându-se totodată decizia ca „materialul refăcut să fie dezbătut într-o ședință plenară a C.C. al P.C.R., iar după aceea în ședințe ale birourilor comitetelor regionale de partid” (Idem, dosar nr. 58/1967, f. 2).

⁸ Idem, dosar nr. 100/1967, ff. 92-93.

⁹ Grigore Răduică: „În anii 1965-1966 au fost multe cazuri când s-au luat măsuri blânde față de unele elemente ce au săvârșit infracțiuni politice, unele destul de grave și în mod repetat (...) În unele cazuri, în loc să se ia măsuri educative și de influențare obștească în legătură cu manifestările negative ale unor tineri, au fost puse organele de Miliție să-i ia de pe stradă, să-i tundă, să-i bărbierească sau să-i atenționeze” (*Ibidem*, ff. 97-102).

¹⁰ Idem, dosar nr. 58/1967, f. 36.

culturii generale (...) mă gândesc că e bine ca lucrătorii noștri de Securitate să aibă cunoștințe generale mai largi”¹¹.

După plenară, Nicolae Ceaușescu a decis înființarea în cadrul M.A.I. a Departamentului Securității Statului, organ ce avea să fie condus de un Consiliu al Securității Statului. Noul organism a fost înființat la 21 iulie 1967¹², funcția de președinte fiindu-i încredințată lui Ion Stănescu¹³, Nicolae Ceaușescu remarcând atât calitățile lui de activist, cât și intervențiile acestuia la plenară.

De asemenea, direcțiile centrale ale Securității au fost grupate în câteva mari direcții generale. Au fost astfel înființate: Direcția Generală de Informații Interne, Direcția Generală de Contraspionaj, Direcția Generală de Informații Externe și Direcția Generală Tehnico-Operativă și de Înzestrare. În fruntea acestora au fost numiți activiști de partid și ofițeri superiori de încredere și cu o mare experiență: gen.-mr. Stoica Constantin – șef al D.G.I.I., gen.-lt. Doicaru Nicolae – șef al D.G.I.E., gen.-mr. Stan Nicolae – șef al D.G.C. și gen.-mr. Diaconescu Ovidiu – șef al D.G.T.O.Î. Primii trei erau totodată și membri în C.S.S., Constantin Stoica și Nicolae Doicaru deținând chiar funcția de vicepreședinte al acestei structuri.

La 3 aprilie 1968 a fost luată decizia scoaterii Securității de sub tutela M.A.I., fiind creat C.S.S., ca organ autonom al administrației de stat, aflat însă sub controlul partidului¹⁴. Anterior, în luna februarie 1968, fusese operată înlocuirea unora dintre membrii conducerii Securității¹⁵. Dintre acestea, cea mai semnificativă a fost înlocuirea lui Vasile Negrea din postul de prim-vicepreședinte al C.S.S. cu Răduică Grigore, ce anterior deținuse funcția de șef al Secției C.C. al P.C.R. pentru controlul muncii în M.F.A., M.A.I. și Justiție, având o îndelungată activitate ca activist de partid în aceste

---

¹¹ Fazekas a oferit ca exemplu cazul a patru studenți din Cluj care fuseseră demascați că „mențin în bibliotecile lor niște cărți fasciste”, în vreme ce în realitate „asemenea poezii nu conțineau nimic rău” (Idem, dosar nr. 115/1967, f. 12).

¹² Prin Decretul nr. 710 al Consiliului de Stat. Decizia de înființare fusese aprobată de Prezidiul Permanent al C.C. al P.C.R. în ședința din 14 iulie 1967 (Idem, dosar nr. 110/1967, f. 3).

¹³ Ion Stănescu (n. 23 ianuarie 1929, com. Ghercești, jud. Dolj) a absolvit Școala de ofițeri politici a M.A.I. de la Oradea (1950-1951), lucrând apoi ca activist de partid specializat pe problemele M.A.I.: instructor la Direcția Generală Politică a M.A.I., șef al Sectorului Cadre din M.F.A. și M.A.I., adjunct al șefului Grupului de instructori pentru problemele muncii de partid în M.F.A. și M.A.I. etc. A deținut funcția de președinte al C.S.S. în perioada iulie 1967-24 aprilie 1972, după care a fost numit ministru de Interne, funcție din care a fost însă schimbat la 17 martie 1973, după scandalul generat de sinuciderea doctorului Schächter (*Securitatea...*, vol II, pp. 765-766).

¹⁴ În expunerea de motive a Decretului nr. 295 al Consiliului de Stat, de înființare a acestei instituții, se preciza: „Consiliul Securității Statului își desfășoară întreaga activitate sub conducerea și îndrumarea Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a Consiliului de Miniștri” („Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România”, partea I, nr. 43, 4 aprilie 1968, p. 375).

¹⁵ Prin H.C.M. nr. 228/8 februarie 1968 și H.C.M. nr. 244/13 februarie 1968. Un alt ofițer care și-a pierdut poziția a fost gen.-mr. Tănase Evghenie, fiind cooptați în schimb gen.-mr. Kovács Pius – șeful Direcției a VIII-a și gen.-mr. Rusu Emanoil – comandantul Trupelor de Securitate (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 123, vol. 4, ff. 12-13, 290).

domenii¹⁶. Trebuie precizat faptul că Răduică se remarcase prin activitatea sa din cadrul comisiei abilitate cu cercetarea cazului Pătrășcanu. Așadar, din nou un ofițer de carieră a fost înlocuit cu un membru de partid cu experiență. Astfel, dacă îi avem în vedere și pe Ion Stănescu și Constantin Stoica, se poate observa faptul că în fruntea Securității au fost instalate trei persoane provenite din afara instituției, al căror principal merit era reprezentat de loialitatea față de Nicolae Ceaușescu, încercările acestuia de a-și subordona organele de represiune fiind evidente.

Ulterior, majoritatea cadrelor de conducere din Securitate au aruncat vina pentru pregătirea precară a ofițerilor exclusiv asupra lui Alexandru Drăghici și a „elementelor tot atât de incapabile ca și el” cu care acesta din urmă se înconjurasă. Astfel, la ședința din 3-4 mai 1968, când au fost dezbătute documentele plenarei din aprilie 1968 cu conducerea Securității, col. Ristea Gheorghe, inspectorul șef al I.S.J. Bihor, afirma: „s-a dus o politică sistematică de îndobitocire, aș vrea să spun, a cadrelor noastre. Mi se pare, mă rog, în urma în urma unor indicații din afară date lui Alexandru Drăghici, și acum văd destul de clar, din indicațiile partidului a fost obligat ca să emită ordinul referitor la pregătirea de cultură generală a aparatului de Securitate. Acest ordin însă a fost numai pe hârtie, în realitate nu s-a creat nici un fel de condiții nici unui cadru ca să se pregătească. Toți care cereau să meargă să se pregătească nu li s-a permis acest lucru (...) Nici măcar la examene nu ne lăsa să mergem”¹⁷.

În 1968, pentru a-și consolida poziția în fruntea partidului, Nicolae Ceaușescu a apelat la o metodă folosită cu succes de Hrușciiov cu 10 ani în urmă, în disputa sa cu foștii susținători ai lui Stalin: redactarea unui document de partid în care urmau să fie evidențiate abuzurile lui Gheorghiu-Dej și ale unora dintre colaboratorii acestuia, principalul vizat fiind desigur Alexandru Drăghici. Acesta a fost prezentat la Plenara C.C. al P.M.R. din 22-25 aprilie 1968, când s-a scos în evidență implicarea directă a celor doi în asasinarea lui Lucrețiu Pătrășcanu și Ștefan Foriș, ceea ce a avut un puternic impact în România. Toți participanții la Plenară au adus acuzații foarte dure la adresa fostului lider al partidului și a lui Drăghici¹⁸.

Au fost, de asemenea, semnalate mai multe abuzuri ale organelor de Securitate din acea perioadă. În consecință, Alexandru Drăghici a fost demis din funcția de

---

¹⁶ Născut la 22 august 1926, în com. Ponoarele, jud. Mehedinți, Grigore Răduică a absolvit Academia Militară Generală, Facultatea de Drept și Școala Superioară de partid „Ștefan Gheorghiu”. În 1946 s-a înscris în P.C.R., ocupând apoi numeroase funcții pe linie de partid în cadrul armatei. În februarie 1963 a fost încadrat la Secția pentru controlul muncii la M.F.A., M.A.I. și Justiție a C.C. al P.C.R., ocupând următoarele funcții: instructor, șef al colectivului M.F.A. și adjunct al șefului secției. A deținut apoi funcțiile de prim-vicepreședinte al C.S.S. (1968-1972) și prim-adjunct al ministrului de Interne (1968-1974). La 22 august 1968, Răduică a fost avansat la gradul de general-locotenent (A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 134/1968, f. 39). A se vedea amănunte în Florica Dobre – coord., *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar*, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 503.

¹⁷ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 34.

¹⁸ Tonul a fost dat, desigur, de Nicolae Ceaușescu, care chiar a doua zi afirma că toate dovezile descoperite „îl acuză și îl condamnă pe Alexandru Drăghici ca organizator și făptuitor al acestor acțiuni criminale împotriva aparatului de partid și de stat, îl acuză și îl condamnă pe Gheorghiu-Dej, care a inițiat și patronat aceste acțiuni” („Scântea”, 28 aprilie 1968, p. 2).

vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, revocat din poziția membru al Prezidiului M.A.N. și exclus din C.C. al P.C.R. (pierzându-și așadar și calitățile de membru al Comitetului Executiv și al Prezidiului Permanent ale C.C. al P.C.R.). La 14 noiembrie 1968 Drăghici a fost degradat și trecut în rezervă cu gradul de soldat¹⁹.

În scurt timp au avut loc prelucrări ale documentelor plenarei în toate direcțiile centrale și în inspectoratele județene de Securitate²⁰, prilej cu care unii ofițeri au scos la iveală mai multe crime și ilegalități comise de cadrele Securității în timpul regimului Gheorghiu-Dej.

Astfel, la 17 mai 1968, I.S.J. Cluj raporta faptul că în timpul dezbaterilor au fost scoase la iveală mai multe excese comise de ofițerii care activaseră în fosta Direcție Regională de Securitate Cluj, fiind menționate numele col. Patriciu Mihai, mr. Briceag Nicolae, mr. Gruia Manea, mr. Beiner Sigy ș.a. Spre exemplu, mr. Fenyes Francisc arăta faptul că „în 1959 a fost arestat dr. Iubu Mihai. În timpul cercetărilor, fostul mr. Beiner Sigy (...) a recurs la bătaie, fracturându-i o mână. În afara bătăii în munca de anchetă, atât Gruia Manea, cât și Beiner Sigy practicau frecvent insultele, injuriile și cuvintele de intimidare”²¹. În document se menționa și faptul că toate ilegalitățile prezentate „au fost comise fie din ordinul lui Alexandru Drăghici sau s-au datorat stilului de muncă confuz pe care acesta l-a imprimat aparatului de Securitate”²².

Una dintre primele activități de care a răspuns Grigore Răduică în cadrul C.S.S. a constituit-o cercetarea abuzurilor comise de ofițerii de Securitate în perioada anterioară, prin care se urmărea atât discreditarea lui Alexandru Drăghici, cât și identificarea altor cadre compromise²³. Unele dintre ilegalitățile sesizate de ofițerii de Securitate în timpul prelucrărilor documentelor Plenarei din aprilie 1968 au fost investigate de acesta, tot la el ajungând și plângerile înaintate de victimele exceselor organelor de represiune. Printre cazurile cercetate în această perioadă pot fi menționate: procesul „sabotorilor” de la Canal, crimele din coloniile de muncă (mai ales cele de la Salcia și Capul Midia), dar și numeroasele asasinate comise cu sânge rece în perioada de început a regimului Dej.

În această ultimă categorie un loc aparte l-au ocupat execuțiile ordonate de Nicolae Briceag în anii 1949-1950, în perioada în care acesta era șeful Serviciului Județean de Securitate Someș-Dej. Răduică a reușit să documenteze vinovăția acestuia în suprimarea mai multor persoane (Aurel Ionac, Ioan Ciocan, Ioan Marc, Alexa Bel

---

¹⁹ F. Dobre (coord.), *Membrii C.C...*, p. 231.

²⁰ Documentele au fost dezbătute cu activul de bază al Securității în zilele de 3-4 mai 1968, fiind prelucrate apoi în teritoriu (vezi stenograma acestei convocări în A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87).

²¹ Idem, dosar nr. 19, vol. 4, f. 17.

²² *Ibidem*, f. 14.

²³ În mai 1968, Ion Stănescu preciza că „C.S.S. a constituit un colectiv de ofițeri condus de tov. prim-vicepreședinte Grigore Răduică, care are sarcina să analizeze atât măsurile de îndreptare a unor abuzuri și ilegalități comise împotriva cadrelor de Securitate, precum și de a face propuneri privind luarea măsurilor împotriva acelor care se fac vinovați de abuzuri și încălcarea legii” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar București, dosar nr. 9.837, f. 190).

ș.a.)²⁴. Cu toate că Briceag și cei care-l ajutaseră se făceau vinovați de moartea a cel puțin 16 persoane, singura măsură pe care Răduică a propus-o spre a fi luată față de aceștia a fost următoarea: „să fie informate organele de partid în evidența cărora susnumiții se găsesc, pentru a dispune asupra măsurilor în raport cu faptele pe care ei le-au săvârșit”²⁵. În 1968 Nicolae Briceag trăia la Cluj, era pensionar și avea gradul de colonel. În timpul regimului comunist nu va avea cu nimic de suferit de pe urma crimelor comise. Trimis în judecată la ani buni după revoluția din 1989, Briceag a decedat înainte de finalizarea procesului.

Cele mai notorii dintre cazurile de excese ale Securității descoperite cu această ocazie erau aduse la cunoștința lui Ceaușescu, care însă a ordonat sistarea cercetărilor, pe motiv că acestea reprezentau o problemă internă a partidului²⁶. Odată atins scopul politic, respectiv discreditarea memoriei lui Gheorghiu-Dej și eliminarea politică a lui Drăghici, problema nu mai prezenta nici un fel de importanță pentru noul lider, care nu avea nici un interes în scoaterea acestor abuzuri la iveală, conștient fiind de faptul că în unele dintre ele avea și el un grad de responsabilitate. Situația era similară și în cazul unora dintre membrii comisiei superioare de partid create pentru anchetarea abaterilor comise în perioada regimului Gheorghiu-Dej, cele mai cunoscute exemple fiind cele ale lui Evghenie Tănase și Negrea Vasile²⁷. În aceste condiții, apare firesc faptul că demersul nu a fost niciodată dus până la final, extinderea cercetărilor putând să se întoarcă chiar împotriva celor care le efectuau²⁸.

Așadar, nu poate fi în nici un caz vorba de vreo delimitare oficială față de acțiunile represive din trecut. Mai mult, nu puține au fost cazurile în care unii foști ofițeri superiori implicați în crime și acte de teroare au primit diferite distincții în perioada regimului Ceaușescu (cazul elocvent fiind cel al lui Gheorghe Pintilie, decorat de Nicolae Ceaușescu în mai 1971, la sărbătorirea a 50 de ani de la înființarea P.C.R.)²⁹.

---

²⁴ Unele dintre acestea au ieșit la iveală în timpul prelucrării la Cluj a documentelor Plenarei din aprilie 1968, când mr. Rugină Toader a arătat următoarele: „În cursul aceluiași an [1949 – n.n.], fostul colonel Briceag Nicolae, de la fostul județ Someș, om fără demnitate, mărginit, incult, a arestat un cetățean care s-a sustras de la încorporarea în armată. După aceasta, l-a dus împreună cu încă 4 rude la marginea satului, unde au fost împușcați. Acest lucru l-a făcut împreună cu unii subordonați docili, ca foștii ofițeri Isac Constantin și Iulius” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 19, vol. 4, ff. 15-16).

²⁵ *Ibidem*, vol. 2, ff. 2-4, 91-94.

²⁶ Grigore Răduică, *Crime în lupta pentru putere. 1966-1968: Ancheta cazului Pătrășcanu*, București, Editura Evenimentul Românesc, 1999, p. 183.

²⁷ Nicolae Ioniță, *Fișe biografice ale șefilor de direcții centrale din Securitate, în anii '60*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, nr. 3/2009, p. 104, 111.

²⁸ „Este limpede cât de fragil putea fi, în epocă, demersul asumării critice a crimelor politice, din moment ce însăși comisia însărcinată cu «anchetarea» acestora era «împănată» cu persoane implicate în comiterea lor, direct sau indirect” (Silviu B. Moldovan, *România între tentația titoismului și reflexul restaurării*, studiu introductiv la *Pseudomemoriile unui general de Securitate*, documente editate de Cristina Anisescu și Silviu B. Moldovan, București, Editura Humanitas, 2007, p. 118).

²⁹ Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 557. Aceasta cu toate că la dezbaterile documentelor plenarei din aprilie 1968 numeroși ofițeri superiori au evidențiat implicarea lui Pintilie în diverse acte represive. Col.

De altfel, în scurt timp această acțiune de cercetare a ilegalităților comise în timpul regimului Dej, deși nu a încetat, continuând până la începutul anilor '70, și-a pierdut mult din amploare, transformându-se practic într-o simplă formalitate. Momentul 1968 a fost folosit și de unii dintre ofițerii de Securitate care fuseseră condamnați în trecut, îndeosebi apropiați ai fostului ministru Teohari Georgescu, spre a solicita reanalizarea cazurilor lor și reabilitarea³⁰.

În acest context, a fost operată trecerea în rezervă a unor ofițeri care anterior se evidențiaseră prin activitatea lor represivă, aceștia fiind considerați prea compromiși și nefolositori pentru noul context intern. Unul dintre cazurile cele mai sugestive este cel al lui Tănase Evghenie, care fusese chiar membru în comisia pentru cercetarea acestor abuzuri. Cum însă rezultatul investigațiilor a demonstrat și implicarea sa în acțiuni de această factură, mai exact în ancheta lui Pătrășcanu, în februarie 1968 ofițerul a fost trecut în rezervă, „din motive de sănătate”³¹. De asemenea, tot în această perioadă a fost trecut în rezervă și gen.-lt. Negrea Vasile, care deținuse funcția de locuitor al șefului Direcției Anchete în perioada procesului lui Pătrășcanu. De asemenea, acesta se făcuse vinovat și de numeroase trimiteri în domiciliu obligatorii în a doua jumătate a anilor '50, în calitate sa de membru al Comisiei de fixare și ridicare a locului de muncă³².

Trebuie amintit totuși faptul că acest proces de îndepărtare din Securitate a unora dintre ofițerii compromiși a fost inițiat anterior. Primele pensionări ale unor astfel de cadre au avut loc începând din anii 1966-1967, când au fost trecute în rezervă „nume grele”, precum Gheorghe Crăciun, Mihail Nedelcu, Mihai Kovács ș.a. Toți cei de mai sus fuseseră implicați direct în diverse acte represive, inclusiv în crime și execuții

---

Ristea Gheorghe: „Gheorghe Pintilie tăia și spânzura aici de fapt, alături de Drăghici, el conducea activitatea în cadrul ministerului nostru. Apreciez că dacă se va verifica, dacă se va cerceta la amănunțime, consider că se va găsi la adresa lui Pintilie și alte crime pe care el le-a comis (...) modul mișelesc în care a fost ucis Ștefan Foriș scoate în evidență caracterul criminal” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 35).

³⁰ Unul dintre acești ofițeri a fost Tudor Sepeanu, arestat în 1953 și condamnat la 8 ani închisoare pentru implicarea sa în reeducarea din penitenciare. După ce a înaintat mai multe apeluri la Consiliul Securității Statului, rămase fără rezultat, la 8 iulie 1970 acesta a cerut o audiență la Emil Bodnăraș, vicepreședinte al Consiliului de Stat. La 1 februarie 1971, după ce a analizat cazul, Ion Stănescu propunea să i se respingă solicitarea lui Sepeanu, pe motiv că acesta se făcea vinovat de faptele imputate (Idem, dosar nr. 19, vol. 4, ff. 44-48).

³¹ Silviu B. Moldovan, *op. cit.*, pp. 113-117.

³² De altfel, gen.-lt. Negrea Vasile a fost apoi criticat de mai multe cadre de conducere ale Securității pentru abuzurile pe care le săvârșise. Col. Ristea Gheorghe arăta că acesta i-a pus mai multe piedici în calea pregătirii lui profesionale, încălcând astfel hotărârile de partid. Mai exact, gen.-lt. Negrea i-a interzis să se prezinte la susținerea unor examene de la Școala Superioară „Ștefan Gheorghiu” pentru că acestea aveau loc în timpul programului de muncă: „mi-aduc aminte că, raportând la tov. adjunct Negrea să-mi permită să susțin examenul la [ora] trei, nu mi s-a permis. A spus că să rămân la program. Zic, e o hotărâre de partid și trebuie să mă duc. Zice că n-are importanță”. Critici la adresa lui Negrea au mai fost aduse și de gen.-mr. Cosma Neagu, precum și altor ofițeri (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, ff. 34-35).

sumare³³. Col. Nedelcu a fost pensionat la 10 iulie 1967, iar col. Crăciun la începutul anului 1968, col. Kovács fiind trecut în rezervă în anul 1966.

Fostul ministru adjunct al M.I., Ionel Gal, afirmă și el că în perioada 1967-1968 „s-au realizat la aproape toate nivelele schimbări ale cadrelor compromise, numindu-se alți ofițeri care în acele împrejurări prezentau garanții moral-politice”³⁴.

O altă metodă folosită a fost și aceea a sancționării unor ofițeri superiori cu vechime în Securitate, care încă mai tolerau abaterile subordonaților lor. Astfel, în aprilie 1967, col. Costandache Paul, șeful D.R.S. Pitești, a fost sancționat de Comitetul regional de partid cu „mustrare”, fiind criticat și de conducerea M.A.I. pentru faptul că „n-a acționat cu fermitate împotriva unui ofițer din subordine care a încălcat în mai multe rânduri disciplina militară”³⁵. Efectul acestor măsuri s-a făcut simțit în scurt timp, astfel încât peste numai un an, col. Ristea Gheorghe putea afirma faptul că „s-a îmbunătățit starea și practica disciplinară a aparatului nostru, au fost luate măsuri severe împotriva acelor care au comis diferite abateri de la normele și etica militară, cei care au comis abuzuri și ilegalități”³⁶.

O atenție specială a fost acordată și scoaterii la iveală a unor ilegalități săvârșite de șefii structurilor teritoriale de Securitate. Un ecou deosebit l-au avut cercetările efectuate în acest sens la D.R.S. Banat, când au fost descoperite numeroase infracțiuni săvârșite de mai mulți ofițeri de conducere din această regională, în frunte cu șeful direcției, gen.-mr. Steskal William. Pentru anchetarea cazului au fost trimiși doi membri ai conducerii C.S.S., gen.-lt. Doicaru Nicolae și gen.-mr. Stan Nicolae. Raportul întocmit de aceștia a scos la iveală diverse ilegalități și abuzuri de care se făcea vinovat șeful D.R.S. Banat, precum: bătaia administrată unor subordonați, falsificarea unor dosare de informator, însușiri de bunuri etc.

În consecință, la 7 mai 1968 gen.-mr. Steskal a fost chemat la o ședință a Secretariatului C.C. al P.C.R., unde a fost aspru criticat pentru greșelile sale. El a încercat să se dezvinovățească, arătând ca una dintre cauzele greșelilor pe care le-a

---

³³ Col. Crăciun avusese o activitate represivă îndelungată în perioadele în care condusesse direcțiile regionale de Securitate Sibiu, Dolj și Brașov, acțiunile sale fiind îndreptate împotriva grupurilor de rezistență din munți. De asemenea, a fost implicat și în excesele de la Canal, iar în perioada 1959-1964 a condus reeducarea legionarilor din Penitenciarul Aiud. Col. Nedelcu fusese șef al D.R.S. Pitești și Cluj, iar apoi deținuse funcția de secretar al Comisiei M.A.I. pentru judecarea cazurilor de trimitere sau eliberare din D.O. (1958-1960). Col. Kovács Mihai, în perioada în care a fost șef al Serviciului județean de Securitate Turda, a condus personal mai multe operațiuni de asasinare a unor membri ai grupurilor de rezistență din zonă și a unor țărani care se împotriveau colectivizării. Din datele pe care le deținem până în prezent, acest ofițer a fost implicat direct în comiterea a peste 10 crime, activitatea sa fiind similară cu cea a mr. Briceag Nicolae. Pentru alte date biografice și mai ales pentru detalii referitoare la excesele comise de acești ofițeri, a se consulta Ion Gavrilă-Ogoranu, Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. VII, *Rezistența anticomunistă din Munții Apuseni*, Baia Mare, Editura Marist, 2007.

³⁴ Ionel Gal, *Rațiune și represiune în Ministerul de Interne. 1965-1989*, vol. 1, Iași, Editura Do-Minor, 2001, p. 36.

³⁵ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 134/1968, f. 45.

³⁶ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 38.

comis era sumara sa pregătire școlară: „Eu sunt omul care cu patru clase primare partidul m-a făcut general. Toate acestea m-au dus acolo”³⁷. Pentru a da un exemplu, Nicolae Ceaușescu a hotărât că în cazul lui Steskal „scoaterea de la Securitatea regiunii Banat este absolut necesară”³⁸. Măsurile punitive s-au oprit însă aici, pentru că Secretariatul C.C. al P.C.R. a hotărât că „deși faptele comise de generalul-maior Steskal William constituie, prin conținutul lor, infracțiuni, acesta să nu fie trimis în justiție”³⁹. S-a luat însă și decizia ca abaterile descoperite „să fie dezbătute cu întregul efectiv al unităților de Securitate centrale și teritoriale”⁴⁰, transmițându-se astfel un semnal foarte clar tuturor ofițerilor că astfel de situații vor fi tot mai puțin îngăduite⁴¹.

Liderii partidului erau conștienți de faptul că acest caz nu era singular în activitatea Securității. La aceeași ședință a Secretariatului, Vasile Patilineț afirma: „De ce a putut să apară așa ceva? Eu cred că nu se poate rupe cazul de la Banat de sistemul în general care a existat în M.A.I., când sub o formă sau alta au târăgănat și, mai mult sau mai puțin, netrăgând concluziile necesare pentru multiplele abateri care s-au comis nu numai la Banat, dar și în alte regiuni, și dacă nu au fost obișnuiți la M.A.I. ca după controalele făcute să poată să ajute efectiv, ci cu spoială”⁴². În consecință, s-a dispus ca acest caz să fie dezbătut cu întreg personalul unităților centrale și teritoriale de Securitate.

Foarte interesant este și faptul că printre ofițerii vinovați se afla și lt.-col. Malea Petru, locțiitor al șefului D.R.S. Banat, care își procurase și el mai multe bunuri la preț redus. Cu toate acestea, lt.-col. Malea nu numai că nu a suferit nici o consecință, ci chiar avea să fie numit în funcția de inspector șef al I.S.J. Caraș-Severin. Toate acestea arată că întreg cazul a avut doar rolul de a oferi o lecție ofițerilor de Securitate, atenționându-i că vremurile se schimbaseră, iar pe de altă parte fusese folosită ocazia pentru îndepărtarea gen.-mr. Steskal, al cărui comportament nu mai convenea conducerii partidului.

Au fost aduse critici și altor lideri ai Securității la nivel regional, precum a fost cazul col. Marin Constantin, fostul șef al D.R.S. Dobrogea, care a fost schimbat din funcție cu această ocazie. La convocarea din 3-4 mai 1968, col. Burlacu Liviu, proaspăt numit inspector șef al I.S.J. Constanța, l-a acuzat pe ofițerul în cauză că a refuzat să-și subordoneze activitatea Comitetului regional de partid și nu informase acest organ referitor la problemele de care se ocupa: „Vă raportează că în practica conducerii M.A.I. Dobrogea în ultimii ani s-a manifestat din plin tendința de sustragere de sub controlul și îndrumarea organelor de partid, aspect ce s-a reliefat mai pregnant cu ocazia analizei în cadrul biroului regional de partid la sfârșitul lunii ianuarie a unor abateri săvârșite de

---

³⁷ Arhivele Militare Române, fond Microfilme, rola AS1-271, c. 368.

³⁸ *Ibidem*, c. 376.

³⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 86, vol. 4, f. 157.

⁴⁰ Propunerea a fost făcută de Paul Niculescu-Mizil (*Ibidem*, f. 158).

⁴¹ La ședința Secretariatului de mai sus, Mihai Dalea a precizat că „nu putem tolera în viitor asemenea chestiuni” (A.M.R., fond Microfilme, rola AS1-271, c. 370).

⁴² Pe aceeași poziție s-a situat și Constantin Pârvulescu: „Organele noastre de securitate, de interne, de miliție, trebuie să-și schimbe complet atitudinea pe care au avut-o de sfidare, de multe ori, a cetățenilor, de luare sub semnul întrebării a fiecărui cetățean și dacă a avut o informare greșită în loc să-l controleze începe imediat să-l bage la anchetă” (*Ibidem*, c. 357-376).

tov. Marin Constantin, fost șef al direcției regionale. Din această analiză s-a desprins că tovarășul Marin nu a prezentat spre aprobare nici măcar primului secretar principalele probleme de care se ocupa conducerea direcției. Nu s-a cerut sprijin în analiza muncii organului, evita să informeze pe secretar despre unele probleme ale muncii de Securitate, influențând chiar și pe unii ofițeri să se sustragă controlului de partid”⁴³.

Toate aceste măsuri privind ofițerii, unele fără precedent, au fost luate tocmai cu scopul de a se demonstra foarte clar faptul că regimul dorea să facă o cotitură în ceea ce privea activitatea organelor de Securitate. Însă nu se dorea numai adaptarea ofițerilor la noile realități informativ-operative, ci și instaurarea controlului partidului, și implicat al lui Nicolae Ceaușescu, asupra principalei instituții represive. Practic, ofițerii erau atenționați asupra faptului că în cazul în care nu se conformau directivelor partidului, oricând puteau fi scoase la iveală diverse fapte ilegale comise în trecut, care să determine înlăturarea lor din funcție.

Cu toate că unii ofițeri compromiși au fost trecuți în rezervă, organele de represiune apreciau că aceștia mai puteau fi folositori în continuare, chiar dacă într-o formă indirectă. Prin urmare, conducerea Securității a solicitat unui număr de 15 foști ofițeri superiori să-și scrie memoriile, cu scopul de a folosi materialele pentru instruirea și educarea noilor angajați, care urmau astfel să beneficieze de bogata experiență a acestor cadre. Printre cei în cauză remarcăm nume cu o activitate îndelungată în Securitate și, nu în ultimul rând, persoane implicate direct în acte represive și chiar crime. Avem aici în vedere persoane precum col. Kovács Mihai, col. Crăciun Gheorghe, col. Schnellbach Martin, col. Moiş Aurel, col. Nedelcu Mihail ș.a.⁴⁴. Cel mai coerent demers de acest tip⁴⁵ a fost dus la capăt de gen.-lt. Evghenie Tănase, dar caracterul prea personal imprimat de acesta memoriilor sale, ca și tendința de a justifica o serie de fapte pentru care a fost criticat, tendințe de altfel inerente, au făcut ca ele să fie nefolositoare, considerându-se că „nu este oportună multiplicarea și difuzarea” lor printre ofițeri⁴⁶.

În luna februarie 1968, ca urmare a noii împărțiri administrativ-teritoriale a țării, organele de Securitate au trebuit să-și modifice structura organizatorică. Direcțiile regionale au fost desființate, fiind înlocuite cu inspectorate județene de Securitate, conduse de un inspector șef, ajutat de câțiva locuitori, care făceau parte din colectivul de conducere al inspectoratului, un organism nou-înființat pentru a da aparența unei conduceri colective. Numirea în funcție a inspectorilor șefi de Securitate trebuia aprobată în prealabil de către C.C. al P.C.R.⁴⁷.

---

⁴³ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 25.

⁴⁴ A se vedea lista completă în *Pseudomemoriile...*, pp. 152-153.

⁴⁵ Pe lângă faptul că doar câțiva ofițeri au prezentat materialele solicitate, calitatea acestora este mediocră. Spre exemplu, col. Crăciun a scris doar câteva pagini greu lizibile, referitoare numai la activitatea desfășurată de acesta între anii 1945-1946 (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 107, ff. 100-104). Foarte probabil că acești ofițeri erau conștienți de faptul că, dacă ar fi relatat într-un document scris toate acțiunile pe care le-au ordonat sau executat, ulterior acestea s-ar fi putut întoarce împotriva lor, întrucât în marea lor majoritate ele se situau în afara legii.

⁴⁶ „Memoriile” lui Evghenie au fost editate de Cristina Anisescu și Silviu B. Moldovan, *Pseudomemoriile...*, punându-se astfel la dispoziția cercetătorilor materiale de primă importanță.

⁴⁷ Proiectul referitor la constituirea organelor teritoriale de Securitate corespunzător cu noua împărțire administrativă a țării a fost întocmit de Grigore Răduică și Vasile Patilineț, fiind

Reorganizarea teritorială a Securității a determinat și reducerea cu peste 10% a numărului de posturi, în majoritate de ofițeri. Aceste diminuări au fost operate îndeosebi în cadrul compartimentelor de filaj și supraveghere operativă (care au fost drastic reduse, rămânând doar în anumite județe), dar și prin desființarea organelor teritoriale de anchetă (în județe actele de urmărire penală urmau a fi instrumentate de ofițerii din compartimentele informativ-operative), precum și prin „restrângerea efectivelor pe linie de informații interne, ca urmare a micșorării bazei de lucru”. În total urmau a fi trecute în rezervă aproximativ 840 de cadre, operațiune ce urma să se desfășoare eșalonat, pe întreg parcursul anului 1968. Se prevedea a fi trecute în rezervă „în primul rând acele cadre care urmează a fi pensionate la limită de vârstă sau pe motiv de boală, acelea care s-au solicitat să fie trecute în rezervă sau care nu corespund muncii de Securitate ori au comis abateri grave”⁴⁸.

Modificarea structurilor teritoriale ale Securității și reducerile de personal aferente acțiunii au constituit un bun prilej pentru efectuarea unei selecții în rândul cadrelor. Vechii ofițeri de Securitate, mulți dintre ei implicați în diferite abuzuri și excese, au fost trecuți în rezervă cu acest prilej, fiind pensionați la limită de vârstă sau pe motiv de boală⁴⁹. Totodată, au fost pensionați sau trecuți în rezervă mulți dintre ofițerii și subofițerii al căror comportament era considerat necorespunzător, cei cu rezultate slabe în muncă, dar și persoanele care nu aveau un nivel acceptabil al studiilor și nici nu urmau vreo formă de învățământ. Trebuie, de asemenea, menționat și faptul că au existat destul de multe cazuri de ofițeri, îndeosebi cei din orașele mari, foste reședințe de regiuni, care au refuzat mutarea în altă localitate, motiv pentru care au fost îndepărtați și ei din Securitate. De altfel, se estima faptul că aproximativ 2.500 de cadre urmau să fie mutate în alte localități, ceea ce ridică și alte dificultăți (asigurarea unor locuințe etc.).

Înființarea inspectoratelor județene a dat ocazia punerii în practică a unei noi politici de cadre, momentul fiind folosit pentru promovarea în funcții de conducere la nivel județean a numeroși ofițeri tineri, bine pregătiți, în marea majoritate a cazurilor absolvenți de facultăți. Din rândul acestor persoane aveau să fie recrutate ulterior cadrele care vor fi numite în funcții importante la nivel central. În această primă etapă s-a preferat numirea la conducerea inspectoratelor a foștilor șefi ai direcțiilor regionale și a locuitorilor acestora. În consecință, în perioada 1968-1972 în fruntea noilor structuri s-au aflat atât cadre de perspectivă, cât și reprezentanți ai vechii generații, precum gen.-mr. Bolintineanu Ioan la Brașov, col. Constandache Pavel⁵⁰ la Argeș, col. Iorga Marin la

---

aprobat de Secretariatul C.C. al P.C.R. în ședința din 29 ianuarie 1968 (A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 14/1968, ff. 95-102).

⁴⁸ *Ibidem*, ff. 100-101.

⁴⁹ Spre exemplu, la 29 februarie 1968 a fost trecut în rezervă col. Corin Aurel, fost locuitor al șefului D.R.S. Cluj (1960-1968). Motivul: „limită de vârstă”, deși avea doar 54 de ani. În perioada 1952-1953, Corin a fost membru al Comisiei M.S.S. care se ocupa cu internările în colonii de muncă și fixarea domiciliului obligatoriu, făcându-se așadar și el vinovat de abuzurile comise de Securitate în acest domeniu (A.M.I., fond D.M.R.U., inventar nr. 7.388, dosar nr. 1, ff. 253-255).

⁵⁰ Gen.-mr. Constandache Pavel (n. 8 octombrie 1925, Bacău), de profesie mecanic auto, a fost numit locuitor al șefului D.R.S. Argeș în 1954, iar din 1957 a preluat conducerea acestei direcții. Activitatea sa în această perioadă s-a concretizat prin mai multe succese în muncă: „Personal a

Galați ș.a. De asemenea, trebuie menționat și faptul că unii dintre inspectorii șefi fuseseră implicați în numeroase acțiuni represive, cum era cazul lt.-col. Gergely Francisc⁵¹, șeful I.S.J. Sibiu. Acesta, în calitate de șef al Serviciului raional Făgăraș, coordonase acțiunile împotriva grupului de rezistență condus de Ion Gavrilă-Ogoranu.

În opinia noastră, o radiografie a biografiilor persoanelor care au fost numite în fruntea inspectoratelor județene de Securitate ne poate oferi o bună perspectivă, cel puțin la nivel teritorial, asupra politicii de cadre a conducerii acestei instituții în anul 1968 și în perioada care a urmat. Am avut astfel în atenție 26 de inspectorii șefi, toți fiind numiți în funcții în februarie 1968⁵². Ne-am concentrat asupra nivelului acestora de pregătire școlară și profesională, dar am avut desigur în vedere și alte aspecte.

Din analiza acestor date se observă procentul scăzut, de aproximativ 25%, al inspectorilor șefi care terminaseră sau urmau o facultate (de drept în toate cazurile). Restul ofițerilor absolviseră doar liceul, dar și dintre aceștia abia o treime urmaseră într-adevăr această formă de învățământ. Ceilalți aveau ca studii doar câteva clase elementare sau o școală profesională, liceul fiind „absolvit” după susținerea unor examene de diferență, a căror relevanță o considerăm a fi îndoielnică dacă ținem cont de pozițiile deținute de aceste cadre de conducere la nivelul comunităților locale în care activau.

Pregătirea școlară relativ redusă a cadrelor respective se observă și din calificările pe care le avuseseră anterior încadrării în Securitate. Marea majoritate proveneau din mediul muncitoresc (strungari, mecanici, ajustori, lăcătuși, cazangii etc.), dar existau și ospătari⁵³, hamali⁵⁴ sau chiar muncitori necalificați⁵⁵.

---

organizat și condus acțiunile de depistare a mai multor bande de teroriști care au acționat pe raza fostei regiunii Argeș (Șerban-Voican, Toma Arnăuțoiu și Arsenescu), dovedind curaj, devotament și spirit de sacrificiu. De asemenea, a participat la cercetarea unor cazuri mai deosebite de avarii, accidente și incendii, contribuind la stabilirea cauzelor care au determinat producerea lor. Prin inițierea și realizarea unor combinații informativ-operative în rândul diferiților cetățeni străini au fost obținute o serie de documentații și planuri tehnice utile pentru economia noastră națională” (A.M.I., fond D.M.R.U., inventar nr. 7.395, dosar nr. 6, f. 126-128). Într-un referat de cadre, din august 1968, se menționa faptul că ofițerul „este un tovarăș capabil, cu inițiativă în muncă, cu calități organizatorice și cu o bogată experiență în activitatea profesională” (A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 134/1968, f. 45).

⁵¹ Născut la 6 aprilie 1930, în com. Homorod, jud. Brașov, lt.-col. Gergely Francisc a absolvit o școală profesională, unde s-a calificat ca strungar, după care a fost trimis de partid să urmeze o școală de Securitate. A deținut funcțiile de șef al secțiilor raionale de Securitate Agnita și Făgăraș, apoi șef al Serviciului raional de Securitate Mediaș. Din anul 1962 a urmat un curs superior de Securitate (A.M.R., fond Microfilme, rola AS1-303, c. 221-222).

⁵² Pentru biografiile acestora am folosit dosarele de cadre din Arhiva C.N.S.A.S. și referatele cu propunerile de numiri în funcție publicate în *Securitatea. Structuri – cadre. Obiective și metode*, vol. I, 1948-1967, documente editate de Florica Dobre (coord.), Florian Banu, Theodor Bărbulescu, Camelia Ivan Duică, Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 207-264, și *Securitatea...*, vol II, pp. 36-153.

⁵³ Lt.-col. Puncescu Petre, șeful I.S.J. Gorj, „din august 1939 a lucrat ca băiat de prăvălie, iar din mai 1942 ca ospătar la diferite restaurante din Calafat, Craiova și București. Din ianuarie 1948, un an a fost magaziner (...) În ianuarie 1949 a fost scos din producție și încadrat secretar tehnic la Comitetul orășenesc de partid Craiova, iar din aprilie același an trecut la Securitate cu gradul de sergent-major” (A.M.R., fond Microfilme, rola AS1-303, c. 191).

Peste jumătate din acești ofițeri urmaseră și diverse școli politice, cu precădere universitățile serale de marxism-leninism, dar și Școala Superioară „Ștefan Gheorghiu”. De altfel, erau apreciate acele cadre care acordau atenție pregătirii lor ideologice⁵⁶. Mult mai bună era însă situația în ceea ce privea pregătirea profesională, aproape toți ofițerii avuți în vedere absolvind unul sau mai multe cursuri sau școli de Securitate (din care jumătate în U.R.S.S.).

În ceea ce privește vechimea în partid, marea majoritate a inspectorilor șefi, aproape trei sferturi, se înscriaseră în P.C.R. în perioada 1945-1947, iar restul în prima jumătate a anilor '50. Cei din prima categorie făceau parte din loturile de muncitori trimise masiv de partid, în primii ani ai regimului, în Siguranță și apoi Securitate, pentru a prelua controlul și a „democratiza” această instituție. Toți aveau așadar multă experiență în munca informativ-operativă⁵⁷. Nu în ultimul rând, precizăm și faptul că toți ofițerii avuți în vedere aveau o origine socială ireproșabilă, fiind aproape exclusiv fii de muncitori sau de țărani săraci.

Un criteriu cu o greutate din ce în ce mai mare la promovare a început să fie constituit de modul în care acești ofițeri de conducere informau P.C.R. asupra măsurilor pe care le luau. Într-un referat privindu-l pe col. Dumitrașcu Alexandru, inspectorul șef al I.S.J. Ilfov, se menționa că una dintre calitățile acestuia era aceea că „informează cu regularitate biroul Comitetului județean de partid cu problemele majore care privesc securitatea statului, pentru a se putea lua din timp măsurile necesare”⁵⁸.

---

⁵⁴ Lt.-col. Gheorghe Alexandru, șeful I.S.J. Botoșani, „după ce a terminat cinci clase elementare, a venit în București și a lucrat ca vânzător în mai multe magazine și hamal în Gara de Nord” (*Ibidem*, c. 166).

⁵⁵ Referatul de cadre al lt.-col. Florea Nicolae (n. 23 februarie 1932, com. Milcov, jud. Olt), șeful I.S.J. Dâmbovița, este relevant în acest sens: „Florea Nicolae din 1946 a lucrat patru ani ca telefonist la primăria din comună, muncitor ziler la C.F.R. sau paznic la vitele cetățenilor (...) Din luna iunie 1950 a urmat șase luni o școală de stenodactilografie a M.A.I. La absolvire i s-a acordat gradul de sublocotenent (...) În martie 1953 a fost trimis la un curs de Securitate de șase luni, după care a revenit la unitate și a lucrat ca șef al biroului învățământ profesional”. Cu toate acestea, ofițerul a depus eforturi reale pentru a remedia aceste deficiențe din pregătirea sa, în 1968 fiind student în anul V la Facultatea de Drept, situându-se așadar peste nivelul majorității colegilor săi (*Securitatea...*, vol. II, pp. 87-88).

⁵⁶ Despre lt.-col. Baltag Dumitru, șeful I.S.J. Tulcea, se menționa faptul că acesta: „Se preocupă de pregătirea sa politico-ideologică și de specialitate. Studiază cu atenție hotărârile de partid și de stat, dovedind operativitate pentru îndeplinirea lor” (A.M.R., fond Microfilme, rola AS1-303, c. 231).

⁵⁷ Spre exemplu, col. Erdelyi Elemer, numit șef al I.S.J. Harghita, era membru de partid din 1946 și a fost încadrat în Securitate în 1949. La început a activat la D.R.S. Brașov, dar după ce a absolvit un curs de specializare în U.R.S.S. a fost promovat în aparatul central, la Direcția de Contraspionaj. Într-un referat de cadre se arătau următoarele: „În cei unsprezece ani cât a lucrat în organul central de securitate a fost apreciat ca un ofițer bine pregătit profesional. A inițiat și condus mai multe acțiuni în domeniul de care se ocupa. Pentru rezultatele remarcabile obținute în muncă a fost avansat excepțional în 1962 la gradul de maior și în 1966 la gradul de locotenent-colonel. S-a preocupat de pregătirea sa, absolvind în acest timp Facultatea de drept și Universitatea serală de marxism-leninism” (*Ibidem*, c. 194).

⁵⁸ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 134/1968, f. 44.

Accentul pe nivelul studiilor a fost pus cu atât mai mult în cazul ofițerilor care urmau a fi încadrați în Securitate. La 20 iunie 1968, Ion Stănescu a emis un ordin cu scopul de a asigura „încadrarea aparatului de Securitate cu cadre capabile să desfășoare activitate la nivel calitativ superior și care să se remarce printr-o înaltă competență profesională”. În consecință, se preciza că „selecționarea viitorilor ofițeri pentru aparatul informativ și tehnic-operativ se va face din rândul persoanelor care au studii superioare”. Erau avuți în vedere proaspeți absolvenți de facultăți (juriști, cunoscători de limbi străine, ingineri sau economiști), care urmau a fi repartizați la Securitate de Ministerul Învățământului, pe baza cererilor C.S.S. De asemenea, o altă cale de recrutare a cadrelor era aceea a încadrării directe a acelor persoane „care ajută organele de Securitate în calitate de rezidenți, informatori, colaboratori, gazde ale caselor de întâlniri etc. și care, în decursul timpului, au dovedit că posedă calități și aptitudini ce se cer unui ofițer de Securitate”⁵⁹.

Pentru o cât mai bună selecție a acestor viitoare cadre ale Securității, în ordin se preciza faptul că ofițerii care aveau în atenție instituțiile de învățământ superior, dar și alte obiective, trebuia să se ocupe și de studierea unor posibili candidați pentru atragerea în Securitate: „ofițerii care deserveșc informativ obiective economice, social-culturale și de învățământ, precum și cei care lucrează acoperit în diferite obiective, au ca sarcină permanentă studierea și selecționarea unor persoane, în vederea încadrării lor în aparatul de Securitate, atunci când nevoile o vor impune. (...) Cu cei luați în studiu se va menține o legătură permanentă, în cadrul căreia se va urmări apropierea lor de organele noastre, cultivarea la aceștia a pasiunii, răspunderii și atașamentului pentru munca de Securitate și dezvoltarea unor aptitudini indispensabile în activitatea practică. După o anumită perioadă, li se vor încredința treptat sarcini a căror rezolvare să ducă la întregirea imaginii despre ei”⁶⁰.

În practică, au fost preferați îndeosebi absolvenții care cunoșteau limbi străine ai facultăților de drept și umaniste (istorie, filologie etc.), un capitol la care fostele cadre erau mult deficitare. Aceștia erau atrași în Securitate atât prin salariile net superioare față de profesiile pentru care se pregătiseră, cât și prin oferirea unor locuri de muncă la oraș, față de perspectiva unei repartiții în mediul rural. Bineînțeles, erau încadrate doar persoanele cu un dosar impecabil și care demonstraseră fidelitate față de regim (de multe ori era vorba de foști studenți informatori, care astfel erau recompensați pentru activitatea lor⁶¹).

---

⁵⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 86, vol. 2, ff. 53-54.

⁶⁰ *Ibidem*, ff. 54-55.

⁶¹ Una dintre cele mai bune descrieri referitoare la modul în care viitorii absolvenți erau racolați de Securitate cu puțin timp înainte de încheierea studiilor este oferită de Simion Airinei, pseudonimul unui fost ofițer de Securitate de la I.S.J. Brașov: „De la colegi a aflat că în facultate, imediat după sărbătoarea de 1 Mai, și-au făcut simțită prezența doi ofițeri din cadrul Ministerului de Interne de la București care aveau misiunea de a selecta și racola din rândul tinerilor absolvenți candidați pentru încadrarea în organele de securitate (...) Cei doi ofițeri s-au instalat într-un birou pus la dispoziție de conducerea facultății și, după ce au studiat dosarele studenților, au început să cheme la discuție pe cei considerați corespunzători (...) Mai târziu avea să afle că cei doi ofițeri nu au acționat la întâmplare, deoarece în prealabil se documentaseră la organul local de Securitate și colegii selectați pentru încadrare «în aparat» făceau parte dintre cei mai

Marea majoritate a ofițerilor de Securitate care s-au înscris la cursurile unor instituții de învățământ superior au optat pentru facultățile de drept⁶². Absolvirea studiilor de natură juridică le dădea și dreptul de a efectua anchete penale, lărgindu-le astfel posibilitatea de a avansa din punct de vedere profesional. Apoi, în momentul trecerii în rezervă, aceștia își puteau continua activitatea în cadrul aparatului de justiție, o perspectivă deloc de neglijat.

În paralel cu acest proces, a fost pus un accent tot mai puternic pe completarea studiilor de către ofițerii de Securitate încadrați în trecut, ca o condiție indispensabilă pentru rămânerea în sistem și pentru avansare. La 10 iulie 1968, Ion Stănescu a emis un ordin foarte clar în acest sens, care prevedea următoarele: „Absolvirea liceului cu examen de bacalaureat sau a altor școli echivalente cu diplomă este obligatorie pentru toți ofițerii C.S.S. Ofițerii care nu au astfel de studii se vor înscrie pentru completarea lor, în condițiile stabilite de dispozițiile legale în vigoare, ținându-se seama și de faptul că, de regulă, în viitor vor fi înaintați la gradul următor în primul rând acei ofițeri care au absolvit liceul cu examen de bacalaureat sau o altă școală echivalentă cu diplomă. Excepțiile vor fi admise numai în situațiile în care, în urma analizării fiecărui caz în parte de către C.S.S., se va constata că ofițerii respectivi nu au putut absolvi liceul cu examen de bacalaureat din motive de muncă”⁶³. Anterior, la 20 iunie 1968, președintele C.S.S. emisese un alt ordin, similar celui menționat, referitor la necesitatea perfecționării cadrelor pe linie profesională prin cursuri de Securitate⁶⁴.

În urma ordinelor primite din partea organelor superioare, șefii tuturor compartimentelor au început să facă presiuni asupra subordonaților pentru a urma cât mai multe școli civile și pentru a-și însuși limbi străine. În consecință, o mare parte dintre vechile cadre, chiar și dintre cele cu funcții de conducere, au urmat liceul la seral sau diverse forme de învățământ superior la fără frecvență⁶⁵. În mod similar, dar cu pretenții mai reduse, fenomenul s-a manifestat și în Miliție, o directivă din 1976 stipulând ca până în anul 1980 toți subofițerii „cu posibilități” să absolute cel puțin prima treaptă de liceu, adică 10 clase⁶⁶.

Un alt criteriu semnificativ în promovarea cadrelor era acela al studiilor de Securitate pe care persoanele respective le urmaseră. Existau cursuri și școli de Securitate de la cinci luni la trei ani, cea mai importantă fiind Școala de Ofițeri de la Băneasa, la conducerea căreia au fost numite persoane în care încrederea partidului era

---

eficienți colaboratori din rețeaua informativă care activa în anul cinci de studiu al facultății” (Simion Airinei, *Un sfert de veac de securitate*, Brașov, Editura Transilvania Expres, 2002, p. 7).

⁶² În mai 1968, col. Ristea Gheorghe, inspectorul șef al I.S.J. Bihor, afirma: „Avem ofițeri care luptă cu perseverență pentru pregătirea lor politică și ideologică și de cultură generală. Mulți au terminat Facultatea de științe juridice, alții sunt în curs de a termina” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 87, f. 38).

⁶³ Idem, dosar nr. 86, vol. 2, ff. 8-9.

⁶⁴ *Ibidem*, ff. 53-63.

⁶⁵ La 31 mai 1968, în mediul rural activau 819 ofițeri de Securitate, care aveau următorul nivel al studiilor: 116 studii superioare, 200 urmau o facultate, 449 absolviseră liceul, 38 urmau liceul, iar 16 terminaseră doar școala generală. Un număr de 442 ofițeri urmaseră o școală sau un curs de Securitate (Idem, dosar nr. 80, vol. 2, ff. 6-7).

⁶⁶ Idem, dosar nr. 125, vol. 12, f. 80.

deplină (spre exemplu Nicolae Pleșiță). Absolvirea unei școli de Securitate de cel puțin un an oferea perspectiva numirii într-o funcție de comandă. Existau și cursuri de Securitate pentru cadrele de conducere, organizate tocmai cu scopul perfecționării acestor ofițeri. De asemenea, în 1968 Ion Stănescu a decis ca Școala de Securitate nr. 3 să se ocupe exclusiv pe pregătirea ofițerilor pentru însușirea unei limbi străine, „ținând seama de faptul că în prezent în aparatul de Securitate se resimte nevoia de cunosători ai limbii engleze, franceze și germane”⁶⁷.

Trebuie remarcat și faptul că un număr ridicat de ofițeri superiori absolviseră cursuri de perfecționare pe linie de securitate de un an în U.R.S.S., cu precădere între anii 1955 și 1958 (ulterior, când legăturile cu „marele frate de la Răsărit” s-au deteriorat, trimerile la studii în această țară au fost sistate). În mod similar, ofițeri care absolviseră cursuri în U.R.S.S. se regăseau și în cadrul direcțiilor centrale, precum col. Ilie Mihai, care în 1968 era locțiitor al șefului D.G.I.E.⁶⁸. În opinia noastră, nu se poate afirma faptul că absolvirea unui curs de securitate în U.R.S.S. ar fi afectat cariera ulterioară a ofițerilor respectivi, cum susțin unii autori⁶⁹. Foarte probabil că a existat un anumit număr de ofițeri excluși din aparat pentru suspiciunea de a fi agenți sovietici, dar procentul acestora credem că este redus. Deisgur, în timp au fost trecute în rezervă numeroase cadre ce studiaseră în U.R.S.S., dar de cele mai multe ori motivele scoaterii lor din Securitate priveau alte aspecte (incompetență, vârstă etc.).

Chiar și în anii '70 unii dintre acești ofițeri continuau să fie numiți în fruntea Securităților județene. Situația era identică și la nivelul aparatului central, putându-se afirma că a continuat până la căderea regimului Ceaușescu. Relevant este faptul că în 1989 în fruntea Securității se afla Iulian Vlad, iar Emil Macri⁷⁰ la conducerea Direcției a II-a Contrainformații economice, doi ofițeri care urmaseră cursuri de perfecționare în U.R.S.S. Conducerea de partid era conștientă de faptul că avea nevoie de ofițeri cât mai

---

⁶⁷ Idem, dosar nr. 86, vol. 2, f. 58.

⁶⁸ Deși, ca studii civile, col. Ilie absolvise doar liceul, acesta avea o bună experiență în domeniul în care lucra, ceea ce-l făcea util în continuare. Într-un referat de cadre din anul 1968 se preciza faptul că ofițerul, „având un stagiul îndelungat în funcții de conducere în sectoarele de informații externe, reușește să sesizeze cu ușurință problemele principale din acest domeniu și să organizeze bine munca subalternilor pentru realizarea lor (...) acordă atenția necesară ridicării nivelului profesional al ofițerilor din compartimentele pe care le conduce, precum și îmbunătățirii stilului și metodelor lor de muncă”. În consecință, la 22 august 1968, col. Ilie a fost avansat la gradul de general-maior (A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 134/1968, f. 40). Peste numai doi ani însă, în ședința din 24 februarie 1970, Secretariatul C.C. al P.C.R. hotărâ liberarea ofițerului din această funcție (*Securitatea...*, vol. II, p. 123).

⁶⁹ Ionel Gal, fost adjunct al ministrului de Interne, susține că unul dintre motive pentru care rușii să fi avut interes să invadeze România în 1968 era acela că „Nicolae Ceaușescu, din 1964, a curățat aparatul de partid, al Securității și al armatei de agenți KGB și că cel puțin 70% din cei care au făcut școli superioare de partid în U.R.S.S. au fost scoși din funcție” (I. Gal, *op.cit.*, p. 56). Afirmarea este însă greu credibilă și destul de ambiguă (în 1964 Ceaușescu nu avea nici o pârghie directă prin care să poată determina scoaterea din Securitate a unor ofițeri, atribuțiile în acest sens aparținând aproape exclusiv lui Drăghici și Gheorghiu-Dej).

⁷⁰ Acesta urmaseră un curs de specializare de un an în U.R.S.S. în perioada 1956-1957. Pentru mai multe detalii biografice referitoare la Emil Macri a se vedea *Securitatea...*, vol. I, pp. 236-237.

bine pregătiți, astfel încât, foarte probabil, a contat mult mai puțin țara unde fuseseră urmate aceste cursuri.

Nu toți ofițerii numiți în funcții în 1968 au confirmat așteptările conducerii Securității. Spre exemplu, în septembrie 1971, gen.-mr. Iulian Vlad, pe atunci șef al Direcției Personal și Învățământ, a cerut eliberarea din funcția de șef al I.S.J. Alba a col. Târnoveanu Ioan. În referat se menționa faptul că acesta „cu toată experiența îndelungată pe care o are în munca de securitate [absolvise chiar un curs de perfecționare în U.R.S.S. – n.n.], nu și-a exercitat în mod ferm atribuțiile ce i-au revenit în calitatea sa de inspector șef și nu a luat măsurile ce se impuneau pentru executarea întocmai a ordinelor date de către conducerea C.S.S.”⁷¹.

După cum se poate observa, anul 1968 a marcat politica de cadre a Securității. Schimbările începuseră se face însă simțite încă din anii anteriori, practic din acest an având loc doar accentuarea lor. Motivul a fost reprezentat de contextul intern, reorganizarea teritorial-administrativă a României, coroborată cu Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie, oferind un bun prilej pentru transpunerea în practică a unor noi criterii de selecție, cu precădere a cadrelor de conducere. Până în prezent nu am identificat date care să ne conducă la ideea conform căreia ar fi existat și influențe determinate de unele evenimentele externe, mai exact legate de invadarea Cehoslovaciei de către U.R.S.S.

Treptat, ofițerii cu o pregătire școlară scăzută au fost fie trecuți în rezervă, fie obligați să urmeze diferite forme de învățământ, mai ales de nivel superior. Accentul în promovarea ofițerilor s-a mutat din ce în ce mai mult pe nivelul acestora de pregătire, alături desigur de existența calităților necesare pentru munca informativ-operativă. La fel, avansarea în grad era condiționată de absolvirea cel puțin a liceului. În anii următori, politica de cadre a Securității a vizat atragerea în rândurile personalului acestei instituții a cât mai multor absolvenți de vârf ai facultăților din țară. Cea mai apreciată era Facultatea de Drept, care fusese urmată de marea majoritate a ofițerilor de Securitate. Totodată, și acele cadre care doreau să-și continue pregătirea au ales cu preponderență studiile juridice. Erau însă bine reprezentați și absolvenții facultăților cu profil umanist, precum istoria sau filologia, ultima specializare garantând și stăpânirea uneia sau a mai multor limbi străine.

Pentru a facilita atragerea în Securitate a cât mai multor absolvenți de învățământ superior, ca și perfecționarea cadrelor existente, în anul 1968 președintele C.S.S., Ion Stănescu, a emis mai multe ordine precise în acest sens, atenționând ofițerii de faptul că în viitor se va ține cont tot mai mult de aceste criterii la promovări sau avansări.

---

⁷¹ Mai exact: „Nu a controlat și nu a îndrumat în mod sistematic activitatea subordonaților și ca urmare ordinele și instrucțiunile date de conducerea C.S.S. nu au fost executate întocmai și la timp. Nu a întreprins măsurile necesare pentru lucrarea ofensivă și calificată a foștilor legionari și a altor elemente naționalist-fasciste, precum și a repatriaților (...) O slabă activitate a desfășurat în munca de securitate din mediul rural, întrucât nu a controlat, îndrumat și sprijinit în mod permanent și eficace lucrătorii posturilor de miliție și ca urmare o serie de elemente dușmănoase, care prezentau interes operativ, nu au fost urmărite de organele de securitate. Nu a luat măsuri intransigente față de lipsurile și atitudinea manifestată de adjuncții săi, precum și de către unii ofițeri din subordine” (A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U. a M.I., dosar nr. 7.395, vol. 12, ff. 326-327).

De asemenea, au început să fie îndepărtate din Securitate și acei ofițeri care săvârșiseră diverse abateri repetate, precum beții, comportament imoral etc. Nu se poate însă afirma că aceste racile ar fi dispărut cu desăvârșire din profilul cadrelor de Securitate în perioada regimului Ceaușescu, dar este cert faptul că fenomenul a cunoscut o atenuare simțitoare.

În opinia noastră, punerea în practică a acestei politici de cadre a avut un succes real. Treptat, nivelul de pregătire al ofițerilor de Securitate a cunoscut o evidentă creștere, ceea ce a determinat și sporirea continuă a capacității instituției de a supraveghea societatea. În întreaga perioadă a dictaturii lui Ceaușescu, Securitatea nu doar că nu a avut niciodată probleme reale în a asigura liniștea internă, dar a reușit și contracararea multora dintre acțiunile exilului românesc din Occident. În România anilor '70-'80, protestele au fost rare și de cele mai multe ori izolate, nepericlitând practic în nici un moment stabilitatea regimului comunist. Rețeaua informativă a fost extinsă la nivelul tuturor mediilor, obiectivelor și problemelor, precum și a persoanelor susceptibile de a se împotrivi comunismului, creându-se astfel impresia că agenții Securității se află peste tot, instituția fiind astfel atotștiutoare și omniprezentă. În cazul acelor persoane care nu agreeau politica partidului au fost luate măsuri informativ-operative foarte variate (avertizări, demascări, compromiteri, destrămări de anturaje etc.), care foarte rar s-au finalizat cu eșecuri reale. Astfel, controlul societății și represiunea asupra eventualelor protestatari nu s-au mai realizat direct, prin metode brutale, ci indirect, uneori chiar prin disimularea intervențiilor Securității sub masca măsurilor luate de diverse alte instituții (Miliție, O.N.T., organele de grăniceri etc.).

Considerăm că una dintre explicațiile succesului acestor tipuri de acțiuni rezidă și în valoarea profesională a ofițerilor de Securitate care le puneau în practică. În acest sens, politica de cadre a Securității inițiată cu începere din anii '60, dar care a cunoscut o evidentă accentuare în anul 1968, și-a demonstrat în timp viabilitatea și utilitatea pentru regim. Atragerea în Securitate a unor absolvenți de facultate bine pregătiți, uneori chiar a celor mai buni studenți din anii de studiu, a dus treptat la profesionalizarea instituției, cu precădere în compartimentele informativ-operative.

Liviu ȚĂRANU

O FIGURĂ DIN UMBRA POLITICII ROMÂNEȘTI: GENERALUL EUGEN LUCHIAN

A FIGURE IN THE SHADOW OF ROMANIAN POLITICS: GENERAL EUGEN LUCHIAN

General Ion Luchian, the one who became Ion Gheorghe Maurer's right-hand man and secret adviser, was also the first superior officer judged and sentenced to many years in prison after Mihai Pacepa's defection in July 1978.

We believe that his biography, so rich in unexpected events, demands not only a simple description of the General's character, but also a deeper analysis of the causes that led to his rise and fall.

Etichete: Securitate, defecțiune, detenție, regimul communist, spionaj

Keywords: Securitate, defection, detention, communist regime, intelligence

Fără îndoială, istoria, chiar și în cazul regimurilor comuniste, s-a scris în primul rând prin oamenii aflați în pozițiile cheie ale statului socialist, indiferent că vorbim de cel sovietic sau de cel românesc. Dacă aceste personaje de primă mărime s-au aflat întotdeauna sub lupa istoricilor, cele din planul doi al vieții politice au fost adeseori uitate, deși în multe cazuri rolul lor nu e deloc neglijabil. În cazul românesc, cum bine observa regretatul Mihai Pelin, îl putem încadra în această galerie „din umbră”, pe singurul ofițer superior judecat și condamnat la mulți ani de detenție, după defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa (în iulie 1978)¹.

Paradoxal, deși nu făcuse niciodată parte din Direcția Generală de Informații Externe (ale cărei frâie le deținuse amintitul general), Eugen Luchian a fost între țapii ispășitori ai celei mai importante defecțiuni din spionajul românesc. Fusese într-adevăr foarte apropiat de conducerea acestuia și de cel care defectase, dar oare aceasta să fi fost cauza principală a degradării și condamnării sale?

Câteva detalii biografice sunt necesare pentru a explica un destin care în multe locuri seamănă cu al multor personaje cheie ale regimului communist. Diferențele nu sunt decât de amplitudine și de atitudine.

Cel care avea să fie mâna dreaptă și „sfătuitor de taină” a lui Ion Gheorghe Maurer² s-a născut la 15 decembrie 1927 în comuna Delacheu, județul Tighina. Era al doilea copil (mai avea o soră), în familia unui învățător, mama sa fiind casnică. A început studiile gimnaziale la Chișinău, la Liceul „Alec Russo”. În iunie 1940 când Basarabia și Bucovina au fost ocupate de sovietici s-a refugiat la tatăl său care era mobilizat la Bistrița. Și-a continuat studiile gimnaziale însă la Lugoj, unde familia sa a fost evacuată. În vara anului 1941 revine în Basarabia și își reia studiile la Chișinău. Între 1942-1943 întrerupe cursurile fiind bolnav de febră tifoidă și apoi de malarie. În

---

¹ Mihai Pelin, *Un veac de spionaj, contraspionaj și poliție politică*, București, Editura Elion, 2003, p. 173.

² Andrei Bădin, *Mărturisirile lui Ion Mihai Pacepa*, în „New York Magazine”, nr. 538, miercuri, 3 octombrie 2007, p. 12.

septembrie 1943 până în martie 1944 continuă cursurile (clasa a IV-a) la Liceul „Ștefan cel Mare” din Tighina.

Din primăvara anului 1944, din cauza avansării frontului și revenirii sovieticilor în Basarabia, familia Luchian este nevoită să plece, din nou, la Lugoj, locul desemnat pentru evacuare. Aici, Eugen Luchian își continuă studiile în clasa a IV-a și a V-a. În următorii doi ani, din septembrie 1945 până în septembrie 1947, studiază la Liceul „Enăchiță Văcărescu” din Târgoviște (unde tatăl său obține un post de învățător) și Liceul de băieți din Buftea (cl. a VII-a și a VIII-a). La un an de la absolvirea acestuia din urmă, în octombrie 1948 obține diploma de bacalaureat și apoi încearcă să se înscrie la facultate³. Urmează, se pare, câteva luni cursurile universitare, dar în scurt timp le abandonează datorită greutăților materiale⁴. Din cauza acestora, în anii 1947-1948 se angajase la o societate comercială pentru aprovizionarea Capitalei, inițial ca vânzător și apoi ca funcționar contabil.

Eugen Luchian
în trupele MAI
(1950)

La finele lunii octombrie 1948, la recomandarea organizației de partid de la societatea unde lucra, se înscrie la cursurile Școlii de ofițeri activi nr. 2 de la Măgurele. În vara anului 1950, la finalizarea cursurilor, intră în trupele MAI și ajunge comandant la un batalion de grăniceri. Aici este recrutat de contrainformațiile militare, ca informator, activitatea sa în această ipostază fiind apreciată în mai multe caracterizări făcute de ofițerul de legătură.

Din februarie 1955, a intrat efectiv în rândurile Securității (la 17 februarie depune jurământul) fiind abandonat ca agent din cauza mutării sale din Trupele MAI. În scurt timp este încadrat într-un compartiment nou creat al Serviciului Organizare-Mobilizare din MAI, unde parcurge toate treptele ierarhice, până la șef de secție.

Din 1958 este detașat de la MAI la Secția specială din Secretariatul General al Consiliului de Miniștri care se ocupa de MAI și MFA. Aici parcurge traseul de la referent și consultant de specialitate la cel de șef al Secției. Din anul 1968, pe lângă această funcție ocupă și poziția de secretar al Comisiei pentru probleme de pașapoarte și vize.

Între timp, în iunie 1967, obține diploma de licență în Drept (cu media 10) a Facultății de Drept din Universitatea București. Din 1973 se înscrie la doctorat, pe un subiect din domeniul dreptului internațional privat. Susține toate examenele și referatele de parcurs însă nu apucă să mai susțină teza.

Între anii 1971-1974, pe lângă pozițiile amintite mai sus, ocupă și funcția de consilier I (cu rang de ministru adjunct) în aparatul președintelui Consiliului de Miniștri de atunci – Ion Gheorghe Maurer. În fișa postului avea problemele sectorului de apărare din MAP.N și MI, ca și producția specială de la celelalte ministere economice. Datorită modului cum se achită de sarcinile sale, în această ultimă calitate, câștigă

---

³ ACNSAS, fond Cadre, dosar nr. 42, ff. 1-5.

⁴ În toamna anului 1947, deși absolvise liceul fără examen de bacalaureat, se înscrie ca student la Facultatea de Matematici a Universității București, cu asigurarea că va aduce diploma ulterior, vezi Idem, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 16, f. 44.

încrederea lui Ion Gheorghe Maurer ajungând să fie considerat „om de taină” al acestuia. De altfel, acesta din urmă îi va acorda în toate evaluările făcute în acei ani, calificative foarte bune.

Aceste notări aveau în vedere și activitatea pe care Eugen Luchian o depunea ca secretar al Comisiei de vize și pașapoarte, el fiind *de facto* șeful aparatului de lucru al comisiei, alcătuită dintr-un secretariat și Oficiul pentru primirea contestațiilor și acordarea audiențelor. Atribuțiile sale fuseseră cele de urmărire a aplicării actelor normative în materie de pașapoarte și vize, implementarea hotărârilor Comisiei și ordinelor conducerii MAI, controlul și îndrumarea la birourile de pașapoarte din inspectoratele județene.

**Eugen Luchian la
apogeul carierei
sale (1974)**

Despre metodele sale de lucru avem și câteva relatări cuprinse în declarații ale foștilor săi subordonați. Unul dintre ei, colonel Constantin Mazilu, acuzat de malversațiuni financiare în operațiunea „Peregrinii”, preciza în declarațiile sale că Eugen Luchian, în calitatea sa de șef, avea două sloganuri pe care le rostea din când în când la adresa celor din subordine: „subalternul trebuie să simtă pe grumaz călcâiul șefului” împrumutat se pare chiar de la fostul ministru Alexandru Drăghici și al doilea, creație proprie, inspirat din lumea occidentală: „ține minte că în spatele tău zeci de ofițeri așteaptă să-ți ia locul”⁵.

În aceste condiții, relațiile din cadrul comisiei erau destul de reci, caracterizate de o discreție cu totul ieșită din comun, îndeosebi din partea șefului de colectiv. Când pleca la Paris, subordonații știau că este la Constanța; dacă mergea la vânătoare, se știa că e în misiune, atunci când era în concediu nu se știa unde se află și cât timp stă. Metoda era așadar inspirată din cele mai conspirative tactici de conducere, neîncrederea șefului în subordonați fiind maximă. De altfel, după arestarea sa, în celulă, mărturisirea unui informator că „cineva din ajutoarele apropiate l-a lucrat”⁶.

Poziția pe care o deținea explică relațiile extraordinare pe care le avea Eugen Luchian, în aparatul de partid și în cel guvernamental. Toți cei care veneau de la post din străinătate sau plecau în misiune externă treceau pe la el. Cei mai mulți erau de la UM 0920 (DIE) multora făcându-le diverse servicii, el având posibilități în acest sens. Era în relații apropiate cu Nicolae Doicaru, Ion Mihai Pacepa, Gheorghe Bolănu, Gheorghe Marcu, toate personaje de frunte ale DIE⁷. Numeroase cadre din această direcție erau dotate cu legitimații din partea Consiliului de Miniștri și lucrau sub această acoperire. Nici chiar angajații Comisiei de vize și pașapoarte nu dețineau astfel de legitimații, deși figurau în statul de funcțiuni al guvernului.

Alături de activitatea în cadrul Comisiei, Eugen Luchian era pentru președintele Consiliului de Miniștri un emisar, îndeosebi pe relații externe speciale. Astfel de relații erau cele cu RFG. În țară sau în RFG, Eugen Luchian avea dreptul de reprezentare și

---

⁵ Idem, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 72, f. 74.

⁶ Idem, fond Informativ, dosar nr. 2378, vol. 1, f. 74.

⁷ Idem, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 72, f. 75.

negociere în relații cu mari nume ale industriei sau politicii vest-germane precum Berthold Beitz, președinte al Consiliului de Administrație al firmei Krupp, negociator oficial în problemele Estului sau Werner Figgen, ministrul Sănătății și Problemelor Sociale din guvernul landului Rhenania de Nord-Westfalia. Pe lângă probleme de ordin economic (obținerea de către România a unor credite cu dobândă redusă), Eugen Luchian a tratat cu Werner Figgen emigrarea unor familii de etnici germani din România⁸. În afară de aceste acțiuni guvernamentale și de deplasările în străinătate în vederea pregătirii vizitelor președintelui Consiliului de Miniștri, el era nelipsit de la vânătorile organizate în cinstea celor doi musafiri din RFG, alături de Ion Gheorghe Maurer.

Poziția de om de încredere și de apropiat al celui mai longeviv președinte de Consiliu de Miniștri, din istoria recentă a României, explică de ce retragerea din politică a lui Ion Gheorghe Maurer, în 1974, a coincis cu momentul în care încep să se abată asupra generalului mai multe intemperii. În primul rând pierde poziția de consilier I în aparatul președintelui Consiliului de Miniștri. Apoi constată cu oarecare surprindere că este supus unor verificări tot mai frecvente, fiind solicitat să completeze mai multe fișe autobiografice. Este solicitat de Direcția de Cadre din MI să limpezească aspecte „neclare” din trecutul său, legate de tinerețea sa și de rudele soției, unele aflate în Occident. Dar, pe lângă acestea, i se cere să explice și modul de dobândire a mai multor bunuri.

Pierderea poziției importante pe care o avea la Consiliul de Miniștri conduce, între altele, la răcirea relațiilor sale cu generalii din conducerea DIE, îndeosebi a celei cu generalul Ion Mihai Pacepa⁹. Acesta din urmă, în scrierile sale, susține că familia Ceaușescu îl suspecta pe Eugen Luchian ca fiind ilegal al KGB în România. Un argument în acest sens este dat de verificările din anul 1977, unele din acestea fiind destinate să afle identitatea „reală” a fostului general. A fost investigată, de către o comisie din MI, modalitatea de obținere de către Eugen Luchian a certificatului de naștere în 1950 de la Oficiul Stării Civile a unui raion din București. Au fost, concomitent, audiate unele persoane care îi cunoșteau trecutul și locurile unde își făcuse studiile¹⁰.

Este explicabil, astfel, de ce, după o vizită în România (probabil în 1974), ministrul Werner Figgen îi transmite unui diplomat (ofițer DIE) de la ambasada României în RFG ca „să nu-și mai încredințeze viața lui Luchian, care e în cădere, informație pe care o are de la cineva foarte mare și foarte bine informat”. Probabil, această sursă nu era alta decât însuși Ion Mihai Pacepa.

Aceste confidențe veneau, așa cum arătam mai sus, după ce Eugen Luchian fusese un inițiat în relațiile româno-vest germane, având frecvente deplasări în RFG,

---

⁸ Liviu Țăranu, *Relații economice româno-vest-germane și minoritatea germană din România la începutul anilor '70* în Vasile Ciobanu, Sorin Radu (coord.), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, vol. II, Techno Media, Sibiu, 2007, p. 254-255.

⁹ C.N.S.A.S., *Ion Mihai Pacepa în dosarele Securității. 1978-1980*, studiu introductiv, selecția documentelor și indice de nume de Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2009, p. 207.

¹⁰ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 16, f. 2.

mai ales între anii 1972-1974, când a fost chiar internat într-o clinică din landul în al cărui guvern era ministru Werner Figgen. De altfel, acesta se oferise să suporte costul total al îngrijirilor medicale, gest acceptat de Eugen Luchian pe motiv de strângere a legăturilor personale cu demnitarul vest-german.

În vara anului 1977, o comisie a CC (unii plasează înființarea acesteia în 1978), pornește o anchetă incomodă. La CC se primise o anonimă în care se sesiza că mai mulți tovarăși, inclusiv Eugen Luchian, din conducerea unor instituții centrale, primeau la prețuri derizorii televizoare, frigidere, aparate video și alte obiecte casnice procurate din Occident și aduse, în țară, pe căi ilegale. Înștiințat, Nicolae Ceaușescu a dat spre verificare sesizarea unor activiști din aparatul CC care au stabilit că faptele se confirmă¹¹. Ancheta a fost condusă de generalul Constantin Olteanu, adjunct al Secției militare a CC. Acesta a cerut numeroase detalii din dosarul de cadre al generalului Eugen Luchian. Finalul anchetei a speriat multă lume din conducerea DIE și din guvern, dar nu și pe Eugen Luchian.

Ceea ce avea să-l sperie era însă un episod mult mai amplu prin consecințe – defecțiunea unuia din foștii săi apropiații, Ion Mihai Pacepa. „Ce i-a trebuit nemernicului, avea tot ce dorea!” ar fi spus, la aflarea veștii, Eugen Luchian soției sale.

Evenimentul, după cum se știe, a stârnit un adevărat cutremur în structurile centrale ale statului, DIE, MI, Ministerul de Externe și Ministerul Comerțului Exterior fiind cele mai afectate, acestea cunoscând totodată serioase restructurări de personal. Fuga lui Ion Mihai Pacepa era, fără îndoială, nu numai o lovitură dată cuplului prezidențial, dar și personalului care lucrase în DIE, cu influență asupra carierei dar și a existenței particulare a acestora¹².

Pentru a cerceta condițiile în care s-a produs actul „trădării” fostului secretar de stat la Interne, la mijlocul lunii august 1978, a fost creată o comisie alcătuită din generalii Iulian Vlad și Emil Macri și doi colonei – Vasile Gheorghe și Ion Moț. Această comisie și-a desfășurat activitatea până în primăvara anului 1980, audiind peste 500 de ofițeri de securitate, care, prin activitatea lor, au avut tangență sau au activat în spionajul extern românesc între 1956-1978. În cele peste 2.500 de rapoarte, numărând mai bine de 10.000 de pagini, sunt prezentate, în amănunt, o serie de operațiuni ale Securității, executate cu sau fără aprobarea organelor de partid.

Timp de cca două luni, toți generalii din conducerea DIE au încărcat sute de file cu propriile declarații. Din analiza acestora comisia de anchetă încerca să ofere un răspuns la o întrebare care era pe buzele tuturor, inclusiv ale familiei Ceaușescu: „Cum a fost posibil ca Pacepa să trădeze?”¹³.

În încercarea de a răspunde la această întrebare dar și ca urmare a furiei declanșate la vârful puterii, numeroase cadre, ofițeri superiori, au fost trecute în rezervă cu suspiciunea de fi cunoscuți și demascați de Pacepa. Cei mai mulți au trăit cu

---

¹¹ Ionel Gal, *Rațiune și reprimare în Ministerul de Interne. 1965-1989*, vol. I, Iași, Editura Do-minoR, 2001, p. 165.

¹² O lucrare memorialistică, de bună calitate, privind defectorii celebri din spionajul românesc, dedicată parțial acestui personaj - Ion Mihai Pacepa, este cea semnată de col. Traian Stambert, *Escală pe strada „cărțișelor”*, Editura Paco, fără loc, f. a. (probabil 2004), pp. 15-48.

¹³ Neagu Cosma, *Cum a fost posibil? Cărțișă Pacepa*, Editura Paco, București, f.a., pp. 135-139.

neîncrederea foștilor colegi, la care s-a adăugat urmărirea lor informativă. Partea cea mai dramatică a fost însă teama ce s-a instalat în aparatul Securității, fenomen ce s-a extins și în aparatul de partid.

Chiar și în aceste condiții, nimeni nu-și închipuia, și cu atât mai puțin Eugen

Eugen Luchian la o discuție cu șefii DIE (1976) – în centru Nicolae Doicaru, iar în plan apropiat Ion Mihai Pacepa

Luchian, că el va plăti cel mai scump prietenia cu cel mai important defector din istoria serviciilor secrete românești. La 29 august 1978 (așadar la o lună de la defecțiunea amintită), este eliberat din funcția de secretar al Comisiei de pașapoarte și de vize, iar la începutul lunii septembrie este arestat și supus numeroaselor interogatorii ale comisiei de anchetă în cazul Ion Mihai Pacepa¹⁴. Fusese în relații apropiate cu acesta din urmă, fiind alături la chefuri, excursii, partide de vânătoare, deplasări în străinătate, răsplătindu-se

reciproc cu diverse avantaje și cadouri. Îl cunoscuse pe fostul adjunct al șefului DIE, în anul 1968, în cadrul relațiilor de serviciu. Fiind șef de secție la Consiliul de Miniștri, i se ceruse de către șeful CSS, Ion Stănescu, să sprijine pe șefii DIE în elaborarea și definitivarea tuturor decretelor, hotărârilor și instrucțiunilor care reglementau activitatea spionajului românesc. De aici interesul major al celor din DIE pentru cultivarea celui mai apropiat colaborator al lui Ion Gheorghe Maurer: spionajul românesc nu avea nici o bază legală până la acel moment. Până atunci DIE funcționase doar pe baza de ordine și instrucțiuni ale ministrului Afacerilor Interne. Fără zăbavă, Eugen Luchian a pregătit decretul de organizare și funcționare, nomenclatoarele de funcții și salarizare, instrucțiunile cu privire la organizarea și funcționarea Cifrului de Stat, normele de conspirare a unităților acoperite etc. În acest efort l-a avut mereu alături pe Ion Mihai Pacepa.

Cu toate acestea, începând din aprilie 1974, când a fost eliberat din funcția de consilier în aparatul Consiliului de Miniștri (odată cu pensionarea lui Ion Gheorghe Maurer), și apoi după desființarea Secției pentru problemele MFA și MAI, relațiile cu

---

¹⁴ În lunile august și septembrie au loc mai multe percheziții la domiciliu și la biroul lui Eugen Luchian. La percheziția din 18 august 1978, la domiciliul său, sunt identificate și ridicate armele (șase arme de vânătoare și muniția aferentă, toate înscrise la Miliție) și documentele cu caracter secret. Ultimele se refereau la persoane ce prezentaseră interes operativ, de-a lungul timpului, pentru DIE, apoi cele referitoare la „acțiuni speciale, preluare de bunuri” (între anii 1970-1973), dar și note în legătură cu personalități occidentale pe care Eugen Luchian le cunoscuse: Berthold Beitz, Alfred Fischler, Elli Rothschild, Erwin Wickers, Werner Figgen etc. vezi ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 36, vol. 1, ff. 2-12.

Ion Mihai Pacepa s-au răcit considerabil. Singurele contacte, pe linie profesională, între cei doi generali, au rămas cele privitoare la urgentarea plecării definitive din țară a unor persoane, la intervenția unor kongresmani americani. Subiectul era legat de acordarea

sau menținerea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea administrației SUA¹⁵.

Păreră lui Eugen Luchian despre Ion Mihai Pacepa, fusese, din start, departe de a fi una pozitivă. Cel puțin așa declara în fața comisiei de anchetă: „Încă de la începutul contactelor pe care le-am avut cu acest individ am putut să-mi fac impresia că este mincinos, meschin și predispus de a prezenta lucrurile într-o manieră exagerată doar cu scopul de a-și crea el un titlu de glorie”¹⁶. După cum spunea Eugen Luchian, încă

Eugen Luchian alături de mai mulți generali din conducerea DIE. la o sedință de ...bobice

din 1970, ar fi avut o discuție cu generalul Nicolae Doicaru (pe care-l respecta!) în care îi recomanda acestuia: „Fiți atent la Pacepa, este un meschin și mincinos, dornic de a parveni prin orice mijloace, are trăsături de caracter incompatibile cu activitatea organului din care face parte”. La toate acestea, șeful DIE, ar fi răspuns: „Știu, îl cunosc ce apucături are, îl mai trosnesc din când în când și îl pun din nou în banca lui”¹⁷.

De altfel, principala trăsătură negativă a defectorului pe care Eugen Luchian a tot repetat-o în fața comisiei de anchetă, era „dorința meschină de a parveni cât mai ușor prin obținerea de funcții cât mai înalte”. De aici și răceala care s-ar fi instalat între cei doi, chiar înainte de iulie 1978¹⁸.

¹⁵ Mircea Răceanu, *Istoria clauzei națiunii celei mai favorizate în relațiile româno-americane*, Institutul Național pentru Memoria Exilului, București, 2009, p. 146.

¹⁶ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 16, f. 77.

¹⁷ *Ibidem*, f. 78.

¹⁸ Din corespondența lui Eugen Luchian cu Ion Mihai Pacepa (de după 1990), reiese că primul ar fi autorul unei cărți de memorii (încă nepublicată, după știința noastră), în care sunt prezentate aspecte legate și de momentul defecțiunii celui din urmă. Cei doi generali au fost în relații foarte apropiate, chiar de familie, Eugen Luchian fiind prezentat pozitiv în *Orișonturi roșii*. „La mijlocul lui iulie 1978 am fost chemat [Ion Mihai Pacepa] la Ceaușescu. Când am intrat în birou, el asculta o bandă de magnetofon împreună cu Elena și Postelnicu. Luchian e ofițer ilegal KGB, mi-a spus Ceaușescu. Postelnicu l-a înregistrat vorbind rusește cu nevastă-sa. Pune-l din nou, Postelnicu. Am deslușit cu greu câteva cuvinte rusești rostite de un bărbat și o femeie. E vocea lui Luchian? m-a întrebat Ceaușescu. Nu cred, i-am răspuns. Înregistrarea este execrabilă și seamănă cu o înscenare. Postelnicu a sărit ca mușcat de fund: E vocea lui Luchian. Și el, și nevastă-sa sunt ofițeri KGB legendați. S-au născut în Tighina și au fost infiltrați apoi în România ca un cuplu de ofițeri ilegali. Atunci, Ceaușescu nu a aprobat referatul cu propuneri de arestare prezentat de Postelnicu. Ține ochii pe ei, i-a ordonat. La 22 iulie, Ceaușescu m-a trimis la Bonn cu un mesaj

O figură din umbra politicii românești...

Comisia de anchetă nu s-a lăsat însă impresionată nici de aceste caracterizări și nici de *mea culpa* pe care și-a făcut-o Eugen Luchian în declarațiile sale. Cerea să fie iertat în virtutea faptului că, aprecia el, activase aproape 30 de ani în slujba MI, fără nici o abatere.

Directiva comandantului suprem era, însă, foarte clară: cineva trebuia să plătească mai scump decât ceilalți și cel vizat era chiar Eugen Luchian. Iar motive existau din plin.

---

secret către cancelarul vest-german Helmut Schmidt și acolo am cerut azil politic în SUA. Câteva săptămâni mai târziu, presa occidentală informa că numeroși generali români fuseseră arestați. Eugen Luchian era printre ei. Ulterior am aflat că a fost condamnat la opt ani închisoare, pentru că a deținut ilegal documente secrete la domiciliu. Ceaușescu, evident, a continuat să nu creadă gogoșa lui Postelnicu și a recurs la metoda lui favorită: a ordonat Securității să ascundă în locuința indezirabilului documente secrete și să le găsească”.

În ziarul „Jurnalul Național” din 26 septembrie 2007, jurnalistul Andrei Bădin publică ultima scrisoare adresată de Ion Mihai Pacepa „prietenului” său Eugen Luchian. Unele fragmente sunt destul de interesante, motiv pentru care le prezentăm pe larg: „Dragă Eugen, Mulțumesc călduros pentru poze. Am discutat de multe ori cu Dana despre tablou. Și despre tine. Ești, de fapt, singurul fost prieten despre care vorbim. Recent ne-am amintit de iarna când am fost împreună la munte, ne-am împotmolit, și tu împreună cu Silvia ați intrat în zăpadă până la brâu împingându-mi mașina. Îți mai aduci aminte? Am găsit în zăpadă o veche moartă, Dana a făcut o criză, și a doua zi i-ai adus o veche vie de la un ocol silvic. Nu ți-a uitat, și nu-ți va uita omenia. După cum nu va uita nici vechea ce și-a făcut cuib în buzunarul paltonului ei. Am aflat de la prietenul comun, Andrei Bădin, că te-ai lăsat de fumat. Îmi pare enorm de bine. M-am lăsat și eu în 1980, dar continui să mă tem că atâția ani în care am pufăit aproape nonstop, ca și tine, nu mă vor ierta. Nu o să mă las însă bătut. Și tu ai trecut prin multe în viață și ai să învingi din nou. Sunt extrem de bucuros că ai scris o carte. Viața ta cuprinde o parte importantă a istoriei României, pe care numai tu o poți scrie. Te-ai bucurat de încrederea unui titan politic și ai avut fericirea de a-i fi sfetnic apropiat. Maurer ți-a pus în mână balanța cu care voia să cântărească atunci puterea și te-a propulsat în fruntea unui mecanism cu care credea că poate să mențină echidistanța politică față de lege. Așa ai ajuns în epicentrul cutremurelor generate de confruntarea dintre megalomania politică a lui Ceaușescu și dorința lui Maurer de a da o față de legalitate comunismului român. Și așa ai devenit, din păcate, o altă victimă a principiului universal formulat atât de superb de Lordul Acton: puterea tinde să corupă; puterea absolută corupe absolut. Ai suferit enorm, dar sunt convins că vei avea o carte care va face istorie. O aștept cu nerăbdare. Așa cum ți-am mai scris, pentru mine ai fost un erou: ai simbolizat curajul lui Maurer, fără a avea armura politică ce l-a apărat pe el. În iulie 1978, când am primit azil politic, știam că Elena și Postelnicu îți voiau scalpul – am scris despre asta în *Orizonturi Roșii*... Am construit *Orizonturi Roșii* în jurul lui Ceaușescu – nu al comunismului – deoarece am vrut să distrug prestigiul de care tiranul se bucura în SUA. Am vrut, de asemenea, să-mi salvez fata – și apoi pe tine. De aceea am dedicat cartea Danei și te-am făcut singurul ei erou pozitiv. La început am descris în *Orizonturi Roșii* (care inițial a avut peste 1.200 de pagini) teroarea la care era supus zilnic Dana și rezistența lui Maurer și a ta față de ereziile lui Ceaușescu.[...] Ulterior, Frank s-a ocupat de cazul Luchian și mi-a spus că ai fost reabilitat politic și material. [...] Cu calde amintiri, Mihai”. Vezi www.badin.ro consultat la 26 septembrie 2007 și „Jurnalul Național”, 25 septembrie 2007 (precizăm că nici până acum cea de a doua carte menționată de generalul Ion Mihai Pacepa nu este încă publicată).

Deși nu lucrase în DIE, Eugen Luchian comunicase conducerii DIE multe din temele pe care le abordase, la cererea lui Ion Gheorghe Maurer, în discuții cu demnitari occidentali. I se imputa faptul că profitând de funcția și relațiile sale, sprijinit de Ion Mihai Pacepa, făcuse multe deplasări în Occident, în interes de serviciu dar și turistic. În SUA, cu prilejul unei deplasări, a rămas peste cinci luni, fără a finaliza acțiunea pentru care fusese trimis. I se reproșa spitalizarea din RFG făcută pe banii demnitarului vest-german, Werner Figgen, care la vremea respectivă fusese totuși aprobată de conducerea Secretariatul CC¹⁹. În fine, cel mai insistent era amintit faptul că își achiziționase din străinătate numeroase bunuri, sumele cu care plătitese, în valută, fiind obținute prin delapidare. Era apoi posesorul unui automobil Mercedes, care fusese reparat cu piese cumpărate din RFG, pe valută din conturile Consiliului de Miniștri²⁰.

Toate acestea erau, de fapt, motivele pentru care, în a doua parte a lunii septembrie, vin loviturile majore pe care i le rezervase soarta: trimiterea în justiție, procesul și decretul prezidențial nr. 243/18.09. 1978 prin care i se retrage gradul de general-maior și este trecut în rezervă cu gradul de soldat.

Când se pronunță sentința în procesul său află că e condamnat pe motive aproape incredibile pentru el: deținerea fără autorizație a unui pistol primit de la o unitate desființată în 1955; deținere (la domiciliu și la birou) de documente secrete referitoare la perioada 1970-1977, care trebuiau distruse de atunci; și deținere de muniție de vânătoare peste cantitatea permisă de lege. Condamnarea consta în opt ani de închisoare, pierderea unor drepturi civile și militare, dar și confiscarea averii sale (între altele o vilă la Pucioasa, jud. Dâmbovița, terminată chiar în august 1978)²¹.

Cât privește capetele de acuzare, Eugen Luchian era convins că sunt o înscenare. Știa cum se făceau lucrurile atunci când se dorea îndepărtarea sau pedepsirea cuiva. De altfel, în discuțiile cu avocatul său, el explica: „Mi s-au furat copii după documente elaborate pentru a aduce la îndeplinire ordinele Comandantului Suprem, iar după 4 ani de la emiterea lor sunt acuzat că am deținut secrete în afara atribuțiilor de serviciu”. Susținea că fusese condamnat abuziv de o justiție „prostituată” condusă de un ministru „lingău”. Aceasta deoarece, afirma el către avocatul său, documentele în discuție (cele găsite la domiciliu, dar și la biroul său) au fost întocmite de el și chiar dacă nu le-ar fi păstrat acasă, le-ar fi putut reconstitui foarte ușor din memorie.

Faptul că toate capetele de acuzare din sentință serveau drept paravan pentru alte fapte reale, ne-o confirmă un raport al comisiei de anchetă în cazul Ion Mihai Pacepa. Aici, generalul maior Emil Macri și colonel Vasile Gheorghe menționau că, din toate faptele ce se rețineau în contul generalului Eugen Luchian, *puteau* constitui temei pentru punere sub anchetă penală doar două: deținere ilegală de armament, faptă care era pedepsită cu închisoarea de la 2 la 7 ani și delapidare (însușirea sumei de 7500 DW) pedepsită cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și confiscarea parțială a averii. Însă ultimul cap de acuzare, recunoșteau cei doi ofițeri superiori, ar fi creat complicații. Aceasta

---

¹⁹ Internarea a durat 17 zile pentru tratarea unei discopatii lombare, la o clinică de specialitate din orașul vest-german Hamm, orașul natal și de domiciliu al ministrului Werner Figgen care fusese anterior primar al orașului (vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 16, f. 70).

²⁰ *Ibidem*, f. 31-32.

²¹ *Idem*, fond Informativ, dosar nr. 2378, vol. 1, f. 74.

pentru că ar fi deconspirat întreaga acțiune „Peregrinii”, dar și restul acțiunilor de obținere de valută în schimbul eliberării de pașapoarte ceea ce ar fi adus prejudicii majore regimului atât pe plan intern cât și extern²². În plus, și deloc de ignorat, cercetarea acestor acțiuni ar fi însemnat tragerea la răspundere și a celorlalți colegi ai generalului, participanți la respectivele misiuni. Ori toți aceștia, sau cei mai mulți dintre ei, erau deja trecuți în rezervă cu toate drepturile cuvenite.

În consecință, amintita comisie propunea sesizarea Procuraturii Militare București, competentă cu cercetarea cazului, în vederea începerii urmăririi penale, definitivarea cercetărilor și sesizarea Tribunalului Suprem pentru judecarea lui Eugen Luchian *numai* pentru infracțiunea de deținere ilegală de armament.

Era însă prea puțin pentru conducerea de partid. Trebuia găsit ceva mai consistent și astfel a apărut acuzația de deținere de documente secrete. Cum și de unde a pornit indicația în acest sens, nu o aflăm însă din documentele consultate de noi. Putem doar bănuși că în spatele acestei noi acuzații era Nicolae Ceaușescu, așa cum de altfel Eugen Luchian declara unui jurnalist în 2006²³.

---

²² Prin ordin al președintelui Consiliului Securității Statului, Ion Stănescu, în iunie 1970, a fost declanșată de către Securitate operațiunea cu nume de cod „Peregrinii”. În respectivul ordin, scopul acestei acțiuni era limpede precizat: „A se aduce în țară fonduri valutare și bunuri mobile – în special automobile – de la rudele unor cetățeni care solicitau să plece definitiv din România”. Cei vizajați erau, în principal, cetățenii români de origine germană sau ebraică. Procedul era foarte simplu: în schimbul eliberării pașapoartelor, cu viză de ieșire din țară, cei interesați trebuia să facă, de obicei, o donație, în valută, statului român prin reprezentanții săi (ofițeri de securitate). Erau acceptate și alte formule de plată: case în București sau în orașe importante din țară, sume importante în lei sau obiecte de valoare.

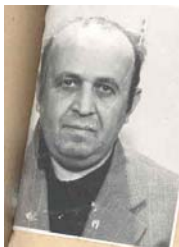
Pentru depistarea celor care aveau posibilitatea de a plăti și care solicitaseră plecarea din țară, nu puțini la număr, Securitatea putea utiliza toate „mijloacele muncii de securitate”, inclusiv contactarea celor în cauză de către ofițerii Securității, în mod acoperit, sub diverse identități.

Coordonarea acțiunii a revenit generalului Gheorghe Bolănu din cadrul Direcției de Informații Externe și generalului Eugen Luchian, ca reprezentant al Secției speciale pentru problemele Ministerului de Interne și Ministerului Apărării Naționale din subordinea Președinției Consiliului de Miniștri. Alături de aceștia au mai fost cooptați ofițeri de la Comisia guvernamentală de pașapoarte și vize.

Bilanțul operațiunii, pentru cei trei ani cât s-a derulat, a fost conform declarațiilor generalului Eugen Luchian, de circa șase milioane de dolari venit net la bugetul statului, sumă importantă la acea vreme. Prejudiciile aduse imaginii României în plan extern, deși nu au fost cuantificate niciodată, probabil, au depășit cu mult beneficiul prezentat mai sus. Comisiunile încasate de securiști, după aprecierile lui Mihai Pelin, cel care s-a ocupat de evoluția spionajul românesc în această perioadă, au depășit suma intrată în contul statului.

Probabil că, dincolo de ecourile nefavorabile apărute în presa internațională, ilegalitățile comise în această operațiune au contribuit, în bună măsură, la ordinul de închidere a acestor acțiuni, la mijlocul lunii decembrie 1973. Vezi Liviu Țăranu, *Afacerea Peregrinii*, în Constantin Moșincat, Dan Poinar (coords.), *Pietre de hotar*, vol. 6, Editura Tipo MC, Oradea, 2007, pp. 221-229.

²³ „Jurnalul Național”, 25 septembrie 2007 (articolul semnat de Andrei Bădin, *Cenușa istoriei - Pacea i-a scris prietenului drag*).

Fotografia lui
Eugen Luchian
din dosarul
penal (1980)

Pentru că nu era oricine, știa multe, iar comentariile sale puteau fi incomode, în toată perioada detenției a fost urmărit de Securitate. A fost încadrat cu 2 informatori la Penitenciarul București, iar după mutarea sa la Aiud i s-a introdus un alt informator în celulă, ambele locații în care era încarcerat având instalate mijloace TO.

Pe baza acestor surse de informare, în dosarele de urmărire este menționat că, cel puțin în prima parte a detenției, Eugen Luchian a încercat să-și convingă colegii de celulă că nu ar fi vinovat și că, în realitate, condamnarea sa ar fi pentru faptele altora.

La începutul lunii ianuarie 1980, în urma solicitărilor sale insistente, este primit la raport de către Iulian Vlad, șeful DSS. Nu cunoaștem care a fost tema discuțiilor, ceea ce se știe însă e că, la revenirea în celulă, Eugen Luchian dădea semne de agitație și nervozitate. În trecere, pe lângă un coleg de detenție, a șoptit neconvingător „cred că scap”, fără alte precizări²⁴. Vor trece însă alți doi ani până când fostul general va fi eliberat din detenție.

Dacă, în primii ani, interesul Securității pentru atitudinile și remarcile acestuia era manifest, din 1983 se face chiar o propunere de renunțare la urmărirea sa pe motiv că „nu mai prezintă interes”.

Este eliberat în prima zi de Crăciun a anului 1982²⁵. Doi ani mai târziu este pensionat, din cauze medicale. Imediat după revoluția din decembrie 1989, Eugen Luchian solicită revizuirea sentinței din 1979, însă prin decizia nr. 57/11 iunie 1990 Curtea Supremă îi respinge cererea. Motivul este menționat concis: „Recursul extraordinar nu este întemeiat. Este posibil ca din dispoziția lui Ceaușescu Nicolae să se fi declanșat urmărirea penală împotriva inculpatului Eugen Luchian [...]. Aceasta nu justifică însă concluzia că trimiterea în judecată și condamnarea sa constituie o «înscenare»”. Decizia Curții sublinia faptul că probele certe pe baza cărora s-a dat sentința din 1979 rămâneau valabile. Între acestea erau chiar recunoașterile inculpatului cum că a deținut documente al căror conținut era secret de stat, că a efectuat operațiuni cu mijloace de plată străine (interzise prin lege în acel moment) dar și faptul că a deținut o armă militară și muniție fără autorizație²⁶.

Fără a se resemna, Eugen Luchian începe o adevărată ofensivă pentru recunoașterea calității sale de deținut politic (cu drepturile aferente) și chiar a celei de dizident. Revine cu mai multe cereri de revizuire a sentinței din 1979 adresate Procurorului General. Cu toate acestea, prin Decizia nr. 7/27 ianuarie 1992, Curtea Supremă de Justiție respinge recursul formulat de Eugen Luchian, socotind sentința amintită ca fiind „legală și temeinică”²⁷. Departate de a se descuraja, și tocmai pentru că știa bine resorturile intime ale sistemului judiciar, fostul general a căutat să obțină totuși o reabilitare a sa, alături de recunoașterea statutului său de dizident.

---

²⁴ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 2378, vol. 1, f. 18.

²⁵ Idem, fond Penal, dosar nr. 36, vol. 14, f. 60.

²⁶ *Ibidem*, vol. 13, f. 49.

²⁷ *Ibidem*, vol. 15, f. 13.

A fost, după înființarea Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, printre primii care a cerut să-și poată vedea propriul dosar. În anul 2003 și-a văzut dosarul de la Securitate, la sala de studiu de la CNSAS. Dar nu a mai apucat să vadă și volumele din dosarul anchetei fugii lui Ion Mihai Pacepa, unde se află grosul declarațiilor sale, dar și documente referitoare la acțiunile sale mai puțin legale²⁸. S-a stins din viață în septembrie 2007, fără a reuși să-și publice memoriile la care se pare că lucrase în ultimii ani de viață.

O biografie atât de bogată în răsturnări de situație merită, credem, nu doar o evocare a personajului ci și o reflecție asupra cauzelor afirmării și decăderii lui. Basarabean prin locul nașterii, Eugen Luchian a avut o viață complicată încă din copilăria sa, marcată de două conflicte globale: la început de un război mondial și apoi de Războiul Rece. În ambele, originea sa, dar și anii de început ai carierei militare, erau de natură să creeze suspiciuni autorităților din ambele părți ale Prutului. De altfel, în momentul în care a fost socotit indezirabil tocmai aceste secvențe, oarecum neclare, prin lipsa unor martori dar și a unor documente, au fost cercetate în amănunt și notate în dosarul de cadre al generalului.

A urmat apoi o ascensiune rapidă în aparatul de lucru al guvernului comunist, tocmai în epoca înnoirii cadrelor în toate structurile de stat, dar și al dezghețului politic intern și extern. A avut șansa de a se afla în apropierea șefului guvernului, Ion Gheorghe Maurer, devenind omul de încredere al acestuia. Fiindu-i model de viață dar și de educație, Eugen Luchian a căutat să obțină o diplomă în Drept, înscriindu-se apoi și la doctorat. Era, în timpul frecventelor escapade la vânătoare ale lui Ion Gheorghe Maurer, atât în postura de organizator, cât și în cea de vânător apreciat. Atât timp cât șeful său a fost între puternicii zilei, pentru o îndelungată perioadă, Eugen Luchian s-a bucurat nu doar de protecție, ci și de onoruri sau recunoașteri oficiale, având misiuni de stat pe măsură. Era căutat, curtat și ascultat. Acestea toate reies din declarațiile colegilor săi și ale subordonaților.

Îndeosebi anii 1968-1977 constituie, din punct de vedere al demnităților deținute, perioada cea mai fastă din viața celui care, încă din august 1974, avea gradul de general-maior. Poziția pe linie de guvern, apropierea de Ion Gheorghe Maurer, relația strânsă cu cei doi șefi ai spionajului românesc, Nicolae Doicaru și Ion Mihai Pacepa, i-au conferit nenumărate avantaje. Pe lângă cele materiale și cele care țineau de avansul rapid în carieră, libertatea de circulație în străinătate era un alt câștig important pentru el și familia sa. În această perioadă, pe lângă numeroasele vizite în Occident, de lucru sau în concediu, a avut posibilitatea să-și trateze într-o clinică din RFG o mai veche suferință.

Dar nimic nu durează la nesfârșit. Epoca de dezgheț din plan intern se apropia de sfârșit, Ion Gheorghe Maurer a ieșit la pensie, aparatul de lucru al guvernului a fost restructurat, iar o parte din posturi desființate. În plus, lui Eugen Luchian îi sunt cerute unele lucruri, cu care începe să nu fie de acord. Iată unul din ele menționat într-un memoriu adresat de Eugen Luchian, în 1990, Procurorului General: „La începutul lunii aprilie 1977, mi s-a cerut de către Manea Mănescu să prezint de urgență propuneri de

---

²⁸ Acest dosar (fond Documentar, dosar nr. 3447, cu 98 de volume) a intrat în custodia CNSAS în vara anului 2006.

reducere a consumului de carburanți în sectorul de apărare cu 50%, fără consultarea ministerelor în cauză, lucru pe care l-am refuzat, invocând faptul că nu-mi pot asuma răspunderea blocării procesului de instruire a trupelor. Manea Mănescu l-a informat pe dictator că sabotez măsurile indicate de acesta din urmă pentru realizarea de așa zise economii și că el refuză să mai colaboreze cu subsemnatul, cât și cu întreg personalul militar ce încadra secția respectivă [...]"

Acest act de indisciplină l-ar fi iritat pe Nicolae Ceaușescu într-atât încât a ordonat conducerii Ministerului de Interne (de unde fusese detașat Eugen Luchian) ca generalul să fie adus „la scândură”. „Neascultarea” lui venea deja pe fondul unei antipatii generale din partea noilor veniți în guvern, față de toți cei care fuseseră colaboratorii lui Ion Gheorghe Maurer. Adversitatea dintre cele două tabere avea la bază și o oarecare superioritate afișată de cei care, rodați în treburile de partid și de stat, aveau parte de „gloria” vremurilor în care Ion Gheorghe Maurer prezida ședințele Consiliului de Miniștri. În acest context, actul de opoziție al generalului Luchian nu a făcut decât să aprindă fitilul care a pus capăt carierei sale. Amploarea exploziei depindea doar de împrejurări. Iar acestea i-au fost total potrivnice, când a apărut defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa. Ancheta discretă efectuată până atunci s-a transformat în scurt timp în anchetă judiciară și apoi în degradare militară și închisoare.

Privind atent la destinul generalului și luând în considerare cele de mai sus, un semn de întrebare rămâne totuși – care din cele două situații au cântărit mai mult la finalul abrupt al carierei sale: actul de insubordonare față de șeful guvernului sau apropierea de Ion Mihai Pacepa. Primul este evocat doar de către Eugen Luchian, neregăsindu-se, cum era de așteptat, în documente, în timp ce a doua este documentată din belșug cu ceea ce oferă arhivele Securității.

În ceea ce ne privește, credem totuși că păcatul de neiertat al generalului nu a constat neapărat în insubordonarea sa ori în amicitia cu Ion Mihai Pacepa. Fuseseră destui cei care, deși aflați în ambele ipostaze, au fost trecuți în rezervă cu toate drepturile cuvenite sau alții care nu numai că au fost menținuți în funcții dar chiar au avansat. E cazul ministrului de Externe, Ștefan Andrei, sau al vice-prim ministrului Gh. Oprea, ambii la fel de apropiați de Ion Mihai Pacepa.

Probabil că ceea ce Nicolae Ceaușescu nu mai agrea era faptul de avea în preajmă pe unul din cei mai importanți colaboratori ai lui Ion Gheorghe Maurer. Este consacrat deja faptul că în ultimii ani relația dintre cei doi se răcise constant până la nivel de îngheț. De aici și „divorțul” politic dintre ei, de aici și dorința lui Nicolae Ceaușescu de a scăpa de unii colaboratori „încăpățânați” ai fostului șef de guvern.

Căderea lui Eugen Luchian a venit pe acest fond, iar celelalte cauze nu au făcut decât să-i accelereze coborârea. Probabil că publicarea memoriilor sale ar fi adus mai multă lumină în această chestiune, însă până atunci, documentele aflate în arhiva CNSAS rămân referința principală în formarea unei imagini veridice asupra destinului generalului. El rămâne, așa cum am văzut, legat de fapte, evenimente și personaje importante din epocă, pe care dacă vrem să le înțelegem, trebuie să le privim în toată complexitatea lor.

Anexa

Ministerul de Interne
Departamentul Securității Statului
Direcția cercetări penale
Nr. C/1024 din 28 nov. 1978

Strict Secret
Ex. unic

Aprob
Ministru secretar de stat
Tudor Postelnicu

Rog aprobați:
Adjunct al ministrului
Romus Dima
30.11.78

Raport

Privind verificările întreprinse în legătură cu acțiunea „Peregrinii”

Începând din luna iunie 1970 conform ordinului președintelui Consiliului Securității Statului din acea perioadă, Ion Stănescu, pe linia UM 0920, a început acțiunea „Peregrinii”, care a fost condusă de general-maior Luchian Eugen și general maior Bolănu Gheorghe²⁹.

Scopul urmărit prin această acțiune a fost de a se aduce în țară fonduri valutare și bunuri mobile – în special autoturisme – de la rudele unor cetățeni care au solicitat să plece definitiv din RS România³⁰.

Pentru îndeplinirea sarcinilor ce decurgeau din această acțiune au fost antrenați următorii ofițeri: colonel Mazilu Constantin, în prezent în rezervă, lt. colonel Dumitru Virgil și maiorul Cartiș Gheorghe din cadrul Comisiei pentru probleme de pașapoarte și vize de pe lângă Consiliul de Miniștri, precum și col. Sandu Florea, col. Gudină Tudor, col. Găman Pompiliu, lt. colonel Florea George și lt. colonel Brescan Ion, toți din sectorul „L.C.” al UM 0920. În vederea depistării persoanelor cu posibilități de plată s-au folosit pe lângă alte mijloace ale muncii de securitate, surse interne și externe, cu relații în rândul unor cetățeni care solicitau emigrarea.

Persoanele în cauză au fost contactate în mod acoperit, de regulă, ofițerii se prezentau ca fiind funcționari în administrația de stat sau în Colegiul de avocați. După ce se stabilea cuantumul sumei ce urma s-o „doneze” persoana care solicita plecarea

---

²⁹ Într-un interviu, în anul 2006, Eugen Luchian preciza care a fost rolul său în afacerea „Peregrinii”: „Eu aveam obligația ca, la cererea DIE, să supun aprobării Comisiei guvernamentale de vize și pașapoarte acele persoane care făceau obiectul acțiunii «Peregrinii». Această comisie era singurul organ îndrituit la acea vreme să aprobe plecarea definitivă din țară a unor cetățeni români” (vezi „Jurnalul Național”, 25 septembrie 2007, articolul semnat de Andrei Bădin, *Cenușa istoriei - Pacea i-a scris prietenului drag*).

³⁰ După arestarea sa generalul Eugen Luchian a declarat la anchetă ca în urma operațiunii „Peregrinii” au fost încasate ca venit net pentru statul român circa șase milioane de dolari depuși la Banca Română de Comerț Exterior.

definitivă, se întocmea un referat în care se menționa suma în valută convenită, și se propunea aprobarea emigrării, referat ce era aprobat de Președintele Consiliului Securității Statului, Ion Stănescu sau de adjuncții acestuia (Grigore Răduică și Constantin Stoica).

După aprobarea acestor referate, membrii Comisiei Guvernamentale de Vize și Pașapoarte erau puși în temă, ca să aprobe plecarea definitivă a persoanelor în cauză.

Sumele în valută erau primite pe bază de chitanță unicat semnată de cel care a predat-o precum și de ofițerul care tratase problema, uneori fiind însoțit și de o altă persoană (ofițer sau sursă internă).

În cadrul acestei acțiuni s-au adus în țară devize străine de ordinul milioanei, precum și un număr apreciabil de autoturisme.

De asemenea, au fost donate statului de către unele persoane ce au emigrat, imobilele proprietate personală, care ulterior au fost făcute case conspirative ale UM 0920.

La 14 decembrie 1973, prin nota-raport nr. PK/001598, s-a ordonat de către Ministerul de Interne închiderea acțiunii „Peregrinii” ca urmare a unor ecouri nefavorabile în presa internațională.

Cu toate acestea unele cadre de conducere de la UM 0920, încălcând ordinul mai sus-menționat, au continuat să pretindă și să primească sume în valută și bunuri, uzând de sursele și mijloacele folosite în acțiunea „Peregrinii”.

Astfel colonelul Sandu Florea, șeful sectorului „LC” din ordinul trădătorului Pacepa Mihai, în anul 1977, a contactat sursa externă „Ulise” (Kohn Karl din RFG) de la care a solicitat și primit suma de 200 000 DMW în schimbul căreia s-a obligat să faciliteze emigrarea unor persoane cerute de „Ulise”.

Înainte de a primi suma menționată, conform indicațiilor lui Pacepa Mihai și cu aprobarea generalului colonel Nicolae Doicaru, colonelul Sandu Florea, a întocmit raportul nr. LC 4000895 din 10 mai 1977, care a fost aprobat de tovarășul ministru Teodor Coman, prezentându-i-se ca o donație dezinteresată față de statul român din partea lui „Ulise” originar din România.

La această acțiune colonelul Sandu Florea a participat împreună cu generalul-maior Luchian Eugen. În mai multe rânduri în anul 1977, aceștia s-au întâlnit cu „Ulise” în țară și străinătate, asigurându-l că vor face tot posibilul, să-i rezolve toate cererile până la lichidarea datoriei.

Din declarațiile celor în cauză rezultă că suma de 200 000 DMW a fost folosită pentru achiziționarea de aparatură medicală de pe piața vestică pentru suplimentarea dotării policlinicii UM 0920. Întrucât această aparatură nu făcea obiectul unei mărfi supusă embargoului trebuia cumpărată pe linia comerțului exterior și nu prin mijloacele ilegale folosite de natură a compromite statul nostru.

De la aceeași sursă în anul 1975-1976, general maior Tănăsescu Ion, cu aprobarea generalului-maior Marcu Gheorghe, a procurat mijloace tehnice speciale în valoare de circa 28 400 DMW obligându-se de asemenea să faciliteze emigrarea unor familii de origine germană. Și la această acțiune a fost antrenat generalul-maior Luchian Eugen pentru a aproba plecarea definitivă în RFG a unor familii din cele convenite cu „Ulise”.

În timpul verificărilor, colonel Sandu Florea, din proprie inițiativă, a raportat conducerii ministerului că în anul 1977, a mai primit de la „Ulise” suma de 15.000 DMW pe care a împărțit-o în mod egal cu generalul-maior Luchian Eugen, ambii cumpărând din străinătate cu banii respectivi, obiecte de uz personal.

De la „Ulise”, generalul-maior Luchian Eugen, în cursul anului 1977, a mai primit drept cadou prin colonelul Sandu Florea o combină muzicală cu difuzoare, un aparat de proiectat filme cu sonor, un radiocasetofon Grunding C 9000 și un sistem de alarmă pentru vila sa din Pucioasa. De la aceeași persoană colonelul Sandu Florea a primit un radiocasetofon Grunding C 9000 și o combină muzicală pe care – după cum declară – a abandonat-o în seara zilei de 16 august în pădurea Băneasa. Obiectele primite de cei doi ofițeri n-au fost raportate conform ordinelor în vigoare.

Colonelul Mazilu Constantin, deși fusese scos din acțiunea „Peregrinii”, cunoscând că lui Fischer Klaus-Werner din Brașov i s-a aprobat emigrarea, i-a pretins suma de 75 000 lei, pentru a-i „rezolva favorabil” cererea de plecare definitivă în R.F.G. Pentru aceste fapte cel în cauză a fost trecut în rezervă.

S-a mai stabilit că maior Cartiș Gheorghe a lucrat în anul 1970, în acțiunea „Peregrinii” pe numitul Pascariu Benu. În același an, după ce lui Pascariu Benu i s-a acordat viza de plecare definitivă, a cumpărat de la acesta, cu aprobarea generalului-maior Luchian Eugen, o mașină marca „Renault Gordini” cu suma de 25 000 lei, pe care a vândut-o în 1974, cu suma de 35 000 lei.

Menționăm că Pascariu Benu este nepotul sursei externe „Croitoru” (Boiangiu Iuda din SUA), cu care maiorul Cartiș Gheorghe s-a întâlnit în cadrul acțiunii „Peregrinii”.

La 12 decembrie 1974, maiorul Cartiș Gheorghe, a cumpărat de la Calmuc Paraschiv, șef serviciu la Întreprinderea de comerț exterior Terra, o altă mașină marca „Datsun 1600 deluxe” plătind pentru aceasta suma de 65 000 lei, iar actul de vânzare-cumpărare l-a încheiat numai pentru suma de 45 000 lei.

Menționăm că maior Cartiș Gheorghe nu recunoaște că a plătit pentru această mașină suma de 65 000 lei, deși din verificări s-a stabilit cu certitudine acest fapt.

De la sursa internă „Nina” (Nicolescu Lucia) folosită în acțiunea „Peregrinii”, maiorul Cartiș Gheorghe a primit un casetofon Philips pe care l-a ținut l-a serviciu fără să-l fi predat conform normativelor în vigoare.

Tot maiorul Cartiș Gheorghe în anul 1971 s-a mutat în locuința numitului Rădulescu Șerban, fost director la Întreprinderea „Zarea” București, de la care a primit mobilier, pentru care pretinde că a plătit suma de 2 000 lei.

În anul 1973, lui Rădulescu Șerban i s-a aprobat plecarea definitivă în SUA. Înainte de plecare, Rădulescu Șerban a fost recrutat ca informator de maiorul Cartiș Gheorghe, pe care îl are în legătură și în prezent.

În luna aprilie 1977, fiica lui Rădulescu Șerban care se stabilise în SUA, a venit în țară, ocazie cu care a predat din partea tatălui său maiorului Cartiș Gheorghe, obiecte de îmbrăcăminte pentru familia sa.

Despre primirea acestor obiecte, maiorul Cartiș Gheorghe la 24.04.1977 a întocmit raport, în care menționează că i-a atras atenția persoanei în cauză, ca pe viitor să nu-i aducă obiecte și să transmită aceasta și tatălui său. I-a atras atenția în mod formal pentru că în luna iunie 1977, venind în țară Rădulescu Șerban a adus din nou maiorului

Cartiș Gheorghe, obiecte de îmbrăcăminte și un ceas de mână. Și de această dată în raportul din 27 iunie 1977, maiorul Cartiș Gheorghe menționează că a atras atenția numitului Rădulescu Șerban să nu-i mai aducă obiecte pe viitor.

Cu toate acestea, în luna decembrie 1977, numitul Rădulescu Șerban a venit din nou în țară, făcându-i cadou maiorului Cartiș Gheorghe mai multe obiecte, printre care un aparat radiocasetofon marca Sony și un cupon de stofă pentru costum, despre care ofițerul a raportat în scris.

Rapoartele întocmite de maiorul Cartiș Gheorghe au fost aprobate de fostul general-maior Luchian Eugen, care a dispus prin rezoluție ca obiectele primite să fie păstrate de ofițer.

Aceste obiecte au fost folosite de ofițer și familia sa, iar ceasul pretinde că l-a restituit numitului Rădulescu Șerban cu ocazia venirii sale în țară în luna decembrie 1977, motivând că n-a știut să-l pună în funcțiune.

Față de cele de mai sus **propunem:**

- Colonelul Sandu Florea să fie trecut în rezervă, în baza art. 26 din Statutul corpului ofițerilor care prevede trecerea în rezervă cu gradul de soldat, deoarece a încălcat ordinele și regulile muncii de securitate, săvârșind fapte incompatibile cu calitatea de ofițer. Avându-se în vedere sensibilitatea cazului, că din proprie inițiativă a denunțat fapta sa și a generalului-maior Luchian Eugen și că este grav bolnav s-a apreciat că nu este cazul să fie trimis în justiție. Ofițerul s-a obligat să facă venit la stat contravaloarea a 7 500 DMW, a combinei muzicale și predarea celorlalte obiecte primite de la Kohn Karl.

- Maiorul Cartiș Gheorghe să fie trecut în rezervă, în baza art. 26 din Statutul corpului ofițerilor, care prevede trecerea în rezervă cu gradul de soldat, deoarece a încălcat regulile de muncă, folosind în interes personal posibilitățile oferite de funcția sa în cadrul acțiunii „Peregrinii”, pentru realizarea unor interese personale, în scop de căpătuială.

- Cele două casetofoane primite de către maiorul Cartiș Gheorghe precum și cuponul de stofă nefolosit să fie predate la compartimentul protocol al unității conform normelor în vigoare.

- În ce privește pe fostul colonel Mazilu Constantin scos în rezervă, în baza Ordinului ministrului de Interne nr. 11/01198 din 3.III.1976 cu păstrarea gradului, apreciem că măsura luată este neechitabilă, ținând cont de fapta gravă săvârșită, care întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni. Pentru justa dozare a răspunderii, Direcția cadre și învățământ să analizeze posibilitatea aplicării și acestui ofițer a prevederilor art. 26 din Statutul corpului ofițerilor care prevede trecerea în rezervă cu gradul de soldat.

- Fostul general-maior Luchian Eugen a fost judecat și condamnat la 8 ani de închisoare de către Tribunalul Suprem – Secția Militară.

Șeful Direcției
Colonel Gh. Vasile

A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 3447, vol. 39, ff. 213-215.

Florian BANU

ÎNFIINȚAREA DEPARTAMENTULUI DE INFORMAȚII EXTERNE - DE LA MEMORIALISTICĂ LA DOCUMENT

THE FOUNDATION OF THE DEPARTMENT OF EXTERNAL INFORMATION
- FROM MEMOIRS TO DOCUMENT -

The present paper outlines the foundation of the External Information Department in the Ministry of the Interior. Comparative analysis aims to highlight the testimony of the defector General Ioan Mihai Pacepa as well as the text of Decree no. 363/23 June 1973 enforced by the State Council of the Socialist Republic of Romania.

Etichete: spionaj, Departamentul de Informații Externe, Securitatea, dosare secrete

Keywords: Intelligence, Department of External Information, Securitate, secret files

Încă în urmă cu un sfert de veac, australianul Phillip Knightley atrăgea atenția asupra faptului că, în cazul literaturii memorialistice produsă de oamenii serviciilor secrete, „toate poveștile spionilor trebuie tratate cu un scepticism maxim. Chiar și varianta «acum pot să vă spun», în care spionii care au păstrat tăcerea timp de 40 de ani dezvăluie în sfârșit marile triumfuri ale agențiilor lor, se dovedesc a fi, la o atentă examinare, în cel mai bun caz, exagerări și, în cel mai rău, mituri și legende”¹.

Dacă acest lucru este valabil în cazul memoriilor referitoare la succesele unor servicii de informații² și ale unor agenți, cu cât mai mult trebuie luat în seamă un astfel de avertisment când avem de-a face cu lucrări memorialistice cu vădită tentă propagandistică?

Când spunem aceasta avem în vedere, în cazul de față, lucrările fostului general de securitate Ion Mihai Pacepa, în special cea intitulată *Orizonturi Roșii*³. Deși lucrarea făcea parte în mod evident din ampla ofensivă propagandistică declanșată în

---

¹ Phillip Knightley, *The Second Oldest Profession. The Spy as Bureaucrat, Patriot, Fantasist and Whore*, London, André Deutsch, 1986, p. 7.

² Referitor la acest aspect, un cercetător al evoluției C.I.A. remarcă faptul că, în anii '50, „abilitatea de a prezenta eșecurile ca pe niște succese devenise o tradiție în cadrul C.I.A.” – Tim Weiner, *C.I.A. – o istorie secretă*, București, Editura Litera Internațional, 2009, p. 53.

³ Ion Mihai Pacepa, *Red horizons: The True Story of Nicolae & Elena Ceausescu's Crimes, Lifestyle and Corruption*, Washington D.C., Regnery Gateway, 1987. Conținutul lucrării a devenit cunoscut publicului român prin intermediul postului de radio „Europa Liberă”, care a difuzat-o în foileton, iar la scurt timp după lichidarea lui Nicolae Ceaușescu a început să fie publicată în serial de ziarul „Adevărul”, primul episod fiind cel din numărul din 28 decembrie 1989. Ca volum de sine stătător, lucrarea a fost publicată de Editura Venus în anul 1992, cu titlul *Orizonturi Roșii. Amintirile unui general de securitate*.

Occident împotriva regimului comunist de la București⁴, informațiile furnizate de Pacea în cadrul acesteia au fost înscrise de o bună parte a istoriografiei românești de după 1990 în rândul izvoarelor istorice peremptorii. Deși limitele volumului, din punct de vedere al veridicității informațiilor, au fost sesizate de către analiștii obiectivi și bine informați asupra României la scurtă vreme de la apariție⁵, scrierile și interviurile lui Pacea au continuat până astăzi să fie socotite adevărate „îndreptare” de către mulți dintre istoricii preocupați de studierea perioadei comuniste.

Dacă în perioada imediat următoare evenimentelor din decembrie 1989, când accesul la arhivele comunismului era cvasi-imposibil, recursul facil la acest gen de lucrări poate fi, oarecum înțeles, faptul că după mai bine de 20 de ani relatările fostului general continuă să fie preluate *ad litteram* într-o serie de lucrări⁶, este mai greu de înțeles.

În paginile de față ne-am propus tocmai o prezentare „în oglindă” (memorie *versus* document) a unuia din momentele importante din istoria serviciilor de spionaj ale României în perioada regimului comunist: înființarea Departamentului de Informații Externe.

Încă de la început, trebuie subliniat că în numeroase lucrări poate fi remarcată o confuzie terminologică, activitățile de spionaj desfășurate de către Securitate fiind,

---

⁴ Pentru detalii, vezi Ioan Scurtu, *Revoluția română din decembrie 1989 în context internațional*, București, Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, 2009, pp. 71-72. Pentru o imagine generală asupra modului în care *mass media* occidentale, presupuse a fi obiective în relatările lor, au fost utilizate ca mijloace ale propagandei în conflictele militare și ideologice ale secolului al XX-lea, vezi Noam Chomsky, *Media control. The Spectacular Achievements of Propaganda*, New York, Seven Stories Press, 1997.

⁵ Persoanele lucide identificaseră încă din 1987 limitele poveștilor vehiculate de Pacea. În acest sens, Vlad Georgescu avea serioase rețineri în privința valorii recent publicatei cărți a generalului dezertor: „Senzația pe care o va produce cartea va fi efemeră și se va stinge repede, deoarece autorul și-a pierdut credibilitatea. A făcut unele declarații și aprecieri neveridice, care, ulterior, s-au dovedit neexacte” – *apud* Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955-1980*, București, Editura Evenimentul Românesc, 1997, p. 255.

⁶ Printre exemplele de preluare necritică a diverselor informații vehiculate de I.M. Pacea poate fi amintit interviul luat acestuia de către Lucia Hossu Longin în 25-27 februarie 2009 și publicat în revista „22”, 16 iunie 2009. Forma publicată în „22” nu făcea decât să anunțe apariția volumului realizat de Lucia Hossu Longin, *Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa*, publicat în vara anului 2009 de editura Humanitas. Pentru valoarea de adevăr a celor relatate în respectivul volum, vezi Liviu Tofan, *Generalul I.M. Pacepa – flagrant de fals în declarații*, în „22”, 28 iulie 2009 și Ioan Scurtu, *Un falsificator al istoriei: Ion Mihai Pacepa*, în „Istorie și civilizație”, anul I, nr. 2, noiembrie 2009, pp. 4-10. În privința minciunilor sfruntate promovate nonșalant de către Pacea, vezi și prof. univ. dr. Ioan Scurtu, *Împotriva falsificării istoriei*, disponibil în 11 septembrie 2011 la adresa <http://www.art-emis.ro/analize/595-impotriva-falsificarii-istoriei.html> Mult mai tranșant, fostul ministru de externe Ștefan Andrei, care cunoaște bine multe din aspectele prezentate de către Pacea în lucrările sale, aprecia că „La Pacepa sunt minciuni una după alta. Dacă aș avea timp, aș lua pagină cu pagină să arăt cum minte”, pentru ca ulterior să revină cu o nouă apreciere: „Pacea spune numai prostii, tâmpenii și minciuni” – *Stăpânul secretelor lui Ceaușescu. I se pune Machiavelli. Ștefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea*, ediție îngrijită de Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țin, București, Adevărul Holding, 2011, p. 253 și p. 297.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

adesea, atribuite unei structuri denumită generic „D.I.E.”, ignorându-se evoluția acesteia în timp⁷.

Fără a dori să refacem aici întreg procesul evolutiv al spionajului românesc din perioada de început a regimului comunist⁸, ne vedem nevoiți să facem totuși câteva precizări.

Astfel, în perioada august 1948 - aprilie 1951, spionajul a continuat să fie apanajul Serviciului Special de Informații (S.S.I.). Odată cu desființarea S.S.I.-ului, prin Decretul nr. 50 din 30 martie 1951, activitățile de culegere de informații din străinătate cad în sarcina nou-înființatei Direcții „A” – Informații Externe din cadrul Direcției Generale a Securității Statului (D.G.S.S.). Direcția „A” s-a păstrat ca atare și pe parcursul scurtului experiment organizatoric desfășurat în perioada septembrie 1952 – septembrie 1953, când a funcționat Ministerul Securității Statului (M.S.S.). În urma deciziei luate în Biroul Politic al C.C. al P.M.R., M.S.S. a fuzionat la 7 septembrie 1953 cu Ministerul Afacerilor Interne (M.A.I.), iar Direcția „A” a fost redenumită Direcția I Informații Externe (D.I.E.). Sub acest acronim a funcționat spionajul românesc până în 30 mai 1963, când, în urma unei noi reorganizări, unitatea devine Direcția Generală de Informații (D.G.I.)⁹ având indicativul U.M. 0123.

Această formulă nu a fost alterată de reorganizările prin care a trecut Securitatea în anii 1967-1968, respectiv înființarea Consiliului Securității Statului, ca

---

⁷ Chiar și Cristian Troncotă, un istoric cu ample preocupări și cunoștințe în domeniul serviciilor secrete, folosește acronimul D.I.E. inclusiv pentru anul 1951 – vezi Cristian Troncotă, *Istoria securității regimului comunist din România*, vol. I, 1948-1964, București, I.N.S.T., 2003, pp. 28-31; nu lipsesc nici unele informații care sporesc și mai mult confuzia celui interesat de reconstituirea istoriei acestei structuri de spionaj. Astfel, Marius Oprea nu ezită să susțină că, în urma Decretului 221 din 30 august 1948, „informațiile externe și activitatea de contraspionaj se desfășurau prin Direcțiile I-a și a IV-a, în cadrul unor structuri specializate și subordonate, ca și prin Serviciul Special de Informații (S.S.I.-ul), puse în subordinea Consiliului de Miniștri” – Marius Oprea, *Basionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, Iași, Editura Polirom, 2008, p. 56. Or, potrivit primei organigrame a D.G.S.P., din septembrie 1948, Direcția I Informativă, alcătuită dintr-un secretariat și patru servicii, se ocupa de culegerea de informații interne, iar Direcția a IV-a Operativă, formată dintr-un secretariat și trei servicii, se ocupa de filaj, arestări și investigații.

⁸ Asupra acestor aspecte ne-am exprimat opiniile de-a lungul timpului într-o serie de studii și articole: Florian Banu, *Direcția I-a Informații Externe (D.I.E.). Atribuții și organizare (1951-1956)*, în volumul C.N.S.A.S., *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, coord. conf. univ. dr. Gheorghe Onișoru, București, 2001, pp. 41-51; idem, *D.I.E. și identificarea postului de radio „România Viitoare”*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 5(93)/2004, („Buletin CNSAS”, nr. 7), pp. 58-61; idem, *Direcția de Informații Externe și emigrația românească*, în „Magazin Istoric”, nr. 2/2005, pp. 17-20; nr. 3/2005, pp. 76-79; idem, *Activitatea Direcției de Informații Externe a Securității - între atribuțiile oficiale și acțiunile reale (1951-1989)*, în „Cetatea Bihariei”, seria a II-a, 2005, nr. 1 (3), pp. 99-111.

⁹ Unii istorici plasează în anul 1963 înființarea Direcției Generale de Informații Externe (D.G.I.E.) – cf. Dennis Deletant, *Ceașescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*, București, Editura Humanitas, 1998, p. 82. De fapt, în perioada 1963-1967 a fost folosită denumirea „Direcția Generală de Informații”, deși obiectul exclusiv de activitate al acestei structuri îl reprezentau, într-adevăr, informațiile externe.

departament independent în cadrul M.A.I. (21 iulie 1967), și apoi transformarea acestuia în organ central al administrației de stat (3 aprilie 1968), independent de Ministerul Afacerilor Interne¹⁰. Denumirea direcției a fost pusă în acord cu activitatea sa, devenind „Direcția Generală de Informații Externe” (D.G.I.E.), dar structura unității. nu a fost modificată, continuând să cuprindă trei direcții: Direcția a V-a, care se ocupa de obținerea informațiilor tehnico-științifice, Direcția a VI-a, care avea ca obiectiv crearea de rezidențe ilegale în exterior, și Direcția a VII-a, care se ocupa cu „munca de pătrundere în serviciile de spionaj și contraspionaj străine, apărarea contrainformativă a reprezentanțelor statului nostru și cu lupta împotriva emigrației române reacționare”¹¹.

Schimbări semnificative vor interveni abia în urma fuzionării Consiliului Securității Statului cu M.A.I. și înființării Ministerului de Interne (Decretul nr. 130 din 19 aprilie 1972)¹², reorganizare de amploare survenită după ce Nicolae Ceaușescu devenise conștient de coagularea unor nuclee pro-sovietice¹³, în măsură să-i pericliteze poziția¹⁴.

Art. 18, alin. 2 din Decretul nr. 130/1972, privind înființarea, organizarea și funcționarea Ministerului de Interne, preciza următoarele: „Ministerul de Interne are în

---

¹⁰ Acest lucru este atestat de documente, în ciuda unor afirmații ale unor memorialiști, precum fostul președinte al C.S.S., Ion Stănescu, care susține că Direcția Generală de Informații Externe a fost transformată în aprilie 1968 în Departamentul de Informații Externe – Ion Stănescu, *Mărturisiri din anii unor entuziaști angajați și a unor înalte răspunderi*, [București], Biblioteca Socialistă, Editura Paco, [2009], p. 31.

¹¹ C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri – Cadre. Obiective și metode*, vol. II (1967-1989), coord. Florica Dobre, editori Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 14-15.

¹² Textul decretului în *ibidem*, pp. 166-175.

¹³ Cel mai semnificativ eveniment a fost arestarea în anul 1971 a generalului Ioan Șerb, fost comandant al Armatei a 2-a București, dovedit a fi fost racolat de către spionajul militar sovietic (G.R.U.). Informații de aceeași natură erau deținute și despre generalii Arhip Floca, adjunct al ministrului Apărării Naționale, și Vasile Petruț, fost comandant al trupelor de grăniceri – cf. Cristian Troncotă, *Duplicitarii. O istorie a Serviciilor de Informații și Securitate ale regimului comunist din România. 1965-1989*, București, Editura Elion, 2003, pp. 140-141; vezi și prezentarea cazului Șerb făcută de Ion Stănescu în *op. cit.*, pp. 70-76.

¹⁴ Serviciile de informații vest-germane evaluau în vara anului 1974 această unificare în următorii termeni: „Ca ultim pas pe drumul puterii sale, Nicolae Ceaușescu a inclus, la 19 aprilie 1972, Consiliul Securității Statului – pe atunci cel mai important organ de securitate și informații al țării – în cadrul Ministerului de Interne, astfel că întregul aparat de securitate și de informații al statului se află acum centralizat. Noile structuri organizatorice facilitează, pe de o parte, o coordonare mai temeinică și o colaborare mai eficientă în domeniul operativ, iar pe de altă parte, printr-un mecanism de control și compensare, împiedică dezvoltarea unuia, în importanță, pe seama activității celuilalt. O asemenea rezolvare oferă lui Ceaușescu, totodată, ținerea țării sub un control mai temeinic și împiedicarea unor anumite persoane de a ocupa o poziție de unde ar putea periclita rolul conducător al partidului și al șefului statului. Drept rezultat al acestei reorganizări, Ceaușescu a obținut trecerea în rezervă a unui important număr de oameni în vârstă și înlocuirea lor cu oameni noi, mai bine pregătiți, cu o poziție loială necondiționată față de regim” - Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955-1980*, București, Editura Evenimentul Românesc, 1997, p. 386. Pentru amenințările externe la adresa lui Nicolae Ceaușescu, vezi Larry L. Watts, *Ferește-mă, Doamne, de prieteni... Războiul clandestin al Blocului Sovietic cu România*, traducere Camelia Diaconescu, București, Editura Rao, 2011, pp. 521-545.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

structura organizatorică a aparatului său central un departament, un inspectorat general, comandamente de armă, direcții generale, direcții și servicii independente”.

Respectivul departament era, de fapt, fosta Direcție Generală de Informații Externe (D.G.I.E.), numai că între adoptarea Decretului nr. 130/1972 și elaborarea unui act normativ care să reglementeze organizarea și funcționarea Departamentului de Informații Externe (abreviat tot D.I.E., sporind astfel confuzia cercetătorilor perioadei) a trecut mai bine de un an¹⁵.

Conform relatărilor lui Pacea¹⁶, la originea acestui decret a stat preocuparea sa și a generalului Nicolae Doicaru¹⁷ de a-și pune activitatea într-un cadru legal:

„Majoritatea activităților D.I.E. erau, de asemenea, în flagrantă contradicție cu Constituția. (...) Ambii eram în relații apropiate cu Gheorghe Oprea¹⁸, vicepremier¹⁹ și

¹⁵ Cristian Troncotă apreciază că noua orientare în activitatea de spionaj „s-a accentuat cu deosebire după 1972, an ce coincide cu ridicarea instituției de la rangul de direcție generală la cel de Departament, iar șeful acestuia fiind automat promovat și în funcția de prim-adjunct al ministrului de Interne” – Cristian Troncotă, *op. cit.*, pp. 93-94.

¹⁶ Ion Mihai Pacea, *Cartea Neagră a Securității*, vol. III *L-am trădat pe Ceaușescu*, București, Biblioteca Ziua, Editura Omega SRL, 1999, p. 68-81; Pentru o altă versiune a relatării, cu unele detalii semnificative, vezi „Ziua”, nr. 3.891, miercuri, 28 martie 2007, *apud* Ion Mihai Pacea în *dosarele Securității. 1978-1980*, studiu introductiv, selecția documentelor și indice de nume de Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2009, pp. 19-21.

¹⁷ **Doicaru Nicolae** (n. 21 apr. 1922, sat Dălhăuți, com. Cârligele, jud. Vrancea, d. 27 febr. 1991), Studii: Gimnaziul industrial din Focșani (1937-1941); Curs de șase luni de radiotelegrafist P.T.T.R. la București (1941); Școala de subofițeri de transmisiuni (1942-mart. 1944). Profesia de bază: radiotelegrafist. În ian. 1945 s-a înscris în P.C.R., iar în scurt timp a fost numit comisar pe linie de poliție și siguranță și șef al Biroului Secretariat la Inspectoratul Regional de Poliție Constanța (1 iul. 1945-30 aug. 1948). La înființarea Securității a primit gradul de căpitan și funcția de gestionar și șef al Serviciului Secretariat la D.R.S.P. Constanța (30 aug. 1948-23 aug. 1949). „Pentru munca depusă”, a fost avansat la gradul de maior la excepțional și numit director al D.R.S. Constanța (23 aug. 1949-iun. 1955). În iun. 1955 a fost numit locțiitor al șefului Direcției I Informații Externe. La 18 dec. 1959 a fost promovat șef al Direcției I Informații Externe, transformată apoi în Direcția Generală de Informații Externe (21 iul. 1967-6 mart. 1972). Prim adjunct al ministrului de Interne și șef al Departamentului de Informații Externe (30 apr. 1972-7 mart. 1978). A fost trecut în rezervă la 20 oct. 1978, cu gradul de general-colonel - C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri – Cadre. Obiective și metode*, vol. II (1967-1989), coord. Florica Dobre, editori Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 758-759.

¹⁸ **Oprea Gheorghe** (n. 15 apr. 1927, Băicoi, jud. Prahova; d. 1998). Membru supleant al C.C. al P.C.R. (24 iul. 1965-21 iul. 1972); membru al C.C. al P.C.R. (21 iul. 1972-22 dec. 1989); membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. (28 nov. 1974-22 dec. 1989). *Studii*: Liceul industrial din Ploiești (1938-1942); Facultatea de Mecanică (din 1949). *Profesia de bază*: inginer mecanic.); membru de partid din 1946; membru al biroului organizației de bază pe facultate; instructor al Secției industrie grea a C.C. al P.M.R.; controlor la Secția M.F.A. (din 1951); director general al Direcției generale de produse metalice și bunuri de consum, șef al Corpului de control al ministrului și director general al Direcției generale de mecanică fină din cadrul Ministerului Industriei Grele (1957-1961); director general adjunct al Direcției generale autocamioane, tractoare și mecanică fină din Ministerul Metalurgiei și Construcțiilor de Mașini (1961-1962); adjunct al ministrului Industriei Construcțiilor de Mașini (1962-3 mart. 1970); membru al

consilier al lui Ceaușescu, și am hotărât să-l folosim pentru a-l convinge pe Ceaușescu să semneze un decret nepublicabil destinat să legalizeze toate activitățile D.I.E. aflate până acum în conflict cu Constituția”.

Evident, potrivit lui Pacea, Ceaușescu era împotriva unei astfel de „legalizări”, de vreme ce trebuia dusă o vastă muncă de persuasiune pentru a-l aduce pe „calea cea bună”:

„Oprea a fost de acord să ne ajute, dar ne-a sugerat să nu atacăm problema constituționalității frontal, deoarece s-ar putea ca Ceaușescu să nu accepte ideea de a semna un decret care să contravină Constituției. În schimb, Oprea s-a oferit să-l convingă pe Ceaușescu să semneze un decret prin care să se «secretizeze» și mai mult activitatea D.I.E., secretizare propăvăduită acum de Ceaușescu în fiecare zi”²⁰.

Pentru redactarea „cu schepsis” a decretului, ar fi fost mobilizată toată „elita” D.I.E.: Doicaru, Pacea însuși, generalul Nicolae Ceaușescu, fratele secretarului general al partidului și șef al Direcției Cadre a D.I.E., generalul Mihai Caraman²¹, șeful Brigăzii

---

Comitetului pentru Premiul de Stat al R.S.R. (de la 1 iun.1966); director general al Direcției generale de mașini și produse de serie din Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini (din 6 oct.1969); consilier al C.C. al P.C.R. (din 24 febr.1970); vicepreședinte al Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale (din 8 mai 1973); vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (30 mart.1974-18 mart.1975); vice-prim-ministru al Guvernului (18 mart.1975-7 mart.1978); prim-viceprim-ministru al Guvernului (25 apr.1978-22 dec.1989); președinte al Consiliului de coordonare a dezvoltării bazei energetice și funcționării sistemului energetic național (25 apr.1978-17 ian.1983); președinte al Consiliului de coordonare a proliferării, specializării și cooperării în industria construcțiilor de mașini și în industria metalurgică (din 9 apr.1979); președintele Consiliului de coordonare a activității din ramurile chimiei, petrochimiei și industriei ușoare (1987); președintele Consiliului de coordonare a activității din transporturi și telecomunicații (în 1987) - C.N.S.A.S., *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar*, coord. Florica Dobre, autori: Liviu Marius Bejenaru, Clara Cosmineanu-Mareș, Monica Grigore, Alina Ilinca, Oana Ionel, Nicoleta Ionescu-Gură, Elisabeta Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, studiu introductiv: Nicoleta Ionescu-Gură, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 442 (în continuare, se va cita *Membrii...*)

¹⁹ Nu ocupa încă această funcție, vezi nota anterioară.

²⁰ Ion Mihai Pacea, *Cartea Neagră a Securității*, vol. III *L-am trădat pe Ceaușescu*, București, Biblioteca Ziua, Editura Omega SRL, 1999, p. 70.

²¹ **Caraman Mihai** (n. 11. nov. 1928), după absolvirea liceului, s-a a urmat cursurile Școlii de ofițeri politici M.A.I. din București, iar după absolvire a lucrat ca ofițer operativ în mai multe unități de grăniceri (mart. 1950 – mai 1955). Încadrat în Direcția de Informații Externe imediat după încheierea studiilor universitare, a fost trimis în decembrie 1958 la Agenția Economică a României din Paris, cu funcția de consilier și locțiitor al șefului agenției. Începând din anul 1960 și-a constituit o rețea prin intermediul căreia obținea informații din cadrul ministerelor de Externe, al Apărării și de Finanțe, dar și din cadrul structurilor N.A.T.O. cu sediul la Paris. Documentele, de o importanță deosebită, au fost livrate inclusiv Uniunii Sovietice, activitatea lui Caraman fiind apreciată elogios. În 1969 „rețeaua Caraman” e deconspirată în urma dezertării unui alt ofițer român, Ion Iacobescu. Expulzat din Franța, Caraman a continuat să lucreze în cadrul Securității până în anul 1979, când a fost trecut în rezervă. În martie 1990 a fost reactivat și numit în fruntea nou-creatului Serviciu de Informații Externe, funcție pe care a deținut-o până în 9 aprilie 1992, când a fost trecut în rezervă cu gradul de general-colonel – C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri – Cadre. Obiective și metode*, vol. II (1967-1989), coord. Florica Dobre, editori

N (Contrainformații externe), generalul Vasile Goga, șeful Brigăzii LM, precum și generalii Gheorghe Marcu²², Gheorghe Toader²³, Teodor Sârbu, Gheorghe Bolânu²⁴, Gheorghe Manea²⁵.

În ziua de 23 iunie 1973 Nicolae Ceaușescu a semnat Decretul Consiliului de Stat al R.S.R. nr. 363, privind organizarea și funcționarea Departamentului de Informații Externe (indicativ U.M. 0920). Dat fiind caracterul său strict secret de importanță

Elis Neagoe-Pleșa, Liviu Pleșa, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 754-755 și Alexandru Popescu, *Dicționarul universal al spionilor*, București, Editura Meronia, 2010, p. 38-39.

²² **Marcu Gheorghe** (n. 23 apr. 1931, București), **studii**: Școala de ofițeri M.A.I. (iun.-dec.1950); Școala de cadre din U.R.S.S. (6 luni); A.S.E. Facultatea de Comerț Exterior; doctorat în științe economice; cursul de limba engleză al D.I.E., **grade militare**: sublocotenent –31.12.1950; locotenent –01.01.1953; locotenent-major – 30.12.1955; căpitan –30.12.1958; maior –01.05.1963; locotenent-colonel – 23.08.1964; colonel-23.08.1967; general-maior – 27.12.1972; **activitate și funcții**: șef birou în cadrul Direcției I-a (de la 1 dec.1953); în perioada 1954-1960 a fost la post în exterior, sub acoperirea de funcționar al M.C.E. în Egipt (mai 1954-aug.1955), Israel (1956-iul.1957) și Anglia (aug.1957-nov.1960); loțiitor șef serviciu (1 dec.1960) și șef al Serviciului I (1 sept.1961) din Direcția I-a (Informații Externe); loțiitor șef direcție (1 febr.1962); șef direcție operativă (1 sept.1968); șef divizie (1 oct.1969) și director general adjunct al Institutului pentru studierea conjuncturii economice internaționale (înființat prin H.C.M. nr. 2.839 din 26 decembrie 1968, ca organ al Consiliului de Miniștri – în realitate instituție de acoperire a D.G.I.E.); adjunct al șefului D.I.E. și șef al Diviziei a II-a (1 apr.1972). La data de 1 oct. 1978 a fost eliberat din funcția de șef divizie și numit în funcția de comandant al Școlii militare pentru perfecționarea ofițerilor de miliție. A fost trecut în rezervă la 31 oct. 1987 de la Inspectoratul General al Miliției - C.N.S.A.S., *Acțiunea „Recuperarea”. Securitatea și emigrarea germanilor din România (1962-1989)*, editori Florica Dobre, Florian Banu, Luminița Banu, Laura Stancu, București, Editura Enciclopedică, 2011, p. 868.

²³ La vremea respectivă era doar colonel.

²⁴ **Bolânu Gheorghe** (15 aug. 1926, com. Drajna, jud. Prahova), **studii**: Școala profesională de ucenici; Școala de conducători auto din Ploiești (1945); Școala militară de ofițeri politici Breaza (iul.-dec.1949); Cursul special de contrainformații (1950); Cursul de specializare securitate în U.R.S.S. (febr.1955-febr.1956); Academia de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu” (abs. 1969); **grade militare**: locotenent-30.12.1949; locotenent-major - 25.07.1952; căpitan-01.09.1953; maior-01.09.1957; colonel-23.08.1966; general-maior - 06.05.1971; **activitate și funcții**: între 1940-1948 a lucrat ca băiat de prăvălie, muncitor ziler sau în gospodăria părinților; încorporat pentru îndeplinirea stagiului militar (nov.1948); șef birou (mart.1950), șef secție (febr.1956), loțiitor șef serviciu (aug.1961) și loțiitor șef direcție (oct.1963) la Direcția de Contrainformații Militare; mutat (1 febr.1964) la U.M.0123/I –Direcția Generală de Informații Externe și numit în funcția de loțiitor șef al unei unități; promovat șef direcție operativă (15 febr.1968), apoi șef divizie (1 oct.1969); adjunct al șefului Departamentului de Informații Externe și șef al Diviziei a III-a (1 apr.1972-aug.1978). A coordonat operațiunea „Peregrinii”, derulată în cadrul D.I.E. în anii 1970-1973, pentru a se aduce în țară fonduri în valută și bunuri mobile, de la rudele unor persoane care solicitau să plece definitiv din România, cu precădere evrei și germani. Clasă inapt serviciului militar (12 aug.1978). A fost trecut în rezervă prin Decretul nr. 242/18 sept.1978 – *ibidem*, p. 861.

²⁵ „Fiecare și-a adus contribuția la redactarea decretului și fiecare a izbucnit în aplauze când Doicaru le-a arătat semnătura lui Ceaușescu pe ultima lui pagină” – Ion Mihai Pacepa, *Cartea Neagră a Securității*, vol. III *L-am trădat pe Ceaușescu*, București, Biblioteca Ziua, Editura Omega SRL, 1999, p. 78.

deosebită, decretul nu a fost publicat în „Buletinul Oficial”, la momentul semnării sale, fiind difuzat doar structurii de specialitate din cadrul Ministerului de Interne²⁶. Textul decretului păstrându-se în arhive, avem posibilitatea, din nou, să contrapunem documentul istoric cu relatările memorialistice, exercițiu extrem de util oricărui istoric preocupat de studierea regimului comunist și nu numai.

Mai întâi, vom reproduce un fragment din varianta lui Ion Mihai Pacepa, publicată în anul 2007, cu privire la momentul în care Nicolae Ceaușescu a semnat actul normativ care legaliza activitatea D.I.E.:

„Decretul 73 [363] a fost semnat de Ceaușescu la 23 iunie 1973. Îmi aduc aminte de acea zi ca și cum ar fi fost ieri. Ceasul de pe biroul meu arăta câteva minute după ora 9 când a sunat telefonul scurt. «Tovarășul vă invită la dânsul împreună cu tov. Doicaru!». Era vocea melodioasă a lui Costică Manea, șeful de cabinet al lui Ceaușescu. «Aici e senin și soare», a adăugat el conspiratorial [conspirativ], informându-mă astfel că Ceaușescu era bine dispus. Doicaru mă aștepta la capul scării. «E totul așa cum am discutat?», ne-a întrebat Ceaușescu. «Cuvânt cu cuvânt», a răspuns Doicaru, îngroșându-și vocea de bariton. «Ați pus aici tot ce vă trebuie ca DIE să devină legal?», a întrebat din nou Ceaușescu, continuând să răfoiască decretul. «Tot, tovarășe Comandant Suprem» am confirmat. «Inclusiv dreptul de a confecționa identități și acte fictive?».

«Inclusiv, tovarășe Comandant Suprem». Ceaușescu a pus pe birou decretul deschis la ultima pagină și l-a bătut de câteva ori cu palma ca să-l țină deschis: «Cine are copie după el?».

«Copie?», a întrebat Doicaru stupefiat. «Nici Dumnezeu n-o să vadă decretul asta, tovarășe Comandant Suprem!».

Un minut mai târziu Ceaușescu a semnat decretul cu Mont Blancul lui gros cât un cârnat, după care l-a sunat pe Manea. «Dă-mi un număr de decret», i-a cerut Ceaușescu. «Și scrie doar DIE în registru».

---

²⁶ Această manieră de lucru nu constituie defel un lucru excepțional, în materie de legislație referitoare la serviciile secrete. Chiar și în cazul statelor democratice, transparența legislativă este drastic limitată când subiectul este reprezentat de serviciile de informații. Un exemplu edificator este reprezentat de înființarea C.I.A., prin legea aprobată de Congresul american la 27 mai 1949: „În primele zile ale lunii februarie, directorul Serviciilor de Informații a avut o întrevvedere privată cu Carl Vinson, un democrat din Georgia și președinte al Comitetului Serviciilor de Apărare al Camerei Reprezentanților. Hillenkoetter a avertizat: Congresul trebuia să emită o lege prin care să recunoască C.I.A. și să îi acorde cât mai repede un buget. Agenția era băgată până peste cap în operațiuni și avea nevoie de susținere legală. După ce și-a împărtășit îngrijorările câtorva membri ai Senatului și Camerei Reprezentanților, Hillenkoetter a depus Legea C.I.A. din 1949 pentru dezbateri. Documentul a fost analizat cu ușile închise timp de o jumătate de oră.

«Va trebui pur și simplu să le spunem membrilor Camerei că trebuie să aibă încredere în judecata noastră și că nu putem răspunde unui număr mare de întrebări care ni se vor adresa», le-a spus Vinson colegilor săi. Dewey Short din Missouri, reprezentantul republican cu funcția cea mai înaltă în Comitetul Serviciilor de Apărare al Camerei Reprezentanților, a considerat că dezbateri actului în public ar fi «culmea prostiei»: «Cu cât spunem mai puțin despre această lege, cu atât ne va fi mai bine» – Tim Weiner, *op. cit.*, pp. 39-40. Această situație este reconfirmată și de alți autori – L. Britt Snider, *CLA's Relationship with Congress. 1946-2004*, Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, Washington DC, 2008, pp. 5-6.

La mijlocul anilor 1990, dl. Petre Mihai Băcanu, atunci editor-șef la *România Liberă*, mi-a dat trei agende de lucru ale generalului Teodor Sârbu, pentru care îi adresez din nou mulțumiri. Generalul Sârbu a fost unul din cei mai apropiați subalterni ai mei în DIE. Curând după ce am primit azil politic, el a murit într-un accident care pare a fi fost înscenat de Securitate. Agendele sale se referă la anii 1973, 1976, 1977, și au 1.008 pagini numerotate ce conțin notițele generalului. În ziua de 23 iunie 1973, el consemna:

«1. Ședința la tov. ministru Doicaru. Decret privind organizarea și funcționarea D.I.E. 363/23.06.73. 1. DIE - se org. și funcționează în M.I.

2. DIE - subord. nemijlocit comandantului suprem».

Asta e tot ce a scris generalul Sârbu în legătură cu acel document de importanță cardinală pentru mafia spionajului lui Ceaușescu. Asta a fost de fapt esența a ceea ce Doicaru și subsemnatul am spus despre decret în acea memorabilă ședință. Și asta a fost, în fond, ceea ce Ceaușescu vroia (sic!) ca ofițerii DIE să știe în legătură cu Decretul 363, care a fost – și a rămas – unul din cele mai secrete documente din istoria României comuniste. În 1975, Doicaru s-a dus la primul (sic!) ministru Manea Mănescu²⁷ cu proiectul unei hotărâri a Consiliului de Miniștri pentru reglementarea curierului diplomatic, pe care Decretul 363 îl subordonase DIE. «Ca să semnez HCM-ul, trebuie să văd Decretul 363», a condiționat Mănescu. Doicaru, care îi detesta îngâmfarea și vroia să-i plătească polițe vechi, i-a sugerat să ceară aprobarea lui Ceaușescu. Eram lângă Doicaru și l-am auzit pe Ceaușescu țipând ca apucat prin telefonul scurt: «C-Cât îți dă CIA ca să-i spui ce e în Decret?». Mănescu a semnat imediat HCM-ul, fără a mai întreba nimic.

---

²⁷ **Mănescu Manea** (n. 9 aug.1916, Brăila). Membru al C.C. al P.C.R. (25 iun.1960-23 nov.1979 și 18 dec.1982-22 dec.1989); secretar al C.C. al P.C.R. (1965 și dec.1969-nov.1972); membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. (12 aug.1969-28 nov.1974); membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. (28 nov.1974-23 nov.1979 și 22 nov.1984-22 dec.1989); membru al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. (din febr.1971); membru al Biroului Permanent al C.C. al P.C.R. (24 nov.-22 dec.1989). *Studii*: Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București (1936-1940). *Profesia de bază*: economist. *Activitate și funcții*: funcționar la Oficiul de aprovizionare Gorj (în 1942); **membru de partid din aug.1944**; profesor de liceu la Ploiești (ian.1945-apr.1948); asistent universitar la Academia Comercială din București (apr.-aug.1948); prim-referent (aug.-nov.1948), șef al Diviziei cadre (nov.1948-iun.1950) și consilier de planificare (iun.1950-31 mart.1951) la Comisia de Stat a Planificării; director general al Direcției Centrale de Statistică de pe lângă Consiliul de Miniștri (31 mart.1951-27 febr.1954); locuitor al reprezentantului R.P.R. în C.A.E.R. (27 febr.1954); ministrul Finanțelor (4 oct.1955-19 mart.1957); prim-vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Problemele de Muncă și Salarii (1957); șeful Secției Știință și artă a C.C. al P.C.R. (în 1965); președinte al Consiliului Economic (9 dec.1967-13 mart.1969); vicepreședinte al Consiliului de Stat al R.S.R. (13 mart.1969-13 oct.1972 și 13 nov.1982-22 dec.1989); membru al Consiliului Apărării R.S.R. (de la 29 iun.1971); vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și președintele Comitetului de Stat al Planificării (13 oct.1972-28 mart.1974); **președinte al Consiliului de Miniștri (28 mart.1974-18 mart.1975)**; **prim-ministru al Guvernului (18 mart.1975-30 mart.1979)**; președinte al Consiliului Național pentru Gospodărirea Unitară a Fondului Funciar (25 mart.1983-1984); prim-vicepreședinte al Consiliului Național al F.D.U.S. (în dec.1988); vicepreședinte și apoi prim-vicepreședinte al Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale (în 1989) – *Membrii...*, pp. 387-388.

De ce această grijă excesivă pentru a păstra secretul Decretului 363? [...] Aici voi spune doar că Ceaușescu nu vroia să se afle că Decretul 363 a transformat spionajul României într-o armată personală, invizibilă restului conducerii de partid și de stat, ale cărei sarcini principale au fost exportarea cultului său în Occident și furtul de valută necesară îmfăptuirii planurilor sale megalomanice.

Ceaușescu nu vroia, de asemenea, să se știe că Decretul 363 a împuternicit DIE să dea grad militar oricărui salariat, indiferent de funcție, din sistemul Ministerului de Externe și al Comerțului Exterior, din Ministerul Turismului și ONT, din Ministerul Construcțiilor și Arcom, din Departamentul Cultelor, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, precum și din orice altă instituție de stat sau cooperatistă ce desfășura activități în străinătate.

Ceaușescu nu vroia să se știe nici că Decretul dădea dreptul DIE să plătească acestor ofițeri deplin conspirați salarii secrete, în lei și valută, peste cele primite oficial de la instituția în care lucrau, și să îi folosească atât în interiorul țării, cât și în străinătate.

Curând, ofițerii deplin conspirați ai DIE au împânzit toate eșaloanele Ministerului de Externe. Primul adjunct al ministrului, Cornel Pacoste²⁸, era colonel deplin conspirat al DIE pe care Ceaușescu vroia să-l facă prim-ministru (în 1989 devenise deja vice-premier). Adjunctul ministrului, Petre Burlacu, era de asemenea

---

²⁸ **Pacoste Cornel** - (n. 15 iul.1930, sat Peșteana-Vulcan, com. Ciuperceni, jud. Gorj; d. 12 iul.1999, București); membru al C.C. al P.C.R. (28 nov.1974-23 nov.1979 și 18 dec.1982-22 dec.1989); membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. (23 nov.1984-22 dec.1989). *Studii*: Liceul „Tudor Vladimirescu” din Târgu Jiu (1941-1949); Facultatea de Construcții Hidrotehnice, Institutul de Construcții din București (1949-1953); curs postuniversitar la Academia de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu”. *Profesia de bază*: inginer hidrotehnic. *Activitate și funcții*: **membru de partid din 1955**; secretar al Comitetului U.T.M. din cadrul Institutului de Construcții din București (1953-1954); asistent, apoi șef de lucrări la Catedra de mecanica construcțiilor a Facultății de Construcții (oct.1953-1964); a predat cursul „Statistica construcțiilor” la Institutul de Construcții din București (din oct.1961); președinte al Comitetului sindical din cadrul Institutului de Construcții și membru al Comitetului orașenesc U.T.M. București (1954-1956); secretar al Comitetului raional U.T.M. „Lenin” din București (1956-1961); membru supleant al C.C. al U.T.M. (30 iun.1956-20 aug.1960); secretar al Comitetului de partid din cadrul Institutului de Construcții din București (1961-1964); membru al Comitetului de partid al Centrului Universitar București (din 1962); prodecan al Facultății de Construcții Civile din cadrul Institutului de Construcții din București (în 1962); a continuat să lucreze la Facultatea de Construcții, dar cu o jumătate de normă (din 1964); locșitor al secretarului Comitetului de partid al Centrului Universitar București (1964-1971); prim-secretar al Comitetului de partid al Centrului Universitar București (1971-9 oct.1973); secretar al Comitetului de partid din Ministerul Afacerilor Externe (din 1973); **adjunct al ministrului Afacerilor Externe (9 oct.1973-23 ian. 1980)**; membru al Comisiei C.C. al P.C.R. pentru probleme de cadre de partid și de stat (din 3 nov.1976); membru al Comitetului pentru problemele consiliilor populare (din 23 sept.1980); prim-secretar al Comitetului de partid și prim-vicepreședinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al jud. Arad (9 febr.1980-17 iul.1982); prim-secretar al Comitetului de partid și președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al jud. Timiș (22 iul.1982-14 nov.1985); secretar al C.C. al P.C.R. (14 nov.1985-26 aug.1986); **viceprim-ministru și membru al Biroului Executiv al Consiliului de Miniștri (26 aug.1986-22 dec.1989)** – *ibidem*, pp. 445-446.

colonel deplin conspirat. Șeful Direcției consulare, Dumitru Bădescu, șeful serviciului curieri diplomatici, Anghel Ionescu, și adjunctul său, Petre Săndulescu, erau alți trei colonei deplin conspirați. Mulți din șefii direcțiilor de spații geografice deveniseră de asemenea ofițeri deplin conspirați. Tot așa au fost majoritatea ambasadurilor din principalele țări NATO. La doar câteva zile după ce am primit azil politic în SUA, presa occidentală a anunțat că Ceaușescu a înlocuit 22 de ambasadori – ale căror state de salarii ca ofițeri deplin conspirați erau semnate de mine. (...)

În 1974, DIE avea deja 560 de ofițeri deplin conspirați în sistemul comerțului exterior (minister și întreprinderi de import-export). Colonel Nicolae Nicolae²⁹, ministru secretar de stat, colonel Constantin Stanciu, ministru adjunct, colonel Constantin Olcescu, directorul general al Vămirilor și general Nicolae Raceu, directorul de personal al MCE, sunt doar câteva nume din această armată conspirată a DIE. Celelalte ministere economice majore, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, Camera de Comerț și Departamentul Cultelor erau, de asemenea, pline ochi cu ofițeri deplin conspirați ai DIE. Aceasta armată de ofițeri deplini conspirați era remunerată de DIE cu dolari cash, cu salarii suplimentare în lei depuse pe CEC-uri secrete, cu posturi în țări vestice și cu promovări în funcții. Era natural și omenesc ca membrii ei să acorde prioritate sarcinilor primite de la DIE. Iar sarcina DIE era furtul. Toți furau pentru DIE, deoarece numai așa își puteau menține posturile privilegiate și salariile suplimentare. În puținele cazuri când asemenea funcționari au neglijat intenționat sarcinile primite de la DIE, ei au fost schimbați din posturi. Erau destui români care abia așteptau să aibă privilegiul de a lucra în Occident sau de a face măcar călătorii periodice în străinătate”.

La o primă lectură, frapează mai cu seamă accentele melodramatice imprimate textului: Doicaru își îngroșă „vocea de bariton” când vorbea cu Ceaușescu, acesta din urmă semna decretul cu un stilou Mont Blanc „gros cât un cârnat” (!), decretul urma a nu fi văzut nici de către Dumnezeu (invocare cel puțin ciudată în dialogul unor atei

---

²⁹ **Nicolae M. Nicolae** (n. 3 nov.1924, Silistra, Bulgaria), **membru supleant al C.C. al P.C.R. (21 iul.1972-28 nov.1974); membru al C.C. al P.C.R. (28 nov.1974-23 nov.1979)**. *Studii*: Școala Politehnică din București (1948); specializare la Leningrad (1950-1951). *Profesia de bază*: inginer electrotehnic. *Activitate și funcții*: **membru de partid din mart. 1945**; inginer la Societatea Tramvaie București (1948-1950); inginer la serviciul de proiectare al Uzinei „Electroputere” din Craiova (1951-1952); inginer, referent tehnic, șef serviciu tehnic și director general în cadrul Ministerului Energiei Electrotehnice (1952-1957); director al Uzinei „Electronica” (1957-1959) și al Întreprinderii de Comerț Exterior „Tehnimport” (1959-1961) din București; director general la Întreprinderea de comerț exterior „Mașinimport” (1961-1966); adjunct al ministrului Comerțului Exterior (12 ian.1966-31 dec.1970); prim-adjunct al ministrului Comerțului Exterior (31 dec.1970-28 febr.1972); **ministru secretar de stat la Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale (28 febr.1972-15 iun.1976)**; reprezentantul României în Comisia de Comerț exterior din C.A.E.R. (1972-1976); ambasador extraordinar și plenipotențiar al R.S.R. în S.U.A. (15 iun.1976-25 sept.1978); președinte al Comisiei pentru prognoză și planificare a dezvoltării științei și tehnologiei din aparatul Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (2 febr.1979-1984); președinte al Consiliului de coordonare a dezvoltării bazei energetice și funcționării sistemului energetic național cu rang de viceprim-ministru al Guvernului (din 13 ian.1983) – *ibidem*, pp. 428-429.

declarații) și reglementa, nici mai mult, nici mai puțin decât activitatea „mafiei spionajului lui Ceaușescu”.

În al doilea rând, nu se poate să nu remarci accentele de lup moralist! Uitând parcă faptul că, după propria afirmație, textul decretului era, în bună parte, un produs al minții sale, Pacea nu ezită să „tragă de urechi” *post-factum* pe ofițerii de securitate însărcinați cu... „furtul”³⁰! Ba se arată profund indignat de practica de a conspira activitățile de spionaj sub masca unor activități culturale, economice, diplomatice³¹, religioase³²! Ca și cum, de când e lumea, spionii s-au prezentat cu acte în regulă, la vedere, la poarta obiectivelor vizate, și-au declinat identitatea și misiunea primită, după

---

³⁰ Deși spionajul științific și tehnico-economic reprezintă una dintre prioritățile tuturor serviciilor de informații din lume, Pacea se face a nu ști acest lucru, lansându-se în lungi diatribe împotriva furtului de tehnologie practicat de colegii săi din D.I.E. În goana sa după argumente în acest sens, Pacea nu a ezitat să amestece, din nou, faptele adevărate cu cele inventate. Un bun exemplu este acela al relatării modului cum el însuși ar fi „construit”, în urma unor operațiuni de spionaj strălucite, uzina de diamante sintetice pe care a dotat-o „cu o mulțime de computere în locul muncitorilor” – Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi Roșii. Amintirile unui general de securitate*, București, Editura Venus, 1992, pp. 87-88. De fapt, așa cum a demonstrat recent, pe bază de documente, istoricul Petre Opreș, tehnologia de fabricare a diamantelor sintetice fusese obținută de România de la Uniunea Sovietică în urma înțelegerii la care au ajuns Nicolae Ceaușescu și Leonid Brejnev în decembrie 1970. La acea dată, Uniunea Sovietică ocupa locul II în lume la producția de diamante (9,5 milioane carate). După patru ani de la respectiva înțelegere, Fabrica de diamante sintetice „Dacia” își începea activitatea – cf. Petre Opreș, *Primul pas spre fabricarea diamantelor sintetice românești – decembrie 1970*, disponibil la <http://www.art-emis.ro/analize/772-primul-pas-spre-fabricarea-diamantelor-sintetice-romanesti.html>

³¹ Încă în secolul al XVIII-lea, un important reprezentant al iluminismului, Étienne Bonnot de Condillac, aprecia că „un ambasador este un spion autorizat de legile internaționale” – *apud* Alexandru Popescu, *Agenții mărturisii. Diplomații și spionajul. O istorie universală*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2009, p. 21. Venind mai aproape de zilele noastre, reamintim faptul că Alexander Cadogan, diplomat britanic și secretar permanent al *Foreign Office* din 1938 până în 1945, evoca implicarea serviciilor de informații în istoria relațiilor internaționale drept o „missing dimension” – cf. Olivier Forcade, Sébastien Laurent, *Serviciile secrete. Puterea și informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008, p. 275. Pe de altă parte, conform unor statistici, în perioada 1948-1977 au fost descoperite în Elveția 170 de cazuri de spionaj, în care au fost implicate 300 de persoane. Dintre acestea, aproape o treime erau diplomați – A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 16.347, vol. 3, f. 218. În ce privește cazul românesc și excepționalismul său, Ștefan Andrei, fost ministru de externe, nu ezită să afirme: „Să fie foarte clar. Toți diplomații de peste hotare erau ori ofițeri, ori informatori. Așa e în toată lumea, cine intră în diplomație, în afară de ambasador, este obligat să-i informeze pe cei de la serviciile speciale despre anumite lucruri” - *Stăpânul secretelor lui Ceaușescu. I se pune Machiavelli. Ștefan Andrei în dialog cu Lavinia Betea*, ediție îngrijită de Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țiu, București, Adevărul Holding, 2011, pp. 246-247.

³² Despre practicile unor servicii de informații din țări cu regim democratic cu privire la infiltrarea agenților deplin acoperiți, vezi Luminița Banu, *Ofițerul de lângă tine – considerații sumare privind conspirarea ofițerilor de securitate în anii '70*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, anul II, nr. 2(4)/2009, pp. 20-21. În privința utilizării „fețelor bisericești” în activitățile de spionaj, vezi Vasile Dumitru Fulger, *Spioni în sutană*, București, Editura Aldopress, 2008; Eric Frattini, *Sfânta Alianță – 500 de ani de spionaj la Vatican*, București, Editura Tritonic, 2008.

care au cerut permisiunea gazdelor de a culege informațiile de interes pentru serviciul sau agenția de informații pentru care lucrau!

Pentru edificarea cititorilor, vom reaminti faptul că sistemul acoperirii diplomatice era folosit cu succes și de către S.S.I.. În luna februarie 1941, Eugen Cristescu, directorul general al S.S.I., solicita și obținea aprobarea generalului Ion Antonescu pentru ca informatorii săi „să fie introduși în personalul oficial al reprezentanțelor diplomatice și consulare române din străinătate – în prima urgență în Peninsula Balcanică și în Orientul Apropiat”³³. Scopul declarat era acela de „a dispune de o rețea informativă sigură și cu durată de funcționare”, iar posturile vizate erau acelea de „consuli, vice-consuli, cancelari, agenți și atașați comerciali și de presă, ajutori și secretari ai atașatilor militari și agenți ai serviciului de navigație maritimă”. O serie de alte documente ale S.S.I. ne fac să afirmăm că, aidoma D.I.E. ulterior, S.S.I.-ul nu făcea decât să oficializeze la acea dată practici deja uzitate!

Unde mai pui că „infractorii” din D.I.E. primeau salarii „în lei și valută”, lucru ieșit din comun în România socialistă! Pacea se face a nu ști că, de la cel mai mărunt muncitor manual, până la marinari, profesori, militari, ingineri, doctori, orice salariat român care își desfășura activitatea în străinătate beneficia de un salariu în lei în România și de o indemnizație în valută, pe care o primea parțial în țara respectivă și parțial se vira într-un cont personal deschis la B.R.C.E. În cazul ofițerilor acoperiți ai D.I.E., situația acestora este prezentată mult mai realist de fostul președinte al Consiliului Securității Statului, Ion Stănescu. La întrebarea „ce avantaje avea cel care accepta «bransarea» la Securitate?”, adresată în cadrul unui interviu, acesta răspundea:

„Mai întâi, primea două salarii³⁴ – o soldă pentru funcția oficială care era la Externe, la Comerț Exterior sau la o altă instituție cu activitate în străinătate, și a doua era aceasta pe care nu o știa nimeni și o primea el, solda de grad. Era bunicică, două mii și ceva, trei mii. Erau bani pe vremea aceea. În misiune își primea drepturile normale, ca orice salariat de acolo, conform funcției pe care o îndeplinea”³⁵.

Preocupat de amalgamarea realității cu ficțiunea, Pacea scapă involuntar și informații care, coroborate cu documentele, dau măsura exactă a semnificației decretului. Astfel, așa cum poate observa orice cititor imparțial, decretul nu aducea noutăți semnificative în modul de funcționare a spionajului românesc, ci *legaliza* practici

---

³³ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8.845, vol. 2, f. 85.

³⁴ Nu dispunem de date precise cu privire la menținerea acestui sistem, al dublei salarizări, după destituirea lui Ion Stănescu din fruntea Ministerului de Interne (19 martie 1973), dar „Normele privind încadrarea și folosirea ofițerilor de contraspionaj conspirați din aparatul central și teritorial de Securitate”, din 28 august 1976, prevedeau un singur salariu: „Ofițerii conspirați primesc de la Ministerul de Interne toate drepturile ce li se cuvin ca ofițeri activi, plus indemnizația de dispozitiv de luptă în procent de 10% din retribuția tarifară lunară, potrivit funcției în care au fost încadrați. Drepturile bănești ale acestora vor fi acordate prin state de salarii separate de ale celorlalte cadre, întocmite de unități, unde vor fi înregistrați cu indicativul ori numele conspirativ ce li s-a fixat prin ordinul de numire în funcție. Veniturile realizate potrivit funcțiilor în care sunt încadrați la instituțiile de acoperire, vor fi făcute venit la stat prin Ministerul de Interne” – *apud* Luminița Banu, *op. cit.*, p. 24.

³⁵ Ion Stănescu, *Mărturisiri din anii unor entuziaste angajări și a unor înalte răspunderi*, [București], Biblioteca Socialistă, Editura Paco, [2009], p. 91.

încetățenite de câteva decenii („Ați pus aici tot ce vă trebuie ca DIE sa devină legal?», a întrebat din nou Ceaușescu, continuând să răsfoiască decretul.”)³⁶.

Ce era oare cu adevărat nou în mijloacele și metodele spionajului românesc? Nu existaseră până atunci „sedii, case de lucru și mijloace de transport auto conspirate”? Nu existaseră ofițeri trimiși la post în străinătate „ca salariați permanenți ai M.A.E., M.C.E., O.N.T. sau cu alte acoperiri”, așa cum prevedea textul noului act legislativ?

Se schimbaseră oare radical atribuțiile instituției? Să facem o comparație între atribuțiile pe care Direcția I le avea în anul 1956³⁷ și cele fixate prin Decretul nr. 363/1973:

- Obținerea de documente secrete cu caracter politic, economic și militar din lagărul imperialist.
  - Să obțină pe orice cale patente și informații cu caracter tehnico-științific din țările capitaliste
  - Desfășurarea de acțiuni informativ-operative împotriva emigrației române din străinătate, cu scopul de a descompune organizațiile și grupările politico-reacționare, de a cunoaște din timp acțiunile lor dușmănoase împotriva R.P.R. și de a convinge spre repatriere în țară elementele din această emigrație.
  - Asigură supravegherea operativă și de apărare a coloniei românești și a oficiilor diplomatice ale R.P.R. în străinătate, precum și prevenirea pătrunderii serviciilor de informații și
- a) desfășoară activitate informativă și de influență în domeniile politic, economic și politico-militar din țările cercetate;
  - b) acționează prin mijloace specifice pentru procurarea de date și documentații tehnico-științifice necesare economiei naționale; procură din străinătate materiale supuse embargoului, precum și mostre, modele, noutăți utile diferitelor sectoare ale economiei;
  - c) desfășoară activitate informativă în cadrul emigrației, organizează acțiuni de influență pentru atragerea emigrației pe poziții loiale, precum și acțiuni de dezmembrare și compromitere în rândul emigrației reacționare române și de alte naționalități. Coordonează toate acțiunile întreprinse în exterior de organele Ministerului de Interne;

---

³⁶ Această preocupare pentru „legalitate” pare să fi fost comună în epocă și la nivelul conducerii altor state socialiste. De exemplu, în Bulgaria, Direcției I Generale (*Purvo glavno upravlenie – P.G.U.*) i se fixează statutul și normele de lucru printr-o decizie secretă a Biroului Politic al Partidului Comunist Bulgar din 24 iulie 1974, după ce, la 16 iulie 1974, Decretul nr. 1.467 al Consiliului de Stat reglementase activitatea Comitetului Securității Statului, în ansamblul său – Jordan Baev, Kostadin Grozev, *Bulgaria*, în Krzysztof Persak, Lukasz Kaminski (eds.), „A Handbook of the Communist Security Apparatus in East Central Europe. 1944-1989”, Warsaw, Institute of National Remembrance, 2005, p. 42. În versiunea din 1999, Pacepa nu uită să „tragă spuza” pe turta conducerii D.I.E., ca fiind cea preocupată de respectarea legalității. Potrivit versiunii amintite, după înregistrarea decretului, Ceaușescu s-ar fi întors către Pacepa și Doicaru și le-ar fi spus: „Sper că acum o să vă treacă prostiile alea cu Constituția!” - Ion Mihai Pacepa, *Cartea Neagră a Securității*, vol. III *L-am trădat pe Ceaușescu*, București, Biblioteca Ziua, Editura Omega SRL, 1999, p. 77.

³⁷ C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri – Cadre. Obiective și metode*, vol. I (1948-1967), coord. Florica Dobre, editori Florian Banu, Theodor Bărbulescu, Camelia Ivan Duică, Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 94-95.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

---

contrainformații dușmane în rândurile
coloniei românești și a reprezentanților
R.P.R..

organizează și desfășoară activitate de
contrainformații externe; coordonează
măsurile întreprinse în afara granițelor țării
de organele de securitate, potrivit
obiectivelor și sarcinilor ce le sunt stabilite
de conducerea partidului și statului;

După cum se vede, atribuțiile sunt, în bună măsură, aceleași. Ca element de
noutate, față de anul 1956, decretul din 1973 prevedea în sarcina D.I.E. transportul
curierului diplomatic și organizarea legăturilor cifrate cu reprezentanțele diplomatice ale
României. În plus, pe lângă aspectul *legalizării*, se poate vorbi de efortul *modernizării*
unora dintre metodele și mijloacele de lucru ale spionajului românesc³⁸.

---

³⁸ Despre acest efort de modernizare, de creștere a conspirativității activității, condiție *sine qua non* în spionaj, Ion Stănescu relatează următoarele: „A fost o perioadă în care se știa pe față care sunt oamenii Securității în ambasade. Când am fost numit președinte al Consiliului Securității Statului [22 iulie 1967 – n.ns.] era o hotărâre de pe vremea lui Teohari Georgescu (care era ministru de interne) [înălțurat din funcție la 27 mai 1952 – n.ns.] și a Anei Pauker (care era ministru de externe), conform căreia Securitatea avea distribuiți funcționari în ambasade, pe țări. De exemplu, în America [S.U.A.], Departamentul de Informații Externe, cum se numea atunci, avea un post de consilier, un post de atașat economic, un post de secretar... Era bătut în cuie și se știa oficial de toată lumea. La Londra, ministrul-consilier, al doilea după ambasador, era ofițer de securitate. Cifrorii, toți erau ai Securității. Eu m-am dus la Corneliu Mănescu, care era ministru de externe, și i-am zis: «Măi, hai să anulăm acest document care este anacronic și nu e bun». A zâmbit, s-a uitat la mine, nu-i venea să creadă: «Înseamnă că aveți alte metode», mi-a spus. «Nu, n-avem nici o altă metodă. Care-i merituos și considerați că aveți nevoie de el, foarte bine, o să ne ajute și pe noi, și normal că o să-și ajute țara». Și așa am anulat acest document în care era stipulat concret câte posturi avea Securitatea. Era pe față, se știa, un fel de pisică cu clopoței. Cu noul regulament, categoric nu mai știa nimeni – nici ambasadorul, nici altcineva. Ofițerul nostru avea cu ambasadorul relații de serviciu, pe funcția oficială pe care era încadrat?» – Ion Stănescu, *op. cit.*, pp. 88-89. Fostul ministru de externe din perioada 1961-1972, Corneliu Mănescu, își amintea, la rândul-i, câteva aspecte cu privire la activitatea ofițerilor de informații în ambasadele României: „Între Externe și Interne existau chiar niște reglementări în ceea ce privește personalul trimis în ambasade. Adică, într-o ambasadă coexistau mai multe instituții – care făceau de toate, chipurile, politica externă a țării. Erau, bineînțeles, diplomații de carieră ce aparțineau Externelor. Dar era și personalul Ministerului de Interne, care, începând de la portari și până la funcțiile administrative și serviciul de cifru, reușea să ocupe o pondere foarte însemnată în personalul ambasadei. Această pondere era echilibrată prin existența unui fel de contract între cele două ministere pe care Internele îl încălcau destul de des. De regulă, recrutau sau încercau să recruteze oameni de la Externe. (...) Nici nu puteau să-și desfășoare munca fără activitatea diplomaților. Munca lor, a celor de la Interne, se făcea, se extrăgea din cea a diplomaților de carieră. Este însă una să lucrezi în cadrul aceleiași ambasade respectând atribuțiile de serviciu stabilite și alta să le încalci și să începi, în calitate de diplomat, o colaborare cu un alt serviciu, chiar dacă acesta aparține țării tale, fără știința celor în a căror subordonare directă te afli. Într-o ambasadă era și personal ce aparținea Ministerului Forțelor Armate. Și aceștia se ocupau tot cu treburi de informații. Nu cumva să vă imaginați, când auziți despre această compoziție, că era tipică țărilor socialiste ori României, țara noastră! Ceea ce se făcea într-o ambasadă a României nu se deosebea de ceea ce se petrecea într-o ambasadă a unei țări

Încă una din dezinformările împletite cu abilitate de Pacepa printre faptele reale este aceea că, prin Decretul nr. 363, D.I.E. devenea „armata personală” a lui Nicolae Ceaușescu, fiind „subordonat nemijlocit comandantului suprem”. În fapt, textul decretului prevede, la art. 2, că D.I.E. este „subordonat nemijlocit ministrului de interne” și își desfășoară activitatea pe baza ordinelor comandantului suprem al forțelor armate³⁹.

În interviul pe care îl publica ziarul „Ziua”, în 28 martie 2007, Pacepa dovedește din nou că, atunci când vrea, memoria sa funcționează aproape ireproșabil: „În iulie 1978, când am făcut ruptura cu DIE, aceasta avea 2.780 ofițeri conspirați și 500 deplin conspirați. Cu alte cuvinte, unul din fiecare 7.000 de cetățeni ai României era ofițer acoperit al DIE”. Or, potrivit anexei nr. 2 a decretului, numărul de posturi din D.I.E. era de 2.578, la care se adăuga un număr de 500 de „referenți pentru informații externe”. Diferența dintre cifra din decret și cea avansată de Pacepa este nesemnificativă și poate fi pusă pe seama unei creșteri a schemei de încadrare în cei cinci ani scurși între adoptarea decretului și dezertarea lui Pacepa.

Ce ar mai putea fi spus despre „Decretul 363, care a fost – și a rămas – unul din cele mai secrete documente din istoria României comuniste”? Poate că nu ar fi lipsită de interes sublinierea faptului că prevederile decretului pe care „nici Dumnezeu nu trebuia să le cunoască” erau cunoscute, în bună măsură, de serviciile de informații occidentale, fapt ce spune multe despre profesionalismul cadrelor de securitate ale vremii și despre respectarea prevederilor legale cu privire la păstrarea secretului de stat. Pentru a ilustra gradul în care erau descifrate organizarea și atribuțiile D.I.E. de către adversarii occidentali, vom reproduce câteva pasaje dintr-o sinteză intitulată „Serviciile de Informații Române”, procurată, în 19 iulie 1978, de Mihai Caraman printr-un agent din Austria. Această sinteză se pare că fusese întocmită de serviciile vest-germane încă din iulie 1974⁴⁰. Potrivit acestui document, „după reorganizarea din 1972, DGIE se compune din trei divizii: Europa, alte regiuni, contraspionaj-emigrație și două direcții independente. De asemenea, mai există și alte servicii auxiliare. Întregul efectiv al DGIE este de circa 2000 persoane”⁴¹.

---

occidentale” - Lavinia Betea, *Convorbiri neterminate. Corneliu Mănescu în dialog cu Lavinia Betea*, Iași, Editura Polirom, 2001, pp. 132-133.

³⁹ Pentru cât de neobișnuită este subordonarea serviciilor de informații de către șefii de stat este sugestivă următoarea apreciere: „din 1962, trei președinți succesivi i-au ordonat directorului Serviciilor Centrale de Informații să îi spioneze pe americani, ignorând regulamentul C.I.A. Nixon credea că toate acțiunile prezidențiale erau legale atâta timp cât serveau securității naționale. Dacă președintele face asta, spune el, nu este ilegal. Printre succesorii săi, doar George W. Bush mai îmbrățișase asemenea concepții despre puterea prezidențială, înrădăcinată în dreptul divin al regilor” – Tim Weiner, *op. cit.*, p. 222. De asemenea, trebuie remarcat că, în S.U.A., Congresul nu are drept de control asupra Consiliului Național de Securitate, această instanță de trasare a politicii de securitate națională aflându-se complet în mâinile Președintelui, care este și principalul destinatar al evaluărilor naționale de informații (National Intelligence Estimates) – cf. Olivier Forcade, Sébastien Laurent, *Serviciile secrete. Puterea și informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008, p. 222.

⁴⁰ Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 240.

⁴¹ *Ibidem*, p. 387.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

Restul documentului abundă în informații foarte detaliate, fiind chiar nominalizați conducătorii diviziilor și brigăzilor din structura D.I.E.:

„Divizia I *Europa* este condusă de colonelul Gheorghe Toader. Ea este împărțită în două grupe și anume: *Țările germanice și țările nordice* și grupa *Țări Mediteraneene* (...) Divizia II *Alte regiuni* este condusă de generalul maior Gheorghe Marcu. Și această divizie este împărțită în grupe și anume: S.U.A. – America Latină – Asia și Africa – Orientul Apropiat (...) Divizia III *Emigrație și contraspijonaj* este condusă de generalul maior Gheorghe Bolănu și este compusă din trei grupe: *Emigrație – Contrainformații externe* și *Valută*. Această divizie se află pe strada Luterană nr. 9”⁴².

Nu vom continua cu reproducerea documentului, mulțumindu-ne să subliniem faptul că informațiile sunt uimitor de precise, singurele diferențe constând doar în folosirea unor alți termeni pentru diviziunile D.I.E. Astfel, în loc de *brigăzi* se vorbește de *grupe* sau *direcții*, dar acest lucru poate fi explicat printr-o traducere nu tocmai fidelă a documentului. Așadar, cel puțin în ce privește structura organizatorică a D.I.E., prevederile Decretului nr. 363/1973 se dovedesc a fi fost un secret al lui Polichinelle.

În plus, ultrasecretul decret și-a pierdut orice semnificație odată cu dezertarea generalului Ion Mihai Pacepa în 28 iulie 1978. Din cauza volumului mare de informații pe care acesta le deținea despre structura și rețelele externe ale D.I.E., instituția a intrat într-un program radical de reorganizare, astfel că, din septembrie 1978, își continuă existența sub denumirea de Centrul de Informații Externe (C.I.E.), cunoscut și ca U.M. 0544. Structura noii unități, cuprinzând secții și sectoare independente, era următoarea: Secția I „Europa”, Secția a II-a „America de Nord și America de Sud”, Secția a III-a „Africa și Asia”, Secția a IV-a „Emigrație”, Secția a V-a „Consulară, curieri diplomatici, pază”, Secția a VI-a „Cadre și învățământ” (includea și Centrul de Pregătire și Perfecționare a Cadrelor), Sectorul 1 independent – „Exploatarea informațiilor și T.S.”, Sectorul 2 independent – „Asigurare materială și financiară”, Sectorul 3 independent – „tehnică operativă”, Sectorul 4 independent – „Evidență operativă”⁴³.

În final, putem conchide că, prin publicarea acestui decret⁴⁴, sunt atinse cel puțin două obiective: introducerea în circuitul științific a unor informații veridice cu privire la organizarea și dimensiunea principalei instituții a spionajului românesc în anii '70 și, totodată, evidențierea limitelor memorialisticii, ca izvor istoric, și a necesității imperioase a verificării permanente a informațiilor vehiculate prin acest gen literar⁴⁵.

---

⁴² Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 387.

⁴³ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.073, vol. 2, ff. 57-66.

⁴⁴ Textul decretului și anexele acestuia, dar fără expunerea de motive, au fost publicate, pentru prima dată, de către Constantin Buchet în volumul *România, frontul informațiilor și sfârșitul războiului rece (1980-1989)*, Craiova, Editura Sitech, 2011, pp. 80-87. Dată fiind circulația deficitară a lucrărilor de specialitate, am socotit că o republicare a decretului, dimpreună cu expunerea de motive, semnată de ministrul de interne, Emil Bobu, nu poate fi decât un câștig pentru cercetătorii interesați în investigarea serviciilor de informații ale regimului comunist.

⁴⁵ După cum remarcă Hannah Arendt, „memoriile reprezintă, în secolul nostru, cel mai înșelător dintre genurile literare” - Hannah Arendt, *Crizele republicii*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 16.

1973 iunie 23 – Decretul nr. 363 pentru înființarea Departamentului de Informații Externe, însoțit de expunerea de motive și anexe

STRICT SECRET
DE IMPORTANȚĂ
DEOSEBITĂ

EXPUNERE DE MOTIVE

Prin art. 18, alin. 2 din Decretul Nr. 130/1972, privind înființarea, organizarea și funcționarea Ministerului de Interne, s-a stabilit că ministerul are, în structura sa organizatorică, un departament.

În urma fuzionării Consiliului Securității Statului cu Ministerul Afacerilor Interne, a apărut necesitatea luării unor măsuri mai eficiente de conspirare a activității departamentului, datorită diversității organelor care au intrat în structura organizatorică a ministerului (miliție, penitenciare, pompieri, arhivele statului ș.a.).

Pe de altă parte, în proiectul de decret privind organizarea și funcționarea Ministerului de Interne, care urmează să fie publicat, nu pot fi prevăzute atribuțiile și normele de organizare și funcționare ale departamentului, datorită caracterului deosebit de secret al acestei activități.

Față de cele de mai sus, am inițiat alăturatul proiect de decret privind organizarea și funcționarea Departamentului de Informații Externe din Ministerul de Interne.

Proiectul de decret conține, în principal, următoarele prevederi:

- departamentul se subordonează Comandantului Suprem al Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România și în mod nemijlocit Ministrului de Interne;
- acesta îndeplinește, prin mijloace specifice, misiuni subordonate îndeplinirii politicii partidului și statului în domeniul apărării țării împotriva acțiunilor ostile întreprinse de diverse state, organizații sau persoane din străinătate, de natură să aducă atingere independenței și suveranității naționale, integrității teritoriale a patriei, cuceririlor revoluționare ale poporului român. În acest scop sunt enumerate atribuțiile ce rezultă din programul de dezvoltare a activității acestui organ, aprobat de conducerea superioară de partid;
- în cadrul departamentului funcționează consiliul de conducere, ca organ deliberativ care hotărăște în problemele generale privind activitatea sa.

La stabilirea structurii organizatorice s-a avut în vedere aducerea la îndeplinire a sarcinilor stabilite la recenta plenară a Comitetului Central⁴⁶. Astfel, au fost

---

⁴⁶ Este vorba de plenara C.C. al P.C.R. desfășurată în zilele de 18 și 19 iunie 1973, care a avut pe ordinea de zi următoarele probleme: „Dezvoltarea și perfecționarea învățământului în România”, „Cu privire la rolul femeii în viața politică, economică și socială a țării”, „Reluarea lucrului pentru sistemul de navigație Dunăre – Marea Neagră și amplasarea noului port maritim la Constanța

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

---

desființate verigile intermediare, aplicându-se principiul verticalității, pentru a se asigura o conspirativitate și compartimentare deplină a muncii.

Ca urmare a aplicării noii structuri organizatorice se reduc 25 funcții de conducere, iar un număr de 42 posturi din aparatul funcțional și tehnico-administrativ se reduc și se redistribuie unităților operative pentru aparatul exterior.

Nomenclatorul funcțiilor militare și a funcțiilor specifice salariaților civili, precum și numărul maxim de ofițeri, maiștri militari și subofițeri și salariați civili, la pace și mobilizare, al acestui departament, se prevăd în anexele la proiectul de decret.

Întrucât decretul are caracter **STRICT SECRET DE IMPORTANȚĂ DEOSEBITĂ**, propunem să nu fie publicat în Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România și să fie difuzat numai la Ministerul de Interne pentru departament.

MINISTRU DE INTERNE

/ss/ Emil Bobu

STRICT SECRET DE IMPORTANȚĂ DEOSEBITĂ
--

CONSILIUL DE STAT
AL
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

DECRET
PRIVIND
**ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA
DEPARTAMENTULUI DE INFORMAȚII EXTERNE**

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România decretează:

CAPITOLUL I
DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1 – Departamentul de Informații Externe se organizează și funcționează în cadrul Ministerului de Interne.

Art. 2 - Departamentul de Informații Externe își desfășoară activitatea pe baza ordinelor comandantului suprem al forțelor armate ale Republicii Socialiste România și este subordonat nemijlocit ministrului de interne.

Sud – Agigea”. În cadrul acestei plenary, Elena Ceaușescu a fost aleasă, la propunerea lui Emil Bodnăraș, membră a Comitetului Executiv – Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria României în date*, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 634.

Art. 3 – În îndeplinirea atribuțiilor, colaborarea cu ministerele și celelalte organe centrale ale administrației de stat, precum și cu unități ale Ministerului de Interne se realizează prin ministrul de interne și conducerea departamentului.

CAPITOLUL II ATRIBUȚII

Art. 4 - Departamentul de Informații Externe îndeplinește prin mijloace specifice misiuni subordonate îndeplinirii politicii partidului și statului în domeniul apărării țării împotriva acțiunilor ostile întreprinse de diverse state, organizații sau persoane din străinătate, de natură să aducă atingere independenței și suveranității naționale, integrității teritoriale a patriei, cuceririlor revoluționare ale poporului român, în care scop:

- d) desfășoară activitate informativă și de influență în domeniile politic, economic și politico-militar din țările cercetate;
- e) acționează prin mijloace specifice pentru procurarea de date și documentații tehnico-științifice necesare economiei naționale; procură din străinătate materiale supuse embargoului, precum și mostre, modele, noutăți utile diferitelor sectoare ale economiei;
- f) desfășoară activitate informativă în cadrul emigrației, organizează acțiuni de influență pentru atragerea emigrației pe poziții loiale, precum și acțiuni de dezmembrare și compromitere în rândul emigrației reacționare române și de alte naționalități. Coordonează toate acțiunile întreprinse în exterior de organele Ministerului de Interne;
- g) organizează și desfășoară activitate de contrainformații externe; coordonează măsurile întreprinse în afara granițelor țării de organele de securitate, potrivit obiectivelor și sarcinilor ce le sunt stabilite de conducerea partidului și statului;
- h) asigură transportul curierului diplomatic;
- i) organizează și realizează legăturile cifrate către și de la misiunile diplomatice ale Republicii Socialiste România; asigură mijloacele de cifrare și transmisiuni cifrate, securitatea cifrului de stat și a documentelor secrete în străinătate;
- j) recuperează din străinătate, prin mijloace specifice, documente cu caracter istoric, obiecte cu valoare muzeistică precum și bunuri, valori, valută aparținând statului sau unor cetățeni români;
- k) realizează activitatea de documentare externă, analiza, verificarea și valorificarea informațiilor pe linia obiectivelor de muncă din competența sa de activitate;
- l) asigură verificarea persoanelor ce urmează a fi atrase în activitatea de informații externe, folosind mijloace ale muncii de securitate;
- m) organizează verificarea, pregătirea și instruirea cadrelor, asigurând permanenta capacitate de luptă a efectivelor sale;

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

- n) asigură dotarea și înzestrarea marilor unități și unităților din subordine; planifică mijloacele materiale și financiare; execută planul de cheltuieli în lei și valută;
- o) îndeplinește orice alte atribuții rezultate din misiunile ordonate de comandantul suprem al forțelor armate ale Republicii Socialiste România și de ministrul de interne.

Art. 5 – În condițiile legii are dreptul să obțină de la organele de stat și organizațiile socialiste date, informații, documente necesare îndeplinirii atribuțiilor sale. În raporturile cu aceste organe și organizații, precum și în relații internaționale, departamentul este reprezentat de ministrul de interne, șeful departamentului și adjunctul șefului de departament.

CAPITOLUL III ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE

Art. 6 - Departamentul de Informații Externe are un consiliu de conducere al departamentului, organ deliberativ, care hotărăște în problemele generale privind activitatea acestuia.

Art. 7 – Consiliul de conducere al departamentului este alcătuit din 5-9 membri: șeful departamentului, adjunctul șefului de departament, șefii de divizii, șefi de brigăzi independente.

Președintele consiliului de conducere este șeful departamentului, iar în lipsa acestuia adjunctul șefului de departament.

Art. 8 - Consiliul de conducere al departamentului desfășoară activitate în prezența a cel puțin două treimi din numărul membrilor săi și adoptă hotărâri cu majoritatea membrilor ce-l compun.

În caz de divergență între șeful departamentului și majoritatea membrilor consiliului de conducere, problema asupra căreia nu s-a realizat un acord se supune ministrului de interne pentru a hotărâ.

Art. 9 - Consiliul de conducere al departamentului în întregul său și fiecare membru în parte răspund în fața comandantului suprem al forțelor armate ale Republicii Socialiste România și a ministrului de interne pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate.

Art. 10 – Departamentul de Informații Externe are în conducerea sa un șef de departament⁴⁷ care este prim-adjunct al ministrului și un adjunct al șefului de departament⁴⁸ care este secretar general al Ministerului de Interne.

Șeful de departament și adjunctul său se numesc prin hotărâre a Consiliului de miniștri.

Art. 11 – În cadrul departamentului funcționează consiliul de înzestrare și comisia de coordonare a cercetărilor științifice.

Organizarea și atribuțiile consiliului de înzestrare și a comisiei de coordonare a cercetării științifice sunt stabilite prin regulament aprobat de șeful departamentului, pe

⁴⁷ Funcția a fost ocupată de către generalul-locotenent Nicolae Doicaru.

⁴⁸ Funcția de adjunct i-a revenit generalului-maior Ion Mihai Pacepa.

baza hotărârii consiliului de conducere, iar membrii acestora sunt numiți prin ordinul ministrului de interne.

CAPITOLUL IV STRUCTURA ORGANIZATORICĂ

Art. 12 – Departamentul de Informații Externe are următoarea structură organizatorică:

I. MARI UNITĂȚI ȘI UNITĂȚI DE INFORMAȚII EXTERNE

- a) Divizia Europa (două brigăzi);
- b) Divizia America de Nord, America de Sud, Australia, Africa și Asia (trei brigăzi);
- c) Divizia emigrație, conținuturi externe, legături cifrate cu misiunile diplomatice ale republicii Socialiste România, curieri diplomatici, legături externe speciale (trei brigăzi);
- d) Brigada activitate specială „X”;
- e) Brigada activitate de informații tehnico-științifice, consilieri și experți internaționali;
- f) Brigada verificarea, analiza și exploatarea informațiilor; activitate de documentare specifică;
- g) Brigada asigurare tehnico-materială și deservire;
- h) Centrul de pregătire și perfecționare a cadrelor;

II. APARAT DEPARTAMENT

- a) Brigada Personal și învățământ;
- b) Sector organizare – mobilizare; control; verificări speciale și control financiar intern;
- c) Sector „F”
- d) Sector evidență operativă, secretariat.

Încadrarea, atribuțiile, dotarea, normele de funcționare și structura organizatorică a marilor unități și unități prevăzute în prezentul articol se stabilesc de șeful departamentului.

Art. 13 – Departamentul de Informații Externe își desfășoară activitatea în conformitate cu normele generale prevăzute în anexa nr. 1 care face parte integrantă din prezentul decret.

CAPITOLUL V PERSONAL

Art. 14 – Personalul departamentului se compune din militari și salariați civili.

Numărul maxim de ofițeri, maiștri militari, subofițeri și salariați civili, la pace și mobilizare, al departamentului este cel prevăzut în anexa nr. 2, care face parte integrantă din prezentul decret.

Nomenclatorul funcțiilor militare și funcțiilor specifice pentru salariații civili din departament este cel prevăzut în anexa nr. 3, care face parte integrantă din prezentul decret.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

Art. 15 – Militarii din departament au drepturile și obligațiile prevăzute în normele legale pentru militarii forțelor armate ale Republicii Socialiste România.

Prevederile statutelor corpului ofițerilor, corpului maiștrilor militari și subofițerilor forțelor armate ale Republicii Socialiste România se aplică și ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor departamentului.

Salariații civili sunt supuși dispozițiilor Codului Muncii și celorlalte norme legale.

PREȘEDINTELE
CONSILIULUI DE STAT
/ss/ N. Ceaușescu

București, 23 iunie 1973
Nr. 363

STRICT SECRET
DE IMPORTANȚĂ
DEOSEBITĂ

ANEXA NR. 1

APROB,
/ss/ N. Ceaușescu

ÎN VEDEREA ASIGURĂRII CONSPIRATIVITĂȚII,
Departamentul de Informații Externe:

- a) conduce, îndrumă și controlează nemijlocit marile unități și unitățile operative de informații externe, grupurile operative externe, centrul de pregătirea și perfecționarea cadrelor, subunitățile teritoriale de profil; preia de la toate organele de securitate și conduce nemijlocit activitatea cu toți colaboratorii ce lucrează în calitate de salariați sau delegați în cadrul misiunilor diplomatice, misiunilor consulare, agențiilor economice, societăților mixte și celorlalte forme de reprezentare ale Republicii Socialiste România în străinătate; asigură legătura și conduce nemijlocit activitatea tuturor colaboratorilor și informatorilor organelor de securitate care sunt trimiși în străinătate;
- b) înregistrează în evidențe proprii cadrele de informații externe; înscrierea acestora în statele de organizare și în statele de plată a salariilor se face cu nume conspirative sau indicative, care vor fi folosite și în alte documente de securitate;
- c) trimite la post în străinătate, ca salariați permanenți ai M.A.E., M.C.E., O.N.T. sau cu alte acoperiri, cadre proprii, încadrate pe statele de funcțiuni ale instituțiilor de acoperire sau salarizate efectiv din fondurile valutare ale departamentului;

- d) folosește în munca de informații externe cadre cu identități legendate, de cetățeni români sau străini;
- e) cu aprobarea ministrului de interne, a șefului de departament sau a adjunctului șefului de departament, întocmește și folosește acte de identitate și alte documente necesare conspirării cadrelor, susținerii legendelor și acțiunilor întreprinse;
- f) folosește sedii, case de lucru și mijloace de transport auto, conspirate ca fiind în folosirea unor instituții și întreprinderi sau proprietate privată; asigură statut juridic cadrelor, folosind ca acoperire instituții de stat și organizații economice;
- g) în planul financiar și material al Ministerului de Interne necesarul pentru departament se înscrie în valori globale; defalcarea pe poziții de plan se efectuează numai în planurile proprii ale departamentului; cheltuielile în lei și valută se finanțează, în totalitate, de la poziția de plan 65 „Cheltuieli speciale”, respectiv de la poziția „Cheltuieli informative speciale”; deconturile și actele de cheltuieli se distrug prin ardere, lunar sau cel mult la șase luni⁴⁹, făcându-se în registre mențiunea „documentele au fost distruse”; cheltuielile în lei și valută nu se supun operațiunilor de casă; ele se controlează prin organele proprii de control financiar intern ale departamentului;
- h) mijloace tehnico-operative, apartamente, autovehicule, alte bunuri de inventar mobile sau imobile obținute gratuit sau prin acțiuni operative, din țară și străinătate, rămân în dotarea departamentului, luându-se în evidența acestuia pe baza aprobării ministrului de interne sau șefului de departament;
- i) întreaga activitate de control pe linie informativ-operativă, financiară, de înzestrare, servicii, etc. atât în unitățile departamentului, cât și în grupele operative externe se efectuează, la ordinul ministrului de interne, a șefului departamentului sau adjunctului acestuia, numai prin sectorul propriu de control și inspecții al Departamentului de Informații Externe;
- j) activitatea contrainformativă în rândul cadrelor departamentului ce lucrează în țară sau în afara granițelor, indiferent de forma de acoperire, se realizează numai prin organe proprii ale departamentului, temeinic conspirate, la ordinul ministrului de interne, a șefului departamentului sau adjunctului acestuia;
- k) trimiterile în exterior (temporar și la post) a cadrelor, inclusiv din nomenclaturile C.C. al P.C.R., se aprobă de conducerea D.I.E., asigurându-se operativitatea, conspirarea și secretul misiunilor;
- l) cadrele trimise la post primesc: în lei, drepturile de militari și diferența dintre salariile de funcție; în valută, echivalări și suplimentări de salariu, prime, premii.

---

⁴⁹ Această prevedere, ca de altfel multe altele din legislația românească, a fost încălcată cu nonșalanță, dovadă stând actele de acest fel păstrate în dosarele instituției.

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

STRICT SECRET
DE IMPORTANȚĂ
DEOSEBITĂ

ANEXA NR. 2

APROB,
/ss/ N. Ceaușescu

I. NUMĂR DE POSTURI PE STRUCTURI

- Numărul maxim de personal în departament*, exclusiv demnitarii, este de:	2578
- Numărul maxim al personalului de conducere în departament, exclusiv demnitarii, este de:	153
- Numărul maxim al personalului de execuție de specialitate în departament este de:	2258
- Numărul maxim al personalului de execuție administrativ în departament este de:	40
- Numărul maxim al personalului de deservire în departament este de:	127
- Referenți speciali pentru informații externe	500

II. EFFECTIVE PE CATEGORII DE PERSONAL

A) LA PACE

- ofițeri	2140
- maiștri militari și subofițeri	280
- salariați civili	158

B) LA MOBILIZARE

- ofițeri	744
- maiștri militari și subofițeri	175
- salariați civili	2

* a) în numărul maxim de personal nu sunt incluși și referenții speciali pentru informații externe, care nu au statut de militari.

b) numărul de posturi externe al Departamentului se suplimentează prin hotărâre a Consiliului de Miniștri, pentru cifratori, subofițeri de pază și ofițeri de informații la deschiderea de noi misiuni diplomatice, oficii consulare sau reprezentanțe economice ale Republicii Socialiste România, în raport cu importanța acestora și solicitarea ministerelor interesate.

c) numărul maxim de personal se poate suplimenta și cu posturi preluate din alte sectoare ale M.I., care se reduc corespunzător.

STRICT SECRET
DE IMPORTANȚĂ
DEOSEBITĂ

ANEXA NR. 3

APROB,
/ss/ N. Ceaușescu

I. FUNCȚII MILITARE

A) FUNCȚII DE CONDUCERE

Șef direcție generală

- Șef divizie i.e.

Șef direcție

- Șef brigadă i.e.
- Șef grup operativ extern I

Locțiitor șef direcție

- Locțiitor șef brigadă i.e.
- Șef sector I-II i.e.
- Șef grup operativ extern II
- Șef centru cifru și transmisiuni cifrate
- Locțiitor șef brigadă asigurare materială și financiară
- Comandant centru de pregătire i.e.
- Ofițer specialist principal I-III i.e.

Șef serviciu

- Șef grup operativ extern III
- Șef sector secretariat i.e.
- Șef sector asigurare materială și financiară
- Locțiitor comandant centru de pregătire i.e.
- Medic militar șef unitate sanitară i.e.
- Ofițer specialist principal IV-V

Șef birou

- Șef grupă cifru
- Șef laborator i.e.

B) FUNCȚII DE EXECUȚIE DE SPECIALITATE OFIȚERI

Înființarea Departamentului de Informații Externe...

- Ofițer specialist I-V i.e.
- Inginer specialist i.e.
- Inginer principal i.e.
- Instructor specialist I-II i.e.
- Ofițer principal i.e.
- Ofițer specialist cripto-analiză i.e.
- Ofițer economist principal i.e.
- Ofițer economist i.e.
- Medic militar unitate sanitară i.e.
- Inginer i.e.
- Ofițer tehnic principal I-II i.e.
- Ofițer tehnic I-II i.e.
- Ofițer I-IV i.e.
- Tehnician I-II i.e.

MAIȘTRI MILITARI ȘI SUBOFIȚERI

- Maistru specialist I-V i.e.
- Subofițer i.e.
- Subofițer pază i.e.
- Subofițer pază în unități acoperite
- Subofițer tehnician i.e.

C) FUNCȚII DE EXECUȚIE ADMINISTRATIV OFIȚERI

- Șef cabinet i.e.

MAIȘTRI MILITARI ȘI SUBOFIȚERI

- Șef depozit i.e.
- Subofițer administrativ principal
- Subofițer administrativ
- Subofițer dactilograf i.e.

D) FUNCȚII DE DESERVIRE

OFIȚERI

- Șef garaj i.e.

MAIȘTRI MILITARI ȘI SUBOFIȚERI

- Maistru specialist I-V i.e.
- Subofițer conducător auto i.e.

II. FUNCȚII PENTRU SALARIAȚII CIVILI

Florian Banu

Departamentul de Informații Externe va folosi nomenclatorul funcțiilor civile aprobate pentru Ministerul de Interne și alte ramuri ale economiei pentru activități similare.

III. ALTE FUNCȚII

Departamentul are dreptul să folosească referenți de informații externe în aparatul central, în exterior și instituții de acoperire. Aceștia au calitatea de salariați civili; plata salariilor și indemnizațiilor se face de la poziția 65 „cheltuieli speciale” sau „C.I.S.”. Angajarea se aprobă de șeful departamentului sau adjunctul său. Posturile pe care sunt încadrați nu se includ în numărul maxim de posturi din anexa 2.

Departamentul este autorizat să plătească din fondul „C.I.S.” indemnizații lunare, neimpozabile, unor salariați din instituții și întreprinderi civile, precum și unor pensionari din Ministerul de Interne, pentru activitatea informativ-operativă, de documentare, filaj, investigații ș.a. pe care o depun temporar sau permanent.

A.C.N.S.A.S., fond S.I.E., dosar nr. 259, ff. 1-15.

II. SUB LUPA SECURITĂȚII

Raluca Nicoleta SPIRIDON

TUDOR ARGHEZI ÎN ATENȚIA STRUCTURILOR DE INFORMAȚII (1932-1946)

TUDOR ARGHEZI, TARGET OF THE INFORMATION AGENCIES (1932-1964)

The poet who was called “the new Eminescu” even since the interwar period, Tudor Arghezi is the most eloquent example of one’s exclusion from the literary life during the consolidation of communism. Sorin Toma’s long article published in “Scanteia” between 5 and 10 January 1948, with the title “The Poetry of Putrefaction or the Putrefaction of Poetry. Leafing through Tudor Arghezi’s Books” was the materialization of a crucial moment when the communists abandoned the apparent policy of tolerance towards cultural diversity that they had tried to display between 1944 and 1947.

The first articles meant to discredit Arghezi were published in “Fapta” starting from 5 December 1944, as an answer to the poet’s intention of republishing his “Parrot Tickets”. That campaign of denigration was directed mainly against Arghezi as a publisher and less against him as a poet, for at least two reasons: on the one hand he had some vulnerable parts that could be immediately taken advantage of and on the other hand he was a key element in influencing public opinion.

The articles published in “Scanteia” from 5 to 10 January in order to denigrate Arghezi were only a few among several negative press articles whose subject he had been. It is worth mentioning that Arghezi had also been courted by the communists in their attempt to turn him into one of their supporters.

Etichete: Tudor Arghezi, publicist, „Scânteia”, Securitatea

Keywords: Tudor Arghezi, publisher, “Scanteia”, Securitate

Lungul articol al lui Sorin Toma, apărut în Scânteia între 5-10 ianuarie 1948 – *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi* – a rămas consacrat drept „broșura canonică a jdanovismului cultural”¹ și moment de răscruce în privința abandonării de către comuniști a aparentei politici de toleranță față de diversitatea culturală afirmată între 1944-1947.

În cazul lui Tudor Arghezi, Dimitrie Vatamaniuc observa faptul că „studiile monografice sunt dedicate poeziei și în foarte mică măsură publicisticii”² deși, ca pondere, aceasta ocupă spațiul cel mai extins și este extrem de importantă în ansamblul creației sale. Din punctul nostru de vedere, pe de o parte, publicarea primului volum de versuri *Cuvinte potrivite*, abia în anul 1927 a atras cu sine și o întârziere a studiilor monografice. Din categoria lucrărilor monografice apărute până în 1948 pot fi citate

---

¹ Vladimir Tismăneanu, Cristian Vasile, *Perfectul acrobat Leonte Răutu. Măștile Răului*, București, Ed. Humanitas, 2008, p. 42.

² Dimitrie Vatamaniuc, *Tudor Arghezi. Biobibliografie*, vol. 1, București, Editura Institutului Cultural Român, 2005, p. III.

cele întocmite de: Pompiliu Constantinescu³, Șerban Cioculescu⁴ și „comentariile negativiste” semnate de Victor N. Popescu⁵ și Eugen Ionescu⁶.

Pe de altă parte, sistemul comunist, animat de crearea unei societăți noi, a evacuat din literatura de specialitate referințele la atașamentele informale și politice care existau în presa de până la 1944. Ingerințele ideologiei comuniste sunt o posibilă explicație și pentru orientarea exegeților lui Tudor Arghezi, mai mult spre monografiile de critică literară decât spre cele de istorie literară, care nu ar fi putut ignora și activitatea publicistică. Nu pot fi excluse propriile afinități spre critică literară dar în orice caz, ponderea acestui tip de monografie este substanțial și amintim în acest sens pe cele întocmite de: Ovid S. Crohmălniceanu⁷, Mihail Petroveanu⁸, Tudor Vianu⁹, Dumitru Micu¹⁰, Domițian Cesereanu¹¹, Emil Manu¹², Alexandru George¹³, Alexandru Bojin¹⁴, Nicolae Balotă¹⁵, Feodosi Vidrașcu¹⁶, Mariana Ionescu¹⁷, Emilia Parpală¹⁸, Șerban Cioculescu¹⁹, Adrian Angelescu²⁰.

Un efort de a explica într-un mod pertinent parcursul publicistului și poetului întreprinde, totuși, până în 1989, Florea Firan – „Pe urmele lui Tudor Arghezi”²¹.

După 1989, o reevaluare a opțiunilor unei părți a elitei intelectuale, între care și Tudor Arghezi, spre alianța cu Puterile Centrale în privința intrării României în primul război mondial, realizează Lucian Boia în „*Germanofiliii*”. *Elita intelectuală românească în anii primului Război Mondial*²². De asemenea, interesul pentru publicistica argheziană s-a

---

³ Pompiliu Constantinescu, *Tudor Arghezi*. București, Fundația pentru Literatură și Artă, 1940.

⁴ Șerban Cioculescu, *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*, București, Fundația Regele Mihai I, 1946.

⁵ Victor N. Popescu, *Tragedia unui suflet: Tudor Arghezi*. București, Tipografia Cărților Bisericești, 1930.

⁶ Eugen Ionescu, *Nu*, București, Editura Vreamea, 1934.

⁷ Ovid S. Crohmălniceanu, *Tudor Arghezi*, București, Editura de stat pentru literatură și artă, 1960.

⁸ Mihail Petroveanu, *Tudor Arghezi poetul*, București, Editura pentru Literatură, 1961.

⁹ Tudor Vianu, *Arghezi poet al omului*, București, Editura pentru literatură, 1964.

¹⁰ Dumitru Micu, *Opera lui Tudor Arghezi. Eseu despre vârstele interioare*. București, Editura pentru Literatură, 1965.

¹¹ Domițian Cesereanu, *Arghezi și folclorul*, București, Editura pentru literatură, 1966.

¹² Emil Manu, *Prolegomene argheziene*. București, Editura pentru literatură, 1968.

¹³ Alexandru George, *Marele Alpha*, București, Editura Cartea Românească, 1970.

¹⁴ Alexandru Bojin, *Fenomenul arghezian. Unele orientări metodologice în studiul literaturii române*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976.

¹⁵ Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1979.

¹⁶ Feodosi Vidrașcu, *Tudor Arghezi*, Moskova, Molodaia Gvardiia, 1980.

¹⁷ Mariana Ionescu, *Ochiul Ciclopului. Tudor Arghezi prozatorul*, București, Editura Eminescu, 1981.

¹⁸ Emilia Parpală, *Poetica lui Tudor Arghezi*, București, Editura Minerva, 1984.

¹⁹ Șerban Cioculescu, *Argheziana*, București, Editura Eminescu, 1985.

²⁰ Adrian Angelescu, *Barocul în proza lui Arghezi*, București, Editura Minerva, 1988.

²¹ Florea Firan, *Pe urmele lui Tudor Arghezi*, București, Editura Sport-Turism, 1981.

²² Lucian Boia, „*Germanofiliii*”. *Elita intelectuală românească în anii primului război mondial*, București, Ed. Humanitas, 2009.

manifestat și pe fondul încercării de a oferi posibile explicații pentru stigmatizarea poetului de către regimul comunist abia instaurat²³.

În cele ce urmează, ne vom orienta atenția spre fixarea anumitor repere biografice, aflate în strânsă legătură cu momentele care au determinat supravegherea poetului și publicistului de către Siguranță și S.S.I., precum și asupra debutului campaniei antiargheziene, în ziarul „Fapta”²⁴, la 5 decembrie 1944, episod mai puțin cunoscut.

Ion Theodorescu – viitorul poet Tudor Arghezi – s-a născut, conform actului de naștere²⁵, la 23 mai 1880, în București, ca fiu al lui Nae Theodorescu – (comerciant) și al Mariei. A fost elev al Școlii primare „Petrașche Poenaru” între 1887-1891 și a păstrat o duioasă amintire primului său dascăl, părintele Nicolae Abramescu, de la care a învățat abecedarul. Între 1891-1896 a urmat Gimnaziul „Cantemir-Vodă”, situația familială obligându-l să locuiască la internatul Liceului „Sfântul Sava”²⁶, o altă prețioasă recunoștință fiind îndreptată asupra profesorului de limbă română Gheorghe Gârbea. În perioada studiilor – 1896 – trimite prima sa poezie revistei socialiste „Lumea Nouă”²⁷ și frecventează pentru un timp Clubul socialist al acestui ziar „mai mult din admirație pentru Garabet Ibrăileanu decât din convingere politică”²⁸.

La 25 iulie 1896 a publicat în ziarul „Liga Ortodoxă”, condus de Alexandru Macedonski, proza „Din ziua de azi”, moment considerat debutul literar a lui Tudor Arghezi. În cadrul cenaclurilor organizate de Alexandru Macedonski și de „Liga Ortodoxă” îl cunoaște pe Grigore Pișculescu (Gala Galaction) de care-l va lega o strânsă prietenie. Conform unei cronologii întocmită de Mitzura Arghezi și Traian Radu colaborarea la această revistă este întreruptă în luna decembrie a aceluiași an, întrucât „Alexandru Macedonski intervenea cu pana în manuscrisele tânărului poet”²⁹.

La 5 februarie 1900 intră în cinul călugăresc, gest ale cărui motivații le-au constituit, conform aceleiași cronologii, lipsa oricăror perspective de a-și continua studiile și a timpului necesar scrisului, precum și teama de a nu fi încorporat pentru satisfacerea stagiului militar. În 1902 cere aprobarea Ministerului Instrucțiunii Publice pentru susținerea examenelor claselor a-V-a și a-VI-a de liceu, pentru ca în anul 1905 să treacă examenele pentru clasele a-VI-a și a-VII-a de liceu. Este și anul în care părăsește haina monahală prin demisie. În fapt, la 30 ianuarie 1905 se naște la Paris, Eliazar Lotar, fiul lui Tudor Arghezi și al Constanței Zissu. Îngrijorat de refuzul mamei de a-și

---

²³ Andi Mihalache, *Poetul și Politica. Cazul Arghezi* în *Analele Sighet nr. 6, Anul 1948 – Instituționalizarea Comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998.

²⁴ *Fapta. Gazetă de tinută, informație și documentare românească*. Apare la București, săptămânal (25 februarie 1943-4 martie 1948), director Mircea Damian. Rubrici: *Faptul artistic, Fapte în război, Fapte și jertfe, Navele Faptei, Reportajul faptei, Fapt este că...* conf. I. Hangiu, *Dicționarul presei literare românești 1790-2000*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2005, p. 277.

²⁵ Poetul a propus ca dată de naștere 21 mai 1880 conform epitafului scris pe lespede mormântului său de la Mărtișor (*Cronologie* întocmită de Mitzura Arghezi și Traian Radu în Tudor Arghezi, *Versuri*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004, p. V).

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. VII.

²⁸ Andi Mihalache, *op. cit.*, p. 635.

²⁹ Mitzura Arghezi, Traian Radu, *op. cit.* p. VIII.

aduce copilul în țară, la 2 noiembrie 1905 își prezenta demisia din postul de diacon la Catedrala Mitropolitană și solicita un concediu de studii. Prin sprijinul mitropolitului Iosif Gheorghian și al lui Joseph Baud, de la Catedrala Sf. Iosif, obține o recomandare către rectorul Universității catolice din Freiburg, Elveția³⁰. Va fi însoțit în această călătorie de mama sa, Maria Theodorescu, care ulterior se va întoarce în țară de la Zürich, împreună cu fiul poetului, în timp ce acesta se va îndrepta spre Freiburg – Elveția. Nu a putut să se înscrie la această facultate catolică întrucât nu avea bacalaureatul absolvit. În consecință, s-a orientat spre Universitatea din Geneva cu intenția de a urma cursurile universitare și a se pregăti pentru examenul de bacalaureat în același timp. Din cauze financiare - nu dispunea de suma necesară înscrierii la Universitate - se va prezenta numai la Bacalaureat³¹. Reapare în peisajul publicistic la 1 februarie 1910, odată cu publicarea, fără acceptul său, a poemului *Rugă de seară*, în nr. 1 al revistei „Viața socială” condusă N.D. Cocea, revistă care pleda pentru „marele ideal de emancipare și de cultură al socialismului”³². Revenirea în țară la sfârșitul acestui an s-a datorat, însă, necesității de a-și reglementa situația serviciului militar nesatisfăcut³³.

Colaborarea la revistele „Facla”, „Viața românească”, „Viața socială”, „Teatru” și „Rampa”, în anii 1911-1912, îl impune nu numai prin poezii, recenzii, cronici dramatice sau în domeniul artelor plastice dar îl consacra drept un ziarist cu largi posibilități de pamfletar și polemist. La 4 octombrie 1912 se căsătorește cu profesoara Constanța Zissu și legitimează nașterea copilului său Eliazar Lotar. Mariajul celor doi nu va dura mult timp, la 28 februarie 1914 intervenind pronunțarea sentinței de divorț de către Tribunalul Ilfov, Eliazar rămânând în custodia poetului. Ulterior, la 5 noiembrie 1916, se va căsători cu Paraschiva Burda originară din Buneștii Bucovinei. După izbucnirea primului Război Mondial, se va pronunța pentru neutralitatea României, în ziarul „Seara” și în revista „Cronica”.

Situația se schimbă după intrarea României în Primul Război Mondial de partea Antantei. La 19 mai 1917, își începe colaborarea la „Gazeta Bucureștilor”, inițial ediție de război a ziarului „Bukarester Tageblatt”, cu articolul *Germania și adversarii*. Din 7 aprilie 1917 „Gazeta Bucureștilor” devenea ziar independent și nu ediție a celui german.

Tudor Arghezi a folosit pseudonimul *Sigma*, editorialele sale alternând cu cele ale lui Ioan Slavici³⁴. În orice caz, colaborarea la acest ziar de orientare filo-germană, care și-a suspendat apariția la 11 noiembrie 1918, i-a atras condamnarea pentru înaltă trădare, după reîntoarcerea guvernului de la Iași, suferințele îndurate în închisoare fiind transpuse ulterior în volumul *În fața porții negre* (1932).

Trebuie menționat, de asemenea, pentru a nu lăsa această experiență la stadiul unei simple consemnări biografice, faptul că filogermanismul unei părți a elitei intelectuale române a fost reanalizat și considerat o opțiune alternativă, ce viza asigurarea securității naționale față de Rusia, prin intrarea României în război alături de

---

³⁰ *Ibidem*, p. XII.

³¹ *Ibidem*, p. XIII.

³² Dimitrie Vatamaniuc, *op. cit.*, p. XII.

³³ Mitzura Arghezi, Traian Radu, *op. cit.*, p. VIII.

³⁴ Dimitrie Vatamaniuc, *op. cit.*, p. XVI.

Puterile Centrale, în contrast cu opțiunea, predominantă în vremea respectivă, favorabilă desăvârșirii unității naționale prin război împotriva acestora.

În ceea ce-i privește pe Tudor Arghezi și Ioan Slavici, potrivit istoricului Lucian Boia „credința lor – vinovați de război sunt ceilalți, în principal Marea Britanie și Rusia, și că locul românilor este și rămâne nu împotriva Germaniei și Austro-Ungariei, ci alături de ele - nu exclude colaborarea, după cum colaborarea nu exclude credința”³⁵.

Într-un alt registru, Primul Război Mondial a fost martorul sporirii spectaculoase a acțiunilor de spionaj și contraspionaj ale tuturor participanților importanți și, legat de acestea, a dezvoltării altor mijloace de sprijinire a operațiunilor militare pe un teritoriu advers, între care și propaganda. Prin denunțarea expansionismului britanic, „Slavici și Arghezi nu fac decât să reproducă clișeul [propagandei germane], ceea ce, departe de a le afirma independența de spirit, pledează în sensul colaboraționismului lor”³⁶.

Prinși între contextul general european, în care statele au adoptat măsuri represive față de spionaj precum și împotriva formelor de complicități active sau pasive conexe acestuia și preocuparea noului stat român de a evita tensiunile de natură să sporească popularitatea orientărilor de extremă stângă, o parte a ziariștilor „germanofili” între care și Arghezi, învinuiți de trădare și colaboraționism, au fost condamnați prin Sentința nr. 38/1919 a Curții Marțiale a Corpului II Armată București, pentru ca, în același an să fie grațiați prin Decretul Regal nr. 51 392 din 31 decembrie 1919.

În alegerea stigmatizării lui Tudor Arghezi prin articolul lui Sorin Toma – *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi*, spre deosebire, de pildă, de Ion Barbu, Andi Mihalache aducea drept argument eșecul comuniștilor de a exploata versatilitatea sa în materie publicistică manifestată până la sfârșitul celui de al-II-lea Război Mondial.

O delimitare cronologică trebuie totuși făcută. Dacă, până spre sfârșitul anilor '30 „inconstanța firii sale, asocierile și divorțurile conjuncturale sau opțiunile politice nedeterminate de interese pecuniare, provocate de cultivarea imaginii de nonconformist sau o oarecare nevoie de adversari, datorată fie plăcerii de a polemiza, fie complexelor personale: tardiva afirmare ca poet”³⁷ se regăsesc în gesturi precum *Protestul*, semnat alături de N.D. Cocea, contra regimului aplicat în închisori deținuților politici, în special a celor închiși la Doftana, ulterior atașamentele sale politice au devenit mult mai vizibile.

Potrivit aceluiași reper biografic consemnat de Andi Mihalache, odată cu ascensiunea dreptei, poetul devine prieten apropiat a lui Octavian Goga. La scurt timp, se preschimbă dintr-un republican notoriu într-un atașat al regimului carlist, fapt confirmat și de nota Grupei I a Corpului Detectivilor din 21 mai 1939³⁸. În paralel, a

---

³⁵ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 147.

³⁶ *Ibidem*, p. 25.

³⁷ Andi Mihalache, *Poetul și Politica. Cazul Arghezi* în *Analele Sighet nr.6, Anul 1948 – Instituționalizarea Comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998, pp. 635-636.

³⁸ Nota din 21 mai 1939 a Grupei a-I-a, Corpul Detectivilor consemna că, într-un cerc de prieteni, scriitorul Tudor Arghezi a afirmat: „lumea confundă actualul regim cu guvernul. Este o mare eroare. Regimul a fost instaurat de M.S. Regele căruia țara întregă trebuie să-i păstreze recunoștința, deoarece în acest mod a fost ferită de frământările interne, care, datorită celor internaționale, puteau avea repercusiuni grave pentru noi. Guvernul este însă trecător. În cadrul

colaborat la ziarul „Cuvântul” a lui Nae Ionescu. Succesiunea rapidă a evenimentelor îl va transforma, după rebeliunea legionară din ianuarie 1941, într-un susținător al mareșalului Ion Antonescu, în speranța reparației revistei „Bilete de Papagal”³⁹, suspendată de Serviciul Cenzurii de pe lângă Corpul 2 Armată, la 2 februarie 1938⁴⁰.

Ar mai fi de menționat faptul că, într-un amestec de non-conformism și criticism, nicidecum dezinteresat, a exploatat în articolele sale anumite slăbiciuni ale unor contemporani. În momentul desfășurării procesului privind atentatul comis asupra lui Alexandru Davila în ziua de 5 aprilie 1915, de către feciorul de casă al acestuia, Jean Dumitriu, la Curtea de Juri din București, Argezei a dat publicității în revista „Cronica”, dezbaterile din instanță, publicând o pagină zilnică cu toate detaliile vieții intime ale fostului director general al Teatrelor, în timp ce campania de presă îndreptată împotriva lui Aristide Blank l-a determinat pe acesta din urmă să-i dea 100 000 de lei în 1920 și să-i fixeze o sumă lunară importantă pentru a stopa atacurile împotriva sa și a băncii⁴¹. În schimb, a întreținut o vastă corespondență cu Nicolae Malaxa, care a susținut financiar, direct sau prin împrumuturi, mai mulți ziariști ai vremii pentru a nu deveni subiectul unor campanii de presă ostile. Scrisorile adresate acestuia de Tudor Argezei ocupă un interval temporal dintre 12 august 1926- 25 august 1938, adică exact perioada de timp cuprinsă între cumpărarea terenului de pe dealul Mărțișorului și suspendarea de către cenzură a „Biletelor de Papagal” - 2 februarie 1938 alături de depunerea ultimelor eforturi pentru edificarea casei și tipografiei. Pentru elocvența sa redăm conținutul scrisorii dataată 25 august 1938:

„În numele gândului, al dragostei și al poeziei

Vă mai cer, iubite Domnule Malaxa, o mână de ajutor. Sunt în frământare și panică de două luni întregi. De tipografia mea, clădită pe trei sferturi de dumneavoastră, atârnă toată pâinea mea și a copiilor mei, isprăvită. Mai lipsește termicește puțin dar acest puțin e scump. V-am tot așteptat să vedeți cu ochii dumneavoastră, tot ce trebuie făcut. Mai trebuie 200.000 de lei, o sumă pe care mi-ați dat-o de zece ori până astăzi. Pentru dumneavoastră e fulg de păpădie. Dați-mi-o cu

---

actualului regim, (din sânul F.R.N. – ului) se pot forma sau schimba multe guverne. Regimul va dăinui întrucât s-a dovedit util țării și în asentimentul poporului. Așadar să fim drepti. Sunt unii care critică guvernul sau anumite persoane din guvern. Nici un român conștient însă nu critică regimul, ci dimpotrivă toată lumea laudă pe suveran și așa este și drept și natural să fie” (ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 6).

³⁹ Revista „Bilete de Papagal” apare la București, zilnic (2 februarie 1928 – 10 august 1929; 15 iunie-5 octombrie 1930), săptămânal (1937-1938), apoi din nou zilnic (15 decembrie 1944-12 februarie 1945) în format „a opta parte dintr-o coală nr. 12 tip. Universal, îndoit în două în lung și prezentând patru pagini”. Criticat de Nicolae Iorga în Senat și în ziarul „Neamul Românesc” (1906-1940), Argezei răspunde în articolul *Rugăciune pe brânci la d-l Iorga* (nr. 31/1929) că „Bilete de Papagal” este un „ziar fără partid”. Revista a fost deschisă unor tineri care vor deveni nume de prestigiu în literatură: Eugen Ionescu, George Ivașcu, Geo Bogza, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Laurențiu Fulga, Aurel Baranga dar și unor nume consacrate: Adrian Maniu, Demostene Botez, Virgil Gheorghiu, George Lesnea, Radu Boureanu, Gala Galaction, Romulus Dianu, Sergiu Dan, Jean Bart, Ion Biberi, F. Aderca (I. Hangiu, *op. cit.*, p. 104).

⁴⁰ Vezi pe larg, Andi Mihalache, *op. cit.*, pp. 638-639.

⁴¹ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, ff. 54-55.

Tudor Arghezi în atenția structurilor de informații...

condiția să v-o restituți în imprimate pentru fabrici și birouri. În numele gândului, al dragostei și al poeziei.. T. Arghezi, 25 august 1938”⁴².

Mult mai târziu va condamna presa coruptă: (*te înjur ca să plătești și plătești să nu te înjur*) în prima parte a romanului autobiografic *Lina* (1941). În opinia noastră, redarea de către Tudor Arghezi a acelor practici, de la care, în unele situații, nu s-a sustras, nu a fost întâmplătoare. A intervenit într-un context istoric în care alimentarea presei din șantaj nu mai era posibilă, apoi, este sincronă cu direcțiile propagandistice, de construire a exemplurilor pozitive și de insuflare a încrederii în forțele naționale, inițiate de guvernul antonescian.

Două au fost articolele care i-au adus un aflax maxim de simpatie: „Voinicul” în 29 mai 1943 și mai ales „Baroane” - un pamflet usturător la adresa ambasadorului german Manfred von Killinger, publicat la 1 octombrie 1943 în rubrica „Bilete de Papagal” din ziarul „Informația Zilei”⁴³. Notorietatea construcției plastice din biletul „Baroane” a lăsat cumva în umbră articolul „Voinicul” - o susținere, exprimată voalat, a inițiativei curajoase a lui Wilhelm Filderman de a trimite o întâmpinare Mareșalului Ion Antonescu privind impunerea evreilor la un impozit extraordinar, așa cum rezultă dintr-o notă a Biroului de Informații din 6 iunie 1943: „aproape toate cercurile din capitală știu astăzi [cunosc] despre articolul lui Tudor Arghezi, apărut vinerea trecută în ziarul «Informația», articol intitulat *Voinicul* și care se referă la cazul Filderman, fiind scris, în așa fel, încât nu se poate dovedi la ce se referă, dar dacă se cunoaște cazul, atunci toată lumea înțelege că este vorba de un cântec de admirație față de Filderman și de dispreț față de Gingold [Gingold Nandor, șef al Centralei Evreilor *n.n.*]. De altfel, Arghezi a și recunoscut în cercul prietenilor săi evrei, cât și români, și a declarat într-un cerc intim că: pentru articolul acesta pot să ajung în lagăr”⁴⁴.

Explicația lui Tudor Arghezi a fost că, susmenționatul articol se referea la raporturile dintre Grigore Malciu – director al ziarului „Informația Zilei” care trimisese la rândul său un memoriu mareșalului Ion Antonescu și Mircea Grigorescu⁴⁵, consilier ministerial în Direcția Presei din cadrul Ministerului Propagandei Naționale⁴⁶. Până la această „clarificare”, apariția articolului atrăsese sancțiuni: Wilhelm Filderman a fost trimis în lagărul de la Moghilev în Transnistria, Tudor Arghezi, autorul articolului, a fost

⁴² *Ibidem*, f. 180.

⁴³ Cotidian de politică guvernamentală. Apare la București (26 noiembrie 1941-6 august 1944 ; 26 noiembrie 1941 – 6 august 1944). Director I. Ștefănescu-Gruu (până la nr. 36/1942), Grigore Malciu (de la nr. 37/1942). Începând cu nr. 458/1943, în paginile ziarului, Tudor Arghezi publică în cadrul rubricii „Bilete de papagal” o serie de pamflete, între care : *Disciplina, Spiritul public, Câinele meu, Omul Liber*. După publicarea pamfletului *Baroane* (nr. 625/1943) și confiscarea de către poliție a nr. 626/1943, care conținea pamfletul *Schimbarea la față*, ziarul este interzis. După 11 luni, în ziua de 24 august 1944, singurul cotidian care apare este „Informația Zilei”, dar dispare după numai patru numere. La acest cotidian au mai colaborat Mircea Damian, Gala Galaction, Petru Bellu, Victor Eftimiu (I. Hangiu, *op. cit.* p. 355).

⁴⁴ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 43.

⁴⁵ Mircea Grigorescu, consilier ministerial în Direcția Presei, conform Decretului Lege 832 din 19 noiembrie 1942. Născut la 27 noiembrie 1908 în Râmnicu Sărat, licențiat în drept, ziarist, redactor la ziarele „Cuvântul”, „Libertatea”, „Adevărul”, „Timpul” și „Ecoul”.

⁴⁶ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 39.

arestat alături de Jean Sejeanu, cel care ar fi adus copia memoriului de la Filderman la Arghezi. Afacerea a fost închisă prin eliberarea lui Tudor Arghezi și Jean Sejeanu, în timp ce ziarul „Informația Zilei” nu a fost suspendat.

Tudor Arghezi a intrat în atenția S.S.I. încă din primăvara anului 1943, aspect asupra căruia vom reveni. În privința articolului „Baroane” (1 octombrie 1943) există două note ale Grupei Politice din cadrul Secției a-II-a Contrainformații a S.S.I.⁴⁷, însă acestea sunt documente indirecte, în măsura în care surprind efectul acestuia în rândul opiniei publice, astfel încât ne este imposibil să reconstituim fără echivoc, firul evenimentului.

Nota din 12.10.1943 consemna faptul că „se vorbește că Arghezi, ziaristul care a scris articolul *Baroane* în ziarul «Informația» ar fi primit de la persoane sus-puse suma de 300 000 lei și promisiunea că la internarea în lagăr va fi foarte bine tratat și altă pedeapsă nu [o] să aibă pentru acest articol”⁴⁸. Cea de-a doua notă din 14.10.1943 surprindea o reacție firească a opiniei publice, însă nu ne ajută prea mult prin conținutul informației: „se vorbește cu insistență că ziaristul român Arghezi Tudor care se află în lagăr să fie judecat și pedepsit cu moartea spre exemplu pentru alți infractori căci acum este stare de război și nu este timp să [se] poarte cu nevinovați și mănuși”⁴⁹.

O a treia notă din 19 octombrie 1943, posibil, emisă tot de Grupa politică, are un conținut asemănător în ceea ce privește efectul în rândul opiniei publice, însă, important pentru noi este faptul că surprinde reacția autorităților: „încă de când a izbucnit afacerea Arghezi, s-a strecurat în lumea politică versiunea că articolul din <<Informația>> ar fi fost inspirat sau ar fi avut învoirea prealabilă a cercurilor apropiate de vicepreședintele Consiliului de Miniștri. Măsurile ce le-a luat guvernul n-au izbutit să înlăture această versiune. În ultimele zile, s-a răspândit în cercurile politice știrea că vicepreședintele Consiliului de Miniștri, simțindu-se jignit de un articol injurios scris la adresa sa și apărut în revista germană <<Das Reich>> ar fi comandat articolul din <<Informația>> împotriva baronului von Killinger și că, în acest scop, s-ar fi dus negocieri de câteva zile cu poetul Tudor Arghezi. După izbucnirea scandalului, Arghezi a fost trimis în lagăr, dar i s-a remis în secret suma de 500 000 lei. Aceste informații sunt difuzate de cercurile directe ale ziarului «Informația»”⁵⁰.

În primul rând, rezultatul bătăliei de la Stalingrad, alături de un șir de evenimente nefavorabile Axei din cursul anului 1943, au diminuat, la nivelul opiniei publice, încrederea într-o posibilă victorie. Se adaugă și sondajele de pace întreprinse în

---

⁴⁷ În ianuarie 1942 se produsese în cadrul Secției a-II-a Contrainformații o dispersare pe grupe de interes a obiectivelor urmărite: Biroul Presei, care a monitorizat presa națională și internațională; Agentura I Filaj, supraveghea elementele aflate în atenția S.S.I.; Opt grupe informative: *Grupa Politică* cu misiuni asupra persoanelor care au activat în partide, mișcări și organizații politice și *desfășurau, în continuare, diferite acțiuni în raport cu guvernul mareșalului Antonescu*. [subl. ns.]; Grupa Legionară, Grupa Comunistă, Grupa Minorități, Grupa Militară, Grupa Economică, Grupa Rezidențială, Grupa Diverse (Alin Spânu, *Istoria Serviciilor de Informații/Contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2010, p. 518).

⁴⁸ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 75.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 80.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 81.

primăvara anului 1943 pe lângă anglo-americani de către Mihai Antonescu, astfel încât ipoteza că articolul din „Informația” ar fi fost inspirat sau ar fi avut învoirea prealabilă a cercurilor apropiate vicepreședintelui Consiliului de Miniștri poate fi plauzibilă, niciodată însă recunoscută oficial. Pe de altă parte, a existat un anumit tip de protecție acordat ziaristilor de către autoritățile române în fața celor germane, după publicarea unor texte interzise de cenzură sau în cazul de față, al pamfletului „Baroane”. Astfel, un prim episod a fost provocat de Pamfil Șeicaru, director al ziarului „Curentul”, în vara aceluiași an, când a publicat pe foi volante, textele pe care cenzura i le interzicea⁵¹. În fața protestelor Legației Germane, Mihai Antonescu a considerat că sancționarea lui Pamfil Șeicaru ar fi constituit în sine și o gravă ofensă adusă presei românești care apăruse cauza germană timp de trei ani⁵².

Potrivit rememorărilor ulterioare ale lui Ovid S. Crohmălniceanu, „lui Arghezi îi plăcea să povestească amănuntele arestării și deportării sale în lagărul Tg. Jiu. Depinsese de câteva minute ca Gestapo-ul să pună mâna pe el. A ajuns însă prea târziu. Autoritățile românești îl ridicaseră și, spre a preveni amestecul nemților, ofițerii primiseră ordinul să controleze la fiecare gară prezența lui Arghezi în compartimentul păzit de jandarmi”⁵³.

O altă opinie, lansată de gazetarul Emil Serghie, și anume, faptul că Tudor Arghezi ar fi scris articolul *Baroane* din „Informația” de comun acord cu Legația Germană pentru a crea dificultăți guvernului, „el personal având rolul de a supraveghea la Tg. Jiu părerile democraților și oamenilor de stânga din lagărul de concentrare”⁵⁴, nu este plauzibilă.

Independent de ceea ce am putea numi caracter comandat al articolului, de către cercuri apropiate vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, rămâne incontestabil talent de pamfletar al publicistului, impactul pe care l-a avut, cititorii cu unele excepții (o poziție particulară au avut-o legionarii) identificându-se cu un astfel de act curajos⁵⁵ și nu în ultimul rând, chiar interesat, curajul asumării unor riscuri, întrucât era primul caz de ziarist trimis în lagăr, după 1941-1942. Pe de altă parte, după consumarea apariției

---

⁵¹ Marian Petcu, *Metamorfozele indezirabilului* în coord. Marian Petcu, *Cenzura în spațiul cultural românesc*, București, Ed. Comunicare.ro, 2005, p. 69.

⁵² Mioara Anton, *Propagandă și război 1941-1944*, București, Ed. Tritonic, 2007, p. 315.

⁵³ Ovid S. Crohmălniceanu, *Amintiri degbițate*, București, Ed. Nemira, 1994, p. 29.

⁵⁴ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 88.

⁵⁵ „Avocații democrați din Baroul Ilfov în frunte cu V.V. Stanciu, Istrate Micescu, Radu Matei, Paul Iliescu, Bălăceanu, V. Popovici, V. Cameniță, Nicu Stănescu și alții manifestă o deosebită satisfacție față de deosebitul curaj al lui Tudor Arghezi care a reușit să-și publice articolul intitulat „Baroane” referitor la ministrul german baronul Manfred von Killinger. Democrații citați mai sus, spun că prin publicarea acestui articol care a fost difuzat în marea masă a poporului român s-a adus un real serviciu țării deoarece aliații anglo-americani pot trage concluzia cea mai sigură asupra revoltei sufletești a poporului român care nu iubește Germania și pe germani, și că dacă un român a cutezat să atace în zilele de astăzi chiar pe ministrul Manfred von Killinger, poporul român nu este fricos și el așteaptă numai momentul propice spre a lovi în Germania. Internarea lui T. Arghezi nu are nici o importanță, deoarece a reușit să dea semnalul luptei contra regimului Ion Antonescu, aservit Germaniei, care va fi zdrobit în curând cu sprijinul Angliei” (*Ibidem*, f. 66).

articolului „Baroane” și a protestelor baronului Manfred von Killinger pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, Tudor Arghezi a susținut că articolul său făcuse aluzie la baronul Aczel de la Budapesta.

Referințele și descrierea personajului erau însă de domeniul evidenței, iar precizările autorului erau tardive, întrucât articolul își produsese efectul. Același lucru se poate afirma și despre măsurile guvernamentale.

Deși a fost citit și autorizat să apară de către avocatul I. Crivăț, subșef al Cenzurii Presei, răspunderea apariției articolului a fost preluată de Mihail Țincu, consilier la Curtea de Apel, membru în Comitetul de conducere al cenzurii⁵⁶. Acesta și-a dat demisia, cu patru ore înaintea deciziei prin care întregul comitet de conducere al cenzurii (lt. col. magistrat D. Atanasiu, lt. col. magistrat N. Manoliu, M. Țincu, consilier la Curtea de Apel, Aurel Vidrașcu, procuror general la Curtea de Apel și Romulus Dianu, președintele Comisiei pentru autorizarea publicațiilor) era desființat iar cenzura trecea de la Președinția Consiliului de Miniștri la Ministerul Propagandei, mai precis în atribuțiile consilierului ministerial Mircea Grigorescu⁵⁷.

Printr-un ordin din 30 septembrie 1943, semnat de ministrul subsecretar de stat, general de Corp de Armată, C.Z. Vasiliu și de Directorul Ordinii Publice, lt. col. magistrat Al. Mădărjac, către Prefectura Poliției Capitalei, Ion N. Teodorescu (Tudor Arghezi), în calitate sa de colaborator al ziarului „Informația”, a fost ridicat de Serviciul Poliției de Siguranță al Prefecturii Poliției Capitalei și înaintat pentru internare în lagărul Târgu Jiu, pentru faptul că „se făcuse vinovat de publicarea prin presă a unor articole care atingeau morala publică”⁵⁸. De asemenea, Serviciul Cenzurii Presei interzicea apariția ziarului „Informația”, fapt comunicat Serviciului Poliției de Siguranță al Prefecturii Poliției Capitalei prin adresa nr. 173540 din 30 septembrie 1943⁵⁹. La 3 octombrie 1943, Tudor Arghezi era internat în Lagărul de la Târgu Jiu. La scurt timp, prin ordinul M.A.I. nr. 215508 din 22 decembrie 1943 „internatul” Teodorescu Ioan – Arghezi era eliberat din același lagăr.

Poate, cea mai bună caracterizare a măsurilor aplicate de guvern în urma publicării articolului *Baroane* se regăsește într-o notă asupra stării de spirit din 4 octombrie 1943: „lumea politică consideră sancțiunile aplicate de guvern – schimbarea șefului cenzurii, instituirea unui nou regim al cenzurii, suspendarea ziarului «Informația» și trimiterea lui Arghezi într-un lagăr de concentrare – satisfacții maxime pe care putea să le obțină ministrul german, aceasta întrucât Arghezi este socotit cel mai mare poet român după Eminescu”⁶⁰.

---

⁵⁶ *Ibidem*, f. 64.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 69.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 21.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 25.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 67.

Tudor Arghezi între incertitudini politice și strategiile Partidului Comunist de atragere a scriitorilor

Episod despre care s-a vorbit mult prea puțin, spațiu lăsat alb, mai degrabă, dintr-o posibilitate redusă de documentare, decât dintr-un interes restrâns pentru parcursul publicistului și poetului după 23 august 1944, primele articole antiargheziene au apărut în ziarul „Fapta”, începând cu 5 decembrie 1944, dorindu-se o contrapondere la anunțurile acestuia din 4 decembrie 1944 privind apropiata reapariție a „Biletelor de Papagal”, proiectată pentru jumătatea lunii decembrie.

Din această perspectivă, campania împotriva lui Tudor Arghezi debutează împotriva publicistului, mai puțin împotriva poetului, din cel puțin două motive: publicistul avea câteva laturi vulnerabile ce puteau fi exploatare imediat, reprezenta un factor de influențare a opiniei publice.

Articolele apărute sub direcția lui Mircea Damian⁶¹ în „Fapta” contestau fie publicarea articolului *Baroane* („Informația”, nr. 624, vineri 1 octombrie 1943) ca act de curaj⁶², fie aduceau în prim plan unele dintre puținele articole negative referitoare la

---

⁶¹ Conform unei verificări întreprinse de Serviciul Poliției de Siguranță din Prefectura Poliției Capitalei asupra mai multor ziaristi, ca urmare a apariției în Revista Fundațiilor Regale nr. 10 din 1 octombrie 1943 și nr. 11 din 1 noiembrie 1943 a două poezii cu caracter comunist, Mircea Damian era caracterizat astfel: „este scriitor și ziarist. În prezent este directorul săptămânalului <<Fapta>> apărut anul acesta [1943]. A avut revista <<Pumnul>>, publicație de stânga și a fost director al ziarului <<București>>. Mircea Damian nu posedă vreun titlu universitar și este cunoscut prin dârzenia și lipsa de măsură, fapt care i-a atras, cu mai mulți ani în urmă pedeapsa pentru Lés-Majestate iar la începutul anului acesta o altă pedeapsă cu închisoarea la Văcărești pentru ofensă adusă fostului ministru al Propagandei, Nichifor Crainic. Este un tip protestatar, se pare însă, că e de bună credință. Nu a înjurat niciodată regimul de la putere. În ultimul timp însă din cauza unor lucruri cuprinse în nr. 23 al săptămânalului <<Fapta>> de joi, 25 noiembrie 1943 a fost suspendat de cenzură pe timp de 7 zile. Motivul suspendării se pare că este o scrisoare deschisă adresată domnului Stelian Popescu, cuprinzând ironii și injurii. Sentimentele sale politice nu se pot caracteriza ca fiind de stânga. *Are o proastă situație materială* (ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 73 558, f. 134).

⁶² Conform unei note S.S.I. din 8 decembrie 1944, provenită de la sursa „Spiridon”, se anunța că: „peste câteva zile va ieși la iveală adevărul cu privire la internarea în lagăr a domnului Tudor Arghezi. Anume ziarul <<Fapta>>, luând cunoștință că dl. Arghezi vrea să-și facă un titlu de glorie din faptul că a scris articolul *Baroane*, în ziarul <<Informația>> după cum reiese din afișele lipite pe ziduri care vestesc apariția <<Biletelor de Papagal>> a inserat marți 5 decembrie, în pagina a-II-a, un articol în care precizează: de îndată ce va apare ziarul <<Bilete de Papagal>> se vor da amănunte senzaționale pe marginea articolului *Baroane* care așa cum a fost scris de dl. Tudor Arghezi nu se referă la Killinger. Știrea aceasta a ziarului <<Fapta>> a stârnit rumoare în toate redacțiile, tocmai pentru că pe timpul când dl. Arghezi colabora la <<Informația>>, șef de redacție era dl. Mircea Damian, actualul director al ziarului <<Fapta>> care desigur știe lucruri inedite” (Idem, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 102).

muncitori⁶³, scrise de Tudor Arghezi, a căror apariție trebuie legată de alinierea acestuia mobilizărilor colective din timpul perioadei antonesciene, sau pentru a-l discredita și mai mult, distorsionau mesajul de susținere pentru cabinetul generalului Nicolae Rădescu și a guvernării sale⁶⁴.

Încetarea apariției „Biletelor de Papagal”, ca urmare a unor presiuni indirecte⁶⁵, a fost urmată imediat de plasarea campaniei antiargheziene în ziare de mare tiraj. Articolul *Un impostor: Tudor Arghezi* semnat de Miron Paraschivescu și publicat în „România Liberă” din 21 februarie 1945 depășea prin vehemența limbajului, forma oarecum polemică a celor din „Fapta”.

Pe de altă parte, parcursul arghezian între 1945-1948 degajă anumite ezitări atitudinale, cu o înclinare, mai degrabă, spre neînregimentare și criticism față de tabăra comunistă, temporizată parțial în octombrie - decembrie 1946 de perspectiva primirii în Academie, pe locul devenit vacant după decesul lui Alexandru Brătescu – Voinești, de acordarea Premiului Național pentru Poezie sau de alte gesturi prietenoase într-o încercare a comuniștilor de a și-l alătura ca „tovarăș de drum”. Astfel, „tot în 1946, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la debutul lui Gala Galaction, <<Scânteia>> din 7 octombrie scria între altele: <<Căci Gala Galaction face parte dintr-un eroic triumvirat care de 50 de ani poartă flacăra luminii și a verbului literar întru sporirea tânărilor tezaur al acestei culturi: Arghezi-Coceș-Galaction>>. Autorul acestui omagiu era [aceiași] M.

---

⁶³ Alături de articolul *Frontul Rotativelor*, Valeriu Popovici, ziarist la „Fapta” aduce în prim-plan și articolul *Lucrătorul, celula socială...* – „Domnul Tudor Arghezi nu a intrat niciodată în tipografia ziarului unde lucra. Domnul Tudor Arghezi nu a fost forțat niciodată de către fostul regim să ia o atitudine anume, să scrie după normativ sau după directivă. Se ținea – desigur, avându-i-se în vedere atitudinea germanofilă de odinioară, precum și prudența sa notorie – că domnia sa nu va dăuna cu nimic guvernării. Într-o zi domnul Arghezi a trimis între alte articole despre genți, păpuși și alte obiecte folositoare și unul în care era vorba despre muncitori. Era într-o vreme când muncitorii sufereau, crăpau de foame, plesneau de nechez că nu au apărători în condeierii noștri. Și în ceasul acela domnul Arghezi, înjura pe muncitori – în acel articol denumit *Lucrătorul, celula socială...* („Fapta”, 22 ianuarie 1944).

⁶⁴ În articolul *Ce vrea domnul Tudor Arghezi?* se afirma: „Astfel, ieri domnul Tudor Arghezi – care de dragul celor 380 de cititori din capitală, e în stare să caligrafieze, într-o bună zi, că Manfred von Killinger s-a sinucis, știind că va fi speculat articolul *Baroane* – a încuviințat să apară în <<Bilete de Papagal>> un conflict iluzoriu în guvernul domnului general Rădescu iar astăzi a aprobat înscenarea unui reportaj cu asigurări formale că „stânga” a declanșat lupta pentru scoaterea din echipa ministerială a reprezentanților partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal. Ce vrea domnul Tudor Arghezi? Criză de guvern? De ce? Urmărește, poate, să ajungă ministru?” („Fapta”, 24 ianuarie 1945).

⁶⁵ Conform unei note S.S.I. din 10 ianuarie 1945 „cercurile gazetărești din București afirmă că ziarul <<Bilete de Papagal>> este susținut de grupul Malciu. Redacția este în palatul <<Viitorul>> unde se află și tipografia cu același nume. Liberalii au căutat să rezilieze contractul de închiriere intervenit între liberali și Malciu însă nu au reușit decât în ceea ce privește tipografia, iar contractul apartamentului ocupat de <<Bilete de Papagal>> care este închiriat lui Malciu a rămas în vigoare. Aceste cercuri afirmă că sus-numitul ziar are un tiraj de circa cinci mii de foi și nu este cumpărat decât de intelectuali. Deci din vânzare nu se poate menține, mai ales că se vinde cu zece lei foaia. Se precizează că Malciu ar dispune de unele fonduri care i-au rămas din timpul dictaturii antonesciene” (*Ibidem*, p. 113).

R. Paraschivescu. La 29 decembrie 1946, Tudor Arghezi era sărbătorit, alături de Gala Galaction, la Ministerul Artelor în prezența lui Iosif Chișinevschi, M. Breslașu, E. Jebeleanu, Z. Stancu, Ion Pas și primea suma de cinci milioane lei⁶⁶. Este anul în care a publicat volumele: „Versuri Alese”, „Bilete de Papagal” și „Manual de Morală”.

Sexagenar în cel de-al cincilea deceniu al veacului XX, ar fi dificil de explicat, postfactum, atitudinea de neangajare politică spre tabăra comunistă. În opinia noastră a fost o chestiune ce a ținut de percepția personală a paradigmei comuniste și mai ales de neintuirea parcursului ireversibil al acesteia. După încetarea apariției „Biletelor de Papagal”, drept publicație independentă, Tudor Arghezi a reluat seria lor, de data aceasta, în ziarul „Adevărul”⁶⁷. La începutul anului 1947, una dintre aceste rubrici, referitoare la cenzura practică în presă, preluată și de ziarul „Dreptatea” i-a atras stigmatizarea în „Scânteia” printr-un nou articol *Drumurile unui poet: Tudor Arghezi* (3 martie 1947), semnat de Miron Radu Paraschivescu.

Ana Selejan lansa o ipoteză interesantă în *Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană*: „opiniile lui Arghezi au fost lăsate de oficialii culturali ai vremii să se producă în voie, una după alta, pentru a fi, apoi, adunate, una câte una și toate la un loc, într-un edificator *probatorium-propria-manu-arghesiensis* care aștepta momentul oportun pentru a fi revelat, administrat, cum ar spune juriștii”⁶⁸. În fapt, fără a face abstracție de valorizarea tuturor argumentelor în stigmatizarea lui Arghezi, renegarea sa fără echivoc intervine odată cu înlăturarea unei bune părți a opoziției politice și consolidarea pozițiilor P.M.R., adică spre finalul anului 1947. Perioada 1944 – 1947 a fost una de tranziție în care s-au întâlnit interdicții efectuate brutal dar de o manieră indirectă, cu iluzia elitei culturale de a crea și de a-și publica lucrările. Mai mult decât trimiterile indirecte la pierderea Basarabiei și Bucovinei sau la ateismul noilor stăpânitori, confiscarea volumului *Una sută de poeme* (1947) poate fi considerat momentul ce marchează întreruperea acelei *griji deosebite pentru păstrarea aparențelor* afișată de comuniști imediat după 23 august 1944. I se alătură raportul lui N. Moraru, *Tendințe decadente dăunătoare ale artei lui T. Arghezi și M. Jora*, prezentat la Congresul Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști (18 octombrie 1947), dublat și de un articol apărut în *Scânteia* din 26 octombrie 1947.

Conform rememorărilor lui Ovid S. Crohmălniceanu, „un act din manuscrisul piesei *Seringa*, depusă de Arghezi la Teatrul Național, a fost citit fără permisiunea autorului, ca mijloc de atracție a publicului, la o conferință a lui N. Moraru, pe tema literaturii angajate. Vorbitorul, un personaj cu puteri politice destul de mari atunci și ignorant absolut al uzanțelor mediului cultural în care și le exercita, și-a însușit firma

---

⁶⁶ M. Nișescu, *Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii*, București, Ed. Humanitas, 1995, p. 179.

⁶⁷ Ziar democratic cu foileton literar și suplimente literare. Înființat la Iași 15 decembrie 1871 – 5 aprilie 1872 de Al. V. Beldiman, săptămânal, interzis după trei luni, iar editorul arestat, judecat și achitat. Reapare la București, zilnic (15 august 1888 – 21 noiembrie 1916; 3 ianuarie 1919-30 decembrie 1937; 12 aprilie 1946-31 martie 1951). În anii 1947-1948, Tudor Arghezi a semnat pe prima pagină a ziarului, sub titlul generic de *Tablete*, articole cu un conținut divers, mici sinteze, ce puteau să ia, după cum se exprimă autorul «accente de vers, clarități de satiră, arome și culori de poezie». Ultimul număr din 31 martie 1951, reconstitua drumul parcurs de-a lungul celor șase decenii. În realitate, ziarul era interzis de dictatura comunistă (I. Hangiu, *op. cit.*, pp. 13-14).

⁶⁸ Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană*, București, Ed. Cartea Românească, 2005, p. 310.

Contemporanului [la care urma să colaboreze Tudor Arghezi], asociind-o iarăși abuziv acestei inițiative. Arghezi a dat o notă ulcerată într-unul din zierele independente ale vremii, [tableta *Subiecte* din „Adevărul”/04.XI.1947 prin care revine la tema din tableta *Cum citim și cum înțelegem*], necruțându-i pe autorii gafei, autointitulați intelectuali „progresiști”⁶⁹. Campaniile antiargheziene s-au produs în contextul încercării comuniștilor de a-și atrage intelectuali de prestigiu.

Tipologia central-est europeană a inteligenței în prima jumătate a secolului XX a fost aceea de om de cultură – om politic, ceea ce a dus la penalizarea ei pentru activitatea politică, nu atât pentru cea culturală. La aceasta se adaugă, așa cum observa Anelli Ute Gabanyi, o asemănare între scena literară românească din anii 1944-1947 și evoluția literaturii sovietice de la 1917 și până aproximativ în anul 1932, și anume dezvoltarea artei avangardiste, explicabilă prin faptul că „mulți artiști de orientare democratică sau de stânga au trăit cu iluzia că vor putea crea pentru aceste noi conținuturi o serie de forme noi, progresiste și neconvenționale”⁷⁰. În paralel cu infiltrarea unor instituții sau crearea altora noi, de inspirație sovietică, ideologizarea vieții culturale a întâlnit și această evoluție stopată rapid în 1948 de adoptarea programului cultural sovietic, aplicat de un personaj central: „obsedat de politică și istorie, convins că doar puterea conferă vieții umane un sens, Răutu s-a investit în acel praxis degradat care este activitatea de partid și s-a dedicat servirii unei cauze nihiliste. A fost mândru să devină și a făcut chiar și imposibilul pentru a fi Jdanovul culturii românești. Tot astfel cum Jdanov îi anatemizase pe Anna Ahmatova și pe Mihail Zoșcenco în nefastul discurs din 1946 despre revistele <<Zvesta>> și <<Leningrad>>, Răutu i-a stigmatizat (direct sau prin interpuși) pe Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Constantin Brâncuși, P.P. Negulescu, Mircea Florian, Dimitrie Gusti, etc. Dej nu știa nimic despre Titu Maiorescu sau Eugen Lovinescu. I-a revenit lui Răutu (și politrucilor săi: N. Tertulian, Paul Georgescu, Marcel Breazu, Ov. S. Crohmălniceanu, Savin Bratu, Ion Vitner, Nicolae Moraru, Traian Șelmaru etc.) sarcina – îndeplinită cu nețărmurită voluptate – de a anihila tradiția umanismului cultural din România”⁷¹. Articolul *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi* de Sorin Toma, apărut în paginile ziarului „Scânteia” între 5 - 10 ianuarie 1948, marca excluderea poetului din viața literară și interzicerea reeditării operei lui.

Andi Mihalache explică alegerea stigmatizării poeziei argheziene, în comparație, de pildă, cu poezia lui Ion Barbu prin faptul că în cazul lui Tudor Arghezi exista o sinuoasă carieră ziaristică începută înainte de primul război mondial, fapt care îl făcea mult mai vulnerabil în fața ingerințelor comuniștilor. A fost, desigur, un element care a contat în mod esențial⁷², excluderea poetului din viața literară intervenind după mai

---

⁶⁹ Ovid S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 21.

⁷⁰ Anelli Ute Gabanyi, *Literatură și politică după 1945*, București, Ed. Fundației Culturale Române, 1999, p. 13.

⁷¹ Vladimir Tismăneanu, Vasile Cristian, *op. cit.*, p. 20.

⁷² Un an mai târziu, rememorând această virulentă campanie din Scânteia, „Leonte Răutu relua retorica necesității cooptării lumii literare și artistice cu un trecut pătat, aparent inutilizabil, evident cu acceptarea condițiilor comuniste, și conchidea că *cei care sunt și astăzi dușmani trebuie*

multe campanii de presă antiargheziene dar și încercări ale comuniștilor de a și-l apropia. S-ar adăuga însă faptul că după 1948, peisajul cultural este recreat în sensul impunerii unei puternice ierarhizări a valorilor, astfel încât „un nou Eminescu” așa cum îl clasificase critica literară pe Tudor Arghezi încă, de la apariția primului volum de versuri în 1927, nu putea lipsi. În paralel, cu lungul articol al lui Sorin Toma, s-au declanșat și campanii de presă împotriva altor vârfuri ale vieții literare. Astfel, „în revista <<Flacăra>> se publica sub semnătura unui publicist obscur – Vicu Mândra – un atac împotriva lui G. Călinescu, iar în <<Contemporanul>> o suită de articole critice la adresa lui Eugen Lovinescu, semnate de I. Vitner”⁷³.

Sincronismul alinierii la modelul sovietic al jdanovismului cultural în 1948 îi va corespunde în 1953, după moartea lui Stalin, gesturi similare mutațiilor care se petreceau în U.R.S.S., de recuperare și preluare critică a moștenirii culturale. Aceasta nu a exclus, pentru moment, manifestarea unor comentarii negative, datorate nepriceperii sau lipsei de înțelegere imediată a contextului politic în schimbare. Doar așa se poate explica, faptul că „la 13 aprilie 1954, ziarul <<Scânteia>> mai atrăgea încă atenția tinerilor scriitori să nu se lase furăți de operele decadente dintre cele două războaie, între care și aceea a lui Arghezi. La sfârșitul anului 1953, lui Tudor Arghezi îi apar trei poezii în numărul 11 al Revistei „Viața Românească”, dar colaborarea propriu-zisă începe în 1954, cu ocazia aniversării Revoluției din Octombrie. Atunci a publicat în „Contemporanul” articolul *Gânditori la o expoziție de artă populară*. Această expoziție se intitula „Prietenia româno-sovietică în arta populară a R.P.R.”. De acum, înainte prezența sa în paginile revistelor și în rafturile librăriilor nu va mai fi egalată decât de cea a lui Mihail Sadoveanu și George Călinescu”⁷⁴.

Într-un astfel de parcurs, în anul 1955 este ales membru al Academiei Române alături de Cezar Petrescu și Dimitrie Cuclin iar un an mai târziu va face parte din delegația română ce a preluat o parte a tezaurului istoric trimis în primul război mondial în Rusia. În zilele de 21 mai 1960 și 21 mai 1965 a fost sărbătorit ca poet național la împlinirea vârstei de 80 de ani, respectiv 85 de ani. S-a stins din viață la 14 iulie 1967.

Tudor Arghezi din atenția Siguranței și S.S.I. în atenția Securității

Tudor Arghezi a intrat în atenția Biroului de Informații al Siguranței, deschizându-i-se dosarul individual nr. 25 508, cel mai probabil, ca urmare a publicării lucrării *În fața porții negre*, o rememorare a perioadei petrecută în închisoare, ca urmare a condamnării survenită în 1918. Aceasta nu rezultă într-un mod explicit cât, mai ales, decurge din faptul că nota din 16 ianuarie 1932 referitoare la evaluarea evenimentului și a impactului său în rândul opiniei publice – lucrarea era considerată „drept foarte bine scrisă dar fără căutare pe piață”⁷⁵, este, în ordine cronologică, cel mai vechi document.

---

bătuți fără milă. Pe Tudor Arghezi, care nici acum nu s-a schimbat l-am desființat? (Vladimir Tismăneanu, Cristian Vasile, *op. cit.*, p. 20).

⁷³ M. Nișescu, *op. cit.*, p. 183.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ ACNSAS, Fond Documentar, dosar nr. 160 075, f. 1.

La data de 2 februarie 1938, în strânsă legătură cu întărirea cenzurii presei⁷⁶, odată cu instaurarea regimului de autoritate monarhică a lui Carol al-II-lea intervine adresa Serviciului cenzurii de pe lângă Corpul 2 Armată, semnată de șeful Serviciului Cenzurii, prim-procuror militar, magistrat Romulus Hotineanu, ce făcea cunoscut Direcției Generale a Poliției, că Ministerul de Interne a dispus suprimarea publicației săptămânale intitulată „Bilete de Papagal”, avându-l ca director-proprietar pe Tudor Arghezi. În fond, era un act instituțional care nu viza în mod direct persoana poetului însă marca reintrarea în atenția acestei structuri de siguranță internă. Prioritară din partea Grupei I a Corpului Detectivilor a fost, în perioada acestui regim, supravegherea opiniilor sale politice – Nota din 21 mai 1939 era intitulată, de altfel, „Scriitorul Tudor Arghezi despre situația politică”. Supravegherea sa a continuat după instaurarea Statului Național Legionar. O informație (nota din 18 decembrie 1940) care nu s-a confirmat, privind deținerea unei tipografii în Calea Văcărești a determinat filajul casei de la Mărțișor, între 3 ianuarie – 10 ianuarie 1941. Este foarte adevărat că poetul începuse edificarea unei tipografii la Mărțișor, odată cu gospodăria, însă aceasta nu era funcțională.

Revenirea lui Tudor Arghezi în spațiul publicistic, în primăvara anului 1943, îl aduce, de data aceasta, în atenția S.S.I., a cărei structură de siguranță internă (Secția a-II-a Contrainformații) avea în componență, încă de la reorganizarea intervenită în ianuarie 1942, un Biroul al Presei ce monitoriza presa internă și publicațiile ce pătrundeau pe teritoriul românesc. Astfel, dosarul cu numărul 15 526 era deschis de S.S.I. înainte de afacerea „Voinicul”, nota din 5 aprilie 1943 a sursei „Spiridon” fiind elocventă în acest sens: „Domnul Tudor Arghezi a luat o ofensivă a scrisului, de unde până acum câțva timp sta retras în locuința sa, admirând ca într-un turn de fildeș acțiunea legionară, după ce fusese răsfățatul presei din Sărindar și evreii de acolo îl proclamaseră *mai mare ca Eminescu*. Revistele și ziarele se întrec în a-i obține colaborarea. Astfel după ce săptămâna trecută l-a batjocorit pe Eminescu în revista <<Vremea>>, publicația aceasta anunță că își asigură colaborarea permanentă a domnului Tudor Arghezi. Ziarul <<Informația>> vestește prin afișe mari, tipărite cu albastru, că domnul Tudor Arghezi va scrie zilnic în paginile sale”⁷⁷.

În ceea ce privește afacerea „Voinicul”, Raportul nr. 80 din 7 iunie 1943 consemna că, în cercurile de presă circulă următoarele informații: „Grigore Malciu,

---

⁷⁶ După Primul Război Mondial, „deși nu se adoptase o nouă lege a presei, avalanșa de decrete regale prin care se declara stare de asediu – 1919, 1920, 1921, 1924, 1925, 1927, 1928, 1929, 1930, 1933, 1934, 1935, 1936, 1938 au reactivat măsurile excepționale prin care întreaga presă era supusă autorităților politice și militare” (Marian Petcu, *op. cit.*, p. 49). Pe de altă parte, regimul autoritar al lui Carol al-II-lea (10 februarie 1938) „introduce o nouă Constituție, care anulează, aproape total, pe cele anterioare (1866, 1923). Articolul 7 pune botniță presei. El interzice <<a propovădui prin viu grai sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului>>. Formula – observă un istoric, Vlad Georgescu – este foarte apropiată de a Codului Calimachi (1817). Totuși articolele 10 și 22 garantează în continuare <<libertatea presei>>, <<libertatea de a comunica și publica ideile și opiniile sale>>. Regresul este însă total. Presa democratică este supusă unor violente atacuri”. (Adrian Marino, *Cenzura în România. Schiță istorică introductivă*, Craiova, Ed. Aius, 2000, p. 60).

⁷⁷ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075, f. 36.

directorul ziarului <<Informația>> este Șeful Serviciului Secret de la Inspectoratul General al Jandarmeriei. Are ca secund acolo pe un domn Begnescu, fost șef de cabinet al lui Armand Călinescu. Dar despre acest domn Begnescu se spune că are un serviciu important și la S.S.I. D-sa este membru în consiliul de administrație al S.A. Informația, de când domnul Malciu deține majoritatea acțiunilor. Cu acest domn Begnescu [Florin Becescu, șef al Secției Contrainformații între 1937 și 1942, înlocuit pe motiv că ar furniza prea multe informații germanilor, după care ocupă pentru o perioadă funcții de mică importanță; între iunie 1944-martie 1947 devine șef al Secției IV Contraspionaj *n.n.*] a fost văzut Sejeanu în automobilul nr. 2279 B chiar în ziua eliberării sale, întreținându-se cordial. Despre Sejeanu se mai spune cu certitudine că este informatorul lui Malciu. Vine – adică venea înainte de izbucnirea scandalului cu articolul lui Arghezi – regulat în fiecare seară la <<Informația>> unde Malciu îl primea între patru ochi, făcând în așa fel ca să rămână singuri oricâtă lume ar fi fost la Malciu în vizită la acea oră. Inițiații spun că Sejeanu preda informațiile sale lui Malciu în timpul acesta. Nu știu dacă de la izbucnirea scandalului contactul dintre ei se mai face tot așa pe față⁷⁸.

Singular, indirect, în măsura în care sintetizează starea de spirit din cercurile de presă, un astfel de raport conține unele informații de domeniul fabulosului - Grigore Malciu este șeful Serviciului Secret de la Inspectoratul General al Jandarmeriei și are drept secund pe Florin Becescu – după cum, privit dintr-un alt unghi de vedere decât cel conspirativ, din restul raportului transpare faptul că este posibil ca redacțiile ziarelor să fi fost ținute sub control prin chiar directorii lor, de către S.S.I.

Cu excepția a două note sporadice din 4 august 1944, respectiv 5 august 1944 ce trimit la încercările ziarului „Viața” de a-și atrage colaborarea publicistului, o supraveghere susținută intervine din nou, odată cu anunțurile sale din 4 decembrie 1944 referitoare la reparația „Biletelor de Papagal”. Imposibilitatea continuării apariției ziarului „Bilete de Papagal” și campania de demascare începută de Miron Radu Paraschivescu își au corespondentul într-o slăbire a supravegherii sale. Ultima informație, dificil de verificat și confirmat, păstrată fragmentar, doar în pagina a doua a unei note din 14 iunie 1946, se referă la participarea unei delegații românești la Congresul P.E.N.-Club, considerat „asociație masonică a scriitorilor, al cărei conducător pentru România era scriitorul Tudor Arghezi”⁷⁹.

Documentele referitoare la activitatea poetului și publicistului după această dată nu există. În perioada instituționalizării și consolidării regimului comunist, nu au existat motivații pentru supravegherea activității lui Tudor Arghezi. Singurul act întocmit de Securitate, *Hotărârea pentru păstrarea la arhiva operativă a dosarului nr. 48 912 acțiune informativă individuală* intervenea la 30.XI.1960, ca urmare a împlinirii de către poet a vârstei de 80 de ani.

În fapt, dosarul nr. 48 912 acțiune individuală, inventariat ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 160 075 se constituie din dosarul nr. 25 508 individual [Siguranță] și dosarul nr. 15 526 [S.S.I.]. O precizare – rubrica referitoare la *conținutul pe scurt al materialului compromișător* din Hotărârea pentru păstrarea la arhiva operativă a dosarului nr. 48.912, aduce în prim plan faptul că „la 25 august 1941 a publicat în ziarul

---

⁷⁸ *Ibidem*, ff. 43-44.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 32.

<<Timpul>> articolul intitulat *Stilul bolșevic* care calomniază bolșevismul și elogiază războiul antisovietic⁸⁰. Penalizarea politică era așadar posibilă dar nu s-a produs, iar revenirea poetului în spațiul cultural sub deschiderea operată după 1953 nu a mai făcut necesară punerea sa în urmărire individuală.

Un episod oarecum conex, în raporturile poetului cu D.G.S.P. s-a produs ca urmare a reținerii fiului său, Iosif Teodorescu Arghezi, student în anul II la Institutul de Educație Fizică, în data de 26.XI.1949. Acesta a fost depus în arestul M.A.I. iar la 28.01.1950 a fost predat Penitenciarului Jilava. Inițial în urma cercetărilor, conform Referatului din 14 ianuarie 1950⁸¹ s-a propus trimiterea sa în justiție.

În fapt, Iosif Teodorescu Arghezi imprimase la tipografia tatălui său, fără știința acestuia, 40-44 de manifeste la rugămintea dr. Iosif Weselovschi – medic și apropiat al familiei. Acest manifest se constituia într-un îndemn pe care l-ar fi adresat C.C. al P.M.R. către membrii săi, de a sprijini o pretinsă inițiativă a Anei Pauker cu privire la unirea României cu Uniunea Sovietică. Răspândirea acestora la mai multe instituții a determinat reacția Direcției Generale a Securității Poporului. Probabil că Tudor Arghezi a făcut anumite demersuri către vârfuri ale conducerii P.C.R. pentru eliberarea fiului său. În acest sens, s-au invocat intervențiile pe care le-ar fi făcut pe lângă Ana Pauker și Teohari Georgescu. Modul și eventuala implicare a acestora nu rezultă documentar. Cert este faptul că, la data de 26 mai 1950, intervenea o adresă emisă de Președinția Consiliului de Miniștri către tovarășul ministru adjunct al Ministerului Afacerilor Interne, Marin Jianu. Prin aceasta se solicita comunicarea „rezultatului cercetărilor în legătură cu reținerea fiului scriitorului Tudor Arghezi, pentru informarea tov. Președinte al Consiliului de Miniștri [dr. Petru Groza] care se interesa de acest caz”⁸². În scurt timp, la 15 iunie 1950 Iosif Teodorescu Arghezi părăsea penitenciarul Jilava iar din 17 iunie 1950 ieșea din reținerea D.G.S.P.

Dintr-o altă sursă documentară, rezultă că o anumită preocupare asupra activității publicistului s-a manifestat în anii 1958-1959, perioadă în care cercurile informale legionare sunt urmărite și cercetate din nou: „în ziua de 7 aprilie a fost chemat [Radu Gyr] din nou în anchetă și întrebat de bătrânul Bârsan. Abia în cameră și-a amintit, vorbind cu Ibrăileanu că acest bătrân este tatăl colonelului Zăvoianu. În continuare a fost întrebat de Arghezi, de diferiți scriitori de la ziarele <<Cuvântul>> și <<Calendarul>> care semnav sub diferite sinonime. În restul zilelor a povestit diferite istorioare și întâmplări din evul mediu și mai ales de după Revoluția din Franța 1789, citite după diferiți autori”⁸³.

Supravegherea opiniilor politice nu a fost specifică doar sistemului comunist. Este foarte vizibil faptul că acest regim a extins-o pe suprafețe sociale ineluctabile și a transformat-o în multe cazuri din metodă preventivă într-o metodă cu finalitate represivă.

Disparate, reflectând mai degrabă starea de spirit după consumarea anumitor evenimente decât constituindu-se în surse explicite, provenind în unele situații de la

---

⁸⁰ *Ibidem*, f. I.

⁸¹ Idem, fond Penal, dosar nr. 56 734/București, f. 28.

⁸² *Ibidem*, f. 30.

⁸³ Idem, fond Documentar, dosar nr. 15 058, ff. 194-196.

Tudor Arghezi în atenția structurilor de informații...

---

aceeași sursă, notele Siguranței și ale S.S.I. referitoare la activitatea lui Tudor Arghezi reflectă evoluția politică generală. Întărirea cenzurii odată cu regimul de autoritate monarhică a lui Carol al-II-lea iar apoi al statului național-legionar și al guvernului antonescian își au corespondentul în limitarea exprimării libere și supravegherea activității publiciștilor. Regimul comunist va anula libertatea de expresie și va duce la perfecțiune cenzura. Va depune însă eforturi consistente pentru integrarea în „cultura socialistă” a scriitorilor deja consacrați.

Oana IONEL

LOTUL „24 FEBRUARIE 1945”. PROPAGANDĂ ȘI ÎNSCENARE JUDICIARĂ

THE “24 FEBRUARY 1945” GROUP
PROPAGANDA AND JUDICIAL FRAME-UP

The text focuses on the investigation against the officers in charge of the law enforcement soldiers during a demonstration against the government ruled by General Nicolae Rădescu, on 24 February 1945.

The investigation was launched five years after the demonstration and it lasted for nearly six years. Meanwhile, those accused of having murdered several demonstrators were put in prison without being tried or convicted. All the officers were eventually acquitted for lack of evidence.

We have noticed and underlined some important details of the investigation: the bullets removed from the victims’ bodies did not belong to the Romanian army; the investigators used physical and mental abuse against the accused; the conclusion of innocence made by several commissions in charge with checking up on administrative detainees were not taken into account.

Moreover, the officers’ release brought along the end of the investigation, which points out the lack of a minimal interest in finding the real guilty of the crimes committed during the demonstration in February 1945.

Etichete: anchetă, demonstrații, Securitate, ofițeri, februarie 1945

Keywords: investigation, demonstration, Securitate, officers, February 1945

Sâmbătă, 24 februarie 1945, cetățenii Capitalei și ai județului Ilfov au fost convocați în Piața Națiunii, cu scopul de a manifesta „pentru izgonirea de la cârma țării a clicii trădătoare în cap cu Rădescu, Maniu, pentru un guvern al Frontului Național Democrat”¹. Motivația: „Generalul Rădescu, Maniu, Ilie Lazăr, în cârdășie cu resturile fasciste, împing Patria noastră spre un nou dezastru. Acești dușmani ai poporului, vor să reintroducă un regim dictatorial după chipul regimului nefast și sângeros al călăului Antonescu”².

A doua zi, pe prima pagină a ziarului „Scânteia” se tipărea, cu litere mari, *Călăul Rădescu a organizat ieri un sângeros masacru în Piața Palatului*, iar articolul de fond se intitula *O uriașă manifestație împotriva fascismului de peste 600.000 cetățeni pașnici și disciplinați, atacată cu salve de mitralieră din clădirea Ministerului de Interne și a Palatului Regal. Zeci de muncitori patrioți răniți. Numele celor asasinați. Indignarea populației a ajuns la culme. Purtarea eroică a cetățenilor în Piața Palatului*. Miron Constantinescu, în editorialul din aceeași zi, afirma: „Rădescu și banda sa trebuie să fie demis și trimis în fața Tribunalului Poporului, să răspundă pentru masacrele comise împotriva națiunii, pentru crimele sale. Menținerea sa la cârma statului ar agrava cu fiecare zi care ar trece situația României, menținerea sa reprezintă un pericol pentru poporul român. Țara cere un guvern al Frontului Național Democrat, care să scoată România din grava situație în care se găsește de pe urma

---

¹ „Scânteia”, anul II, nr. 148, vineri, 23 februarie 1945, p. 1.

² *Ibidem*.

acțiunilor provocatoare a[le] bandelor fasciste conduse de Rădescu, Negulescu, Maniu. Pentru salvarea României, la luptă fără șovăială și fără cruțare. Moarte fasciștilor!”³.

Acuzele au continuat până când generalul Rădescu a demisionat și, la 6 martie, s-a format guvernul condus de dr. Petru Groza. În articolul *Pentru pământ și libertate*, publicat la 2 martie 1945, Silviu Brucan amintea numele a cinci persoane ucise în Piața Palatului („străfulgerați de focul ucigător al mitralierelor, pe caldarâmul înroșit de sânge al Pieței Palatului Regal”): Miu Mircea, Banu Gheorghe, Dogaru Gheorghe, Voicu Stănescu și Heilpern Iulius⁴.

La mai bine de 5 ani de la această manifestație, Direcția Generală a Securității Poporului declanșează o anchetă asupra celor considerați vinovați de uciderea mai multor demonstranți. După aproape 6 ani de cercetări, timp în care dosarul deschis de Securitate a fost preluat de Procuratura Generală și finalizat de Procuratura Militară, concluzia a fost tranșantă: ofițerii care au comandat trupele acuzate că au tras în plin în manifestanți au fost achitați din lipsă de probe. Pentru a se ajunge la acest verdict a fost nevoie de sute de interogatorii, de declarațiile a zeci de martori, de probe culese din cele mai diverse surse și, mai ales, de mai bine de cinci ani de deținere administrativă a celor învinuiți inițial că „au luat parte activă la înăbușirea sângeroasă a manifestației muncitorilor din 24 februarie 1945”⁵.

În ciuda acestei decizii a Procuraturii Militare, punctul de vedere oficial asupra manifestației din 24 februarie 1945 a rămas neschimbat, falsificarea istoriei menținându-se până la eliminarea regimului politic totalitar⁶. Abia după 1990 în România au putut

---

³ Idem, nr. 151, luni, 26 februarie 1945, p. 1.

⁴ Idem, Anul II, nr. 155, vineri, 2 martie 1945, p. 1.

⁵ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, f. 273.

⁶ Transcriem un citat mai amplu din capitolul „Răsturnarea ultimului guvern cu majoritate burgheză”, din volumul editat sub egida Institutului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., autori: Ion Alexandrescu, Mihai Fătu, Ștefan Lache, Paraschiva Nichita, Gheorghe Țuțui, Gheorghe Zaharia, *6 martie 1945. Masele populare – forța botârătoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor*, București, Editura Politică, 1982 (p. 246-247): „Pentru a grăbi răsturnarea guvernului, forțele democrate în frunte cu P.C.R. au intensificat acțiunile lor politice de masă. Demascarea reacțiunii prin presă și adunări publice a luat o mare amploare. «Nu depunem armele până când nu pleacă Rădescu» - era cuvântul de ordine al forțelor revoluționare. În ultima decadă a lui februarie și la începutul lui martie 1945 efervescența revoluționară a atins punctul culminant. (...) În ziua de 24 februarie, stabilită de F.N.D. ca zi de demonstrație generală pentru un nou guvern, în principalele orașe ale țării (București, Craiova, Timișoara, Iași, Bacău, Brașov, Tg. Mureș, Sf. Gheorghe, Caracal ș.a.) au avut loc impunătoare adunări populare și demonstrații de stradă, în care s-a cerut cu insistență instaurarea unui guvern F.N.D. În București, sute de mii de cetățeni s-au adunat în Piața Națiunii (azi Piața Unirii) și de aici au demonstrat pe străzile orașului până în Piața Palatului. Din clădirile Prefecturii poliției și Ministerului de Interne s-au tras focuri de armă împotriva demonstranților. Inițial, miile de manifestanți au rămas pe loc. Când împușcăturile s-au repetat, mulțimea s-a retras pe străzi laterale, iar după încetarea lor a revenit în Piața Palatului. Aici, de pe tribuna improvizată pe platforma unui camion, au vorbit cadre de conducere ale P.C.R. și P.S.D. În numele P.C.R., Lucrețiu Pătrășcanu spunea: «Noi am plecat să demonstrăm pașnic, dar am fost întâmpinați cu focuri de arme. Suntem provocați... Îndemnul nostru: fiecare din noi să se considere de astăzi înaintea un soldat, pentru ca să înfăptuim prin forța noastră, a maselor populare, adevăratul

apărea o serie de articole și volume, în care „manifestația pașnică a muncitorilor din 24 februarie 1945” a fost prezentată în adevăratul său scop, adică punctul culminant al propagandei pentru instalarea unui guvern controlat de comuniști, iar „reprimarea sa sângeroasă” de către „călăul Rădescu”, drept o încercare legală de a apăra ordinea în stat. Este vorba, în primul rând, de studiile dedicate problemei de către Dinu C. Giurescu, pe baza documentelor studiate de Domnia-sa în arhivele americane⁷, apoi de documentele descoperite în arhiva fostei poliții politice, în special de referatul întocmit de procurorul militar Florea Olteanu, cel care a supravegheat în acea zi acțiunile trupelor care păzeau Ministerul Afacerilor Interne (manifestația organizată de Frontul Național Democrat s-a desfășurat în Piața Palatului, în fața Ministerului de Interne)⁸.

Manifestația din ziua de 24 februarie 1945

Sâmbătă, 24 februarie 1945, la orele 14, în Piața Națiunii a început o manifestație convocată de F.N.D. cu scopul de a cere demisia guvernului condus de generalul Nicolae Rădescu și instaurarea unui guvern „cu adevărat democrat”. Un document emis a doua zi de Prefectura Poliției Capitalei face un rezumat succint al desfășurării manifestației: „În Piața Națiunii, pe la orele 15, au luat cuvântul D-nii Prof. Bagdasar, Popovici, din partea tineretului progresist, Anton Alexandrescu, preot Moșoia, un reprezentant al grupului din Prahova, un plugar, un ostaș și Dl. Teohari Georgescu⁹. Oratorii au atacat modul de guvernare al Domnului General Rădescu, acuzându-l că acoperă sub scutul său o șleahță de fasciști și reacționari. S-a cerut manifestațiilor să nu mai aștepte și să pornească la acțiune pentru răsturnarea

---

guvern al F.N.D.» (...). În acea zi au fost uciși în Piața Palatului sau au fost răniți grav, murind ulterior, mai mulți oameni ai muncii participanți la demonstrație: Nicolae Pușcașu (zidar), Gheorghe Dogaru (șofer), Mircea Miu (cizmar), Voicu Stănescu (muncitor necalificat), Gheorghe Banu (cioplitor în piatră), Maria Stoica (femeie de serviciu), Ștefan Pal (muncitor de calorifer) și Iulius Halpern (funcționar particular). Aceștia li se adaugă eroii căzuți în aceeași zi la Craiova și Caracal, în lupta pentru cucerirea prefecturilor respective”.

⁷ Dinu C. Giurescu, *Din documentele guvernării generalului Nicolae Rădescu. Evenimentele de la 24 februarie 1945*, în „Arhivele totalitarismului”, anul II, nr. 1-2, 1994, pp. 196-205 și *Guvernarea Nicolae Rădescu*, București, Editura All, 1996, pp. 225-246.

⁸ *Un sfert de veac de urmărire: documente din dosarele secrete ale generalului Nicolae Rădescu*, documente selectate și editate de Monica Grigore, Oana Ionel, Dragoș Marcu, studiu introductiv de Gheorghe Onișoru, București, Editura Enciclopedică, 2004, pp. 276-280 (originalele rapoartelor procurorilor militari care au supravegheat desfășurarea manifestației, care au fost găsite în arhivele americane și publicate pentru prima dată de Dinu C. Giurescu cu titlul *Din documentele guvernării generalului Nicolae Rădescu. Evenimentele de la 24 februarie 1945*, în „Arhivele totalitarismului”, anul II, nr. 1-2, 1994, pp. 196-205).

⁹ În ziarul „Scânteia” din 26 februarie 1945 sunt amintiți toți cei care au vorbit în Piața Națiunii. Este vorba despre: prof. Bărbulescu (cel care prezidează adunarea), Anton Alexandrescu (șeful grupării desprinse din P.N.Ț.), tov. Ilovici (reprezentantul muncitorilor din Prahova), Călin Popovici (din partea Mișcării Tineretului Progresist), D. Cristescu (național-țărănist democrat), prietenul Belea Miron (din partea Frontului Plugarilor), părintele Popescu-Moșoia (din partea preoșimii democratice), tov. Stroia (din partea Confederației Generale a Muncii), ostașul Drunea Valeriu (din partea soldaților democrați) și Teohari Georgescu („Scânteia”, anul II, nr. 151, luni, 26 februarie 1945, p. 2).

guvernului Rădescu”¹⁰. Cel mai vehement a fost Teohari Georgescu, fost subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, demis de președintele Consiliului de Miniștri cu numai câteva zile înainte. În cuvântarea sa, „acesta a sfătuit pe Dl. General Rădescu să nu aștepte ca Națiunile Unite să-l ia de guler și să-l dea afară, ci să plece singur. La Conferința din Crimeea s-a stabilit că popoarele trebuie să fie conduse de democrați și nu de reacționari fasciști. Dacă Dl. General Rădescu face ca Mareșalul Antonescu, să se ducă după el”¹¹.

S-a cerut apoi celor prezenți să plece demonstrând către Palatul Regal.

Documentul Poliției continuă: „Ajunși în Piața Palatului, fără nici un incident, au început să se maseze pe măsură ce coloanele veneau din urmă.

Pe la ora 16,30 s-au auzit focuri izolate de armă.

Unii spun că s-a tras din Blocul Generala, alții din Blocul Ilfov, fără a se putea verifica aceasta.

În acest timp, s-au tras focuri de armă către Palat, Ministerul de Interne și Prefectura Poliției (aripa dinspre Str. Doamnei).

La această acțiune a manifestațiilor s-a răspuns cu focuri de armă trase în aer de către soldații de pază de la Palat și Ministerul de Interne.

Manifestanții, auzind focurile de armă, au început să fugă în toate direcțiile, deși conducătorii căutau să-i oprească.

Mulți dintre ei au distrus placardele, păstrând însă bețele, cu care s-au produs unele agresiuni (cazul Inspectorului Dumbrăveanu Paul din Ministerul Economiei Naționale lovit de Fucs Hans, comerciant, și Ceaușu Oscar, elev).

Victime au fost: 4 morți și 19 răniți.

Grosul manifestațiilor s-a împrăștiat, rămânând în Piața Palatului un grup de cca. 3000, strâns în jurul statuii, majoritatea înarmați cu revolvare.

În fața acestui grup au luat cuvântul fruntașii fenediști, protestând contra incidentelor și indicând ca autori pe D-nii General Rădescu și Iuliu Maniu.

Pe la ora 18,30 s-a retras din Piața Palatului și acest grup, împrăștiindu-se pe diverse străzi, în coloane mici și strigând «Jos fasciștii, moarte lor!», «Jos Rădescu asasinul!».

La ora 20,30 un grup de cca. 3-400 a venit și a manifestat în fața Palatului Regal și a Ministerului de Interne, strigând «Trăiască Regele!» și «Trăiască Generalul Rădescu!».

În timpul acestei manifestații, dintr-o mașină s-au tras focuri de armă automată asupra manifestațiilor. Mașina a dispărut fără a putea fi identificată. De asemenea, din declarațiile celor răniți reiese că s-a tras și din Blocul Generala.

Cu această ocazie, 3 persoane au fost omorâte și alte 8 rănite.

Din cercetările făcute la spital, reiese că rănilor acelorora de la care până în prezent s-au extras gloanțele sunt provocate cu arme de calibru mic. Majoritatea au răni ușoare, provocate și din cauza căderilor cu ocazia învălmășelii produse de panică”¹².

---

¹⁰ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8865, vol. 4, f. 242.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, ff. 242-244.

Documentul nu reține faptul că pe parcursul manifestației în oraș, au avut loc o serie de incidente și la Prefectura Poliției Capitalei, Cercul Militar Național și la Palatul Telefoanelor. În Piața Palatului, după ce a început să se tragă din mai multe părți, grupuri de manifestanți au încercat să pătrundă în repetate rânduri în curtea și în clădirea Ministerului Afacerilor Interne, depășind pancartele amplasate conform ordinului Comandamentului Militar al Capitalei, pe care era scris: „Opriți, dacă nu se va trage în plin, fără alt ordin”¹³, iar eforturile procurorului militar și ale cordoanelor de soldați de a-i evacua au fost susținute de ostașii din dispozitiv cu salve de foc trase în aer.

Cu câteva zile înainte de 24 februarie 1945, la Comandamentul Militar al Capitalei se primiseră informații despre manifestația proiectată de F.N.D. Informațiile erau de natură să creeze neliniște: va fi o demonstrație de mari proporții, manifestanții vor încerca să ocupe instituțiile publice și să răstoarne guvernul Rădescu¹⁴. Prin urmare, la 22 februarie 1945 la Comandamentul Militar al Capitalei¹⁵ au fost convocați de către generalul Iosif Teodorescu (comandantul C.M.C.) și colonelul Mihai Vasiliu (șeful de Stat Major al C.M.C.): generalul Oncica (adjunctul comandantului C.M.C.), colonelul Ion Alistar (comandantul Regimentului de jandarmi pedestri), colonelul Ioan Rădulescu (comandantul Regimentului special de jandarmi), colonelul Marcel Olteanu (comandantul Regimentului de gardă călare) și comandanții părților sedentare de la Regimentele 2 Vânători de gardă, 6 Mihai Viteazul, 2 Artilerie și 2 Artilerie grea¹⁶. S-a hotărât întărirea pazei instituțiilor de stat și în special a Ministerului Afacerilor Interne, trupele trimise pe teren respectând Regulamentul serviciului de garnizoană, care prevedea că trupele atacate nu pot utiliza din proprie inițiativă focul decât în prezența procurorului militar și cu somațiile legale ale acestuia, după care se va deschide foc în sus¹⁷. De asemenea, gen. Teodorescu a dat ordin comandanților părților sedentare pentru a asigura paza cazărmilor, cu atenție specială pentru depozitele de armament și muniții¹⁸.

A doua zi, 23 februarie, a fost convocat la C.M.C. și colonelul Dan Pascu, prim-procuror al Curții Marțiale a Capitalei, căruia i s-a cerut delegarea unor procurori la diferite instituții din Capitală, cu sarcina de a „supraveghea atitudinea unităților

---

¹³ Idem, fond Penal, dosar nr. 769, vol. 9, f. 126.

¹⁴ *Ibidem*, f. 124.

¹⁵ Din decembrie 1944, în subordinea directă a Comandamentului Militar al Capitalei se găseau următoarele unități și formațiuni de jandarmi: Inspectoratul General al Jandarmeriei, Inspectoratul de Jandarmi București, Regimentul de Jandarmi Pedestri, Depozitul General de Materiale, Batalionul Special Jandarmi București, Legiunea de Jandarmi Ilfov, Legiunea de Jandarmi București, Legiunea de Jandarmi C.F.R., Școala de Ofițeri de Jandarmi și Atelierul reparații auto-moto (Mihalache D. Vasile, *Jandarmeria la răspântii sociale 1944-1990*, vol. I, București, Editura Sylvi, 2009, p. 180).

¹⁶ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, ff. 4-5 și f. 69.

¹⁷ *Ibidem*, f. 75.

¹⁸ *Ibidem*, vol. 2, f. 97.

militare care fac paza instituțiilor publice, căutând să se evite orice conflict cu manifestații și să se supravegheze aplicarea unei stricte legalități¹⁹. De asemenea, s-a întocmit un „Plan de acțiune pentru apărarea și ordinea internă în Capitală”²⁰.

Pentru a supraveghea trupele trimise suplimentar la Ministerul Afacerilor Interne a fost desemnat procurorul militar Florea Olteanu, care, după terminarea manifestației F.N.D. din Piața Palatului, a întocmit un raport amănunțit²¹. Pe scurt, în raport se descria desfășurarea evenimentelor și se susținea că asupra manifestațiilor și a trupelor care asigurau paza Ministerului de Interne s-au tras focuri de armă din clădirile din jurul Pieței Palatului, iar armata nu a făcut uz de armă decât în momentul în care manifestații au pătruns în curte și atunci numai în aer, pentru intimidare²².

Încă din acea zi, Comandamentul Militar al Capitalei a declanșat o anchetă despre desfășurarea evenimentelor²³. Aceasta a fost condusă de mr. magistrat Trepcea, la Curtea Marțială a Capitalei²⁴, iar corpurile delictive, actele de la morgă și concluziile gen. Iosif Teodorescu au fost înaintate Ministerului de Război²⁵. Imediat după 6 martie 1945 ancheta părea să continue, colonelul magistrat Dan Pascu fiind chemat la noul ministru de Război, generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu. Ministrul a cerut raportul lui Florea Olteanu, pe care l-a reținut, spunându-i că-i va comunica deciziile luate²⁶. Acest lucru nu s-a mai întâmplat.

Ancheta declanșată în 1950

În prima jumătate a anului 1950, ancheta asupra manifestației din 24 februarie 1945 din Piața Palatului redevine de actualitate. Motivul: denunțul lui Dumitru Ionescu, care fusese până la 20 februarie 1945 comandant de gardă la Ministerul Afacerilor Interne, iar în ziua manifestației nu avea nici o însărcinare oficială. El afirmă, fără să dea amănunte, că armata a tras în muncitorii care manifestau pașnic, din rândul lor fiind morți și răniți²⁷.

Începe, astfel, cercetarea ofițerilor comandanți ai trupelor care asiguraseră paza Ministerului Afacerilor Interne. Conform unui referat, nesemnat, au fost arestați: la 17 aprilie 1950, Constantin-Borundel Ionescu (fost căpitan și comandant al companiei IV din Batalionul special de jandarmi)²⁸, la 20 aprilie Vasile Olteanu (fost căpitan, comandantul companiei IX din Batalionul 3 al Regimentului de jandarmi pedestri, iar în februarie 1945 comandantul gărzii permanente a M.A.I.)²⁹, la 23 aprilie Alexandru

---

¹⁹ *Ibidem*, vol. 1, f. 131.

²⁰ *Ibidem*, vol. 2, f. 202.

²¹ Vezi nota 8.

²² *Ibidem*.

²³ A.M.R., fond Microfilme, rola F II-3-234, c. 355.

²⁴ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, f. 72.

²⁵ *Ibidem*, f. 100.

²⁶ *Ibidem*, vol. 8, f. 24.

²⁷ *Ibidem*, vol. 5, f. 153.

²⁸ Din aprilie 1945 până în iulie 1946 a fost ofițer la Legiunea de Jandarmi Bacău, când a fost trecut în cadru disponibil (*Ibidem*, vol. 2, f. 40).

²⁹ După 1945 a devenit contabil la școala medie tehnică de prevederi sociale din București (*Ibidem*, vol. 1, f. 26).

Teodorescu (fost căpitan și comandant al companiei a II-a din Batalionul special de jandarmi)³⁰, la 1 iunie Traian Georgescu (fusesse maior de jandarmi, comandant de batalion la Regimentul de jandarmi pedestri, iar în ziua manifestației era comandantul tuturor trupelor de la M.A.I.)³¹ și la 7 iunie Ioan Rădulescu (fusesse colonel, comandantul Batalionului special de jandarmi)³².

În ianuarie 1951, erau cercetate în stare de libertate 13 persoane care făcuseră parte din dispozitivul organizat de C.M.C. la Ministerul de Interne în ziua de 24 februarie 1945: Dumitru Ionescu – denunțatorul –, G. Angelescu Nicoleanu, Al. Idiceanu, Gh. Babici, Gh. Safciuc, Radu Ștefănescu, I. Neguț, Fl. Tănăsescu, N. Solcan și Haralambie Bejenaru și câțiva participanți la demonstrație (Grigore Chirica, Al. Roșianu și Carol Lehavics)³³.

Ofițerii au fost reținuți și anchetați de Direcția Generală a Securității Poporului, iar, oficial, ancheta fusese redeschisă deoarece cercetările făcute de Florea Olteanu „au avut drept scop mușamalizarea crimelor și nu scoaterea [lor] la iveală pentru ca vinovații să-și primească pedeapsa binemeritată”³⁴. Trebuie menționat că reținerile s-au făcut ilegal, fără a fi emise mandate de arestare, și foștii ofițeri au fost încarcerati la penitenciarul Jilava, *la secret*³⁵.

Singura propunere a celui care întocmește referatul³⁶ este reținerea și cercetarea celorlalți ofițeri care au fost implicați într-un fel sau altul în evenimentele din 24 februarie 1945³⁷: Iosif Teodorescu (fost general și comandant al C.M.C.), Mihai Vasiliu (fost colonel și șef de Stat Major al C.M.C.), Florea Olteanu (fost locotenent și procurorul militar care a scris acel proces-verbal contestat de anchetă) și Alexandru

---

³⁰ În 1945, după desființarea batalionului, a trecut în cadru disponibil; o perioadă a profesat avocatura, iar din mai 1948 a urmat un curs de educație politică, după care a fost repartizat la Serviciul Cadre din Inspectoratul General al Jandarmeriei; în septembrie-noiembrie 1948 a urmat cursul de maiori, apoi a fost repartizat la Biroul Anchete Disciplinare din I.G.J.; în decembrie 1948 a fost solicitat la Direcția Generală a Poliției pentru a lucra la înființarea Miliției; în perioada 24 ianuarie 1949-1 aprilie 1950 a fost comandant al Sectorului Central de Miliție; a fost scos din Miliție și, până când a fost arestat (23 aprilie 1950), a fost normator la Ministerul Construcțiilor (*Ibidem*, vol. 4, f. 65-66).

³¹ A fost pensionat în toamna anului 1945, după care s-a retras în comuna Căndești Vale, jud. Dâmbovița. În mai 1946 s-a înscris în organizația P.M.R. din comună și a fost delegat la alegerile din noiembrie 1946 din comună. A fost delegat și la alegerile din 1948, dar, la 8 octombrie 1949, nu a fost confirmat ca membru de partid, iar acest lucru îl atribuie intrigilor unor reprezentanți ai fostelor partide istorice (*Ibidem*, vol. 6, f. 227). Bănuia că ancheta în care fusese implicat era urmarea unui denunț neîntemeiat (*Ibidem*, f. 229).

³² În anul 1946 a fost trecut în cadru disponibil, apoi pensionat (*Ibidem*, vol. 1, f. 41).

³³ *Ibidem*, vol. 5, ff. 159-165.

³⁴ *Ibidem*, f. 166.

³⁵ *Ibidem*, vol. 1, f. 24 (Constantin Borundel Ionescu), *ibidem*, vol. 10, f. 70 (Florea Olteanu).

³⁶ De fapt, acest „Referat” din 4 ianuarie 1951 era copia fidelă a unui mai vechi, care nu-l satisfăcuse pe Alexandru Nicolschi (adjunctul șefului Direcției Generale a Securității Poporului) și pe care acesta pusese următoarea rezoluție: 15/XII/950 *Tov. col. Dulgheru* (în acel moment șeful Direcției a V-a Cercetări Penale din cadrul Direcției Generale a Securității Poporului – n.n.) *Ce fel de referat este? N-are concluzii, nici propuneri* (*Ibidem*, vol. 5, f. 177).

³⁷ *Ibidem*, f. 168.

Sidor (fost căpitan și procurorul militar care fusese trimis suplimentar la M.A.I. atunci când la C.M.C. se raportase că în Piața Palatului se trăgeau focuri de armă³⁸).

Până la 27 iulie 1951, dată la care locotenentul-major de Securitate Simon Jac semnează un nou „Referat” (o sinteză a anchetei până în acel moment)³⁹, a mai fost arestat, la 15 iunie, Florea Olteanu (fost procuror militar la Curtea Marțială a Capitalei, care la 24 februarie 1945 a fost desemnat să supravegheze acțiunea soldaților de la Ministerul Afacerilor Interne)⁴⁰. Simon Jac propunea arestarea generalului Mihai Vasiliu, pentru că, din studiul dosarului său de la contrainformații militare, rezulta că este „o unealtă a regimului burghez”, destituirea sa din cadrele active ale armatei, arestarea și cercetarea în legătură cu manifestația din 24 februarie 1945⁴¹.

La 19 august 1951 a fost arestat și Alexandru Sidor (zis Marinaru), fost căpitan magistrat la Curtea Marțială a Capitalei, care, în ziua de 24 februarie 1945, a primit ordin de la colonelul magistrat Dan Pascu să meargă la Ministerul Afacerilor Interne pentru a-l ajuta pe procurorul Florea Olteanu, în momentul în care erau informații că în Piața Palatului se trăgeau focuri de armă⁴².

Desfășurarea anchetei la Securitate și Procuratura Generală (1950-1955)

Obținerea probelor de către acuzare poate fi urmărită pe etape.

La primele interogatorii, din anii 1950-1951, foștii ofițeri nu recunosc faptul că soldații pe care-i comandau au tras în mulțime.

Primul reținut, Alexandru Teodorescu, afirmă chiar: „La câteva zile am aflat din ziare că în Piața Palatului au fost opt victime. Am comentat cu ofițerii și ne întrebam atunci cine să fi tras de s-a produs nenorocirea”⁴³. El recunoaște că soldații de sub comanda sa au tras în aer, după ce manifestații au pătruns în curtea Ministerului Afacerilor Interne, răsturnând pancartele de avertizare. În sprijinul celor spuse de el, Traian Georgescu, comandantul tuturor forțelor care păzeau în acea zi Ministerul de

---

³⁸ *Ibidem*, vol. 1, f. 7.

³⁹ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁰ *Ibidem*. Sarcina sa era „supravegherea atitudinii unităților militare care fac paza instituțiilor publice, căutând să evite orice conflict cu manifestații și să supravegheze aplicarea unei stricte legalități”, cum avea să declare într-un interogatoriu din 19 februarie 1953, adică respectarea regulamentului în ceea ce privește eventuala deschidere a focului (*Ibidem*, f. 131). A rămas la Curtea Marțială a Capitalei până la 9 august 1946, avansând până la gradul de maior magistrat. În perioada 9 august 1946 – iunie 1947 a fost ofițer de rezervă în biroul juridic al Apărării Patriotice, secția de invalizi, apoi, până la 15 martie 1949, a fost secretar la Sanatoriul Sf. Elisabeta; mutat la Ministerul Muncii, ca gestionar la Spitalul 303 al invalizilor, până la 1 ianuarie 1950; 1 ianuarie 1950 – 15 septembrie 1950 – profesor de matematică la Școala Pedagogică de fete din Oltenița; 15 septembrie 1950 – 15 iunie 1951 – profesor suplinitor la diferite școli elementare din Capitală (*Ibidem*, vol. 8, f. 51). „Nu am făcut și nici nu fac politică”, scria în autobiografia făcută în 27 iunie 1951 (*Ibidem*, 57).

⁴¹ *Ibidem*, vol. 5, ff. 175-176.

⁴² *Ibidem*, vol. 1, f. 7. După 1945 a fost funcționar la Banca de Stat din raionul Pucioasa (*Ibidem*, f. 57).

⁴³ *Ibidem*, vol. 4, f. 71.

Interne, a declarat că a controlat cartușele plutonului comandat de Alexandru Teodorescu și a constatat că se trăsesse un singur cartuș de om⁴⁴.

Într-una dintre declarațiile date de un alt ofițer participant la evenimente, Constantin Borundel Ionescu, acesta afirmă că focuri de armă s-au tras din clădirile care delimitau Piața Palatului și, după câteva zile, cazul a fost cercetat de Curtea Marțială a Capitalei, iar la autopsia victimelor a auzit că a participat și un medic militar sovietic. Rezultatele depuse la Curtea Marțială erau clare: „victimele au fost lovite cu cartușe de un alt model și calibru decât cele pe care le avea în dotare compania de sub comanda sa”⁴⁵. În plus, face apel la logica anchetatorilor: dacă soldații săi ar fi tras în plin, în curtea ministerului ar fi fost un număr extrem de mare de victime, nu numai opt persoane, despre care știe că au murit în acea zi⁴⁶.

În legătură cu Borundel Ionescu au fost cercetați câțiva soldați care fuseseră în subordinea sa în acea zi, care, la fel, declară că șeful lor nu a ordonat să se tragă în manifestanți. Pe filele cu declarațiile lor este scris cu creionul *Negativă. Nu rezultă că Borundel a dat ordin să se tragă*⁴⁷. Vedem, foarte clar, direcționarea anchetei. Probabil pentru că nu foloseau scopului urmărit (acela de demonstrare a vinovăției celor cercetați), aceste declarații nu trebuia luate în calcul. Așa cum vom vedea, și în dreptul unor declarații date de Florea Olteanu era trecut cu creionul *Nu*.

Probabil cea mai curajoasă atitudine a fost cea a lui Traian Georgescu. El declară, în 1951, că soldații au tras în aer la ordinul procurorului Florea Olteanu, când manifestanții au forțat intrarea în minister, neproducând vreo victimă. Deși era absolut convins că afirmațiile sale sunt exacte, declara: „Înțeleg totuși să-mi asum răspunderea dacă se va dovedi că s-a tras în mulțime”⁴⁸. În plus, semnala unele probleme de logică: „Adversarii politici, adică oamenii lui Rădescu, nu eram eu cu jandarmii de aici și nici nu ne puteam transforma în asasini, trăgând în mulțime, când aceasta nu ne-a atacat pe noi și nu ne-a pus în situația de a nu putea executa consemnul ce am primit de la Comandamentul Militar al Capitalei. Trebuie să se stabilească cine trăgea din toate părțile de au ajuns gloanțele până la oamenii căpitanului Teodorescu”⁴⁹ și „Ca să se fi tras în mulțime trebuia să se tragă întâi la picioare și în manifestanții din curte, cu care noi ne amestecam în timpul când îi împingeam afară. În plus, d-l colonel Alistar, Comandantul regimentului de jandarmi pedestri, mi-a spus să nu tragem în mulțime chiar dacă se va călca consemnul, fapt ce l-am și făcut”⁵⁰.

În anul 1950 au fost audiați doi martori, dintre participanții la manifestația din ziua de 24 februarie 1945, care au fost răniți, primind îngrijiri medicale la Spitalul Colțea. Este vorba despre Alexandru Roșianu, interogat la 8 noiembrie 1950, și Carol Lehavics, interogat la 13 noiembrie 1950. Afirmațiile lor sunt imprecise, dar anchetatorul nu a insistat pentru clarificarea lor. Roșianu declară că se afla în fața

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 15.

⁴⁵ *Ibidem*, vol. 5, f. 214.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 100.

⁴⁷ *Ibidem*, vol. 4, f. 120, 133.

⁴⁸ *Ibidem*, vol. 6, f. 164.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 165.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 193.

Palatului Regal când a auzit „împuşcături din urmă”, drept pentru care manifestații s-au împrăștiat, iar la reluarea protestului se trăgea dinspre M.A.I. spre Palat, prilej cu care a fost și el rănit⁵¹.

Declarația lui Carol Lehavics, care era instalator la M.A.I., oferă informații și despre modul în care a fost mobilizat pentru manifestație (la sediul sindicatului „Constructorii”, muncitorii au fost încolonați și au mers spre Piața Națiunii, unde s-a ținut un discurs, apoi s-au îndreptat spre Piața Palatului), despre faptul că în fața Cercului Militar „s-au tras o serie de focuri de armă, cu scopul de a intimida coloanele de manifestații”, dar coloanele s-au regrupat și au continuat deplasarea spre Piața Palatului. Deși fusese printre manifestații și un fel de erou al zilei (fusese rănit de „agenții fascistului Rădescu”), Lehavics afirmă că s-au tras focuri de armă de la M.A.I. și din alte blocuri, fapt ce a produs o spărtură în rândurile manifestațiilor. Speriați, aceștia s-au retras înspre minister prin strada Academiei, dar în fața intrării principale în clădire s-au tras salve de mitralieră de la etajul I, circa trei în sus, apoi în plin. Cu acest prilej el a fost rănit la cap și apoi dus la Spitalul Colțea pentru a fi pansat⁵². Declarația sa contrazice raportul locotenentului de Securitate Dumitru Căpitănescu, asupra căruia vom reveni mai jos, care consemnează faptul că morți au fost numai în Piața Palatului, nu și în imediata apropiere a Ministerului de Interne⁵³.

Institutul Medico-Legal București, prin adresa nr. 9350, din 23 decembrie 1950, semnată de directorul Th. Vasiliu, adresată Direcțiunii Securității Capitalei, precizează „cauzele de moarte ale celor șase persoane care au fost omorâte în 24 februarie 1945 în Piața Republicii”⁵⁴. Este vorba despre Mircea Gh. Miu, Nicolae Pușcașu, Voicu Gh. Ștefănescu, Gheorghe Banu, care au decedat din cauza „hemoragiei consecutive rănirii prin armă cu foc”, Maria Stoica⁵⁵, al cărei deces s-a produs din cauza „fracturii craniului prin armă cu foc”, și de Ștefan Pele, care a murit din cauza „fracturii femurului drept”⁵⁶. Documentul nu conține altceva decât această înșiruire, fără nici o altă explicație. Pe parcursul derulării anchetei, Institutul Medico-Legal va mai produce câteva documente despre moartea unor persoane în ziua de 24 februarie 1945, la cererile repetate ale procurorilor, conținând și alte nume.

La 22 noiembrie 1951, locotenentul de Securitate Dumitru Căpitănescu semnează „Referatul cuprinzând rezultatul cercetărilor efectuate asupra celor reținuți în cadrul problemei «24 februarie 1945»”. În document se prezintă motivul anchetei: „Din materialul informativ înaintat de către D[irecția] III, a rezultat că în ziua de 24 februarie 1945, când muncitorii din Capitală cât și din întreaga țară, au manifestat împotriva guvernului condus de generalul călău Rădescu, un detașament de jandarmi, în fruntea căruia a fost pus la comandă fostul maior Georgescu Traian, precum și alți ofițeri de

---

⁵¹ *Ibidem*, vol. 1, f. 115.

⁵² *Ibidem*, f. 112.

⁵³ *Ibidem*, vol. 4, ff. 102-103.

⁵⁴ *Ibidem*, vol. 1, f. 111.

⁵⁵ Maria Stoica era servitoare la o familie care locuia în blocul de pe strada Wilson, nr. 17, la etajul III, și a fost rănită accidental, de un glonț care a pătruns printr-o fereastră a imobilului (*Ibidem*, vol. 4, f. 243).

⁵⁶ *Ibidem*, vol. 1, f. 111.

teapa lui, instalați în clădirea M.A.I., au căutat să înăbușe manifestația muncitorească din acea zi, dând ordin unității sale să tragă în manifestați și astfel să împrăștie muncitorii ce manifestau pașnic⁵⁷. Prin urmare, au fost cinci morți, 12 răniți mai grav și 14 răniți mai ușor⁵⁸. Erau motive importante pentru reținerea celor considerați vinovați de aceste crime și vătămări, adică a ofițerilor comandanți ai trupelor care asigurau paza Ministerului de Interne în acea zi, ceea ce s-a și întâmplat abia 5 ani mai târziu de la data manifestației.

Generalul Iosif Teodorescu, fostul comandant al C.M.C., nu putuse fi anchetat propriu-zis, datorită stării de sănătate precare⁵⁹. Ioan Rădulescu afirmase că singurele persoane decedate erau din rândul participanților la manifestația din jurul orei 21, în fața cinematografului Excelsior⁶⁰. Traian Georgescu, Alexandru Teodorescu, Constantin Borundel Ionescu, Vasile Olteanu și Alexandru Sidor își mențineau, la rândul-le, declarațiile potrivit cărora au ordonat trupelor din subordine să tragă salve în sus, pentru intimidare⁶¹.

Asupra declarațiilor lui Florea Olteanu s-a insistat mai mult. El fusese procurorul militar desemnat în acea zi de Curtea Marțială să supravegheze reacția trupelor în timpul manifestației și întocmise un proces-verbal despre ceea ce se petrecuse atunci. În acel document insistase pe faptul că trupa nu a tras focuri de armă decât după ce a fost provocată și atunci numai în aer, pentru intimidare. Mai mult, afirmase că focuri de armă s-au tras din clădiri care delimitau Piața Palatului⁶².

Conform informațiilor pe care le-am obținut de la d-na Margareta Olteanu, soția lui Florea Olteanu, într-o convorbire purtată în anul 2005, după 6 martie 1945 procurorul a fost chemat la noul ministru de Război, generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu, care a afirmat: „Vremurile s-au schimbat. Trebuie să schimbi și dumneata procesul-verbal”. Pentru că Olteanu a refuzat, a fost mutat la Constanța, unde a fost atent supravegheat, apoi și-a dat demisia din procuratură datorită sentințelor hotărâte în anumite procese încă înainte ca acestea să înceapă. Cert este că un exemplar din procesul-verbal amintit a rămas în posesia lui Florea Olteanu, nefiind descoperit la nici una dintre perchezițiile domiciliare, pentru că era ascuns în casa sa, în spatele unei oglinzi masive din cristal. Despre acest document familia a aflat abia după 1990, când a fost scos din ascunzătoare⁶³.

Asupra lui Florea Olteanu s-au făcut presiuni pentru a recunoaște că a dat ordin trupelor să tragă în manifestați, referatul din noiembrie 1951 consemnând că, în timpul

---

⁵⁷ *Ibidem*, vol. 4, f. 84.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 85. Iosif Teodorescu fusese arestat la 20 iunie 1951 și a scris în zilele următoare câteva declarații, multe dintre ele neterminat (*Ibidem*, vol. 9, ff. 120-141).

⁶⁰ *Ibidem*, vol. 4, f. 87.

⁶¹ *Ibidem*, ff. 90-96.

⁶² Vezi *Un sfert de veac de urmărire: documente din dosarele secrete ale generalului Nicolae Rădescu*, documente selectate și editate de Monica Grigore, Oana Ionel, Dragoș Marcu, studiu introductiv de Gheorghe Onișoru, București, Editura Enciclopedică, 2004, documentul nr. 151 (pp. 276-280).

⁶³ Vezi Oana Ionel, Dragoș Marcu, *Destinul procurorului militar Florea Olteanu*, în „Caietele INMER”, anul II, nr. 3, iunie 2005, p. 12.

anchetei, a declarat: „la circa 5 minute după începerea manifestației [în Piața Palatului – n.n.], în momentul când au început să se tragă focuri de armă dinspre fostul Palat și blocul Generala, a dat și el [Florea Olteanu – n.n.] ordin căpitanului Ionescu Borundel să tragă în plin asupra manifestațiilor, ordin pe care acesta l-a executat”⁶⁴. Procurorul, care se afla în curtea Ministerului de Interne, a ieșit apoi în Piața Palatului și nu a descoperit nici un mort sau rănit, dar a auzit ulterior că ar fi fost 19 morți și răniți. Dar locotenentul de Securitate consemna și faptul că Florea Olteanu a revenit asupra acestei mărturii: „Această declarație a retractat-o, declarând că nu a dat ordin să tragă în plin asupra manifestațiilor căpitanului Ionescu Borundel și că această afirmație a făcut-o la întâmplare în timpul cercetărilor. Declară că ordinul său a fost de a se deschide focul în sus, pentru intimidarea manifestațiilor, care năvăliseră spre poarta de lemn a ministerului, aripa nouă, și forțând-o au intrat înăuntru”⁶⁵.

În plus, nici un alt ofițer nu recunoaște că procurorul Olteanu a dat ordin să se tragă în plin: „Căpitanul Ionescu Borundel, căruia Olteanu Florea i-a dat ordin să tragă în plin, așa cum arată în declarația sa, nici acesta nu recunoaște, *cu toate insistențele depuse în cercetări* [subl.n.]”⁶⁶.

Pe lângă ofițerii amintiți mai sus, ancheta a stabilit că în acea zi, din unitățile care păzeau M.A.I. mai făceau parte și următorii: lt. Babici Gheorghe (comandant de gardă), plut.-maj. Solcan Nicolae, cpt. Ștefănescu Radu (comandant de pluton), plut.-maj. Bejenaru Haralambie (din serviciul de escortă a generalului Nicolae Rădescu), lt. Neguț Ioan (comandant de gardă la M.A.I.) și mr. de jandarmi Angelescu Nicoleanu George (care avusese misiunea să inspecteze gărzile de jandarmi). În legătură cu ei, opiniile procurorului erau categorice (și absurde): „Însăși prezența lor la M.A.I. în acea zi, precum și modul conștiincios în care și-au îndeplinit misiunile, dovedește că au fost și rămas slugi fidele ale vechiului regim, contribuind cu toată promptitudinea la menținerea lui pentru a nu fi răsturnat de clasa muncitoare”⁶⁷.

Concluziile referatului nu necesită comentarii: „Din cercetările efectuate asupra celor reținuți în cadrul acestei probleme, rezultă că într-adevăr aceștia au fost uneltele principale pe care s-a bizuit generalul călău Rădescu în acțiunea lui mârșavă de asasinare a muncitorilor, care manifestau în acea zi împotriva politicii sale criminale.

Începând cu col. Rădulescu I. și terminând cu ultimul ofițer de jandarmi ales pentru acțiunea de înăbușire a acestei manifestații pașnice, s-a putut constata în decursul cercetărilor că au nutrit și nutresc o ură neîmpăcată regimului actual, ură ce s-a manifestat prin atitudinea și discuțiile purtate cu ei în decursul cercetărilor

În declarațiile lor neagă că au tras în popor, susținând că nu au tras decât în sus, că în sectorul lor de apărare nu au fost victime, căutând astfel să ascundă mârșavele lor crime împotriva muncitorimii ce manifesta pașnic în acea zi.

Într-adevăr, în sectoarele lor de apărare, adică în curtea Ministerului cât și la intrarea principală, nu au fost victime, dar în fosta Piață a Palatului, așa după cum rezultă din însăși dosarul de cercetări întocmit la acea dată, reiese că pe lângă cei câțiva

---

⁶⁴ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 4, f. 98.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 99.

⁶⁷ *Ibidem*, ff. 101-102.

morți dintre cei ce au manifestat seara în favoarea lui Rădescu, au fost morți și dintre muncitorii ce au manifestat în fosta Piață a Palatului.

Deși pretind că jandarmii de sub comanda lor au tras în sus, totuși unii dintre aceștia au îndreptat armele lor înspre mulțimea din fosta Piață Palatului, omorând o serie de muncitori, pentru a produce groază și panică printre ei, cu scopul de a înăbuși manifestația pașnică din acea zi”⁶⁸.

Referatul se încheie cu exprimarea regretului că „dușmanii Regimului nostru” nu pot fi trimiși în justiție din mai multe motive. În primul rând, pentru că generalul Iosif Teodorescu, fostul șef al C.M.C., se afla într-o stare de „totală senilitate”⁶⁹. În al doilea rând, „în ceea ce privește pe ceilalți reținuți, nici asupra acestora nu s-au putut strânge probe suficiente pentru a putea fi trimiși în justiție, întrucât pretind că au tras în sus rafale de intimidare, nerecunoscând că moartea muncitorilor din fosta Piață Palatului se datorează tragerilor efectuate de unitățile de jandarmi ce le-au avut sub comanda lor. Așa cum s-a arătat în cuprinsul referatului, majoritatea dintre ei au fost pe frontul anti-sovietic, în calitate de comandanți ai unor unități de poliție, a căror sarcină principală era să facă poliție și respectiv arestări împotriva populației de pe teritoriul U.R.S.S.”⁷⁰. (Este vorba, așadar, despre activitatea profesională anterioară, fără nici o legătură cu subiectul anchetei, dar care, în optica sublocotenentului de Securitate, constituia o circumstanță agravantă⁷¹.)

În plus, nu se aprobase arestarea generalului-maior Mihai Vasiliu (care în acel moment era comandant al Regiunii a III-a Militare), „fapt ce constituie un motiv în plus pentru care întregul grup nu poate fi trimis în justiție”⁷².

Prin urmare, referatul se încheia cu următoarele propuneri, care au și fost acceptate: încadrarea în U.M. (unitate de muncă) pentru 24 luni a lui Ioan Rădulescu, Traian Georgescu, Alexandru Teodorescu, Constantin Borundel Ionescu, Vasile Olteanu, Alexandru Sidor și Florea Olteanu, punerea sub supravegherea Direcției a V-a a lui Radu Ștefănescu, Haralambie Bejenaru, Gheorghe Barbici și Nicolae Solcan, punerea sub supravegherea Direcției a III-a a lui Ion Neguț și a lui Gheorghe Angelescu

---

⁶⁸ *Ibidem*, ff. 102-103.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 103.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Al. Teodorescu, interogat în legătură cu participarea sa la cel de-al Doilea Război Mondial pe frontul sovietic, a declarat că a fost comandantul Companiei 92 Poliție în perioada septembrie 1943-aprilie 1944, dar că nu a participat la luptele cu partizanii și nu a arestat pe nimeni dintre aceștia (*Ibidem*, vol. 4, ff. 18-19). Borundel Ionescu a fost combatant pe frontul anti-sovietic, în calitate de comandant al unei companii de poliție, pe lângă corpul vânătorilor de munte (*Ibidem*, vol. 5, f. 30). În războiul împotriva U.R.S.S., Vasile Olteanu a comandat o companie de Poliție (*Ibidem*, vol. 6, f. 11). În septembrie 1941, Florea Olteanu a fost trimis pe front, având gradul de sublocotenent, comandant al unui pluton de pionieri în cadrul Batalionului II Pionieri, pe lângă Divizia II Infanterie; batalionul său făcea lucrări de deminare, construcții de poduri, șosele și posturi de comandă în sectorul ofensiv sau defensiv și a însoțit Divizia în luptele de la Odesa, Kirovograd, Harcov, Doneț, Don și Stalingrad. La 7 octombrie 1942 a fost rănit de o mină, evacuat și internat la Spitalul 303 București (*Ibidem*, vol. 8, f. 56).

⁷² *Ibidem*, vol. 4, f. 104.

Nicoleanu și eliberarea lui Iosif Teodorescu⁷³. Securitatea recunoștea, astfel, că nu există probe împotriva ofițerilor pentru a fi trimiși în judecată, dar, pe baza unor speculații, s-a hotărât condamnarea lor administrativă.

Cei șapte ofițeri au fost încadrați în unități de muncă, pe baza Deciziei M.A.I. nr. 29 din 16 ianuarie 1952, pedeapsă majorată cu 36 luni, conform Deciziei M.A.I. nr. 684/1953⁷⁴.

Trebuie să insistăm un moment asupra modului în care s-au desfășurat anchetele la D.G.S.P., cu presiunile la care au fost supuși ofițerii reținuți, în măsura în care acestea pot fi desprinse din documentele păstrate în dosarul penal din arhiva fostei Securități.

Într-un memoriu din ianuarie 1954, pe care Constantin Borundel Ionescu îl adresa „ministrului Securității Statului” din Sanatoriul Penitenciar Tg. Ocna, acesta semnaleză presiunile la care a fost supus în timpul anchetei de la Securitate. Dacă până în august 1951 a fost anchetat de opt ofițeri de Securitate „în mod legal”, în acea lună „ultimul anchetator, un domn locotenent-major, făcând uz de amenințări și constrângeri morale și fizice, ancheta a luat un alt aspect și s-a terminat dând o declarație, cerută de d-l anchetator, prin care arătam, contrar adevărului, că jandarmii de sub comanda mea au deschis foc, din ordinul meu, atunci când manifestații, forțând porțile baricadate pe dinăuntru, au pătruns în curtea M.A.I. În legătură cu subsemnatul, o atare declarație a dat în urma aceluiași presiuni și cpt. magistrat Olteanu Florea, în calitate de procuror militar în acea zi de 24 febr[uarie] 1945, arătând că el, în urma somațiunilor făcute, mi-a dat ordin de deschiderea focului; ambele declarațiuni [sunt] însă inexacte, obținute în acest sens, astfel fiind necesare la data anchetei?” (subl. n.)⁷⁵.

Într-adevăr, la 12 iulie 1951 Florea Olteanu declara că, în momentul în care au început să se tragă focuri asupra manifestațiilor din clădirile care înconjurau Piața Palatului, i-a dat ordin căpitanului Borundel Ionescu „să se tragă în plin”⁷⁶.

Această afirmație a procurorului militar a fost consemnată după ce, în mai multe declarații anterioare, negase că ar fi dat alt ordin decât acela de a se trage în aer, pentru intimidare. Este curios că, la 28 iunie 1951, arătase cu lux de amănunte cele patru momente în care a comandat deschiderea focului, dar de fiecare dată în aer și numai după ce manifestații încercaseră să pătrundă în minister⁷⁷. Cu acest prilej apar discrepanțe față de procesul-verbal despre desfășurarea evenimentelor, pe care l-a semnat în seara de 24 februarie 1945, dar și față de declarațiile sale anterioare. Astfel, la 28 iunie, accepta că e posibil ca trupa să fi tras dezorganizat și în manifestații, după primul său ordin de salvă în aer, dat în momentul în care asupra manifestațiilor se

---

⁷³ *Ibidem*. A fost eliberat la 15 ianuarie 1952 din cauza stării sale de sănătate (*Ibidem*, vol. 9, f. 142).

⁷⁴ Decizia este aceeași pentru toți. Vezi, de exemplu, pentru Alexandru Teodorescu la *Ibidem*, vol. 4, f. 2.

⁷⁵ *Ibidem*, vol. 5, ff. 192-193.

⁷⁶ *Ibidem*, vol. 8, f. 18.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 36.

trăgea din clădirile adiacente Pieței Palatului⁷⁸. Nimic despre acest lucru în procesul-verbal semnat de procuror în seara de 24 februarie 1945⁷⁹.

Cu numai câteva zile înainte, la 24 iunie 1951, declarase că primul-ministru, generalul Nicolae Rădescu, îi atrăsese „stăruitor atenția să nu se provoace incidente și, pe cât posibil, să se evite a se trage cu arma”⁸⁰. În momentul în care au început să se tragă *focuri de pistol* asupra manifestanților și a Ministerului de Interne „din blocul Generala și din blocul ce se află în colț cu străzile Wilson și Boteanu”, manifestanții s-au adăpostit o parte înspre Athené Palace și alta spre gardul Ministerului de Interne, fără ca soldații să deschidă foc asupra lor, la ordinul său ori dezorganizat. După încetarea focului, a cerut să discute cu Gheorghiu-Dej sau cu Ana Pauker, dar a fost delegat Constantin Agiu, care i-a spus că armata a tras și erau victime în rândul manifestanților. Prin urmare, „i-am precizat că focurile trase nu au fost trase de armată, ci de provocatori aflați în blocul Generala și cel de pe Wilson colț cu Boteanu, cerându-i în același timp să mă conducă să văd și eu pe cei morți și răniți. D-l Agiu mi-a spus însă că morții și răniții au fost evacuați de manifestanți; i-am atras atenția că aceștia nu trebuiau ridicați de la locul incidentelor decât din ordinul meu, care reprezentam autoritatea, și deoarece au fost evacuați fără ca eu să-i pot vedea, nu pot să iau act nici de numele și nici de starea vreunuia din ei. L-am rugat în continuare să vegheze ca manifestanții să nu mai insulte și să amenințe armata, care nu a tras nici un foc asupra lor și apoi ne-am despărțit, eu revenind în minister, pe schelele clădirii de roșu”⁸¹ (partea în construcție a M.A.I.). A urmat forțarea porților din fața ministerului și pătrunderea unei părți a manifestanților în curte, iar pentru că inițial nu a reușit evacuarea lor cu cordoanele de soldați, a ordonat tragerea unei salve în aer. După aceea, a ieșit în Piața Palatului, dar nu a văzut să fi rămas nici un mort sau rănit⁸². Același scenariu s-a repetat și cu prilejul încercării de pătrundere în minister pe poarta dinspre strada Wilson și, apoi, dinspre Excelsior, când a ordonat salve în aer, care nu s-au soldat, după cele constatate de el, cu nici un mort sau rănit⁸³. Mai mult, atunci când a respins ultima încercare de a pătrunde direct în clădirea ministerului prin ușa dinspre Excelsior, după care manifestanții s-au împrăștiat, „un grup care mai rămăsese a fost îndepărtat de o patrulă sovietică”⁸⁴.

Această declarație nu a fost pe placul anchetatorilor, pe prima filă fiind trecut cu creionul *Nu*. Probabil că nu trebuia luată în considerație în evaluarea probelor. Același mențiune este făcută și pe o declarație a lui Florea Olteanu în legătură cu manifestația de simpatie pentru Rege și primul-ministru din seara aceleiași zile⁸⁵. Dar, așa cum am precizat deja, ancheta trebuia să condamne pe ofițerii vinovați de moartea

---

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Un sfert de veac de urmărire: documente din dosarele secrete ale generalului Nicolae Rădescu*, documente selectate și editate de Monica Grigore, Oana Ionel, Dragoș Marcu, studiu introductiv de Gheorghe Onișoru, București, Editura Enciclopedică, 2004, pp. 276-280.

⁸⁰ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 8, f. 71.

⁸¹ *Ibidem*, f. 72.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 73.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 76.

celor care manifestaseră împotriva guvernului Rădescu și pentru instalarea unui guvern F.N.D., nu pe cei care susțineau pe șeful statului și pe cel al Consiliului de Miniștri.

La următorul interogatoriu, din 26 iunie 1951, Florea Olteanu declară:

„1) Cele arătate de mine în declarațiile date până în prezent cuprind numai și numai adevărul asupra manifestației din 24 februarie 1945.

2) Sunt gata să suport orice sancțiuni fie fizice, fie juridice (penale) dacă se va dovedi ulterior că cele declarate de mine nu au corespuns adevărului și că prin aceasta am derutat și am încetinit bunul mers al cercetărilor”⁸⁶.

În ceea ce-l privește pe Florea Olteanu, în dosarul de anchetă s-au păstrat două note informative furnizate de un tovarăș de celulă. Într-o primă asemenea notă, se arătau comentariile lui Florea Olteanu despre desfășurarea manifestației din 24 februarie 1945: soldații au tras numai în aer, dar din blocul Generala și din alte clădiri s-a tras în plin în manifestații; din fericire, soldații au ascultat ordinele procurorului și astfel „s-a evitat un măcel uriaș”; după retragerea manifestațiilor ar fi rămas în piață „19 morți, dintre care numai vreo patru împușcați, restul striviți în picioare de mulțime în momentul fugii”; la morgă, din corpurile victimelor s-au extras cartușe de pistol de 6,35 și 7,65 mm, ceea ce demonstrează că focurile nu au fost trase de soldați, care aveau arme militare; „nu va face nimic pe placul ofițerilor anchetatori, pentru că el cunoaște metodele ce voiesc a le întrebuița cu el, pentru a-l face să vorbească ceea ce au nevoie”⁸⁷.

O altă notă a aceluiași informator din celulă, datată 28 iunie 1951, face un fel de bilanț al discuțiilor cu Florea Olteanu. Acesta afirmase că, fiind bun român, „a întâmpinat și oprit masele comuniste de a provoca rău țării și guvernului Rădescu, pe care fruntașii comuniști vroiau cu orice preț a-l dărâma”, că „fruntașii comuniști au instalat din timp în blocurile Wilson și Generala mai mulți provocatori înarmați cu pistoale, care au avut ordinul de a trage în manifestații, rămânând ca mai apoi, pentru opinia publică, acești morți să fie aruncați în spatele lui Rădescu, pentru a-l compromite” și că procesul-verbal care constatase calibrul gloanțelor extrase din corpurile victimelor a fost semnat de toți delegații partidelor de atunci, „motiv pentru care nu se poate arunca vina lui Rădescu pentru crimele comise”⁸⁸. Totuși, după câteva zile de „anchetă serioasă”, informatorul subliniază că Olteanu a revenit asupra unor detalii, ca, de exemplu, că de gloanțe de pistol fuseseră ucise doar victimele din seara zilei de 24 februarie 1945⁸⁹ sau că nu poate fi sigur că jandarmii au tras numai în aer și nu în mulțime⁹⁰. Față de prima notă informativă, de această dată „interlocutorul” fostului procuror militar susține că l-a sfătuit „să spună adevărul, pentru că Securitatea nu l-ar fi arestat dacă nu ar fi avut probe împotriva sa”, ceea ce, în opinia lui, s-a și

---

⁸⁶ *Ibidem*, f. 55.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 60.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 61.

⁸⁹ În toate documentele și declarațiile martorilor despre manifestația din seara zilei de 24 februarie 1945 se precizează că asupra demonstrațiilor s-au tras rafale de armă automată.

⁹⁰ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 8, f. 62.

întâmpat la ancheta din 27 iunie, când „a recunoscut că jandarmii au tras în manifestații și au murit 19 persoane, iar 27 [au fost] rănite”⁹¹.

La 24 iulie 1952, a fost arestat și generalul-maior Mihai Vasiliu, care, în februarie 1945, era colonel, șeful Statului Major al C.M.C., iar până în mai 1952 fusese comandantul Regiunii a III-a Militare⁹². El declară că, datorită atribuțiilor de serviciu, a fost cel care, cu câteva zile înainte de manifestație, a convocat la C.M.C. pe șefii regimentelor din București, pentru a se hotărî modul în care trebuia să se preîntâmpine eventuala încercare de ocupare a instituțiilor publice de către manifestații. În ziua de 24 februarie 1945 a rămas în localul Comandamentului.

La interogatoriul din 31 iulie 1952, Mihai Vasiliu explică sarcinile Comandamentului Militar al Capitalei: „atribuțiuni de comandament asupra tuturor trupelor și serviciilor de pe teritoriul garnizoanei București, idem de instrucție și disciplină, îi revenea și paza și ordinea în Capitală, pentru care colabora cu Prefectura Poliției Capitalei. În cadrul măsurilor de ordine avea atribuțiuni de a aproba întruniri publice și diferite alte manifestări de masă. Elibera autorizații de port armă și munițiuni și pentru aparatele de radio. Pentru acestea colabora și cu Comandamentul II Teritorial. În legătură cu apărarea pasivă, organiza apărarea antiaeriană a orașului București. Organiza paza stabilimentelor importante care aveau comandanți militari și câte o mică gardă.

După eliberarea orașului București de către Armatele Sovietice Eliberatoare, [i-a] revenit în plus și sarcina de a ține în permanent legătura cu Comandamentul Militar Sovietic al orașului București, a face împreună cu acesta paza și ordinea în oraș și a pune la dispoziția acestuia toate datele și scriptele necesare relativ la evidența efectivelor, armamentului, munițiilor, vehiculelor, atât cele aflate asupra armatei, cât și cele aflate asupra populației civile, care interesau apărarea țării”⁹³.

În ceea ce privește asigurarea ordinii și pazei, fostul șef al Statului Major al C.M.C. menționa următoarele: „După plecarea comandamentelor și trupelor combatante pe front, au rămas în Capitală părțile sedentare, acestea au continuat a aplica planurile de alarmă anterioare, cu efectivele ce le-au rămas. Pentru ordine se dispunea de Comandamentul Pieței București și de Batalionul de Jandarmi Pază, care lucrau și cu Prefectura Poliției Capitalei. Aceste batalioane aveau fiecare câte un sector al lor, în mijlocul căruia erau cazate și executau patrulări prin oraș, în special noaptea, având câte o mică unitate de rezervă la sediul circumscripției polițienești. În plus, Prefectura Poliției Capitalei dispunea de un regiment de jandarmi pedestri. Chestiunile

---

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *Ibidem*, vol. 9, f. 95. Ancheta i-a cerut informații despre cariera sa, constatând că în anul 1933 era căpitan, comandant al Diviziei 21 Infanterie din Galați, apoi șeful Biroului 2 Informații, dar nu a avut nici o implicare în acțiunile de înăbușire a mișcărilor muncitorești din Galați după evenimentele de la Grivița din același an (*Ibidem*, vol. 1, ff. 78-79). A participat și la cel de-al Doilea Război Mondial în calitate de combatant, în aprilie 1944 fiind la Ialta (*Ibidem*, ff. 80-81). În plus, afirmă că despre activitatea lui poate da referințe Emil Bodnăraș, că a fost șef de Stat Major la C.M.C. în subordinea a doi comandanți, iar până în 1952 a primit misiuni importante la marile comandamente și nu a făcut nimic împotriva clasei muncitoare (*Ibidem*, vol. 2, f. 101).

⁹³ *Ibidem*, vol. 9, f. 115.

de ordin juridic se executau de către Curtea Marțială București, care se afla direct în subordinea Comandamentului Militar al Capitalei, fără legătură cu Statul Major”⁹⁴.

După 23 august 1944, „când în timpul manifestațiilor reieșeau evident revendicări de ordin politic, Comandamentul [Militar al Capitalei], din ordinul M.A.I. și Ministerul de Război, a întărit efectivul gărzilor la M.A.I., Telefoane, Poștă, Radio și Banca Națională. Consemnul acestor gărzi era cel prevăzut de regulamentul serviciului în garnizoană”⁹⁵. Pentru intervenția jandarmilor „nu era întocmit un plan, ci urma ca în caz de dezordine să se intervină în raport cu situația. Comandamentul Militar nu a cunoscut întotdeauna, decât în unele ocazii, când se vor produce manifestații, locul de adunare, itinerariul etc. Toate efectivele trupelor și ale gărzilor, oricât de mici erau ele, erau zilnic raportate organelor sovietice de control. Modificări cât de mici, erau raportate imediat”⁹⁶.

Așadar, modul în care a acționat Comandamentul Militar al Capitalei în ziua de 24 februarie 1945 nu putea fi considerat excepțional.

În mărturia din 5 august 1952, dată locotenentului-major de Securitate Gavrilă Lupan, Mihai Vasiliu povestește ceea ce știa despre desfășurarea anchetei asupra evenimentelor din 24 februarie 1945: „Ancheta făcută în acel timp a arătat că o coloană s-ar fi apropiat de una din intrări și că pentru a o intimida s-au tras câteva salve în aer, această acțiune o socotesc ca nelalocul ei și periculoasă, deoarece putea duce la îndârjirea maselor, iar pe de altă parte, gloanțele în cădere puteau produce răni. De asemenea, focurile care s-au tras de sentinele de la fostul Palat Regal, pentru motivul că o coloană s-ar fi apropiat de gardul de lemn, ar fi putut produce incidente și, ca urmare, și acest lucru a fost o greșeală.

De la Ministerul de Interne s-a comunicat că s-a tras din blocul de vizavi clădirii M.A.I. Nu este exclusă posibilitatea ca să fi venit gloanțe și din direcția Palatului.

Tot din anchetă a rezultat că s-au tras focuri și în mijlocul pieței. Gloanțele extrase de la răniți și morți, predate de spitale și morgă, au fost gloanțe de revolver.

Ancheta nu a putut stabili cine a tras din interiorul unei mașini care a trecut în mare viteză pe strada Regală și care, de asemenea, a produs victime.

Convingerea mea a fost și este că s-a montat o acțiune criminală cu agenți provocatori înarmați din rândurile partidelor reacționare, cu scopul de a se crea impresia că se atacă M.A.I., iar armata să reacționeze violent și să producă măcel în rândurile muncitorilor. Chiar gloanțele care s-au tras asupra aripii unde se afla în acel moment Rădescu pot fi datorate tot unei asemenea înscenări”⁹⁷.

Și în cazul lui Mihai Vasiliu, Securitatea a luat decizia internării administrative, fiind încarcerat la Colonia de Muncă Cavnic în ziua de 9 decembrie 1952⁹⁸.

Pe parcursul anului 1952, în afară de arestarea și anchetarea lui Mihai Vasiliu, ceilalți ofițeri nu au mai fost anchetați decât la începutul lunii decembrie, de către sublocotenentul de Securitate Leon Mureșan, care se pare că a mers la Coloniile de

---

⁹⁴ *Ibidem*, f. 116.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 117.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 113.

⁹⁸ *Ibidem*, vol. 1, f. 307.

Muncă unde erau deținuți administrativ pentru a le lua noi declarații. De această dată, ofițerii recunosc, din nou, faptele imputate, adică deschiderea focului în plin asupra manifestațiilor⁹⁹. Noul anchetator întocmește un proces-verbal, de fapt o nouă „sinteză” a declarațiilor ofițerilor arestați, în optica sa vinovați de „crime împotriva umanității prin reprimarea sângeroasă a manifestației muncitorești ce a avut loc la 24 februarie 1945”¹⁰⁰. După arestarea lui Mihai Vasiliu, anchetatorul a insistat asupra presupusului ordin de reprimare a manifestațiilor, pentru că, pentru condamnarea ofițerilor, era nevoie de probe: premeditare, ordine scrise etc. Astfel, procesul-verbal reține că fostul procuror militar Florea Olteanu „a primit printr-un curier un ordin de la Vasiliu Mihai, pe atunci colonel și șef de Stat Major al C.M.C., care îi spunea că, întrucât din informații muncitorii vor căuta să ocupe M.A.I., să deschidă foc împotriva acestora. După ce a primit aceste instrucțiuni, Olteanu Florea s-a dus la Rădescu, care i-a spus să execute întocmai ordinul și să-l țină la curent, apoi a făcut cunoscut aceste instrucțiuni lui Rădulescu Ion, Georgescu Traian, Olteanu Vasile, Ionescu Borundel și Teodorescu Alexandru. În timpul manifestației, arată Olteanu Florea, la ordinul său, cei arătați mai sus au deschis foc împotriva mulțimii din rândul cărora au fost morți și răniți”¹⁰¹.

La ultimul interogatoriu din această etapă, cel din 13 decembrie 1952, Mihai Vasiliu dăduse câteva răspunsuri contradictorii: întrebat dacă armata a deschis foc, răspunde că a tras în sus; dacă au fost victime – da, morți și răniți; au respectat trupele Anexa A din Regulamentul serviciului pe garnizoană, invocat ca bază legală a acțiunilor armatei – nu, au tras fără somațiile legale; a fost o acțiune premeditată – acțiunea din 24 februarie a fost organizată cu câteva zile înainte, dar nu s-au prevăzut evenimentele care au avut loc¹⁰².

La 13 februarie 1953, ofițerii au fost transferați de la coloniile de muncă în care erau deținuți la penitenciarul Jilava, pentru a fi „la dispoziția Procuraturii Generale”¹⁰³, cu excepția lui Alexandru Sidor, care fusese eliberat de la Colonia de Muncă Bicaz la 6 ianuarie 1953, conform deciziei Comisiei Speciale de verificare a internaților și deținuților contrarevoluționari, fiind grav bolnav¹⁰⁴. Este momentul în care ancheta a fost preluată de la D.S.S. de Procuratura Generală a R.P.R. La 19 februarie 1953, la Penitenciarul Jilava, au fost reanchetați doar patru din cei șapte ofițeri arestați (Constantin Borundel Ionescu, Ion Rădulescu, Florea Olteanu și Vasile Olteanu)¹⁰⁵. Cu acest prilej, Constantin Borundel Ionescu afirmă că unii soldați din subordinea sa au tras fără ordinul lui, dar numai în aer, antrenându-se focurile trase din celelalte părți ale Pieței Palatului¹⁰⁶. Consideră că a fost vorba despre un act de indisciplină, dar că nimeni nu a tras în manifestații.

---

⁹⁹ *Ibidem*, ff. 11-81.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 1.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 6.

¹⁰² *Ibidem*, f. 76v.

¹⁰³ *Ibidem*, vol. 5, f. 193.

¹⁰⁴ *Ibidem*, vol. 9, f. 2.

¹⁰⁵ *Ibidem*, vol. 1, ff. 127-132.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 128.

Ion Rădulescu a susținut că întreaga comandă a trupelor aduse la M.A.I. fusese trecută maiorului Traian Georgescu și el nu a mai avut nici un rol în desfășurarea evenimentelor. Într-adevăr, s-a aflat în acea zi în clădirea Ministerului de Interne, unde avea un birou, dar a lucrat ca într-o zi obișnuită¹⁰⁷. Aceste afirmații au fost susținute și de procurorul Florea Olteanu¹⁰⁸.

Florea Olteanu admite că s-a tras și din Ministerul de Interne, după ce focurile au fost deschise din blocul Generala și din blocul din colțul străzilor Wilson și Boteanu, continuate dinspre Palatul Regal. Dă de înțeles că direct asupra manifestațiilor s-a tras numai din blocurile adiacente Pieței Palatului, pentru că a cerut Parchetului Militar al Capitalei să trimită doi procurori, care să-l ajute să percheziționeze aceste blocuri, ceea ce s-a și întâmplat, fără a fi descoperit armament¹⁰⁹. A verificat în piață dacă existau persoane rănite sau decedate, dar nu a văzut pe nimeni: „Explicația faptului că, deși asupra manifestațiilor F.N.D-ului s-a tras un foc intens din mai multe părți și totuși nu a murit nici un om, iar asupra manifestațiilor adversari ai F.N.D-ului s-a tras dintr-o singură mașină de lux și totuși au căzut zece morți și 20 răniți, cred că este că focurile trase de demonstrații de seară s-au îndreptat direct asupra lor. Incontestabil că pentru a trage asupra demonstrațiilor F.N.D-ului fără excepție în aer, trebuia să existe o disciplină sau explicația faptului că românul nu vrea să omoare omul. Persoana aceluia care au tras asupra demonstrațiilor de seară pentru constatarea faptului dacă sunt sau nu morți și răniți pentru moment nu mă interesa”¹¹⁰.

În aceeași zi, 19 februarie 1953, se emite o „Ordonanță” pentru continuarea cercetărilor¹¹¹, prin care se cerea unor instituții ale statului trimiterea de noi probe. Era vorba despre Sfatul Popular al Capitalei, căruia i se solicita trimiterea extraselor din registrul stării civile despre „toate cazurile de moarte violentă înregistrate pe 24 februarie 1945”, Ministerul Sănătății, care trebuia să facă o circulară către toate spitalele din Capitală prin care să ceară raportarea cazurilor „de internări a persoanelor care au fost rănite cu arme de foc sau arme albe la 24 februarie 1945 și dacă în urma acestor răni au decedat unele persoane”, Comandamentul Militar al Capitalei să trimită copiile „ordinelor date în vederea înăbușirii demonstrațiilor din 24 februarie 1945 și indicarea unităților care au făcut paza Palatului Regal și numele ofițerilor de comandă”, Direcția Procuraturilor Militare să trimită de la Procuratura Militară a Capitalei procesele-verbale încheiate în 24 februarie 1945 de procurorul militar Florea Olteanu și de Alexandru Sidor¹¹²; Biroul de Evidență a Populației din Miliția Capitalei trebuia să trimită „lista locuitorilor din Palatul Societății de Asigurări Generala de pe Calea Victoriei (din apropierea Palatului Regal) și a locuitorilor de peste drum (la colțul străzilor Wilson și Boteanu)”; se făcea o revenire a solicitării către Institutul Medico-Legal, pentru a

---

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 130.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 131.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 134.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 126.

¹¹² Nicăieri nu se amintește că Alexandru Sidor ar fi întocmit un proces-verbal.

comunica „numele cadavrelor depuse la 24 februarie 1945 sau imediat după, decedați de moarte violentă, provocate de arme de foc sau arme albe”¹¹³.

Interesante sunt solicitările pentru furnizarea de materiale către două instituții create de Partidul Comunist pentru a sluji propagandei sale și care nu aveau nici o legătură cu producerea de probe într-o acțiune penală: Institutul de Istorie al P.M.R. și ziarul „Scânteia”. Institutului amintit i se cereau relații asupra victimelor care au căzut cu ocazia „luptelor de la 24 februarie 1945” și informații despre discursurile generalului Rădescu și activitatea sa din străinătate „îndreptată pentru a determina puterile imperialiste să atace cu forțe armate țara noastră”, iar oficiosului comunist copii ale numerelor tipărite în zilele imediat următoare lui 24 februarie, care prezentau manifestația organizată de F.N.D.¹¹⁴.

Rezultatul acestor demersuri a fost puțin satisfăcător. La nici o lună de la solicitare, Institutului Medico-Legal București trimitea o listă cu numele cadavrelor aduse la institut în perioada 24-28 februarie 1945, „decedați prin armă cu foc”. Ea cuprindea opt nume: Liviu Sabetai, Mircea Gh. Miu, Nicolae Pușcașu, Voicu Gh. Ștefănescu, Nicolae Boghiceanu, Gheorghe Banu, Iulius Heilpern și Gheorghe Dogaru¹¹⁵.

La 30 martie, Sfatul Popular al Capitalei trimitea Procuraturii Generale a R.P.R., Direcția Instrucțiunii Penale și de Supraveghere a Activității de Urmărire Penală a Organelor Miliției două extrase de deces înregistrate la Raionul Grivița Roșie (pe numele lui Nicolae Ciulea – soldat în Regimentul de Voluntari „Iuliu Maniu”, „adus mort la Spitalul Militar Regina Elisabeta”¹¹⁶ – și un copil de trupă neidentificat – „adus mort la Spitalul Militar Regina Elisabeta”¹¹⁷). În plus, adresa menționa că „la Oficiile de Stare Civilă ale Raioanelor: I.V. Stalin, Tudor Vladimirescu și N. Bălcescu nu au fost înregistrate astfel de cazuri de moarte violentă”¹¹⁸.

Peste câteva zile (adică la 3 aprilie 1953), aceeași instituție trimitea numele persoanelor „care au fost rănite cu arme de foc sau arme albe în ziua de 24 februarie 1945, internate și tratate în unele spitale din Capitală”, ordonate în funcție de spitalele la care au fost tratate. La „Spitalul I.C. Frimu”, fusese internat la 27 februarie 1945 Pascu Rudolf, de 19 ani, care avea o „plagă oarbă în zona gâtului” și a fost operat a doua zi, externat la 7 martie; la Spitalul T.B.C. Pantelimon fuseseră internați Ciubuc Năstase, care prezenta „plăgi oarbe prin schije în coapsa din față și degerături”, externat la 26 mai, și Burnei Stan, care avea o „plagă de război prin schijă în regiunea stângă”, externat la 22 martie; la Spitalul Bernath Andrei fusese internat Halpern Iulius, care avea o „plagă prin armă de foc în regiunea epigastrică, cu ruptura ficatului, hemoragie internă” și care a decedat la 25 februarie; la Spitalul Brâncovenesc, fără a se preciza cauzele internării, fuseseră îngrijiți: Ștefan Chihaiia, Tara Bucur, Valea Petre, Vaida Bela Ștefan,

---

¹¹³ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, f. 126.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 188.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 162.

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 163.

¹¹⁸ *Ibidem*.

Dobrescu Adam, Albu Nicolae, Feraru Panait și Mălăreanu Nicolae¹¹⁹. În dreptul unora dintre nume era trecută și profesia: plugar, muncitor/soldat Grupul 18 Vânători de Munte sau strungar la Chitila.

Abia la 27 mai 1953, răspundea solicitării și Institutul de Istorie a Partidului, însă în arhiva sa nu se găsiseră documentele solicitate¹²⁰. În schimb, la dosarul de anchetă sunt atașate fotografii ale numerelor din ziarul „Scânteia”, care publicau articole despre manifestația din 24 februarie 1945.

Abia la 28 aprilie 1953 a fost audiat ca martor Constantin Agiu. Declarația sa este lipsită de orice logică. În primul rând, afirmă că manifestația a fost pașnică, iar participanții neînarmați nu au atacat Ministerul de Interne, conducătorii lor fiind Sencovici, Lotar Rădăceanu, Vincze, Constanța Crăciun, Pătrășcanu etc. Apoi descrie violențele: „Totuși, la un moment dat, au deschis focul din Ministerul de Interne și a continuat din Palatul Regal. În acest moment, eu am pornit singur spre Ministerul de Interne ca să opresc această represie. Menționez că între Ministerul de Interne și grupul manifestațiilor era un gol, așa încât manifestații nu au atacat Ministerul de Interne. Când m-am apropiat spre Ministerul de Interne a trebuit să trec prin acest gol. Când am ajuns în fața Ministerului de Interne erau la poartă ofițeri și un procuror. Am stat de vorbă cu procurorul, căruia am arătat ca să înceteze focul împotriva manifestațiilor, procurorul însă a avut o atitudine de apărare a burgheziei. După discuția mea cu acest procuror, focurile s-au încetat. Mai menționez că în locul unde am stat eu în timpul manifestației nu au fost victime, dar am auzit că mai încolo, spre Bulevard, au fost victime. Am cunoștință că în aceeași zi seara au fost ciocniri și am auzit că ar fi fost victime. Seara nu am participat la manifestație”¹²¹.

Așadar se prezintă pe sine ca un erou: deși exista acel spațiu gol în fața manifestațiilor, care nu atacaseră ministerul, ci erau atacați fără să provoace, a avut curajul să treacă printre gloanțe ca să solicite procurorului încetarea focului, ceea ce a și reușit. Pe de altă parte, nu amintește ce i-a spus procurorului militar Florea Olteanu, că focurile armatei au produs mai multe victime, așa cum menționa procurorul în procesul-verbal pe care l-a întocmit în acea zi¹²².

La 8 iunie 1953 se emite o nouă „Ordonanță”, care prevedea audierea mai multor martori, dintre persoanele care figurau pe listele cu răniți în ziua de 24 februarie 1945¹²³.

Dintre aceștia, a fost audiat la Grupa Anchete Speciale a Procuraturii Generale a R.P.R. Stan Burnei, al cărui nume apărea în adresa Sfatului Popular al Capitalei despre cei răniți în ziua de 24 februarie 1945, așa cum am arătat. El declară că, într-adevăr, în

---

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 165.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 168.

¹²¹ *Ibidem*, f. 184.

¹²² Vezi *Un sfert de veac de urmărire: documente din dosarele secrete ale generalului Nicolae Rădescu*, documente selectate și editate de Monica Grigore, Oana Ionel, Dragoș Marcu, studiu introductiv de Gheorghe Onișoru, București, Editura Enciclopedică, 2004, documentul nr. 151 (p. 279).

¹²³ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, f. 193.

acea zi se afla în București, dar că nu a participat la manifestație, ci era internat în spital pentru că fusese rănit pe front la 24 aprilie 1944 și se afla la tratament¹²⁴.

Abia la 7 septembrie 1953 procurorul Clara Szepessy emite mandate de arestare preventivă, cu numărul 47, pentru Mihai Vasiliu, Borundel Ionescu, Ioan Rădulescu, Vasile Olteanu și Florea Olteanu, vinovați că au luat „parte activă la înăbușirea sângeroasă a manifestației muncitorilor din 24 februarie 1945”, aceste fapte fiind pedepsite de art. 3, lit. c din Decretul-Lege nr. 207/1948¹²⁵ cu muncă silnică pe viață, hotărând depunerea lor Jilava¹²⁶. Mandate de arestare preventivă cu același număr (47/1953) și aceleași acuze au fost emise de procurorul Ilie Nicolae pentru Traian Georgescu la 31 august 1954¹²⁷, iar pentru Alexandru Teodorescu abia la 27 ianuarie 1955¹²⁸.

La 31 octombrie 1953, Traian Georgescu, interogat de procurorul Clara Szepessy de la Procuratura Generală a R.P.R., Secția a III-a Anchetă Penale, denunță abuzurile pe care anchetatorii de Securitate le-au făcut asupra sa: „Revin asupra declarației mele pe care am dat-o în fața organelor de primă cercetare la data de 10 decembrie 1952, deoarece eu nu am declarat ceea ce sunt cuprinse în acea declarație și ofițerul anchetator m-a pus să semnez declarația însă fără să-mi dea voie să citesc declarația”¹²⁹. De această dată nu mai afirmă că soldații pe care-i comanda ar fi tras în plin, ci numai în aer¹³⁰. Până la sfârșitul anului 1953 a mai fost chemat la interogatoriu doar Mihai Vasiliu, de către procurorul Ilie Nicolae (la 4 decembrie), ocazie cu care reafirmă nevinovăția armatei în legătură cu victimele din rândul manifestațiilor: „Am cunoștință că au fost victime în urma manifestației ce a avut loc, dar din rapoartele ce s-au făcut reiese că aceste victime au fost omorâte și rănite cu arme individuale, nu arme militare. Știu că în urma celor întâmplate s-a întocmit un dosar de către Parchetul Militar București, care dosar l-am văzut și eu personal și care conține desfășurarea evenimentelor din 24 februarie”¹³¹.

Despre desfășurarea anchetei până în acel moment interesante sunt mărturiile lui Constantin Borundel Ionescu. Este vorba despre un memoriu, pe care, în ianuarie 1954, din Sanatoriul Penitenciar Tg. Ocna, îl adresează „ministrului Securității Statului” și de declarația din 12 mai 1954, ambele documente subliniind faptul că deținerea sa este „o ilegalitate pe care dvs. [ministrul – n.n.], într-un regim de democrație populară,

---

¹²⁴ *Ibidem*, f. 237.

¹²⁵ Articolul 3, litera c) din actul normativ invocat pedepsea persoanele „care au practicat metode sau tratamente neomenești, represiuni sau exterminări colective sau individuale, împotriva populației civile sau transporturi de persoane în scopul exterminării lor ori trimiterea oamenilor la munci forțate sau deportări” („Decret nr. 207 pentru modificarea articolelor 1,2,3 și 7 și abrogarea articolului 12 din legea nr. 291 din 18 august 1947 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității”, publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 192, vineri, 20 august 1948, pp. 2-3).

¹²⁶ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, ff. 273-277.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 353.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 389.

¹²⁹ *Ibidem*, f. 312.

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*, f. 316.

nu o veți tolera”¹³². Pe scurt, „traseul” anchetării sale era următorul: după 24 februarie 1945 a fost cercetat de Curtea Marțială a Capitalei timp de două zile; la 12 februarie 1950 a fost anchetat de Securitatea Capitalei, dar a fost lăsat în libertate; la 17 aprilie 1950 a fost arestat și dus la M.A.I., unde a fost anchetat până la 22 mai 1950, apoi ancheta a continuat la Jilava până la 23 octombrie 1950; a fost readus la M.A.I., unde cercetările au fost reluate; la 24 februarie 1951 a fost internat la Văcărești, până la 25 mai 1951, când cercetările s-au continuat la M.A.I.; la 19 noiembrie 1951 a fost retrimis la Jilava, până la 9 februarie 1952; a fost transferat apoi la centrul de triere Ghencea, iar la 12 februarie 1952 trimis la U.M. 4 Ocele Mari; aici a muncit până la 20 martie 1952, când a fost internat la infirmerie; în ziua de 7 decembrie 1952 a fost anchetat la Ocele Mari de un sublocotenent de Securitate; la 12 februarie 1953 a fost pus la dispoziția Procuraturii Generale și anchetat doar o singură dată la Jilava, de unde a fost transferat la centrul de triere Ghencea, iar în august 1953, a fost internat la Văcărești; de la 5 septembrie 1953 se afla în Sanatoriul Tg. Ocna, suferind de tuberculoză pulmonară bilaterală¹³³.

În lunile mai și iunie 1954, comisiile M.A.I. create pentru verificarea situației deținuților politici au luat în discuție dosarele a patru dintre ofițerii în cauză. La 29 mai, Subcomisia nr. 1 a întocmit un „Referat privind pe numitul Rădulescu Ion, încadrat în C.M. pe timp de 24 luni și majorat pedeapsa cu 36 luni”¹³⁴. Concluziile erau favorabile ofițerului: „Din material rezultă că motivul arestării sale este că ar fi fost acuzat că ar fi contribuit la dezordinea ce s-a întâmplat la 24.II.1945, când s-au tras focuri de arme în Piața Palatului.

Ancheta nu a stabilit în acest sens nici o vinovăție și nici probe nu sunt [subl.n.].

În colonie rezultă că a muncit, deși este în etate de 60 de ani, a avut comportări bune. În prezent este bolnav, slăbit. Până în prezent a executat o pedeapsă administrativă de 4 ani zile”¹³⁵.

În consecință, se propune punerea sa în libertate, lucru acceptat la 17 iunie 1954 de Comisia Centrală a M.A.I. Ioan Rădulescu a fost eliberat la 23 iunie 1954 din Penitenciarul Lugoj¹³⁶.

Subcomisia M.A.I. nr. 2, care la 1 iunie 1954 a analizat situația deținutului Constantin Ionescu Borundel, decide transferul său de la Tg. Ocna la Jilava, pentru a fi reanchetat, pe motivul că exista un mandat de arestare emis pe numele lui¹³⁷. Dintr-o adresă a Direcției Penitenciare, Lagăre și Colonii, Serviciul Evidență către U.M. 0123/E – București, din 14 decembrie 1954, aflăm că Borundel Ionescu „a fost trecut din poziția de internat în poziția de deținut C.R. cu mandatul de arestare preventivă nr. 47/953, emis de Procuratura Generală R.P.R. pentru crimă de război”¹³⁸.

---

¹³² *Ibidem*, vol. 5, f. 194.

¹³³ *Ibidem*, ff. 192-198.

¹³⁴ *Ibidem*, vol. 7, f. 124.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 125.

¹³⁷ *Ibidem*, vol. 5, f. 199.

¹³⁸ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 5, f. 202.

La 14 iunie 1954, Subcomisia nr. 3 M.A.I. a analizat situația deținutului Florea Olteanu, din Penitenciarul Pitești: „La ancheta făcută asupra sus-numitului s-a stabilit că acțiunea de asigurarea ordinii și pazei Ministerului de Interne s-a făcut conform regulamentului serviciului interior, din ordinul șefului de Stat Major, colonel Vasiliu, în urma cărei acțiuni nu a rezultat nici un mort sau rănit.

Victimele căzute au fost pricinuite de oamenii lui Rădescu, care au tras dintr-o mașină mai multe rafale de pistol.

Consultând dosarele numiților Rădulescu Gh. Ion și al fostului maior Georgescu, care au avut comanda trupelor de intervenție care se aflau în minister, se constată întru totul declarațiile numitului Olteanu Florea referitor la felul cum a decurs demonstrația.

În penitenciar este cunoscut cu manifestări dușmănoase.

Întrucât la anchetă nu s-a putut stabili vinovăția sus-numitului [subl.n.],

Propunem: să fie pus în libertate¹³⁹.

Propunerea subcomisiei nu a fost acceptată, pe document fiind pusă rezoluția *Anchetă*¹⁴⁰.

În sfârșit, a doua zi, 15 iunie 1954, Subcomisia nr. 1 M.A.I. a analizat situația deținutului Traian Georgescu: „Sus-numitul nu rezultă să fi făcut abuzuri în acest sens [sarcinile lui la M.A.I. – n.n.] și cu ocazia acestei manifestații că tot ceea ce a făcut s-a conformat ordinilor date. *Ancheta nu a putut stabili dacă numitul Georgescu T. a dat personal ordin să se tragă în manifestații și nici personal nu rezultă să fi întreprins vreo acțiune și nici probe concrete nu sunt în acest sens* [subl.n.]. Pentru acest fapt a fost reținut la 1 iunie 1950, executând o pedeapsă administrativă de peste 4 ani.

În colonie rezultă că a muncit, a avut comportări bune și în timpul deținerii nu a fost semnalat cu manifestări dușmănoase.

Propunem – punerea sa în libertate¹⁴¹.

Și pe acest document a fost scris cu creion roșu *Anchetă*.

Alexandru Teodorescu parcă dispăruse. El nu mai fusese anchetat din decembrie 1952, iar situația sa nu fusese reevaluată. La începutul anului 1953, când ceilalți ofițeri fuseseră transferați din coloniile de muncă unde erau internați administrativ la Jilava, Procuratura Generală a făcut eforturi să dea de urma sa. Astfel, în aprilie 1953 se anunța că fusese adus la Jilava de la colonia de Muncă Valea Neagră, dar peste câteva zile se constata că era vorba despre o eroare, cel transferat fiind un preot cu același nume¹⁴². Abia la 14 iulie 1953 „este găsit” adevăratul Teodorescu și transferat la Jilava de la Colonia de Muncă Coasta Galeșul, regiunea Constanța¹⁴³. Din documente nu rezultă să fi fost interogat la Jilava. La 27 decembrie 1954 a fost transferat de la Formațiunea 0893 Poarta Albă din nou la Penitenciarul Jilava¹⁴⁴, iar la

---

¹³⁹ *Ibidem*, vol. 8, f. 266.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

¹⁴¹ *Ibidem*, vol. 6, f. 248.

¹⁴² *Ibidem*, vol. 1, ff. 177-178.

¹⁴³ *Ibidem*, vol. 10, f. 47.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 41.

27 ianuarie 1955 s-a emis mandatul de arestare preventivă nr. 47/1953 și pe numele său¹⁴⁵. În aceeași zi a fost supus unui interogatoriu, în cadrul căruia declară că soldații de la Ministerul de Interne au tras numai în aer, pentru intimidare¹⁴⁶.

Se produce din nou o pauză de câteva luni, următorul pas reprezentându-l „Ordonanța de declinare de competență” nr. 47/1953 emisă la 5 aprilie 1955, semnată de procurorul Ilie Nicolae¹⁴⁷. Întrucât faptele de care se făceau vinovați cei arestați s-au petrecut după data de 23 august 1944 și „au fost îndreptate împotriva clasei muncitoare și a mișcării revoluționare”, s-a ajuns la concluzia că acestea nu cădeau sub prevederile Legii 291/1947¹⁴⁸, ci întruneau elementele infracțiunii prevăzută de art. 193 Cod Penal, modificat prin Decretul nr. 62 și 358 din 1954, adică „infracțiuni de activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”. Din acest motiv, Procuratura Generală a R.P.R., Secția Anchete Speciale își declina competența în favoarea Procuraturii Militare Teritoriale București, „pentru soluționarea cauzei conform Decretului nr. 62/1954”¹⁴⁹.

Finalizarea anchetei la Procuratura Militară (1955-1956)

În arhiva fostei Securități, ancheta Procuraturii Militare a Regiunii a II-a Militare constituie un volum de sine stătător, dosarul (original) având numărul 94/1956¹⁵⁰. După ce deținuților încarcerați la Jilava li s-a comunicat decizia Procuraturii Generale de declinare a competenței și datorită faptului că pe tot parcursul anului 1954 nu fuseseră chemați la anchete, unii dintre ei redactează memoriile către procuror, cerând clarificarea situației lor juridice.

Primul este Florea Olteanu. La 12 aprilie 1955 redactează un memoriu, pe care-l semnează „maior magistrat Fl. Olteanu”, și pe care-l redăm aproape în întregime: „(...) 1) Sunt arestat de 4 ani, adică de la 15 iunie 1951, timp în care am fost cercetat 7 luni de zile la Securitatea Statului în Ministerul de Interne și apoi dosarul a fost trimis la Procuratura Generală R.P.R.

2) După ce Procuratura Generală R.P.R. ține acest dosar în rafturi timp de 3 ani și jumătate, timp record în anele justiției, azi, 12 aprilie 1955, mi se comunică din

---

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 34.

¹⁴⁶ *Ibidem*, vol. 1, ff. 385-387.

¹⁴⁷ *Ibidem*, ff. 407-408.

¹⁴⁸ Legea nr. 291 de urmărirea și sancționarea celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității, publicată în „Monitorul Oficial”, nr. 189, luni, 18 august 1947, pp. 3-5.

¹⁴⁹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 1, f. 408. În Codul Penal din 1948, articolul 193 făcea parte din Capitolul „Crime și delictе contra siguranței exterioare a statului”, Secțiunea „Înaltă trădare” și prevedea: „În cazul crimei de înaltă trădare, instanța poate pronunța și pedeapsa confiscării averii. Tentativa crimelor din această secțiune se pedepsește cu pedeapsa crimei consumate” (*Codul Penal. Text oficial cu modificările până la data de 20 mai 1955, urmat de o anexă de legi penale speciale*, lucrare întocmită de un colectiv din Ministerul Justiției și din Procuratura R.P.R., București, Editura de Stat pentru Literatură Economică și Juridică, 1955, p. 88). Acest articol a fost modificat prin Decretul nr. 62/1954, nepublicat în „Monitorul Oficial”, ajungând să pedepsească „activitatea intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”.

¹⁵⁰ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 769, vol. 2, coperta.

partea grefei închisorii, că dosarul a fost soluționat prin aceea că a declinat competența la Dvs., la Procuratura Militară, neputându-se încadra în Legea 207.

3) În prezent mă găseam în greva foamei drept protest pentru totala nepăsare cu care mi-au efectuat cercetările și mai ales derogarea de dreptate de care au dat dovadă timp de 3 ani și jumătate.

4) În plus, am acuzat și acuz de abuz de putere pe d-l Procuror care la data de 7 sept. 1953 îmi emite fără nici un temei legal mandatul de arestare preventiv nr. 47, fără termen de valabilitate în viitor, deci mandat de arestare preventiv pe viață, iarăși caz unic, nemaivăzut și nemaiauzit până azi în justiție.

5) Declar azi că am renunțat la greva foamei pornită pe ziua de 11 aprilie, deși nu era cazul, fiindcă dacă Procuratura Generală și-a declinat competența, era normal să anuleze și mandatul de arestare preventiv nr. 47/7 sept. 1953, lucru pe care nu l-a făcut.

6) Față de cele de mai sus și întrucât în dosarul care s-a încheiat la Curtea Marțială București se arată cine sunt autorii morali și materiali ai odioaselor asasinat comise asupra muncitorilor cu ocazia manifestației din 24 febr. 945,

Având în vedere că de 4 ani de zile am arătat continuu că responsabili de aceste crime sunt conducătorii manifestației din această zi, Teohari Georgescu, Ana Pauker și Vasile Luca, lucru pe care primul-ministru de atunci, generalul Rădescu, l-a arătat în seara respectivă:

Vă rugăm să binevoiți a dispune: anularea mandatului de arestare preventiv nr. 47/7 sept. 953, pe baza căruia sunt deținut, și eliberarea mea imediată.

Declar că dacă în termen de 14 zile nu voi avea dosarul soluționat de către Procuratura Militară, voi reintra din nou în greva foamei, la care nu voi renunța decât atunci când voi fi eliberat¹⁵¹.

Urmează memoriul lui Vasile Olteanu, din 13 mai 1955, care, și el, constituie un fel de rezumat al anchetei de până în acel moment. Arată că a fost arestat la 20 iulie 1950, iar pentru ceea ce i se imputa a fost pedepsit administrativ inițial cu 2 ani, apoi pedeapsa fiind majorată cu încă 3 ani. În toată această perioadă, a fost cercetat de Securitatea din București, apoi de Procuratura Generală a R.P.R., Grupa Specială de anchetatori, iar de la 10 aprilie 1955 dosarul a fost trimis la Procuratura Militară, Tribunalul Teritorial. Pentru că este deținut la Jilava din 9 septembrie 1954, iar până în acel moment nu a fost chemat la nici o instanță de cercetare sau de judecată, cere punerea în libertate provizorie, deoarece îndeplinește toate condițiile legale¹⁵².

Singura consecință a acestui memoriu este ordinul procurorului Nicolae Dumitrescu, locotenent-colonel de justiție, de la Procuratura Militară Teritorială București, adresat Direcției Procuraturilor Militare pentru Unitățile M.A.I., pentru emiterea unor noi mandate de arestare, la 17 mai 1955¹⁵³. Din acest moment, mandatele de arestare au fost prelungite cu regularitate până în momentul eliberării deținuților.

Ofițerii au fost interogați de procurorul militar Nicolae Dumitrescu, oferind, din nou, informații amănunțite despre desfășurarea evenimentelor din ziua de 24 februarie 1945.

---

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 16.

¹⁵² *Ibidem*, f. 4.

¹⁵³ *Ibidem*, f. 5.

Până la sfârșitul anului, pe rând, Florea Olteanu, Constantin Borundel Ionescu, Alexandru Teodorescu, Traian Georgescu, Vasile Olteanu și Mihai Vasiliu reiau șirul evenimentelor, accentuând asupra faptului că nu au avut ordin să tragă în plin în manifestații și că nici nu au făcut-o, deși au fost provocați. Un amănunt interesant, dar care nu privea ancheta propriu-zisă, este furnizat de Borundel Ionescu: după ce manifestații au fost scoși din curtea ministerului, a primit ordin de la col. Rădulescu să rămână pe poziții, în stare de alarmă, pentru că existau informații de la agenții Siguranței că, datorită eșecului manifestației din timpul zilei, se preconiza ca, în timpul nopții, să se producă noi agresiuni, de această dată demonstranții înarmându-se cu „șine, țevi sau alte mijloace care s-ar fi putut procura de la atelierele C.F.R. Grivița, Malaxa sau alte întreprinderi”. Într-adevăr, în jurul orei 20 a auzit „lozinci care nu puteau aparține BPD-ului” („Regele și patria!”, „Rădescu și ordinea!”), iar peste puțin timp „cele câteva becuri camuflate din piață au fost stinse, nu știu de cine anume, piața a rămas într-un întuneric complet”. Manifestații au cântat „Imnul Regal” și „Deșteaptă-te, române!”, s-au auzit focuri de armă automată dinspre str. Academiei, apoi țipete și vaiete foarte puternice. Au fost aduse în clădirea ministerului circa 18 persoane, „unii deja morți, într-o baltă de sânge”¹⁵⁴.

Alexandru Teodorescu și Traian Georgescu susțin că, după încetarea manifestației din cursul zilei, o comisie formată din Traian Georgescu, Florea Olteanu, doi civili și un ofițer englez sau american au fotografiat urmele de gloanțe lăsate pe schelele de lângă zidurile ministerului și, acolo unde au putut, le-au extras¹⁵⁵. La rândul său, Mihai Vasiliu afirmă că în timpul desfășurării manifestației, mai precis după ce aceasta a luat sfârșit în Piața Națiunii, la Comandamentul Militar al Capitalei au venit generalul Vasiliu-Rășcanu și colonelul Precup, care i-au comunicat generalului Isosif Teodorescu, că în timp ce coloana trecea de la poștă către Prefectura Poliției Capitalei, s-au tras câteva focuri de pe clădire și ei cred că s-a tras de la cazarma Regimentului de jandarmi pedestri. Prin urmare, a fost contactat telefonic col. Alistar, care a susținut că jandarmii nu au tras, dar că va ancheta cazul¹⁵⁶. După ce manifestații au ajuns în Piața Palatului, la Comandamentul Militar al Capitalei s-a primit un telefon de la prim-ministrul Nicolae Rădescu, care a spus gen. Teodorescu că „din rândul manifestațiilor și dintr-un bloc învecinat, blocul Dragomir, s-au tras focuri de armă asupra M.A.I. și s-a încercat un atentat asupra persoanei sale”; aceeași informație a fost obținută și de la comandantul gărzii M.A.I.¹⁵⁷.

Alexandru Teodorescu, Vasile Olteanu și Constantin Borundel Ionescu redactează, fiecare, memorii în care cer eliberarea din penitenciar, datorită convingerii lor că ancheta trenează din lipsă de probe¹⁵⁸. Cu toate insistențele deținuților, procurorul a decis mereu prelungirea mandatelor de arestare, în termenul legal. Un document surprinde protestul dramatic al lui Vasile Olteanu, deținut la penitenciarul

---

¹⁵⁴ *Ibidem*, ff. 48-49.

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 72, 78.

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 99v.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 100.

¹⁵⁸ *Ibidem*, ff. 104-109.

Jilava: pentru că într-o celulă cu 48 de paturi erau 54 deținuți, iar el dormea pe jos, „la șerpărie”, cerea să fie băgat la izolare și scos atunci când vor fi locuri în celulă¹⁵⁹.

La începutul anului 1956, procurorii au audiat câțiva martori, la dosar adăugându-se probe noi. Este vorba despre audierea lui Vladimir Volschi, care, în ziua evenimentelor, în calitate de medic militar la Batalionul Special de Jandarmi, a organizat un punct de prim ajutor în clădirea M.A.I. El declară că în cursul zilei nu a avut nici un rănit, dar seara a pansat „un tânăr rănit la membru, un sergent de stradă rănit pe spate și încă vreo două persoane”, iar câțiva răniți s-au pansat singuri, cu bandaje date de el¹⁶⁰.

Fostul comandant al Companiei I din Batalionul special de jandarmi, Mistislav Vasilevski, declara că în acea zi a rămas în cazarmă, pe str. Luterană, aflată în apropiere de M.A.I. După ce a auzit împușcături, a ieșit în stradă și a văzut mulțimea fugind în dezordine, dar nu a văzut nici un rănit sau ca „cineva să fie dus de alții pe umeri sau în spinare”¹⁶¹.

La rândul său, Vasile Ardeleanu, fost plutonier major cu administrația în cadrul Companiei II din Batalionul special de jandarmi, povestește că, în acea zi, la ora 8 dimineața, a împărțit ceaiul soldaților, iar împreună cu el era și căpitanul Teodorescu, „care vorbea cu fiecare soldat în parte să nu deschidă foc, iar când au ordin, să tragă numai în sus”. A rămas apoi toată ziua într-o cameră la etaj în clădirea ministerului, de unde vedea toată piața și afirmă că, după focurile pe care le-a auzit, nu a văzut în piață nici un mort sau vreun rănit, ci doar tablouri și pancarte aruncate pe jos. Din discuțiile dintre soldați a aflat că s-a tras numai în sus și nu au fost victime. La trei zile după evenimente a venit la batalion o comisie formată dintr-un maior sovietic și câțiva civili pentru a verifica armamentul și a constata dacă proiectilele din corpurile victimelor, extrase de Institutul Medico-Legal, făceau parte din muniția pe care au avut-o în acea zi. Din câte a aflat, gloanțele erau de calibru mic, deci nu făceau parte din armamentul lor¹⁶².

La 26 ianuarie 1956 se emite o „Ordonanță de zi”, semnată de anchetatorul penal, locotenent-major de Justiție Ioan Ioș, care prevedea eliberarea provizorie a lui Mihai Vasiliu pentru că „în funcția pe care o avea, transmitea ordinele primite de la Comandamentul Militar al Capitalei și nu a participat efectiv la organizarea trupelor de jandarmi; în acea perioadă era însărcinat cu aplicarea Convenției de Armistițiu; în cursul anchetei nu au survenit elemente care să motiveze necesitatea reținerii sale; nu poate influența desfășurarea anchetei”¹⁶³.

La 9 februarie 1956, Procuratura Militară București primește de la Institutul de Cercetări Științifice Medico-Judiciare Prof. Dr. Mina Minovici din București o adresă semnată de director, prof. dr. Th. Vasiliu, cu „Numele decedaților împușcați în Piața Palatului Republicii”¹⁶⁴. Așa cum am arătat, pe parcursul desfășurării anchetei de până în acel moment, același Institut transmisese adrese similare Direcțiunii Securității

---

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 107.

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 158.

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 160.

¹⁶² *Ibidem*, ff. 166-167.

¹⁶³ *Ibidem*, f. 172.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 185.

Capitalei (la 23 decembrie 1950)¹⁶⁵ și Procuraturii Generale a R.P.R. (la 12 martie 1953)¹⁶⁶. Adresa conține numele a șase persoane, care mai fuseseră furnizate anchetei, dar și un amănunt extrem de important: calibrul gloanțelor care s-au găsit în cadavre. Este vorba de gloanțe de 9 mm, descoperite în corpurile lui Mircea Gh. Miu, Nicolae Pușcașu și Maria Stoica, în cazul celorlalte trei persoane (Voicu Gh. Ștefănescu, Gheorghe Banu și Ștefan Pele) negăsindu-se gloanțe¹⁶⁷.

Acest document reprezintă o probă foarte importantă în anchetă. Se certifică, astfel, că gloanțele erau de calibru mic, așadar nu proveneau de la puștile din dotarea armatei. Cu siguranță, această dovadă a fost luată în calcul de procurori, deși s-a evitat menționarea sa în documentele oficiale ale cercetărilor.

Ceea ce nu reușiseră timp de aproape 5 ani Securitatea și Procuratura Generală a obținut Procuratura Militară: atașarea la dosarul de anchetă a copiilor unor documente emise de Comandamentul Militar al Capitalei în legătură cu manifestația organizată de F.N.D. în februarie 1945.

Este vorba despre un „Extras din planul de acțiune al C.M.C. pentru apărarea și ordinea internă în Capitală” din 23 februarie 1945. La capitolul „întrebuințarea armelor” se prevedea:

„Trupele vor face uz de arme în circumstanțele și condițiile următoare:

1) În urma somațiilor legale:

- în cazul când răzvrățiții refuză a se supune ordinelor autorităților;

- în cazul când răzvrățiții încearcă a ocupa sau ocupă și nu voiesc a părăsi diferite instituții vitale pentru viața normală a Capitalei;

- în cazul când deși întrunirile vor fi interzise printr-o ordonanță specială a Comandamentului totuși manifestații nu se vor supune somațiilor legale și devin agresivi;

- asupra persoanelor care vor face uz de arme de foc contra autorităților sau trupelor.

2) Fără somațiuni:

- în cazul când trupa este atacată prin surprindere sau în astfel de condițiuni, încât nu ar mai avea timp să facă somațiuni;

- atunci când răsculații sunt prinși asupra faptului de violență asupra persoanelor, furt, jaf sau devastarea bunurilor publice sau particulare.

3) Prescripțiuni importante

Nici o gardă militară sau unitate de intervenție nu se va lăsa dezarmată. Comandantul respectiv va fi responsabil pentru asemenea acte de lașitate, care știrbesc prestigiul armatei, dezonorând-o.

Cordoane de oprire:

Unitățile vor confecționa un număr cât mai mare de pancarte cu avertismentul: «Opriți! Dacă acest semn va fi depășit, se va trage fără altă somațiune!».

---

¹⁶⁵ *Ibidem*, vol. 1, f. 111.

¹⁶⁶ *Ibidem*, f. 188.

¹⁶⁷ *Ibidem*, vol. 2, f. 185.

Aceste pancarte vor fi așezate înaintea cordoanelor de oprire, la aproximativ 100 metri, iar înapoia cordoanelor vor fi plasate care de luptă (dacă există), armamentul automat și aruncătoarele «Brandt».

În situația când somația de pe pancarte nu va fi luată în seamă, cordonul va descoperi armamentul din spate, care va intra imediat în acțiune, fără a mai aștepta alt ordin.

În punctele unde sunt cordoane numai de pușcași, aceștia deschid focul imediat ce pancartele au fost depășite.

Fiecare unitate de intervenție va avea trompeți”¹⁶⁸.

Al doilea document reprezintă ordinul Batalionului Special Jandarmi București către Compania a IV-a, din 23 februarie, semnat de colonelul Ioan Rădulescu, comandantul batalionului. Se preciza că, în ziua de 24 februarie 1945 Batalionul cu tot efectivul se va afla în stare de alarmă; compania I rămânea în localul său din str. Lutherană, gata a interveni la radio, în zona M.A.I. – Palatul Regal etc.; companiile II și IV se deplasează până la orele 8 dimineața în localul Ministerului de Interne; „Deplasarea se va face pe eșaloane subțiri, sub comandă de ofițeri. Armamentul automat la unitățile respective – cu o unitate de foc pe oameni – celelalte două unități de foc gata a fi transportate după nevoie. Compania a III-a se deplasează în aceleași condițiuni pe eșaloane subțiri și se fixează la Ministerul Aerului și Marinei – în spatele M. Af. Interne – gata a interveni la nevoie. Compania II-a și IV-a va face amplasarea armelor automate în așa fel încât să se asigure paza și siguranța în condițiuni bune – se vor da misiuni pe plutoane de pușcași, fiecare companie având o rezervă în mâna comandantului de companie.

Postul de comandă la Ministerul de Interne cu începere de la ora 8”¹⁶⁹.

Ultimul document este nota telefonică nr. 24694 pe care C.M.C. o transmitea Direcției Generale a Poliției, la orele 21,45, care reprezintă ordinul de începere a anchetei oficiale. În cele ce urmează transcriem documentul integral:

„Raportați toate informațiile în legătură cu manifestația de astăzi, precizând:

1. Numărul total al pierderilor (morți, răniți), specificându-se:

- numele victimei?
- cine a tras în el?
- natura armei sau glontelui?
- locul de unde s-a tras?
- martori oculari.

2. Din ce locuri s-a tras cu arme de foc, stabilindu-se în detaliu casa (blocul), strada, etajul etc. și în ce direcțiune și cine anume a tras (dacă a fost identificat).

3. Dacă vreo subunitate militară a tras, chiar pentru intimidare, salve în sus, cine le-a tras și de unde?

4. Primul raport va sosi la Comandament până la ora 23,00, iar al doilea până în ziua de 25.II.1945 ora 10,00, depunându-se toate eforturile pentru stabilirea precisă a celor de mai sus”¹⁷⁰.

---

¹⁶⁸ *Ibidem*, f. 202.

¹⁶⁹ *Ibidem*, f. 203.

¹⁷⁰ *Ibidem*, f. 197. Vezi și idem, fond Documentar, dosar nr. 8865, vol. 4, f. 260.

La 9 mai 1956 procurorul militar ajutor, căpitanul de justiție Tiberiu Syepesy, semnează mandate de arestare, toate cu numărul 94/956, pentru Ioan Alistar, Dan R. Pascu, Ioan Rădulescu și Mihai Vasiliu, vinovați de „activitate intensă contra clasei muncitoare”, pedeapsă prevăzută de art. 193¹ Cod Penal, pedepsită cu închisoare mai mare de 1 an, menționându-se că „fapta comisă interesează securitatea statului”¹⁷¹. Cei patru au fost reținuți pentru 60 de zile la Jilava. În aceeași zi, se emit și ordonanțe de „sechestrul asigurător pe averea mobilă și imobilă” a arestaților: Ioan Alistar, Florea Olteanu, Constantin Borundel Ionescu, Dan R. Pascu, Ioan Rădulescu, Mihai Vasiliu și Alexandru Teodorescu¹⁷². La 17 mai 1956 la penitenciarul Jilava ajungea o adresă a procurorului prin care se cerea ca noii arestați să fie ținuti separat de ceilalți deținuți din lot, care erau acolo de mai mult timp¹⁷³.

Interesant este interogatoriul inculpatului Dan Pascu, din 14 mai 1956. El arată desfășurarea evenimentelor așa cum le-a trăit: convocarea sa, în calitate de prim-procuror la Parchetul Militar, în data de 22 februarie 1945 la Comandamentul Militar al Capitalei și ordinul primit de la generalul Iosif Teodorescu de a trimite pe teren, în ziua manifestației organizate de F.N.D., doi procurori, unul la Prefectura Poliției Capitalei (a fost delegat căpitanul magistrat Iorgu Popescu) și altul la Ministerul Afacerilor Interne (a fost delegat locotenentul Florea Olteanu, ajutat apoi de căpitanul Alexandru Sidor). Pascu precizează faptul că *în mod obișnuit* se delega un procuror de serviciu la Prefectura Poliției Capitalei, la orice manifestație mai importantă, așa cum existau informații că va fi și cea convocată la 24 februarie 1945. În timpul manifestației, se afla în biroul său de la Parchetul Militar, fiind informat telefonic despre desfășurarea evenimentelor de procurorii trimiși pe teren. Primul raport l-a primit de la Iorgu Popescu: manifestații au început să se îndrepte spre Piața Palatului, pe Calea Victoriei, în ordine. După circa 30 minute, același subordonat i-a relatat că, de pe acoperișul clădirii Prefecturii Poliției Capitalei, s-au tras câteva focuri de armă în aer, producând panică în coloana de manifestați, care nu au ripostat. A ordonat procurorului să cerceteze și să descopere cine a tras¹⁷⁴. A primit apoi telefon de la Florea Olteanu, care i-a raportat că manifestații au ajuns în Piața Palatului, unde manifestează pașnic. Peste puțin timp, același procuror raportează că, din clădirile adiacente Pieței Palatului, s-au tras focuri răzlețe în manifestați, iar mulțimea panicată s-a retras spre străzile laterale. Un al treilea telefon a fost dat de Florea Olteanu pentru a raporta că un grup de manifestați a încercat să pătrundă în clădirea M.A.I. și a fost somat, cu salve trase în aer¹⁷⁵.

La 25 mai 1956 căpitanul de justiție Szepesy Tiberiu semnează Rechizitoriul nr. 94 al Procuraturii Militare a Regiunii a II-a Militară, care constituie încheierea anchetei asupra evenimentelor din ziua de 24 februarie 1945.

Din punct de vedere juridic, rechizitoriul reținea următoarele:

„Având în vedere că din toate probele aflate la dosar rezultă în mod neîndoios că în ziua de 24 februarie 1945 s-a tras din mai multe direcții în Piața Palatului;

---

¹⁷¹ Idem, fond Penal, dosar nr. 769, vol. 3, f. 5, 9, 13, 17.

¹⁷² *Ibidem*, f. 24, 38, 43, 47, 55, 66, 73.

¹⁷³ *Ibidem*, f. 79.

¹⁷⁴ *Ibidem*, f. 77.

¹⁷⁵ *Ibidem*, f. 78.

Având în vedere că învinuiții Teodorescu Alexandru, Ionescu Borundel Constantin, Olteanu Vasile, Georgescu Traian, Olteanu Florea și Sidor Alexandru își retractează declarațiile date în fața organelor de primă cercetare, susținând în fața organelor de procuratură că unitățile aflate în M.A.I. au tras numai în sus, în scopul de intimidare; că la dosarul cauzei nu există nici o probă din care să rezulte că trupele aflate în M.A.I. ar fi tras, în plin, în manifestații;

Având în vedere susținerea constantă în fața organelor de procuratură a învinuiților Vasiliu Mihai, Pascu Dan, Alistar Ioan și Rădulescu Ioan din care rezultă că nu a existat nici un ordin scris sau verbal potrivit căruia s-a dispus ca în ziua de 24 februarie 1945 să se tragă în manifestații; că la dosarul cauzei nu există vreo probă concludentă de natură de a înlătura susținerile acestora;

Având în vedere că în cursul cercetărilor, deși s-au făcut nenumărate investigații, nu s-a putut găsi în original ordinul scris al C.M.C-ului pentru ziua de 24 februarie 1945; că, de asemenea, nu s-a putut stabili cu certitudine de cine a fost semnat originalul planului de acțiune al C.M.C-ului pentru apărarea și ordinea internă în Capitală, al cărui extras se găsește atașat în fotocopie la dosar.

Că, astfel fiind, în sarcina nici unuia dintre inculpații din prezentul dosar nu se poate reține faptul că ar fi inițiat, organizat și tradus în viață planul cu privire la reprimarea violentă a manifestației politice din 24 februarie 1945;

Pentru aceste motive, faptele învinuiților din prezentul dosar nu cad sub incidența infracțiunii p.p. de art. 193¹ C.P. și nici sub a vreunei alte legi penale;

Deci cauza urmează a fi clasată pentru toți învinuiții din prezentul dosar, pentru lipsă de probe;

Văzând și dispozițiile art. 218 pct. 3 C[odul] [de] Pr[ocedură] Pen[ală],

Disponem:

Clasarea cauzei din punct de vedere penal ... din lipsă de probe.

Punerea de îndată în libertate..., dacă nu sunt reținuți pentru alte fapte în alte cauze.

Scoaterea de sub sechestrul asigurător a averii personale mobile și imobile a învinuiților¹⁷⁶.

Prin urmare, ofițerii încarcerați la Jilava au fost eliberați în zilele de 25 și 26 mai 1956.

Concluzii

Cu toate că la sfârșitul lunii februarie 1945 paginile ziarelor pro-comuniste vuiiau de acuzații și apeluri la o anchetă corectă, guvernul „democrat” condus de Petru Groza, instalat la 6 martie, nu a acordat prioritate descoperirii vinovaților pentru crimele petrecute în timpul manifestației din 24 februarie. Documentele anchetei declanșate încă din acea seară¹⁷⁷ au ajuns la proaspătul ministru de Război, Constantin Vasiliu-Rășcanu, după care nu se mai știe nimic de parcursul ei¹⁷⁸. Singurul indiciu îl

---

¹⁷⁶ *Ibidem*, ff. 88-90.

¹⁷⁷ A.M.R., fond Microfilme, rola F II-3-234, c. 355, A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 8865, vol. 4, f. 260.

¹⁷⁸ *Idem*, fond Penal, dosar nr. 769, vol. 2, f. 100, *ibidem*, vol. 8, f. 24.

constituie faptul că, de la Curtea Marțială, pentru anchetă fusese delegat procurorul Trepcea¹⁷⁹, iar la Siguranța Statului, de „afacere” se ocupa chestorul Iancu Ionescu¹⁸⁰. Printre documentele anchetei de la începutul anilor '50 nu există nici unul care să fi aparținut dosarului cercetărilor din 1945, fapt cu atât mai curios. Ne putem pune întrebarea: concluziile anchetei inițiale sau analizarea probelor culese în februarie 1945 ar fi dezavantajat traseul dorit al noii anchete?

Ancheta începută în 1950 nu a avut drept scop cunoașterea vinovaților pentru crimele din Piața Palatului și se încheie abrupt: un procuror, pe baza unui „Referat”, ajunge la concluzia că pentru cei anchetați nu existau probe care să le dovedească vinovăția, dar nu se propune nicăieri ca cercetările să continue pentru a fi descoperiți și condamnați responsabilii de focurile trase în mulțime, din cauza cărora s-au produs pierderi de vieți omenești.

Mai mult, trebuie să subliniem că persoanele ucise în același loc (Piața Palatului), dar în timpul manifestației din seara zilei de 24 februarie 1945, parcă nici nu ar fi existat. În legătură cu acestea, nici măcar nu s-a pus în discuție necesitatea descoperirii autorilor crimelor. Este ca și cum autoritățile comuniste ar fi considerat că morții și răniții din rândul celor câteva sute de persoane care și-au exprimat adeziunea față de Rege și șeful guvernului își meritaseră pe deplin soarta.

---

¹⁷⁹ *Ibidem*, vol. 8, f. 20.

¹⁸⁰ *Idem*, fond Documentar, dosar nr. 8865, vol. 4, f. 261.

Raluca Nicoleta SPIRIDON

REVOLTA MINERILOR DE LA MOTRU DIN 19 OCTOMBRIE 1981

THE MINERS' STRIKE IN MOTRU, ON 19 OCTOBER 1981

The workers' strikes and protests in the 1970s and the 1980s occurred symptomatically when certain measures were implemented, which brought along lower wages and a depreciation of living and work conditions. That situation occurred as a result of the problem of external debt and economic crisis. The immediate cause of the uprising of the miners in Motru on 19 October 1981 was Decree no. 313 of 17 October 1981, which stipulated that food rationing was going to be introduced in the mining areas. Besides the city of Bucharest, the mining areas had been exempted from food rationing until that moment. The protests occurred in three areas: in the centre of the town as well as around Rosiuta and Leurda coal mines. According to oral history, the protests were repressed by force at night, between 19 and 20 October 1981. Nine persons were condemned for common law offences while preventive measures were taken against others.

If we do an analysis of the Romanian society during the last two decades of the communist regime, the uprising of the miners in Motru on 19 October 1981 stands out as a crucial moment, due to the miners' courage to refuse any compromise and to protest against the political power.

Etichete: grevă, nivel de trai, revoltă, mineri, regimul comunist

Keywords: strike, standard of living, uprising, miners, communist regime

Greva Minerilor de la Motru, din 19 octombrie 1981, este un eveniment mai puțin cunoscut, nu atât din cauza dezinteresului față de un asemenea subiect, cât mai ales din lipsă de surse documentare. Distanța temporală relativ mică de la producerea acestui eveniment a făcut posibilă după căderea regimului comunist, reconstituirea faptelor, cu ajutorul interviurilor de istorie orală, de către profesorul Gheorghe Gorun în cartea *Rezistența la comunism Motru 981*¹. Un plus de informație aduce studiul Adelinei Țânțariu – *Motru – 1981, o revoltă a disperării*², mai ales în privința rolului pe care trebuia să-l dețină bazinul carbonifer al Olteniei în politica energetică a României, a raportărilor fictive de producție (aspecte documentate după fondul de arhivă CC al PCR, Secția Cancelarie și Secția organizatorică) și nu în ultimul rând referitor la organizarea controlului politico-social de către Miliție, după producerea evenimentelor (detalii aflate în Arhiva Ministerului de Interne).

În România, grevele și protestele muncitorești din anii '70 - '80 ai secolului trecut s-au produs simptomatic, atunci când, urmare a crizei economice, erau aplicate măsuri cu efecte imediate în scăderea nivelului de salarizare și, implicit, al condițiilor de viață și de muncă. Situația s-a agravat pe fondul opțiunilor neo-staliniste de exercitare a puterii de către Nicolae Ceaușescu, cu efecte directe în cursul economic ce avea să fie urmat după anii '70: „După 1970, partidul a hotărât sub influența lui Ceaușescu și peste opoziția lui Maurer să revizuiască [indicatorii centrali de plan] mărindu-le prevederile

---

¹ Gheorghe Gorun, *Rezistența la comunism, Motru '981*, Cluj Napoca, Ed. Clusium, 2005.

² Adelina Țânțariu, *Motru – 1981, o revoltă a disperării* în ICCR, *Structuri de partid și de stat în timpul Regimului Comunist*, volumul III, Iași, Ed. Polirom, 2008, pp. 215-235.

adoptate în 1969 pentru cincinalul următor 1971-1975. Ca urmare rata de acumulare a crescut la 13%, procentul investițiilor în industrie a crescut la 49%, în timp ce, investițiile în agricultură au scăzut cu 13%, aceasta în ciuda dublării între 1970 și 1974 a exporturilor de produse cerealiere și de carne”³. Modul de direcționare a investițiilor industriale s-a dovedit eronat, România dezvoltând în unele situații – ca de exemplu, petrochimie – capacități industriale vulnerabile ulterior în fața creșterii prețului materiilor prime și în fața supraproducției la nivel mondial. Conform lui R.J. Crampton, „strategia economică de la începutul anilor '70 dăduse rezultate dezastruoase. România împrumutase bani din Occident pentru a-și dezvolta capacitatea de rafinare, în vederea prelucrării țițeiului ieftin adus din Orientul Mijlociu, dar spre sfârșitul deceniului crescuse atât prețul țițeiului cât și prețul la împrumuturi. Apoi în deceniul următor când România putea exporta produse rafinate din petrol prețurile au început să scadă”⁴. La sfârșitul anului 1981, Nicolae Ceaușescu cere reeșalonarea datoriei externe (10,2 miliarde dolari), situație în care „recomandările F.M.I. au fost de reducere a importurilor”⁵. Este contextul în care regimul trece la măsuri restrictive: creșterea exporturilor în detrimentul aprovizionării pieței interne mai ales în ceea ce privește produsele agro-alimentare, căutarea unor surse paralele de producere a energiei, de aici decurgând în ceea ce ne interesează redeschiderea sau deschiderea a noi fronturi de lucru în industria carboniferă pentru a limita importurile de petrol, înlăturarea venitului salarial minim garantat – element fundamental al legislației socialiste.

Cauza imediată a revoltei minerilor din octombrie 1981 de la Motru a constituit-o, în mod special, articolul 8 din Decretul nr. 313 din 17 octombrie 1981 privind unele măsuri referitoare la întărirea autoconducerii și autoaprovizionării teritoriale, precum și la asigurarea aprovizionării în bune condiții a populației cu pâine, făină și mălai, care prevedea: „pornind de la consumul mediu pe locuitor realizat până în prezent, pentru populația din municipii și orașe și personalul muncitor care domiciliază în alte localități și se aprovizionează din localitățile în care lucrează se va asigura, în anul agricol 1981-1982, în medie pe persoană: pâine, făină, paste făinoase și mălai, în echivalent de până la 150 kg grâu și până la 30 kg porumb. Membrii de familie ai persoanelor încadrate în muncă la unități din alte localități se aprovizionează din localitatea de domiciliu, în limita cantităților stabilite pentru localitatea respectivă”⁶.

În fapt, acest decret introducea raționalizarea consumului produselor sus-amintite în zonele miniere, care, alături de orașul București, fuseseră până atunci exceptate de la cartelare⁷. Se limita astfel aprovizionarea la nivel familial, într-o zonă unde „în mineritul și întreprinderile adiacente lucrau aproximativ 11 000 de navetiști, aduși de pe 87 de trasee din Gorj și județele limitrofe”⁸ care se aprovizionau și pentru

---

³ Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, București, Ed. Humanitas, 1992, p. 278.

⁴ R. J. Crampton, *Europa Răsăriteană în secolul XX...și după*, București, Ed. Curtea Veche, 2002, p. 422.

⁵ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, *Istoria României*, București, Ed. Corint, 2007, pp. 545-546.

⁶ „Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România”, anul 1981, nr. 79.

⁷ Gheorghe Gorun, *op. cit.*, p. 39.

⁸ *Ibidem*, p. 48.

famiile lor. O altă cauză ce derivă din cea esențială a constituit-o și modul în care au fost puse în practică prevederile decretului la nivel local. Conform lui Gheorghe Gorun, toți martorii la eveniment cu funcții de răspundere au luat cunoștință despre decret din presă, Buletinul Oficial neavând cum să ajungă la Motru până luni 19 octombrie 1981. În această zi, secretarul Comitetului orașenesc de partid Motru a convocat într-o ședință operativă pe secretarii de partid din toate unitățile miniere, pe șefii unităților comerciale și alte persoane cu funcții de răspundere în vederea stabilirii modului în care urmau să fie aplicate prevederile decretului referitoare la aprovizionarea cu produse de panificație, iar decizia a fost raționalizarea pâinii (400 grame pâine de persoană). De asemenea, potrivit aceluiași autor, „fostul șef al Miliției (V.B.) precizează că a avut o opinie diferită, susținută și de vicepreședintele I. Pigui. Ei au spus că nu trebuie să se raționalizeze pâinea pentru că nu sunt îndeplinite condițiile stabilite de Decret, respectiv construirea brutăriilor în majoritatea localităților. Secretarul Comitetului orașenesc de partid a luat legătura cu primul secretar al Comitetului Județean al PCR, Nicolae Gavrilescu. Acesta i-a cerut să aplice *ad litteram* decretul”⁹.

În urma aflării acestei decizii, primele manifestări de nemulțumire au avut loc la mina Roșiuța, unde minerii schimbului II au refuzat să intre în mină, iar la ieșirea celor din schimbul I au decis să plece la Consiliul Popular și Comitetul de Partid unde vor scanda lozinci contestatate. O poziție radicală au avut-o minerii de la mina Leurda, care blochează intrarea în incinta minei. La scurt timp „s-au conturat 3 centre puternice de rezistență [revoltă]: 1. zona centrală a orașului, cu participanți foarte diferiți (femei, muncitori care nu se aflau în acea dimineață la lucru, țărani veniți să se aprovizioneze) 2. Mina Roșiuța și 3. Mina Leurda, care polarizează, începând cu orele 13-14 interesul activului județean de partid”¹⁰. În urma declanșării puternicului val contestatar, la exploatarea miniere se deplasează mai mulți activiști de la Comitetul județean de partid, în frunte cu primul secretar, N. Gavrilescu. În fața acestora, reacția minerilor a fost de refuz al oricărui compromis de moment, solicitând prezența lui Nicolae Ceaușescu, dat fiind și precedentul din 2-3 august 1977. În consecință, s-au depășit limitele unei probleme ce ar fi putut fi rezolvată la nivel local, primul secretar Nicolae Gavrilescu înștiințând conducerea centrală de partid și de stat asupra situației create. Aflat la Craiova, Emil Bobu, secretar cu probleme organizatorice al C.C. al P.C.R. a fost direcționat de către Nicolae Ceaușescu spre centrul protestatar cu misiunea rezolvării revendicărilor minerilor. La mina Leurda, acesta a eșuat, la rândul său, în încercarea de a-i pacifica pe mineri prin alternarea valorizării eforturilor lui Nicolae Ceaușescu în privința dezvoltării industriei miniere, cu promisiuni de aprovizionare nelimitată.

În fapt, depășiți de situație, responsabilii de partid s-au mobilizat în două locații: la Combinatul minier s-au deplasat Emil Bobu și Nicolae Gavrilescu, pentru ca ulterior aici să ajungă George Homoștean, Tudor Postelnicu, Emil Macri, Nicolae Iscrulescu; la Blocul I 2 din Micro 1 s-au aflat șeful Securității județului, lucrători de miliție, activiști ai Comitetului Județean și activiști locali, aici fiind concentrate instituțiile locale (Miliție, Consiliu Popular, Comitet de Partid, Securitate). Este locația în fața căreia, în după-amiaza zilei de 19 octombrie 1981, după ora 16.00, se

---

⁹ Mărturie V. Băroianu *apud Ibidem*, p. 53.

¹⁰ *Ibidem*, p. 61.

concentrează manifestarea nemulțumirilor minerilor. Numărul participanților a fost estimat la 3.000 – 4.000 participanți. Radicalizarea protestelor în jurul orei 22.00 a condus la ocuparea clădirii, distrugerea simbolurilor politice comuniste, incendierea dosarelor conținând caziere, încercarea de a intra în camerele unde erau depozitate armele. În paralel, fără să fie cunoscut de către contestatari, în localul Școlii generale nr. 1 din apropierea centrului politico-administrativ se instalase un punct de monitorizare a cursului evenimentelor.

Precedată de unele încercări de descurajare a participanților prin lansări de zvonuri alarmante, reprimarea în forță a manifestației se declanșează în momentul în care „la primărie s-a ajuns cu distrugerea la etajul II”¹¹. În prezent, nu există date documentare precise asupra efectivelor antrenate în această acțiune.

Mărturiile vorbesc de intervenția luptătorilor special echipați, aduși în trei microbuze, care trec prin mulțime și pătrund în centrul politico-administrativ; de asemenea, a rămas în memoria colectivă faptul că „au fost aduse numeroase efective militare de la Tg. Jiu, Turnu Severin și Craiova”¹². Este posibil ca amplasarea lor în dispozitiv, așa cum este ea reconstituită, în baza mărturiilor, de profesorul Gheorghe Gorun – unitățile din Dolj au fost staționate la intrarea în oraș dinspre Turnu Severin și ar fi putut interveni la prima solicitare a centrului de coordonare de la Școala nr. 1, în timp ce unitățile din Tg. Jiu se opresc pe Dealul Bujorăscu la intrarea din direcția Tg. Jiu – să fi avut probabil în vedere gradarea efectivelor în caz de intervenție, în funcție de proveniența lor. Pătrunderea unei trupe de intervenție în centrul administrativ, urmată imediat de deschiderea focului, în scop de intimidare, a condus la dispersarea mulțimii, iar în jurul orelor 2-3 (20 oct.), la finalul revoltei.

Asemănător celor petrecute după 2-3 august 1977 în Valea Jiului, orașul Motru a fost izolat de restul țării, toate telefoanele fiind întrerupte începând cu a doua zi, s-a recurs la verificarea a 123 persoane din Motru aflate în preocupările Miliției și a celor 1.244 existente deja în baza sa de lucru¹⁴, precum și a persoanelor nou angajate sau care se prezentau pentru angajare. Potrivit unei *Note Raport* privind situația operativă din oraș, din 18 decembrie 1981, la această dată „existau 414 surse de informare, dintre care 53 de informatori, 111 colaboratori, 8 rezidenți, 16 gazde și 126 de persoane de sprijin”¹⁵.

Pentru a nu se lăsa impresia că s-a cedat în fața presiunii mulțimii au fost reținute, în 22 sau 25 octombrie, 9 persoane. În urma procesului din 2 decembrie 1981, acestea au fost condamnate pentru infracțiuni de drept comun – distrugere în dauna avutului obștesc și ultraj contra bunelor moravuri – de către un complet al Tribunalului din Timișoara care s-a deplasat la București. Este vorba despre: Nișulescu Viorel, din Roșiua, în vârstă de 22 ani, 7 ani închisoare; Sârbu Gheorghe, din com. Cornești, jud. Iași, în vârstă de 36 ani, 8 ani închisoare; Tarnovschi Nicolae, etnic polonez din Fundulea, în vârstă de 27 ani, 7 ani închisoare; Gaidaș Alexandru, din Mehadia, în vârstă de 19 ani, 8 ani închisoare; Chirilă Ștefan, din Motru, în vârstă de 22 ani, 7 ani

---

¹¹ Mărturie N. Botezatu, *apud ibidem*, p. 73.

¹² Mărturie: L. Bălănescu, V. Băroianu *apud ibidem*, p. 73.

¹⁴ Adelina Țânțariu, *op. cit.* p. 228.

¹⁵ AMI, fond DOMO, inventar nr. 12784, dosar nr 34/1981, *apud ibidem*.

închisoare; Soare Constantin, din Motru, în vârstă de 23 ani, 8 ani închisoare; Tătaru Dumitru Dănuț, din Codlea, în vârstă de 23 ani, 8 ani închisoare; Măciucă Valerică, din Hunedoara, în vârstă de 21 ani, 8 ani închisoare; Ursan Valerică, din Suhărau Botoșani, în vârstă de 19 ani, 7 ani închisoare¹⁶.

Față de anchetele și investigațiile petrecute după 2 – 3 august 1977, în Valea Jiului, intervine o diferență majoră nu atât în ceea ce privește metodele de anchetă, cât mai ales în privința obiectivului acestor anchete. Folosirea presiunilor fizice și psihice în cadrul anchetelor a fost circumscrisă după 2-3 august 1977, preocupări majore a Securității de a se stabili dacă forțe străine s-au aflat la originea declanșării evenimentului, în timp ce în cazul protestelor de la Motru nu s-a mers pe o astfel de ipoteză, neexistând echivocuri asupra cauzelor interne ale protestului: „la toate anchetele se puneau de zeci de ori întrebările: Ce-ați vrut să faceți cu răscoala voastră? Și care mai sunt liderii mișcării pe lângă voi?”¹⁷.

În privința altor măsuri întreprinse în cadrul exploatărilor miniere de la Motru, un raport privind modul cum au fost rezolvate problemele ordonate de conducerea D.S.S. în cazul Motru, nedatat, întocmit de gen. mr. Emil Macri, precizează că un număr de 13 persoane au fost avertizate (Gheorghe Boroș, Gheorghe Burtică, Petre Centrularu, Ilie Ciliță, Vasile Calea, Dinca/Dima Grigore, Anton Baruț, Constantin Bușoiu, Valerică Gogan, Dragoș Ieremia, Gheorghe Ionescu, Elisabeta Jerca, Gheorghe Cirecescu) iar pentru alte 6 persoane (Ion Frânculescu, Dumitru Mamdres, Nicolae Luță, Marian Pavel, Nicolae Cirstemain, Gheorghe Manțog) se înainta o informare Comitetului Județean Gorj al PCR pentru a hotărî măsurile statutare ce vor fi luate. Au mai fost sancționate cu închisoare contravențională două persoane: Ion Buzatu și Ștefan Berejanțchi pentru tulburarea ordinii și liniștii publice. Tot împotriva lor exista mențiunea explicită ca „după executarea pedepsei cei menționați să nu mai fie reprimiți în unitățile miniere”¹⁸. De asemenea, 6 persoane „au fost puse în discuția Consiliului Oamenilor Muncii de la întreprinderile unde lucrau și date în grija colectivelor de muncă”¹⁹.

Din păcate, referințele asupra măsurilor luate împotriva celor 6 persoane „membri de partid care în zilele de 19-20 octombrie 1981 au avut o poziție necorespunzătoare la locul de muncă, s-au dedat la acțiuni protestatavare având un comportament contrar normelor de etică și echitate”¹⁹ nu sunt exacte și explicite. Pe nota de informare ce a fost prezentată primului – secretar al Comitetului Județean P.C.R. Gorj apare o mențiune în colțul din dreapta sus: „2 excluși P.C.R., 5 scoși”.

Greva minerilor de la Motru din 19 octombrie 1981 ne sensibilizează, astăzi, prin curajul minerilor de a refuza orice compromis de moment și a protesta împotriva puterii politice.

Anexăm următoarele documente identificate până în prezent în arhiva CNSAS:

---

¹⁶ Gheorghe Gorun, *op. cit.*, p. 89-90.

¹⁷ Mărturie V. Nișulescu *apud ibidem* p. 88.

¹⁸ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3453, vol. 3, f. 269-270.

¹⁹ Idem, dosar nr. 166, vol. 24, f. 210.

¹⁹ Idem, dosar nr. 3453, f. 268.

Raluca Nicoleta Spiridon

---

1. Raport privind modul cum au fost rezolvate problemele ordonate de conducerea DSS în cazul Motru.
2. Notă privind persoanele avertizate în cazul evenimentelor de la Motru.
3. Notă privind un număr de 6 persoane, membri de partid care în zilele de 19 și 20 octombrie 1981 au avut o poziție necorespunzătoare la locul de muncă.
4. Notă cu persoanele sancționate conform Decretului 153 cu închisoare contravențională.
5. Raport cu propuneri de transfer a mapei de supraveghere informativă a deținutului Sârbu Gheorghe.
6. Raport cu propuneri de scoatere din baza de lucru a numitului Sârbu Gheorghe și clasarea materialelor la B.I.D. Gorj – fond Informativ.

1.

M.I.
D.S.S.
Nr. D/00_____ din _____

Strict secret
Ex. unic

Raport privind modul cum au fost rezolvate problemele ordonate de conducerea D.S.S. în cazul Motru

Potrivit ordinului dat de tovarășul ministru secretar de stat Tudor Postelnicu cu prilejul analizei evenimentului de la Motru s-a continuat cunoașterea informativă a persoanelor implicate îndeosebi pentru conturarea gradului de participare a elementelor stabilite în cele două urgențe.

După luarea măsurilor legale împotriva celor 9 persoane care au participat la acțiunile huliganice, continuându-se activitatea informativ-operativă de cunoaștere și documentare a faptelor săvârșite a rezultat următoarele:

a) un număr de 13 persoane au fost stabilite că prin atitudinea și formele de manifestare au creat și menținut o atmosferă care a favorizat unele acte de nesupunere: refuz de lucru, ori a dat ocazia elementelor huliganice să se manifeste zgomotos și să profereze injurii sau facă afirmații cu conținut necorespunzător.

Pentru acestea, menționăm pe Ciliță Ilie și Dinca Grigore, minieri la Leurda ce cu prilejul prelucrării Decretului 306/981 au avut atitudine recalcitrantă, antrenând mai mulți mineri la acțiuni de protest, Ionescu Gheorghe, electrician la mina Pleștina și Ieremia Dragoș, minier de la Lupoia au instigat la încetarea lucrului antrenându-se împreună cu alte elemente huliganice la acte de dezordine.

Având în vedere că faptele celor 13 persoane nu au întrunit elementele constitutive ale unor infracțiuni, acestea au fost avertizate în prezența factorilor de conducere din unitățile în care lucrează. Cu prilejul cercetării cât și cu ocazia avertizării, persoanele respective și-au recunoscut faptele, și-au manifestat regretul față de acestea

și s-au angajat ca în viitor să aibă o atitudine corectă și să nu mai comită asemenea fapte.

Se anexează tabelul cu cele 13 persoane avertizate.

b) Tot cu prilejul adâncirii cunoașterii și cercetărilor întreprinse în două cazuri, în baza datelor obținute s-a trecut la recrutarea acestora ca surse ale organelor de securitate. Aceste persoane, atât din verificări cât și cu prilejul discuțiilor avizate au dovedit că sunt utile și corespund a fi atrase la colaborare, iar în activitatea desfășurată ulterior au furnizat informații de interes operativ pentru securitatea statului.

b) Un număr de 6 persoane, despre care s-au obținut date că au avut o atitudine recalcitrantă, s-au manifestat necorespunzător, iar în unele împrejurări s-au alăturat elementelor turbulente, fiind membri de partid, rugăm să aprobați informarea Comitetului Județean Gorj al P.C.R. pentru a hotărî măsurile statutare ce vor fi luate.

Se anexează nota de informare ce urmează a fi prezentată tovarășului prim – secretar al C. Jud. P.C.R. Gorj.

În timpul documentării activității în cazul numiților Buzatu Ion și Berejanschi Ștefan, despre care existau date verificate că au avut atitudini necorespunzătoare s-a stabilit că aceștia se situează pe o poziție recalcitrantă [...] fapt pentru care prin organele de miliție au fost reținuți, condamnați conform prevederilor Decretului 153 la închisoare corecțională. După executarea pedepsei, cei menționați nu vor mai fi primiți în unitățile miniere.

Având în vedere faptul că au fost îndeplinite integral sarcinile stabilite de conducerea D.S.S. cu prilejul analizei evenimentului de la Motru pentru tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de crearea actelor de dezordine, propunem ca organele Securității jud[etului] Gorj să continue activitatea informativ-operativă în baza sarcinilor din planul de măsuri aprobate de dumneavoastră.

General Mr. Macri Emil

A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 3.453, vol. 3, f. 269-270.

2.

Notă privind persoanele avertizate în cazul evenimentului de la Motru

1. Boroș Gheorghe: născut la 16.01.1934 în Miheșul de Câmpie, jud. Mureș, fiul lui Gheorghe și Ana, sudor la mina Pleștina, căsătorit cu domiciliul în orașul Motru [...] a fost condamnat de mai multe ori pentru infracțiuni săvârșite cu violență.

În noaptea de 19/20.10.1981 [...] s-a angrenat la acțiunile unor elemente huliganice împreună cu care a participat la săvârșirea unor acte de distrugere la sediul Consiliului Popular din orașul Motru. În procesul cercetării și avertizării și-a recunoscut faptele și s-a angajat că în viitor va avea o comportare corespunzătoare la locul de muncă și în societate.

Raluca Nicoleta Spiridon

---

2. Burtică Gheorghe, născut la 27.08.1953 în comuna Argeteană, Jud. Gorj, fiul lui Ion și Maria, căsătorit și are 3 copii, neîncadrat politic, fără antecedente penale, minier la mina Roșița, cu domiciliul în com. Bala, jud. Mehedinți.

În ziua de 20.X.1981 la locul de muncă a instigat colegii de serviciu să nu lucreze prin amenințări pentru a se deda la acte de dezordine în incinta minei cerând unele „drepturi” și eliberarea unor colegi despre care se presupunea că sunt reținuți de organele de stat.

Și-a recunoscut faptele și cu ocazia avertizării s-a angajat că în viitor nu va mai săvârși fapte de acest gen.

3. Centrularu Petre, născut la 15.06.1950 în com. Atârnați, jud. Teleorman, fiul lui Ion și Anica, căsătorit și are 3 copii, mecanic la mina Cămpina, cu domiciliu în comuna Megeiești jud. Mehedinți, fost condamnat pentru neglijență în serviciu.

În ziua de 19 octombrie 1981 la terminarea schimbului 1, împreună cu alte elemente s-a deplasat la mina Leurda unde se află membrii din conducerea superioară de partid față de care a avut o atitudine necorespunzătoare, a îndemnat minerii de la această mină la acte de dezordine și a împiedicat organele de partid și de stat să restabilească ordinea, având față de acestea o comportare jignitoare.

În procesul cercetării sus-numitul și-a recunoscut faptele pe care le-a regretat, a cerut clemență organelor de stat iar la avertizare a avut o atitudine corectă dând garanții că în viitor a avea o poziție corectă.

4. Ciliță Ilie, născut la 01.XI.1939 în com. Ilevăț, jud. Mehedinți, fiul lui Nicolae și Elena, a fost condamnat la Decretul 153 pentru tulburarea liniștii publice, căsătorit, are un copil, este minier la mina Leurda și domiciliază în orașul Motru [...]

În ziua de 19 octombrie 1981 a săvârșit acte de dezordine la mina Leurda care au constat în: împiedicarea organelor Miliției să prelucreze unele acte normative, a scandat lozinci cu caracter revendicativ și a îndemnat pe ceilalți mineri să nu intre în subteran, contribuind la dezorganizarea procesului de producție.

Sus-numitul și-a recunoscut faptele și în procesul avertizării a avut o poziție corespunzătoare angajându-se că în viitor nu va mai săvârși asemenea fapte.

5. Călea Vasile: născut la 01.05.1961 în com. Padeș, jud Gorj, fiul lui Ion și Maria, necăsătorit, fără antecedente penale, mecanic la mina Roșița, cu domiciliul în comuna Padeș, jud. Gorj.

În după amiaza zilei de 19 oct. 1981 fiind antrenat de alte elemente, la sediul minei Roșița a provocat acte de dezordine, a făcut afirmații cu conținut necorespunzător, după care s-a deplasat la sediul Consiliului Popular din orașul Motru, purtând, agitând și scandând cu o placardă pe care scria aceleași lozinci, a continuat în același mod ca să-și semnaleze revendicările.

În procesul cercetării și-a recunoscut vină iar la avertizare a avut o poziție corectă.

6. Dima Grigore: născut la 08.07.1944 în com. Turceni, jud. Gorj, fiul lui Ion și Joița, fost condamnat pentru ucidere din culpă, căsătorit și are 4 copii, fără antecedente politice, minier la mina Leurda, cu domiciliul în com. Glogova, jud. Gorj. La sediul minei Leurda în ziua de 19.X.1981 a provocat acte de dezordine refuzând să intre în subteran, a scandat lozinci cu caracter revendicativ și a avut o atitudine necuviincioasă față de organele de partid și stat care se aflau în incinta minei în vederea restabilirii

ordinii. Și-a recunoscut faptele și cu ocazia avertizării s-a angajat că în viitor va avea o poziție corespunzătoare la locul de muncă și în societate.

7. Baruț Anton: născut la 07.04.1934 în com. Sântana, jud. Arad, fiul lui Nicolae și Iuliana, neîncadrat politic, fără antecedente penale sau politice [...] vagonetar la mina Roșiuța, domiciliat în Motru [...]. În seara zilei de 19 octombrie 1981, fiind pe schimbul III, a refuzat să intre în subteran, după care a mers la Consiliul Popular din orașul Motru unde s-a antrenat cu unele elemente huliganice la acte de dezordine și distrugere, a pătruns în sediul Consiliului de unde a sustras diverse obiecte pe care apoi le-a îngropat în grădina casei [...] în com. Drăgartești.

În procesul cercetării și-a recunoscut în totalitate faptele, au fost recuperate obiectele sustrate iar la avertizare și-a regretat faptele, a cerut clemență, s-a angajat că în viitor va avea o comportare corespunzătoare și se va ocupa de creșterea celor 3 copii minori.

8. Bușoiu Constantin: născut la 1 XII. 1939 în com. Godinești, jud. Gorj, fiul lui Victor și Ana, fără antecedente politice sau penale, căsătorit și are 3 copii, mecanic la mina Roșiuța cu domiciliu în com. Călnic, jud. Gorj.

În ziua de 19.X. 1981 fiind în schimbul doi a refuzat să intre în subteran, a provocat unele acte de dezordine la sediul minei pe care le-a continuat și la sediul Consiliului Popular din orașul Motru, a strigat lozinci cu caracter revendicativ și a împiedicat organele administrative să aprovizioneze cu produse de panificație chioșcul din incinta minei. Sus numitul și-a recunoscut faptele, le-a regretat iar la avertizare a avut o poziție corectă.

9. Gogan Valerică: ns. la 11.03.1949 în com. Cătune jud. Gorj, fiul lui Ion și Jenică, fără antecedente politice sau penale, căsătorit și are 3 copii, muncitor necalificat la mina Cîmpoia cu domiciliu în com. Cătune jud. Gorj. În ziua de 20.X. 1981 a refuzat să lucreze, a provocat acte de dezordine angrenându-se împreună cu alte elemente la provocarea unor acte de dezordine, la sediul minei și a împiedicat organele de stat în restabilirea ordinii, antrenând la asemenea activități și alte persoane. În procesul cercetării și avertizării, cel în cauză și-a recunoscut faptele asigurând partidul că în viitor își va corecta poziția și muncii corect la locul de muncă.

10. Ieremia Dragoș: născut la 3.03.1941 în com. Boșareci, jud. Suceava, fiul lui Ion și Claudia, fără antecedente politice sau penale, căsătorit și are doi copii, miner la mina Lupoia cu domiciliu în orașul Motru [...]. În ziua de 20.X.1981 a instigat minerii să nu intre în subteran, îndemnându-i să provoace acte de dezordine în scop revendicativ. A împiedicat organele de stat să pătrundă în incinta minei pentru restabilirea ordinii, a scandat lozinci prin care cerea unele „drepturi” și-a manifestat în public dezacordul față de Decretul 306/1981. În procesul cercetării a recunoscut faptele pe care le-a săvârșit iar cu ocazia avertizării a adoptat o poziție corespunzătoare dând garanții că în viitor nu va mai săvârși asemenea fapte.

11. Ionescu Gheorghe: ns. la 13.08.1961 în orașul Băilești jud. Dolj, fiul lui Ion și Aneta, fără antecedente penale, necăsătorit, electrician la mina Ploștina, cu domiciliu în Motru. [...] În seara zilei de 19.X.1981, împreună cu alte elemente a pătruns în sediul Consiliului Popular al orașului Motru, unde a distrus mobilier, aparate de radio și o mașină de calcul și a întrerupt legătura telefonică (a participat la distrugerea unor

Raluca Nicoleta Spiridon

---

bunuri). Sus-numitul și-a recunoscut faptele comise iar în procesul avertizării a adoptat o poziție corectă și a cerut clemență având în vedere starea lui fizică.

12. Jerca Elisabeta: ns. la 20 oct. 1942 în comuna Grădinești, jud. Gorj, fiica lui Constantin și Elena, fără antecedente penale, muncitoare necalificată la C.M. Motru [...] cu domiciliul în com. Grădinești jud. Gorj. În ziua de 19.X.1981 a refuzat să înceapă lucrul și a instigat minerii de la mina Roșiuța să nu intre în subteran, îndemnându-i la actele de dezordine ce au avut loc la această mină.

În procesul cercetării și-a recunoscut faptele comise iar la avertizare s-a angajat că în viitor nu va mai săvârși asemenea acte.

13. Cirecescu Gheorghe: născut la 11.06.1937 în com. Grecești, jud. Dolj, fiul lui Constantin și Eugenia, neîncadrat politic, fără antecedente politice sau penale, fost conducător auto la Coop. „Progresul” din orașul Motru, căsătorit are doi copii a fost sancționat contravențional de mai multe ori pentru tulburarea ordinii și liniștii publice, în prezent pensionar pe caz de boală, cu domiciliu în com. Concești, jud. Dolj.

În seara zilei de 19 oct 1981 a provocat acte de dezordine și distrugere în sediul poliției administrative din orașul Motru, incendiind unele documente ce se aflau pe birourile de la parterul clădirii.

A îndemnat și instigat și alte persoane la acte de dezordine și distrugere. A adus injurii organelor de stat care încercau să restabilească ordinea. Fiind [...] în noaptea respectivă a fost accidentat de către participanții la acte de dezordine fapt pentru care a fost pensionat (a suferit vătămări grave fapt pentru care ulterior a fost internat în spital și pensionat cu ocazia cercetării a recunoscut și regretat faptele săvârșite iar datorită stării de sănătate nu a fost reținut <<acest caz a fost raportat anterior>>. Toate cazurile menționate sunt lucrate informativ pentru cunoașterea permanentă a poziției și atitudinii celor în cauză și în scopul prevenirii săvârșirii unor fapte antisociale.)

A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 3453, vol. 3, ff. 272-275.

3.

Notă

Din datele verificate pe care le deținem rezultă că un număr de 6 persoane, membri de partid, în zilele de 19 și 20 octombrie 1981 au avut o poziție necorespunzătoare la locul de muncă, s-au dat la acțiuni protestatare având un comportament contrar normelor de etică și echitate antrenându-se și la săvârșirea unor fapte antisociale astfel:

1. Frînculescu Ion, minier șef de schimb la mina Leurda, în ziua de 19 octombrie 1981, a adus injurii organelor de stat organelor de stat cu ocazia prelucrării Decretului 306/1981, a avut o poziție recalcitrantă, a refuzat să-și înceapă lucrul manifestându-și dezacordul față de conținutul decretului.

2. Mamdres Dumitru, electrician la mina Roșiuța, în noaptea de 19/20 octombrie 1981 a participat la actele de dezordine din orașul Motru și împreună cu alte persoane a pătruns în sediul Consiliului Popular.
3. Luță Nicolae, minier la mina Roșiuța. A luat cuvântul în fața mai multor oameni și-a manifestat în public dezacordul față de prevederile Decretului 306/1981 afirmând că nu va intra în mină până nu se va rezolva problema aprovizionării cu pâine și alte produse alimentare instigând și alte persoane la acte de protest și să nu intre în mină.
4. Pavel Marian; electrician la mina Horăști, în ziua de 19 octombrie deși trebuia să intre în serviciu în schimbul III a venit în incinta unității la orele 15 când se făcea intrarea în schimbul II. Întrucât personalul era adunat pentru prelucrarea Decretului nr. 306/81, din proprie inițiativă s-a dus în sala de apel și a afirmat față de persoanele adunate că nu este de acord cu conținutul acestuia și că refuză să intre în mină, acțiune la care s-au alăturat mai mulți oameni ai muncii care ulterior s-au deplasat la conducerea minei și au continuat să se manifeste gălăgios.
5. Cirstemain Nicolae, electrician la mina Lupoiaia, în dimineața zilei de 20 octombrie 1981 a refuzat să intre în mină și împreună cu mai multe persoane s-a angrenat la acțiunea de protest, declarându-se de acord cu manifestările anarhice din ziua precedentă. A amenințat pe conducătorul auto care adusese pâine la chioșcul alimentar din incinta minei să nu descarce și să plece înapoi. S-a manifestat anarhic și față de organele de partid care s-au deplasat la mina Lupoiaia.
6. Manțog Gheorghe, minier la mina Roșiuța, în ziua de 19 octombrie a refuzat să intre în subteran, a fost unul din elementele care s-au manifestat anarhic și a polarizat în jurul său și alte persoane. A strigat lozinci cu caracter necorespunzător și a antrenat la manifestări turbulente și alte persoane pe care le-a determinat să se deplaseze cu autobuzul în fața Consiliului Popular și apoi la mina Leurda.

A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 3453, vol. 3, f. 268.

4.

Notă

cu persoanele sancționate conform Decretului 153 cu închisoare contravențională

1. Buzatu Ion: ns. 24 mai 1956 în orașul Motru localitatea Roșiuța, jud. Gorj, fiul lui Vasile și Georgeta, fără antecedente politice sau penale, căsătorit și are 2 copii, fost muncitor necalificat la mina Roșiuța, cu domiciliu în Motru, localitatea Râpa, jud. Gorj.

În seara zilei de 19. X. 1981 a participat la actele de dezordine de la mina Roșiuța, a instigat minerii să nu intre în subteran, prin violență a determinat unii conducători auto să se deplaseze cu minerii de la această mină la sediul Consiliului

Raluca Nicoleta Spiridon

Popular Motru – aici a continuat actele de dezordine, a pătruns în sediul Consiliului producând distrugerea unor acte și bunuri – după eveniment a dispărut de la domiciliu fiind dat în urmărire pe țară. În luna martie a fost identificat, reținut întrucât a provocat scandal în public și sancționat cu închisoare contravențională pentru fapte ce cad sub incidența decretului 153.

2. Berejanțchi Ștefan: născut la 22 XI 1954 în com. Arbore, jud. Suceava, fiul lui Vasile și Silvia, fără antecedente penale și politice, neîncadrat politic, necăsătorit, muncitor necalificat la mina Lupoia cu domiciliu în orașul Motru, jud. Gorj.

În ziua de 20.X.1981 a provocat acte de dezordine la mina Lupoia, a instigat și amenințat minerii să nu intre în subteran pentru a se deplasa în orașul Motru, în vederea continuării actelor din seara de 19 octombrie. A împiedicat organele de stat să pătrundă în incinta minei pentru restabilirea ordinii. În luna noiembrie 1981 a fost reținut întrucât a provocat acte de dezordine într-un local public și sancționat conform decretului 153 pentru tulburarea ordinii și liniștii publice. Au fost luate măsuri ca după executarea pedepsei cei menționați să nu mai fie reprimiți în unitățile miniere.

A.C.N.S.A.S., fond documentar, dosar nr. 3453, vol. 3, f. 271.

5.

Ministerul de Interne
Penitenciarul Tulcea
Contrainformații
0058/03.09. 1987

Strict Secret
Ex. nr. 1

Aprob
Șeful Serviciului
Mr.
Aioanei Constantin

Raport

cu propuneri de transfer a mapei de supraveghere
a deținutului Sârbu Gheorghe

La data de 14.06.1983 a fost luat în lucru în supraveghere informativă deținutul Sârbu Gheorghe, fiul natural al Elenei, născut la data de 24.04.1945 în com. Miroslava jud. Iași.

Susnumitul împreună cu alte elemente huliganice, în seara zilei de 19.10.1981 a provocat distrugerii grave sediilor unor organe de stat din orașul Motru, jud. Gorj, fapt pentru care a fost condamnat la 8 ani închisoare.

Luarea lui în lucru în supraveghere informativă a fost impusă de faptul că în detenție a fost semnalat cu manifestări ostile la adresa statului nostru.

Revolta minerilor de la Motru din 19 octombrie 1981

În cadrul măsurilor informativ-operative întreprinse asupra sus-numitului s-a urmărit să se stabilească dacă continuă să aibă manifestări ostile la adresa politicii și statului nostru, ce îl determină, cât și intențiile lui, după punerea în libertate.

Din informațiile furnizate de rețeaua informativă, dirijată au rezultat următoarele:

După condamnare cel în cauză în relațiile cu deținuții a adoptat o conduită recalcitrantă încercând să influențeze negativ pe unii dintre ei, fapt pentru care, prin organul de comandă din unitate s-au luat măsuri disciplinare asupra deținutului.

În unele împrejurări, ocazionate de transmiterea buletinelor de știri, în circuitul radiofonic din penitenciar a comentat ostil aspecte de politică internă a statului nostru, în luna februarie 1986 afirmând că *dacă la noi în țară or fi mai mulți oameni botărâți, care să organizeze a grevă, situația s-ar schimba*, fapt pentru care, de către unii deținuți a fost poreclit «Revoluționarul»

Considerându-se nevinovat pentru pedeapsa primită s-a exprimat că intenționează să se răzbune pe cei care *l-au condamnat pe nedrept*, după punerea în libertate, însă nu a menționat în mod concret pe cine anume și cum vrea să întreprindă această acțiune.

Este o fire ușor influențabilă, fapt pentru care este pretabil la comiterea unor fapte violente.

Exploatăndu-se această latură a caracterului său, prin factorii educaționali din unitate s-a acționat cu măsuri de influențare pozitivă a deținutului, de a renunța la ideile lui nocive, fapt pentru care în ultima perioadă a detenției nu a mai fost semnalat cu manifestări ostile, adoptând o conduită corectă fiind retras față de ceilalți deținuți.

Atât informativ, cât și prin intermediul cadrelor cu atribuții de reeducare din unitate s-a stabilit că deținutul Sîrbu Gheorghe *după punerea în libertate intenționează să meargă la Comitetul Central al Partidului Comunist Român, unde să reclame că, după opinia lui, a fost condamnat pe nedrept.*

Întrucât, la data de 04.09.1987 urmează să fie pus în libertate și a declarat că se stabilește cu domiciliul în orașul MOTRU, jud. Gorj, propunem a se aproba transferarea mapei de supraveghere informativă a deținutului Sîrbu Gheorghe, la organul de securitate al jud. Gorj.

Șeful Biroului
Mr. Negriță Teodor

Ofițer C.I.M.
Mr. Gălățeanu Alex

Notă: La 02.09.1987 s-a comunicat la Securitatea Jud. Gorj despre intenția deținutului de a se adresa C.C.

A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 258713, ff. 1-3.

6.

Raport

cu propuneri de scoatere din baza de lucru
a numitului Sîrbu Gheorghe și clasarea
materialelor la B.I.D. Gorj – Fond Corespondență [Informativ]

Sîrbu Gheorghe este fiul lui natural și Elena, născut la 24.04.1945 în Miroslava, jud. Iași cu domiciliul stabil în orașul Motru.

A fost condamnat de Tribunalul Militar Timișoara la 8 ani închisoare pentru distrugere în paguba avutului obștesc cu ocazia evenimentelor din anul 1981 din orașul Motru. Aflându-se în penitenciar a fost luat în lucru în cadrul supravegherii informative fiind semnalat cu manifestări ostile la adresa statului nostru.

După eliberare nu a avut un loc stabil de muncă, întâmpinând greutăți în angajare datorate condamnării sale. Din datele ce le deținem rezultă că acesta s-a angajat la mina Roșița.

Deoarece în prezent nu mai face obiectul activității organelor noastre, propunem a se aproba scoaterea sa din baza de lucru și clasarea materialelor la B.I.D. Gorj – fond Informativ.

A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 258 713, f. 80.

Valentin VASILE

**ACTIUNEA „ORIENT - '88”.
A ECLATA ÎN ȚARA DIMINEȚILOR LINIȘTITE.
PARTICIPAREA ROMÂNEI LA JOCURILE OLIMPICE
DE LA SEUL (1988)**

THE “ORIENT '88” OPERATION
TORMENTS IN THE LAND OF THE MORNING CALM. ROMANIA'S PARTICIPATION
IN THE SEOUL OLYMPICS (1988)

The paper offers details on the activity of the Securitate's staff in a highly promoted socio-professional field in the communist period: sports.

The “Orient '88” Operation recomposes the informative-operative system enforced during the Seoul Olympics (action plan, relationships, consequences of facts and events).

After the “desertion” of several Romanian athletes who had participated in international competitions, the intelligence services enforced additional measures of surveillance and informative control.

No member of the Romanian team evaded during the Olympics, due to a successful intervention of the informative structures (in terms of an efficient protection of the athletes and technicians).

Our text displays aspects of the Securitate's activity as well as a profile of the runaway athlete. Besides, the reader is offered the opportunity to discover or to remember some of the Romanian athletes' best results.

Etichete: sport, măsuri informative, supraveghere, grup operativ, olimpici

Keywords: sports, informative measures, surveillance, operative group, Olympics

*Când vei vedea câți te întrec,
gândește-te câți vin în urma ta.
(Seneca)*

Pe parcursul studiului de față vom descoperi și analiza activitățile lucrătorilor Securității într-un domeniu socio-profesional intens promovat în timpul regimului comunist: **sportul**; cu o miză uriașă pentru statul român (mișcarea sportivă reprezenta un exportator de imagine pozitivă) aparatul informativ trebuia să acționeze în concordanță cu prioritățile curente.

Stindardul României pe plan internațional era ridicat, într-o măsură semnificativă, de sportivii care participau la diverse competiții europene sau mondiale.

Dintre toate întrecerile, Jocurile Olimpice conferă acel statut jinduit de fiecare sportiv de la disciplinele olimpice: medalia de aur și recunoașterea întregii lumi pentru meritele sale.

Alegerea temei a fost facilitată de volumele adunate în arhivele Securității, iar denumirea conspirativă „Orient-'88” se referă la acțiunea desfășurată de organele de Securitate cu prilejul Jocurilor Olimpice din capitala Coreei de Sud (17 septembrie-2 octombrie 1988).

Studierea materialelor documentare au permis reconstituirea unui mecanism informativ-operativ funcțional, cu intensități variabile, în anii '80 (ansamblul de măsuri, stabilirea unor tipuri de relații, consecințele unor fapte și evenimente).

Lectura textului oferă cititorului pe lângă aspectele intrinsece din activitatea Securității și posibilitatea descoperirii sau rememorării unor performanțe deosebite ale olimpicilor români. Strălucirea gimnastei Daniela Silivaș, într-o sală de sport din capitala țării cu dimineți liniștite, încă trezește amintiri plăcute și reconfirmă admirația suflării gimnasticii mondiale față de sportivă, și în consecință față de România.

Preliminariile participării la Jocurile Olimpice de la Seul (17 septembrie-2 octombrie 1988)

Cu o vechime pierdută în negura timpurilor, jocurile olimpice au adunat o mulțime impresionantă de oameni (deopotrivă participanți și spectatori) și au conferit o aură pozitivă de neegalat interrelaționării și mișcării fizice a indivizilor.

Originile manifestării au fost stabilite în Grecia Antică subliniind, încă odată, rolul esențial deținut de acest spațiu sociocultural în dezvoltarea civilizației umane.

Cu o regularitate de invidiat, din patru în patru ani, jocurile antice reuneau la start mulți tineri dornici de promovare în societate (din anul 776 î.Hr. s-au organizat 293 ediții neîntrerupte însumând 1172 ani)¹. De altfel, câștigătorii jocurilor beneficiau de un status social privilegiat (aclamați de spectatori, respectați și recompensați pentru performanțele lor).

Titlul de *Olimpiokonis* echivala cu cel mai înalt rang atribuit unui sportiv învingător într-o probă olimpică și aducea cu sine și recunoașterea valorii individuale.

Probele erau compuse din alergări, sărituri în înălțime și lungime, aruncarea discului, suliței, lupte, pugilat și pancrațiul (probă athletică mixtă: trântă și pugilat)².

La finele secolului al XIX-lea a fost reluată competiția, grație eforturilor baronului francez Pierre de Coubertin³, la Atena, reînnoind tradiția jocurilor panelenice.

---

¹ Iolanda Balaș-Söter, *Atena 1896 – Atlanta 1996. Pe urmele medaliaților noștri olimpici și mondiali*, Editura Albatros, București, 1997, p. 6.

² *Ibidem*, p. 7.

³ Pierre de Coubertin (1.01.1863-2.09.1937), istoric și pedagog francez, fondatorul Comitetului Olimpic Internațional și considerat „tatăl” Jocurilor Olimpice Moderne. Poziția socio-economică și profesională era solidă (provenea dintr-o familie de aristocrați și a urmat studii umaniste, fiind preocupat de istoria antică și științele educației). Baronul de Coubertin avea o sensibilitate față de educația fizică și rolul sportului în sistemul de învățământ. Pornind de la olimpiadele antice grecești, și îmbrățișând modelul englez în privința sportului și a educației fizice, a început să promoveze cu asiduitate ideea organizării unor jocuri olimpice. Congresul găzduit la Sorbona (1894) a decis organizarea ediției întâi a Jocurilor Olimpice în Grecia (1896), și implicit reînvierea olimpismului. După preluarea conducerii CIO (1896) a gestionat cu mult succes activitatea acestuia; cel mai important amănunt este legat de amploarea jocurilor (în scurt timp cea mai notabilă dintre toate competițiile sportive la nivel mondial). Prin calitățile sale de negociator, mediator și promotor al unei campanii de informare, conștientizare și încheierea unor parteneriate economice solide au consacrat mișcarea olimpică modernă. Baronul a deținut funcția de președinte al CIO până în anul 1925 fiind urmat de belgianul Henri Baillet-Latour.

Acțiunea „Orient '88”. A eclata în țara dimineților liniștite...

De la prima ediție modernă (1896) până la cea de a XXIV-a organizată la Seul (1988), numărul probelor și al sportivilor a crescut, interesul publicului a sporit, iar potențialul comercial al acestei competiții a fost pe deplin valorificat de Comitetul Internațional Olimpic și țara-gazdă.

În contextul întrepătrunderii factorilor politici, economici, sociali și sportivi, atribuirea organizării competiției Coreei de Sud nu a fost întâmplătoare (prin votul exprimat de CIO la 30 septembrie 1981 s-a decis organizarea Olimpiadei de Vară, ediția a XXIV-a din 1988, de către orașul Seul). Ideea găzduirii a survenit pe fondul dorinței regimului politic, blamat pentru forma autoritară de exprimare, de a marca miracolul economic coreean.

Efectele anticipate de guvernanți s-au împlinit; dezvoltarea economică a cunoscut un avânt deosebit și a fost facilitată de accesul pe piața economică din Europa Central-răsăriteană, URSS și China.

Statul asiatic a cunoscut în perioada 1960-1988 (limita cronologică a periodizării, însă nu a procesului economic) o dezvoltare fără precedent atât ca urmare a investițiilor și sprijinului financiar și tehnologic acordat de americani și, în ultima perioadă, de japonezi, cât și datorită hărniciei populației. Venitul național a atins, în 1987, aproape 100 miliarde dolari față de 8 miliarde în 1970, iar venitul național pe cap de locuitor a crescut de la 248 dolari la aproape 2300 dolari; rata șomajului de 4 % era cea mai redusă din regiune⁴.

Retribuția pentru muncitori și funcționari avea valori cuprinse între 200.000-1.000.000 woni (300-1400 dolari), care, în raport cu prețurile și abundența de pe piață (la Seul), asigura un nivel de trai ridicat.

Problema locuințelor era rezolvată în proporție de 80-90 %, iar cei cu salarii mici și cu familii numeroase beneficiau de anumite măsuri și forme de sprijin (micșorarea chiriilor, ajutoare pentru construirea de locuințe etc); în plus, bunăstarea era sesizabilă și prin faptul că una din trei-patru familii dispunea de autoturism, iar una din două familii de televizor color și frigider⁵.

Interesul economic și politic al Coreei de Sud față de statele din blocul comunist nu a fost ascuns (stabilirea de relații diplomatice), ci dimpotrivă a devenit oficial; în 1988 s-a perfectat contractul dintre statul asiatic și Ungaria pentru deschiderea unei linii de producții Samsung (fabricarea de produse electrocasnice).

Politica agresivă de promovare pe piața socialistă viza inclusiv colaborări culturale cât și descoperirea unor oportunități de afaceri în domenii sociale cu potențial economic remarcabil (ex: turismul).

Pe acest fond în zilele de 26-28.04.1988 o delegație a Comitetului de organizare a JO de vară de la Seul s-a aflat în România având întâlniri cu membrii din conducerea

---

După momentul retragerii a fost numit președinte onorific al CIO până la deces (1937). A fost înmormântat la Lausanne, iar inima, la cererea sa, a fost așezată într-un monument ridicat pe ruinele Olimpicii.

(Sursa: http://en.wikipedia.org/wiki/Pierre_de_Coubertin).

⁴ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13346, vol. 22, f. 1.

⁵ *Ibidem*, f. 12v; detalii suplimentare în *Coreea de Sud*, Institutul Național de Informare și Documentare, București, 1991.

Consiliului Național de Educație Fizică și Sport (CNEFS) și Comitetul Olimpic Român (COR).

Acțiunea, oficial, s-a desfășurat în contextul turneului pe care reprezentanții sud-coreeni l-au întreprins în statele ce au confirmat participarea la cea de a XXIV-a Olimpiadă de vară. Delegația a fost formată din vicepreședintele Comitetului, dr. Un Zoung Kim, soția acestuia – Dong Sook Park Kim – și asistentul pentru relații internaționale Sam Hoon Kim.

În consecință, aparatul de supraveghere-informare a demarat operațiunile specifice de monitorizare și informare referitoare la membrii Comitetului Olimpic Coreean. Măsurile de supraveghere și prevenire au fost executate de Direcția a III-a, Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA), Securitatea Municipiului București și Securitatea Județeană Suceava.

Măsurile și responsabilitățile au cuprins:

- pregătirea sursei „Manu” și a relației operative L.D. cu probleme de urmărit și conduita pe timpul cât vor însoți delegația;
- instruirea surselor și pregătirea contrainformativă a tuturor persoanelor care se vor afla în imediata apropiere a delegației;
- plasarea șefului delegației și a soției acestuia, pe mijloace speciale, la hotelul „București” și exploatarea cu operativitate a aspectelor rezultate;
- prezența ofițerilor în momentele cheie ale vizitei și instruirea concretă a patrulilor și subofițerilor de miliție și responsabilități în locurile vizitate (hotelurile București și Athènes Palace, întreprinderea „Zimbrul” Suceava, mănăstirea Vatra Moldoviței, poligonul Tunari și Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport)⁶.

Pe parcursul vizitei în Moldova au fost însoțiți de Septimiu Todea (secretarul CNEFS), trei activiști din acest domeniu și un translator de limbă engleză. Întreprinderea de tricotaje „Zimbrul” Suceava, Mănăstirea Voroneț și Vatra Moldoviței au fost primele obiective vizitate. La Vatra Moldoviței s-a servit și dejunul unde au fost rostite toasturi de către secretarul CNEFS și starețul pentru „prietenie și colaborare fructuoasă pe plan sportiv”⁷. În continuare au fost vizitate mănăstirile Putna și Sucevița. La ora 18.45 delegația a plecat cu avionul la București; ospitalitatea românească, atracțiile cultural-turistice și pitorescul Bucovinei au impresionat delegația sud-coreeană.

Raportul informativ întocmit de lucrătorii Securității subliniază inexistența discursului pe teme economice și sociale și a remarcat entuziasmul coreenilor vizavi de potențialul turistic al României.

De altfel, pe tot parcursul desfășurării Jocurilor olimpice, sud-coreenii au arătat multă curiozitate față de delegația olimpică românească; prin semnalele lansate au arătat disponibilitatea de a stabili anumite parteneriate economice, cultural-științifice și sportive după acorduri similare cu Ungaria, Iugoslavia, China și URSS (Samsung și Kolon manifestau un interes real pentru colaborări cu întreprinderi românești).

În sensul celor afirmate menționăm poziția președintelui Comitetului de organizare al Jocurilor Olimpice, generalul Park Seh-Jik, aflat în anturajul președintelui, ce și-a exprimat dorința de a vizita România în cadrul unui turneu european.

---

⁶ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13346, vol. 22, f. 197.

⁷ *Ibidem*, f. 198.

Reprezentanții statului asiatic erau conștienți de potențialul economic al țărilor din lagărul socialist pe fondul unor prefaceri așteptate și inevitabile; astfel, în cadrul Universității „Hankuk” s-au înființat secții de limbă rusă, cehă, poloneză, maghiară, bulgară și română. Secția de limbă română a fost înființată în 1986 (55 studenți în 1988 din care patru au fost atașați ca interpreți pe lângă delegație). Universitatea întâmpina greutăți majore în predarea cunoștințelor de limba română, nedispunând de materialul didactic necesar, și s-a solicitat sprijin pentru expedierea unor lucrări complete de Istoria limbii și literaturii române, Istoria României, gramatică, fonetică, lucrări beletristice originale, ziare și reviste literare.

Cu referire la prezența României la Olimpiada de la Seul sunt necesare câteva precizări. Un regim cu accente dictatoriale și privațiuni crescânde a alimentat bazinul nemulțumirilor față de politica lui Nicolae Ceaușescu, atât economică cât și socială; în contextul creat, mirajul Occidentului și influențele externe au generat un val de „evaziune” în rândul sportivilor români. Soluția identificată de autoritățile politice a fost supravegherea atentă și prevenirea oricăror tentative de a rămâne peste hotare.

Monitorizarea membrilor delegației nu era o practică exclusiv impusă de realitățile din țară, cât vizau aplicarea unei politici preventive de evitare a unor poziții ostile sau a rămânerii în străinătate. Adoptarea unor hotărâri prin care era sporită supravegherea delegației participante la JO de la Seul era și rezultatul evenimentelor petrecute la Olimpiada de Iarnă desfășurată în orașul canadian Calgary (februarie-martie 1988).

În seara zilei de 1 martie 1988 s-a comunicat la Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport (CNEFS) București dispariția, din cadrul lotului deplasat în Canada, tehnicianului Horia Ilieșu (secretar adjunct la Federația de Schi-Biatlon) și a boberului Florin Nicolae Olteanu.

Primul a părăsit satul olimpic cu câteva minute înainte de îmbarcarea la autocar, iar prahoveanul Florin Olteanu s-a făcut nevăzut la sosirea pe aeroportul din Toronto⁸. Agenția France Presse difuza corespondența trimisului special din Canada sub titlul „Trădarea unui membru al echipei olimpice române la Calgary”.

Din respectivul material jurnalistic reținem: „un membru al echipei olimpice a României a cerut luni, 29 februarie a.c., la Calgary azil politic în Canada, a relevat marți, la Ottawa un purtător de cuvânt al Ministerului canadian al Imigrării”⁹.

Dintr-un raport informativ, semnat de sursa „Neagu”, rezultă că, fuga sportivului a fost premeditată; afirmația s-a justificat pornind de la următoarele elemente: primirea sumei de 600 dolari de la rude din SUA pe care a cheltuit-o pe lucruri scumpe achiziționate de la magazinele din satul olimpic, precum și refuzul nestrămutat de a împrumuta cu dolari pe ceilalți membri ai delegației¹⁰.

Despre Olteanu Nicolae Florin se afirma: „a fost cunoscut cu o comportare bună în toate deplasările anterioare pe care le-a efectuat în străinătate; faptul că în anul 1986 în Austria aflându-se cu Frâncu Cioclei Doru și Nistor Nicolae, care au refuzat să se întoarcă în țară, el s-a întors. În cursul anului 1987 a fost în Canada unde a avut o

---

⁸ Idem, dosar nr. 13346, vol. 32, f. 202.

⁹ *Ibidem*, f. 164.

¹⁰ *Ibidem*, f. 210.

comportare bună din toate punctele de vedere, inclusiv al rezultatelor sportive obținute, precum și în deplasările sportive din acest sezon sportiv în Austria și Iugoslavia”¹¹.

Pe lângă fuga celor doi componenți ai lotului olimpic, numărul sportivilor și tehnicienilor rămași în exterior pe parcursul anului 1988 s-a ridicat la 35 persoane și a evidențiat neajunsurile economice și limitele unui sistem socio-economic controlat de un regim politic cvasiautoritar.

Securitatea și Jocurile Olimpice: măsuri și activități informative

Măsurile de securitate ale delegației române, pe parcursul desfășurării competiției din capitala Coreei de Sud, au fost asigurate de aparatul polițienesc local format din 14 persoane (9 bărbați și 5 femei), zilnic între orele 9-22.00.

În timpul zilei, trei dintre polițiști însoțeau membrii din conducerea delegației în cadrul unor vizite neprevăzute.

Pe lângă personalul de protecție, la etajul 1 al imobilului în care a fost cazată delegația română, un apartament era ocupat de cadre ale Poliției (20 femei în două schimburi) cu misiunea de supraveghere a televiziunii cu circuit închis și, probabil, ascultarea mijloacelor tehnice¹².

Sarcinile de protecție pentru campionii olimpici din cadrul delegației române au fost realizate de către membrii grupei operative, iar pentru siguranța gimnastei Daniela Silivaș s-a suplimentat numărul de cadre. Cu ocazia unor vizite în afara Satului Olimpic pe lângă persoanele cu atribuții de protecție s-au mai alăturat și echipe de filaj¹³.

Domeniile de interes ale structurilor informative asiatice au vizat poziția României față de cele două state din peninsulă, atitudinea RPD Coreene față de participarea la Olimpiadă și relațiile comerciale ungaro-coreene și în perspectivă a celor româno-coreene; culegerea de informații a fost efectuată de ghizii-interpreti și forțele de ordine.

O atenție specială s-a acordat pregătirii personalului auxiliar și ghizilor-interpreti atașați pe lângă delegația română materializată printr-un stagiu centralizat de instruire de circa 3 luni pentru personalul administrativ auxiliar, încadrat cu militari în termen și 18 luni cu ghizi-interpreti.

Faptul că s-a efectuat o instruire de specialitate de către organele de informații sud-coreene s-a confirmat prin formularea aceluiași întrebări de întreaga masă a ghizilor-interpreti¹⁴.

Toate delegațiile sportive au primit chestionare cuprinzând 27 întrebări, majoritate cu referire directă la Coreea, relațiile cu statul asiatic, opiniile participanților despre posibilitățile de reunificare a celor două state. Conducerea delegației a decis să nu completeze respectivele formulare; de asemenea, a declinat orice invitație pentru realizarea vreunui interviu scris pentru cotidienele locale¹⁵.

---

¹¹ *Ibidem*, f. 202.

¹² *Idem*, dosar nr. 13346, vol. 22, f. 6.

¹³ *Ibidem*, f. 6v.

¹⁴ *Ibidem*, f. 15.

¹⁵ *Ibidem*, f. 8.

Un alt aspect în cadrul studiului de față este reprezentat de activitatea Securității (structuri angajate și personal, decizii, măsuri și efecte) în problema Jocurilor Olimpice de la Seul. Toate datele sunt culese din dosarul de problemă „Sport” care este constituit pe o structură informativă cu următoarele conținuturi: plan de măsuri, notă de măsuri a grupei operative, informare privind stadiul realizării măsurilor cuprinse în planul special „Orient – '88”, situația operativă și materialul de pregătire contrainformativă.

Delegația participantă era formată din 87 persoane, dintre care 64 sportivi și 23 cadre tehnice și specialiști (antrenori, medici, activiști și factori de conducere din CNEFS). Comitetul de Organizare, prin federațiile internaționale de specialitate, a solicitat și participarea, în afara delegației olimpice, a 30 tehnicieni, nominalizați, în calitate de arbitri, membri în jurii, observatori și invitați.

Sub argumentația cunoașterii, prevenirii și contracarării eventualelor acțiuni preconizate a fi comise de serviciile de spionaj străine, organizațiile și grupările extremist-teroriste, cercuri și elemente ostile din exterior, precum și a unor fapte necorespunzătoare ale unor membri ai delegației române, toate unitățile centrale și teritoriale de securitate, potrivit competențelor, au întreprins acțiuni de exploatare informativă.

În perioada 8 septembrie – 3 octombrie 1988 o grupă operativă formată din trei ofițeri (maior Roșu Nicolae, Direcția I, maior Ghițoiu Ion, Direcția a IV-a, căpitan Niculescu Lucian, Direcția I) a asigurat supravegherea și pregătirea contrainformativă a membrilor delegației.

În conformitate cu planul de măsuri aprobat de conducerea Departamentului Securității Statului (DSS) membrii grupei speciale au desfășurat următoarele activități:

- documentare temeinică asupra locurilor de cazare, masă, de desfășurare a antrenamentelor și competițiilor, asupra itinerariilor de deplasare și a mijloacelor de transport puse la dispoziția delegației, precum și asupra măsurilor de pază și securitate întreprinse de către organele de specialitate sud-coreene;

- împreună cu conducerea delegației au fost stabilite, pe variante, în raport de particularitățile activităților specifice desfășurate, dispozitivele de autoprotecție împotriva oricăror încercări de atragere la acțiuni necorespunzătoare, stabilindu-se modalitățile concrete de angrenare a antrenorilor și oficialilor în realizarea supravegherii permanente a sportivilor;

- s-a adaptat sistemul de lucru cu rețeaua informativă și relațiile oficiale pentru realizarea unui control permanent asupra membrilor delegației și a intra operativ în posesia tuturor datelor de interes în vederea întreprinderii măsurilor de prevenire ce se impuneau;

- s-a asigurat și supravegherea componenților loturilor care își desfășurau activitatea pe perioade mai mari de timp, independent de restul delegației (caiac-canoe, canotaj, lupte, tir);

- prin oficialii din conducerea delegației s-a efectuat pregătirea contrainformativă individuală a sportivilor și tehnicienilor care intrau în contact mai frecvent cu cetățeni străini și cu reprezentanți ai organelor de presă¹⁶.

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 5, 5v.

Planul de măsuri cât și instruirea individuală sau colectivă a membrilor delegației au respectat materialul de pregătire informativă, prezentat la 13 august 1988 de către lucrătorii de Securitate, elaborat după situații concrete consumate în străinătate.

O exemplificare a tipurilor de acțiuni, forme și metode adoptate de români, de serviciile de spionaj și contraspionaj, organizații ostile, cercuri, firme și elemente interesate din străinătate, au fost oferite pe parcursul instruirii, și reținem:

a) culegerea de informații de interes despre RSR și a unor date de studiu despre cetățeni români aflați în exterior, inclusiv sportivi¹⁷;

b) încercări de racolare și determinarea unor cetățeni români să refuze înapoierea în țară¹⁸;

c) trimiterea de provocatori și încercări sistematice de instigare a cetățenilor români în exterior de a comite acte ostile României sau contrare legilor autohtone sau românești¹⁹.

O serie de recomandări emise de Securitate urmăreau stabilirea unui comportament adecvat al românilor plecați temporar în străinătate; dintre principalele cerințe menționăm:

- în locurile de cazare, în restaurante, în sălile și locurile de concurs erau interzise discuțiile privitoare la aspecte confidențiale din interiorul delegației ori amănunte din viața privată a celorlalți sportivi și tehnicieni;

- inexistența vreunei legături cu organele de presă audiovizuală sau scrisă, și în mod deosebit cu „Europa Liberă”. Cel mai adesea era invocat art. 15 din legea nr. 23/1971 („nu puteți acorda interviu organelor de presă decât dacă aveți în acest sens aprobarea conducerii delegației”) ca formă de limitare a contactelor cu mass-media internațională;

---

¹⁷ „...Soții Hubert Winfrid și Georgeta, emigranți români, domiciliați în AUT, au fost folosiți pentru a stabili, în vara anului 1987, care sunt persoanele din lotul unei echipe române de fotbal aflată în turneu în această țară, care au legături și sarcini din partea organelor de Securitate române. Cei doi soți au fost interesați să afle de la câțiva fotbaliști dacă „ar fi interesați să rămână în străinătate” oferindu-se să-i „ajute”. Acțiunea provocatoare a fost respinsă prin informarea conducerii lotului și luarea măsurilor de protecție și evitare a celor doi emigranți determinându-se chiar o atitudine de desconsiderare a lor de către toți membrii lotului, pornindu-se și de la faptul că asemănător au acționat și anterior asupra unor sportivi români, participanți la diferite competiții ce au avut loc în alte țări.

Acțiuni de această natură s-au înregistrat, în ultimul timp cu regularitate, asupra sportivilor români prezenți la diferite competiții, mai ales în țări ca RFG, Franța, Anglia, SUA, Grecia, Turcia, Israel, Japonia cu implicarea unor emigranți și foști sportivi români, a unor trădători sau autohtoni (personal hotelier din ramura serviciilor, ziariști, comercianți, traducători, unii reprezentanți oficiali, emisari ai unor organizații și posturi de radio ostile, între care mai ales „Europa Liberă”)” (*Ibidem*, f. 54).

¹⁸ „Serviciile de specialitate străine, organizații, firme, elemente interesate au racolat persoane care au dovedit trăsături negative de caracter, lipsa de maturitate și discernământ, slabul nivel politic, lipsa de patriotism, unele nemulțumiri și stări de spirit de moment intervenite în grupurile de români pe timpul prezenței în exterior” (*Ibidem*, f. 56).

¹⁹ Angajați și emisari ai postului de radio „Europa Liberă”, alte organizații și elemente (între care și cultice) ostile contactau cetățeni români aflați în interes personal sau de serviciu în străinătate, în scopul „angrenării lor în acțiuni de natură să prejudicieze prestigiul și interesele țării noastre” (*Ibidem*, f. 62).

Acțiunea „Orient '88”. A eclata în țara dimineților liniștite...

- prudența în comunicare, refuzul de a primi cadouri în bani sau de altă natură ce ar fi creat, eventual, obligații;
- precauție în relațiile cu persoanele autohtone, potențial, recrutate de serviciile secrete;
- exclușiuni ale conduitei necorespunzătoare (părăsirea locurilor de cazare ori de concurs și deplasarea individuală în localitatea-gazdă; nerespectarea mentalităților, obiceiurilor și perceptelor religioase locale; frecventarea locurilor rău famate și târgurilor neautorizate pentru comercializarea și achiziționarea unor bunuri de contrabandă; critici la adresa țării-gazdă; legături cu persoane implicate în activități sau grupări politice antiguvernamentale; expunerea la șantaj, compromitere sau orice alte acțiuni îndreptate împotriva sa; desfășurarea de acțiuni informative calificate de acte de spionaj)²⁰.

Recomandările și obligațiile inserate au fost rezultatul prevederilor cuprinse în actele legislative adoptate în perioada 1971-1985, și enumerăm: legea nr. 23/1971 privind apărarea secretului de stat în RSR; decretul nr. 408/1985 privind unele măsuri referitoare la apărarea secretului de stat și la modul de stabilire a relațiilor cu străinii; HCM nr. 18/1972 privind modul de stabilire a relațiilor organizațiilor și personalului acestora cu misiunile diplomatice acreditate în RSR, oficiile consulare, organizațiile sau reprezentanțele străine și cetățenii străini; Codul și Regulamentul vamal (legea nr. 30/1978 și Decretul nr. 337/1981); HCM nr. 19/1972 privind unele măsuri în legătură cu apărarea secretului de stat.

Activitatea organelor de Securitate devenea eficientă nu doar prin colectarea de date de la fața locului sau urmărirea subiecților cât și prin crearea și extinderea rețelei informative.

De altfel, acțiunile de racolare a unor sportivi și tehnicieni români de valoare desfășurate de organizații și persoane interesate din străinătate au reprezentat unul dintre argumentele utilizate cu precădere pentru aplicarea unor măsuri de control cât mai stricte asupra celor angrenați în diverse competiții internaționale.

Fenomenul este prezentat în documentarul „Acțiunile de racolare a unor sportivi și tehnicieni români de valoare desfășurate de organizații și persoane interesate din străinătate; concluzii și măsuri de prevenire ce se impun (31 octombrie 1983)”, și justifică hotărârea sportivilor de a nu reveni în țară prin enumerarea principalilor factori de „trădare” și a cauzelor care au produs dezertările. Dintre acestea, reținem:

I. Organizații și categorii de persoane cunoscute că desfășoară acțiuni de racolare a sportivilor și tehnicienilor de valoare români:

- 1) conducerile unor federații sportive, instituții de învățământ superior cu profil sportiv și centre de medicină sportivă (Mexic, RFG; SUA, Italia), proprietari de cluburi, impresari și reprezentanți de firme din țările occidentale;
- 2) elemente din cadrul emigrației semnalate că se află în slujba serviciilor de spionaj occidentale: translatori, ghizi, însoțitori;
- 3) angajați ai unor posturi de radio străine cunoscute că desfășoară propagandă ostilă țării noastre și unii ziariști cu poziții asemănătoare (ex. Neculai Munteanu);

---

²⁰ *Ibidem*, ff. 70-73.

Valentin Vasile

II. Modalitățile de acțiune în vederea determinării unor sportivi și tehnicieni de valoare de a rămâne în străinătate:

Din arsenalul mijloacelor folosite pentru stabilirea în străinătate era decisiv argumentul câștigului material (salariu mai mare față de România, acordarea de prime și încadrarea la un club sportiv după încheierea activității competiționale).

Acțiunile de influențare erau desfășurate, în cele mai multe cazuri, de sportivi și cadre tehnice de origine română stabiliți legal sau ilegal în țările occidentale (demersurile realizate cu acordul și sub patronajul federațiilor de specialitate).

III. Cauzele neprevenirii acțiunilor de rămânere în străinătate

Organele Securității invocau aceiași factori de inactivitate și evitare a neîntoarcerii în țară pentru majoritatea sportivilor:

- 1) carențele manifestate în domeniul cunoașterii teoretice a ramurii sportive, și implicit un potențial informativ redus;
- 2) superficialitatea ofițerilor de Securitate în acțiunile de avizare a sportivilor și cadrelor tehnice;
- 3) lipsa unor activități mai minuțioase de verificare a membrilor delegațiilor reînțorși de la diverse competiții internaționale și, totodată, comportarea în străinătate, relațiile stabilite, proveniența bunurilor materiale (în mai multe situații depășeau cu mult posibilitățile financiare oferite de deplasările respective)²¹.

Supravegherea informativă era realizată cu informatori și colaboratori proveniți din rândul sportivilor, tehnicienilor de specialitate și activiștilor voluntari.

Situația operativă în lotul deplasat la Seul era următoarea²²:

Nr. crt.	Disciplina sportivă	TOTAL persoane	Sportivi	Tehnicieni	Rețea informativă		B.I.	Recr. Pl.	Obs.
					În lot largit	În lot restrâns			
1	Atletism	6	5	1	4	1		1	
2	Box	3	2	1	2		1	1	
3	Caiac-canoe	6	4	2	3	1		1	
4	Canotaj	23	21	2	4	1		2	
5	Gimnastică	16	13	3	4	3			
6	Haltere	5	4	1	3			1	
7	Înot	5	4	1	3	1		1	
8	Lupte	6	4	2	7			2	
9	Scrimă	5	4	1	2	1		1	
10	Tir	4	3	1	3			1	
11	Suprastructură	8		8	3	3			
12	Total delegație olimpică	87	64	23	38	11	1	11	
13	Invitați	30		30	5	5			
14	TOTAL general	117	64	53	43	16	1	11	27

²¹ Idem, dosar nr. 7929, vol. 355, ff. 1-5v.

²² Idem, dosar nr. 13346, vol. 22, f. 42.

Acțiunea „Orient '88”. A eclata în țara dimineților liniștite...

Din datele cuprinse în tabel se observă o politică de cooptare activă, chiar și în condițiile criticilor evocate anterior. Dintr-un simplu calcul aritmetic rezultă că o persoană din cinci-șase era informator ori sursă a Securității; notele informative și declarațiile erau efectuate fie direct ofițerilor aflați în delegație, fie ofițerului de legătură din țară.

Sporirea potențialului informativ, lărgirea bazei de lucru și îmbunătățirea valorificării informațiilor erau activitățile preventive cele mai eficiente.

În pofida politicii de recrutare, încă persistau disfuncționalități majore în desfășurarea activității celui mai important aparat informativ românesc. Această apreciere este confirmată de uzitarea unor practici ilegale nepedepsite de organele abilitate, activitate informativă necorespunzătoare, baza de lucru redusă, lipsa informațiilor active (conținutul și calitatea actului de avizare a deplasărilor în străinătate), inexistența combaterii faptelor antisociale săvârșite de unii conducători de asociații și cluburi, antrenori, arbitri și activiști voluntari (speculă, trafic de valută, obținerea pe căi ilicite a unor avantaje materiale)²³.

Analiza stadiului muncii informative efectuată la 31 iulie 1988 au confirmat neîndeplinirea mai multor sarcini de serviciu ori executarea defectuoasă a acestora (verificări formale în cazul sportivilor și tehnicienilor); se consemna creșterea numărului de tehnicieni și sportivi care au refuzat reîntoarcerea în țară (31 cazuri în primele șase luni ale anului față de 27 înregistrate în anul precedent).

S-a stabilit că nu se aplică corespunzător normele nr. D/0012391/29.06.1987, în unele situații acordându-se aviz unor persoane care nu intră în competența organelor de securitate.

O măsură obligatorie în cazul sportivilor și tehnicienilor valoroși era cea referitoare la deschiderea unor mape de protecție, în timp ce datele și informațiile rezultate erau raportate prin ofițerul coordonator al problemei „Sport” și Direcției I²⁴.

Cu toate acestea la instructajul privind stadiul muncii de securitate în problema „SPORT” prezentată în iunie 1989 era criticată indolența lucrătorilor DSS.

Nu s-au executat ordinele din 1988 referitoare la întocmirea mapelor de protecție pentru sportivii și tehnicienii valoroși deplasați la diferite competiții internaționale. Mapa de protecție ar fi trebuit să conțină informații privitoare la acțiunile de verificare, apărarea contrainformativă combinate cu aplicarea de teste și jocuri operative pentru împiedicarea activităților ostile²⁵.

Pe parcursul desfășurării competiției nu s-au semnalat cazuri deosebite; de altfel, într-o informare transmisă la București, mr. Rusu evidențiază inexistența unor fapte și acțiuni neprevăzute, sublinia atmosfera și starea de spirit pozitivă în rândul delegației, precum și semnalarea prezenței în capitala asiatică a comentatorilor de la „Europa Liberă” – Munteanu și Rusu – care au încercat să contacteze sportivi români, fiind însă respinși. De asemenea, pe lângă sportivii români au apărut 12 fugari și provocatori care au fost respinși, nepermițându-le să realizeze contacte²⁶.

---

²³ Idem, dosar nr. 7929, vol. 355, f. 10.

²⁴ Idem, dosar nr. 13346, vol. 10, ff. 96-98.

²⁵ *Ibidem*, vol. 20, f. 8.

²⁶ *Ibidem*, vol. 22, f. 106.

Pe lângă delegația olimpică a României au apărut persoane plecate legal sau ilegal, dar nu s-au obținut date despre eventuale angajări ale acestora în acțiuni de natură a leza interesele României.

Totuși, Nicolae Munteanu și Mihai Rusu de la Europa Liberă au contactat unii oficiali români, însă răspunsurile au fost în conformitate cu instructajul contrainformativ efectuat la București. Intervievarea individuală a fost evitată cu mult tact diplomatic și s-a prevenit orice încercare din partea unor ziariști străini de a obține date pe baza cărora să facă interpretări speculative și tendențioase.

În același timp a fost dejucată intenția de amplificare a publicității în jurul afirmației calomnioase potrivit căreia oficialul român Mureșan Ion ar fi fost implicat în cazul de dopaj al sportivului australian Watson, atât prin pregătirea celui în cauză cu privire la atitudinea pe care s-o adopte în discuția cu reprezentanții televiziunii australiene, cât și prin determinarea sa de a solicita intervenția CIO și a conducerii Uniunii Internaționale de Pentatlon Modern²⁷.

Grupul operativ a obținut informații referitoare la intențiile ziariștilor unguri de a obține declarații, în limba maghiară, de la înotătoarea Noemi Ildiko Lung; în acest caz s-a procedat la pregătirea contrainformativă, prin conducerea delegației, și a fost însoțită în permanență de un ofițer. În cadrul conferinței de presă, la întrebările în limba maghiară ale ziaristului, sportiva a solicitat să i se traducă întrebările și a răspuns în limba română²⁸.

Rezultatele sportivilor români, în condițiile unei componente reduse, a fost excelent; s-au obținut 7 medalii de aur, 11 medalii de argint și 6 medalii de bronz plasând țara noastră, în clasamentul pe națiuni, pe locul 8 după numărul de medalii de aur și locul 7 după numărul total de medalii²⁹.

Sportivul cu cele mai multe medalii cucerite a fost Daniela Silivaș (3 medalii de aur, 2 medalii de argint, 1 medalie de bronz), fără îndoială cea mai bună gimnastică a lumii la sfârșitul anilor '80; atenția organelor de Securitate vizavi de sportivă a fost una pe măsură. Pe toată perioada desfășurării jocurilor a fost însoțită de un membru al grupei operative, iar numărul agenților de securitate sud-coreeni a fost suplimentat.

---

²⁷ *Ibidem*, f. 7.

²⁸ *Ibidem*, f. 7v.

²⁹ Medalii de aur: Sorin Babii (pistol liber), Vasile Pușcașu (lupte libere, categoria 100 kg), Rodica Arba și Olga Homeghi (canotaj, două rame), Daniela Silivaș (gimnastică; trei medalii de aur: paralele inegale, bârnă și sol), Paula Ivan (atletism, 1500 m).

Medalii de argint: gimnastică feminină echipe, Noemi Lung (înot, 400m mixt), Daniela Silivaș (gimnastică, individual compus), Paula Ivan (atletism, 3000 m), Gabriela Potorac (gimnastică, sărituri), Elisabeta Lipă, V. Cogeanu (canotaj, două vâsle), D. Dobre și D. Neagu (canotaj masculin, două rame fără cârmaci), echipajul de 4+1 rame (canotaj masculin), echipajul de 8+1 feminin (canotaj), Nicu Vlad (haltere, 100kg), Daniel Dumitrescu (box).

Medalii de bronz: Daniela Silivaș (gimnastică, sărituri), Gabriela Potorac (gimnastică, bârnă), Marius Gherman (gimnastică, bară fixă), Noemi Lung (înot, 200 m liber), echipajul de 4+1 rame feminin (canotaj), echipajul de vâsle feminin (canotaj).

Performanțele tinerei hunedorence nu au trecut neobservate; în cadrul rubricii „SPORT” din 27 septembrie 1988, „Europa Liberă” a difuzat o corespondență din Seul, de la Mihai Rusu, referitoare la evoluția Danielei Silivaș la Jocurile Olimpice³⁰.

Viorica Daniela Silivaș, născută la 9 mai 1972 în localitatea Deva, rămâne una dintre figurile reprezentative ale gimnasticii mondiale. Cu certe calități și cu o „foame” de performanță s-a făcut remarcată încă din primii ani de activitate sportivă. A acces rapid în lotul de senioare și a câștigat o serie de medalii până la Jocurile Olimpice de la Seul 1988. Aventura asiatică a marcat o premieră, adică, medalie la fiecare probă (trei aur, două argint, una bronz), performanță greu de egalat în gimnastică.

A rămas în memoria contemporanilor concursul individual compus, unde compatrioata noastră a pierdut aurul olimpic la o diferență infimă față de sovietica Yelena Shushunova. Cu ambiția ei arhicunoscută a evoluat, ireproșabil, în concursul pe aparate și a câștigat trei din cele patru probe (paralele inegale, bârnă și sol).

Dimensiunea reală a personalității sportive a Danielei Silivaș rezultă numai din simpla enumerare a medalieiilor cucerite în intervalul 1981-1989 (Campionate naționale, Internaționalele României, Campionate Balcanice, Campionate Europene, Campionate Mondiale, Jocuri Olimpice): 45 medalii de aur, 16 medalii de argint, 7 medalii de bronz³¹. Cele nouă titluri mondiale și olimpice cucerite în întreaga sa carieră sportivă, reprezintă un record neegalat de niciun alt gimnast sau gimnastă; recunoașterea meritelor a coincis cu includerea acesteia în *International Gymnastics Hall of Fame* din anul 2002.

Notele informative întocmite de surse, informatori și ofițerii de Securitate deplasați în Coreea de Sud au evidențiat și problema dopajului.

---

³⁰ „Am urmărit din nou în arena de gimnastică pe cele mai bune sportive ale lumii, în concursul pe aparate. O sală arhiplină a asistat la câteva evoluții magistrale ale Danielei Silivaș, pe care juriul, condus de cunoscuta specialistă română Maria Simionescu, le-a notat cu 10.

Spectacolul de duminică, 25 septembrie a.c., a avut o singură actriță principală, tripla campioană olimpică Daniela Silivaș. Ea a convins aproape toți experții că este cea mai valoroasă sportivă din lume la gimnastică... La bârnă și la sol, combinațiile de elemente cu un înalt grad de dificultate, cu un ritm infernal, au constituit un tot armonios, din care nu au lipsit grația, expresivitatea sau zâmbetul permanent arătat în timpul desfășurării lor. Rar s-a văzut în timpul unui concurs de gimnastică o asemenea bucurie în mișcare, fondul muzical bine ales contribuind și el la impresia artistică.

După terminarea întrecerilor, a urmat conferința de presă. Aproape toți ziariștii au asaltat-o pe steaua gimnasticii olimpice cu numeroase întrebări. Daniela Silivaș a declarat, între altele: „mă bucur foarte mult pentru medaliiile de astăzi. Sunt bine pregătită și m-am concentrat mai mult asupra exercițiilor pentru a câștiga. Nu m-au preocupat notele, ci bunul mers al exercițiilor”. Antrenorul Adrian Goreac s-a aflat și el în centrul atenției, două dintre întrebări părăndu-ni-se mai interesante: „În ce constă secretul victoriei elevilor dvs ? și Care este diferența între școala românească și cea sovietică de gimnastică ?”

În ce privește pregătirea echipei române, ne-am străduit să dăm valoare ridicată tuturor sportivelor noastre, la baza performanțelor aflându-se munca... diferențele dintre școala sovietică și cea românească, nu putem spune decât că și gimnastele lor muncesc, iar arbitrajul este cel care face diferențierile”. (ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13346, vol. 22, ff. 128-129).

³¹ http://ro.wikipedia.org/wiki/Daniela_Siliva%C5%9F.

Cazul cel mai cunoscut este al atletului canadian Ben Johnson, medaliat cu aur în proba de 100 m plat, deținătorul recordului mondial. Sprinterul a fost depistat pozitiv cu stanozolol (steroid anabolizant comercializat sub denumirea de winstrol; substanța ajută la creșterea randamentului masei musculare și elimină grăsimile, totodată având și efecte diuretice)³².

Despre cazul Ben Johnson reținem declarația fostului campion olimpic Edwin Moses (SUA, medaliat cu aur la 400m la Jocurile Olimpice găzduite de Montreal, 1976), lămuritoare: „Ben a fost victima propriei sale erori de calcul. Toți sportivii depistați ca pozitivi greșesc socotelile pentru că noi toți cunoaștem formula de a scăpa la control”³³.

Și totuși, folosirea substanțelor dopante nu erau procedee necunoscute spațiului comunist european; mai mulți halterofili din Bulgaria și Ungaria au fost descalificați după efectuarea controalelor de specialitate. De altfel, la 25 septembrie 1988 se încheiasse competiția la 5 din cele 10 categorii de greutate, iar halterofilii bulgari au câștigat toate cele cinci categorii înainte de a fi descalificați sportivii Grablev și Ghencev pentru doping. Ca un contra-răspuns, delegația bulgară a decis retragerea echipei³⁴.

Rata mare a descoperii numărului de dopați a fost posibilă prin utilizarea unui aparat de ultimă generație, produs de firma Hewlett-Packard, și extinderea controlului la primii cinci clasați din fiecare probă³⁵.

Ca o precizare, nici un sportiv român nu a fost depistat pozitiv, iar bănuielile asupra rezultatelor obținute de membrii delegațiilor est-germană, sovietică sau americană nu s-au confirmat.

Dintre problemele ivite în sânul delegației rețin cele referitoare la arbitraje părtinitoare (gimnastică, lupte, box), precum și acte de indisciplină și neîncadrare în programul de pregătire și refacere (natație, atletism, lupte, haltere, scrimă) rapid curmate de conducerea delegației.

Per ansamblu rezultatele au fost mulțumitoare, însă existau posibilități de a obține un palmares și mai bogat dacă în procesul de selecție și pregătire „s-ar fi dat dovadă de mai multă exigență și obiectivitate pentru obținerea de medalii”³⁶. La disciplinele kaiac-canoe, atletism, natație, lupte și scrimă au fost incluși sportivi mai puțin valoroși, în urma intervențiilor unor factori decizionali din federațiile de specialitate; situație similară și în privința lotului tehnic.

Bilanțul pozitiv al participării la Jocurile Olimpice coroborat și cu activitatea Grupei Operative a adus momente de relativă satisfacție, în rândul conducătorilor sportului românesc și a Securității. Diriguitorii fenomenului sportiv erau mulțumiți de zestrea de medalii, iar lucrătorii Securității de prevenirea oricărei „evadări” din cadrul delegației.

---

³² <http://en.wikipedia.org/wiki/Stanozolol>.

³³ Iolanda Balaș-Söter, *op. cit.*, p. 352.

³⁴ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13346, vol. 22, f. 117.

³⁵ Iolanda Balaș-Söter, *op. cit.*, p. 349.

³⁶ *Ibidem*.

**Conceptualizare, schematism și redundanță
în planurile informative ale Securității**

Instrucțiunile, planurile de căutare a informațiilor, planurile de măsuri, informările și alte documente reprezintă partea cea mai semnificativă a unui dosar, fie de obiectiv cât și de urmărire individuală, întocmit de DSS.

Problema „SPORT” se încadrează în tipicul acțiunilor Securității și confirmă existența unor anumite clișee uzitate de lucrătorii acestei instituții.

Acțiunea „Orient - '88” subsumată problematicii enunțate confirmă expresia „nulla regula sine exceptione” (excepția întărește regula) și marchează succesul structurilor informative (protecția eficientă a sportivilor și a tehnicienilor). O abordare statistică conferă un argument suplimentar despre randamentul pozitiv al activității aparatului informativ.

În intervalul 1988-1989 au participat peste 4000 sportivi la 1560 competiții internaționale, iar numărul refugiaților s-a ridicat la 44 (1988-toamna anului 1989). La prima vedere numărul era redus, însă îngrijorarea autorităților creștea pe fondul nemulțumirilor de ordin economic (însatisfacțiile materiale erau mult mai numeroase față de succesele profesionale).

Analiza limbajului trădează mai multe hibe în sistem și conferă temeuriile contestatarilor activității Securității. Ceea ce nu mai surprinde, în cadrul dosarului, este recurența unui discurs repetitiv și strict informal, expunerea de generalități și inexistența unor acțiuni particulare sau speciale.

Nerevenirea în țară a unor sportivi echivala cu neîndeplinirea obiectivelor de informare, prelucrare contrainformativă și prevenire ce trebuiau atinse de DSS. De altfel, în urma mai multor controale și evaluări, se aprecia că „în majoritatea cazurilor nu se efectuează nici un fel de verificări, iar acolo unde se face ceva nu se acționează cu răspunderea și profesionalismul necesar”³⁷.

Carențele muncii în domeniu erau explicate de stilul de muncă și concepția cadrelor cu atribuții pe profil (dezinteres, minimalizare a interesului operativ și indulgență față de anumite practici, cum ar fi: traficul de valută, aducerea de bunuri din străinătate în cantități mari) dublate de relațiile defectuoase cu alte organisme ale Ministerului de Interne, atât la nivel județean cât și central³⁸.

Inutilitatea sau supraîncărcarea informațională (redundanța) a apărut prin folosirea excesivă a unor fraze tip și menținerea unor conținuturi identice ale planului de măsuri.

Comentarii dușmănoase la adresa regimului; colportarea știrilor tendențioase la posturile de radio occidentale; acțiuni care pot aduce prejudicii intereselor sportive (promovarea unor sportivi fără valoare, nereguli în pregătirea sportivă, folosirea substanțelor dopante, falsificarea datelor sportivilor și a rezultatelor pe timpul selecțiilor, angajarea în acte reprobabile pretabile acțiunilor de șantaj); intenții de evaziune, de refuz al înapoierii în țară sau de racolare în scopul determinării de a rămâne în Occident sunt aspectele esențiale ale planurilor de muncă trimestriale întocmite de

---

³⁷ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 13346, vol. 20, f. 21.

³⁸ *Ibidem*, f. 22.

Serviciul 6 din cadrul Direcției I³⁹; practic, obiectivele și acțiunile erau rescrise, fără nici o revizuire sau adăugire.

Similaritatea multor planuri de acțiune și lipsa unor exemple și măsuri concrete de dirijare a activității au nemulțumit conducerea DSS; într-o însemnare olografă apărută pe un document, aflat în faza de elaborare, se consemna: „să ieșim din niște scheme care au fost bune, apreciate la vremea respectivă, dar care repetate se demonetizează și produc inhibiție”⁴⁰.

Criticile au fost parțial însușite, iar materialele informative ulterioare au confirmat o îmbunătățire a metodelor de lucru și a responsabilizării factorilor implicați în problema „SPORT”. Pe acest fond activizarea celor implicați în problemă a dat roade; un prim rezultat favorabil s-a obținut la Olimpiada de la Seul unde nu s-a produs nici o „evaziune” (fuga din țară).

Profilul sportivului fugar

Mișcarea sportivă a fost considerată prin legea nr. 29/1967, art. 1 „activitate de interes național”, iar Securitatea avea misiunea de a supune unui proces filtrant sportivii și colectivele tehnice înscrise la competițiile internaționale. Participarea la diverse concursuri și rezultatele bune au confirmat valoarea sportului românesc, și totodată a constituit un mijloc de propagandă intens folosit de regimul comunist.

Cronicizarea lipsurilor din anii '80 și accentuarea formelor de control a maselor completate de amplificarea acțiunilor desfășurate de serviciile de spionaj străine, organizații reacționare și propaganda mediatică internațională ostilă au favorizat creșterea numărului de refugiați sportivi români. Alegerea de a rămâne în Occident ori în America de Nord, conform analizei informative era cauzată de următorii factori:

- majoritatea covârșitoare a sportivilor și tehnicienilor au acționat din rațiuni de ordin material; de regulă, au provenit din sporturi neremunerate consistent (rugby, atletism, canotaj, schi-bob, turism, alpinism, handbal, ciclism, box, judo, hochei), asemeni fotbalului ori gimnasticii. Motivațiile de ordin politic au fost rar întâlnite, iar numărul celor angajați în declarații necorespunzătoare sau activități ostile cu atât mai redus⁴¹;
- mulți dintre sportivii care au refuzat întoarcerea în patrie nu depășeau vârsta de 25 ani (57 %), iar 19 fiind sub 20 ani; organele de Securitate considerau tinerii sportivi lipsiți de discernământ, facil racolați prin acceptarea cu ușurință „a promisiunilor de realizare, îndeosebi pe plan material”⁴²;
- superficialitatea lucrătorilor Securității în privința acordării unor avize de plecare la competiții peste hotare deși existau anumite comportamente ce indicau o eventuală „evaziune” (vânzarea unor obiecte de la domiciliu, rude și prieteni stabiliți recent în străinătate, nemulțumiri de ordin material ori profesional)⁴³;

---

³⁹ *Ibidem*, f. 84, 85, 142, 143.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 38.

⁴¹ *Ibidem*, f. 9.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*, f. 9v.

- palmaresul sportiv influența decizia de acordare a aprobării, chiar în condițiile emiterii, neoficial, de păreri critice la adresa pregătirii sportive și a veniturilor financiare; de regulă, s-a pornit de la raționamentul existenței unei situații materiale, familiale și profesionale rezonabilă, deplasări frecvente în străinătate și implicit nu aveau de ce să refuze reîntoarcerea în țară, evident, în contradicție cu realitatea⁴⁴.

Din analiza celor 78 cazuri de rămânere ilegale în străinătate (35 în 1987, 34 în 1988 și 10 în 1989) a fost conturat un portret având ca elemente constitutive nivelul de educație, calificare profesională, vârstă, naționalitate, cluburile de proveniență și țările de adopție. Un număr de 25 de persoane (30 %) aveau studii superioare, iar 49 (61 %) studii medii; din punct de vedere al calificării 60 dintre aceștia erau sportivi (opt rugbiști, șapte atleți, cinci boxeuri și cinci fotbaliști, doi scrimeri, un maseur, un hocheist, o înotătoare), 11 antrenori, un ziarist (Traian Ungureanu), un economist, un jurist, un șef de vamă și un vicepreședinte de club.

Cu privire la etate, 64 din cei rămași (peste 81 %) aveau la data acțiunii până în 45 ani, din care 42 până în 25 ani, toți cu reale posibilități de a obține, în continuare, performanțe la nivel mondial (42 sportivi și antrenori erau considerați foarte valoroși, 23 având titluri sau rezultate deosebite pe plan internațional).

Compoziția etnică era formată din 68 cetățeni de naționalitate română (84,72 %), nouă etnici maghiari (14,5 %) și un german (0,78 %). Țările adoptive, în funcție de numărul de refugiați, au fost Republica Federală Germană (14), Ungaria (11), Grecia, Iugoslavia și Italia (câte șase persoane), Turcia (cinci sportivi), Olanda și SUA (câte patru persoane), Austria (trei sportivi), Canada și Danemarca (doi sportivi) și câte o persoană în Marea Britanie, Elveția, Norvegia, Suedia, Belgia. Cele mai multe dezertări s-au produs din cluburi și asociații de pe raza Capitalei – 43 (55 %) – din care 22 (29 %) de la cluburile Steaua (16) și Dinamo (6) – și județelor Brașov (9), Timiș (4), Constanța (3), Cluj, Harghita, Mureș, Suceava (câte 2), Prahova și Satu Mare (câte un sportiv)⁴⁵.

Consecința actului rămânerii în străinătate, calificat drept reprobabil de regimul comunist, se răsfrângea incontestabil asupra familiei. Pe de o parte răvășirea sufletească, inerentă întreruperii legăturilor pe o perioadă nedeterminată și pe de altă parte activitatea informativ-operativă a organelor Ministerului de Interne asupra acestora.

Primele reacții ale factorilor de conducere erau de consternare la adresa muncii structurilor de informații, oricum, reprehensibilă; însemnări olografe pe documentele din dosare sunt relevante: „dacă avea fratele stabilit în Italia nu s-a gândit nimeni că deznodământul acesta va fi?”⁴⁶.

Ca o constantă a tipicului de acțiune manifestat de Securitate era contactarea membrilor familiei, obținerea unor declarații, vizite la domiciliu, interceptarea corespondenței, plasarea de informatori sau surse pe lângă apropiații subiectului urmărit, activități de influențare (membrii familiei erau convinși sau nu de obligația repatrierii celor fugiți în străinătate).

---

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 8, 8v.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 121.

Faptul că, majoritatea zdrobitoare a celor rămași în exterior nu au revenit și aporia familiei în dezvăluirea de date au evidențiat inconsistența informativă și au îngreunat activitatea lucrătorilor Securității.

După cele două prelucrări informative, pe linie de sport din 1988, a crescut răspunderea ofițerilor în executarea sarcinilor specifice și s-a conclucrat mai eficient cu alte structuri informative, factori de decizie din CNEFS și federațiile de specialitate (atenție sporită în selecționarea componenților loturilor și colectivelor tehnice deplasate în străinătate); în consecință, în intervalul mai 1988-iunie 1989, s-a redus simțitor numărul cazurilor de refugiați din rândul sportivilor (15) față de perioada anterioară (56)⁴⁷.

Structura socio-profesională a sportivului sau tehnicianului român rămas în străinătate era axată pe două planuri majore: împlinirea materială și obținerea unor performanțe sportive cât mai bune. Din nefericire pentru majoritatea covârșitoare a tinerilor lucrurile nu s-au petrecut întocmai năzuințelor, dar au avut suficienta capacitate de adaptare social-economică specifică fiecărei țări adoptive.

Performerii au beneficiat de recunoaștere, respect și răsplată, iar conexiunile cu familiile au fost menținute, cu toate restricțiile existente în România anilor '80.

Concluzii

Mișcarea sportivă din România a beneficiat de un interes vădit din partea factorului politic. Sportul este un agent de propagandă consacrat, facil și cu posibilități reale de îmbunătățire și dezvoltare a unei imagini pozitive. În atare condiții, organele de informații și-au concentrat atenția și asupra acestui sector socio-economic, cu rolul, precis formulat, de a preveni orice manifestare sau acțiune ostilă la adresa țării.

Pe parcursul consultării informațiilor arhivistice s-au învederat câteva caracteristici ale muncii lucrătorilor Securității. Prima vizează perpetuarea unor activități cu efecte garantate (activizarea sau crearea unei rețele informative, prelucrarea contrainformativă și însușirea prevederilor din planurile de măsuri pre-competiție). Sarcinile trasate rețelei informative erau identice cu cele formulate la concursurile precedente (cunoașterea și prevenirea oricăror acțiuni ostile întreprinse de servicii de spionaj, organizații teroriste, cercuri și grupări reacționare; protecția contrainformativă împotriva acțiunilor de racolare ori influențare; identificarea sportivilor și personalului tehnic cu preocupări de natură ostilă; depistarea ziariștilor care acționează pentru realizarea de interviuri cu sportivii și tehnicienii), iar datele de interes au fost valorificate.

Un al doilea aspect vizează o atitudine superficială manifestată de ofițerii de Securitate față de problema „Sport”, sesizată de organele de conducere. Prin planurile de măsuri considerate neelaborate și prin lipsa de implicare a structurilor județene nu era posibilă o acțiune eficientă de preîntâmpinare a refuzului de revenire în țară a sportivilor și tehnicienilor.

Pe de o parte, neacoperirea informativă și disfuncțiile instituționale contribuiau la creșterea numărului de refugiați, iar pe de altă parte, lipsurile materiale și frustrările profesionale era argumente la fel de valide pentru rămânerea în exterior.

---

⁴⁷ *Ibidem*, f. 9.

Acțiunea „Orient '88”. A eclata în țara dimineților liniștite...

După episodul „Calgary-'88” s-a efectuat o analiză mai riguroasă, iar efectivele implicate, în activitățile ulterioare, și-au atins obiectivele. La Olimpiada de la Seul, după o selecție atentă la București și beneficiind și de locul de desfășurare al competiției (țară aflată în Extremul Orient), nu s-a produs dezertarea vreunui membru al delegației olimpice.

Acțiunile grupei operative, prezență agasantă în preajma sportivului/tehnicianului și îndrumările privind comunicarea cu mass-media, au limitat considerabil posibilitățile de exprimare ale membrilor delegației.

Importanța acțiunii „Orient – '88” nu rezidă exclusiv din finalitatea acesteia cât redă o stare de spirit existentă în societatea românească. O primă observație se referă la activitatea aparatului informativ, contestată în multe rânduri pentru plasarea problemei „Sport” pe o poziție periferică, toleranța excesivă pentru anumite practici ilegale (în special, aducerea și comercializarea de bunuri din străinătate) și insuficienta acoperire informativă.

A doua remarcă privește atitudinea subiecților (sportivi/tehnicieni etc) față de realitățile economice; „dezertarea” acestora a avut, în proporție covârșitoare, un substrat financiar. Considerentele de natură sportivă s-au subordonat celor referitoare la asigurarea traiului zilnic, iar ideea făuririi unui viitor liniștit și prosper, în viziunea celor stabiliți în străinătate, nu avea legătură cu sistemul socialist.

Prezentul studiu cuprinde un summum de date indispensabile recompunerii unor fapte și evenimente de la sfârșitul anilor '80, și deopotrivă contribuie la tabloul informațional al vieții sociale din ultimii ani de comunism.

III. RECENZII. NOTE DE LECTURĂ

Sorin D. Ivănescu, *Securitatea în perioada 1948-1958. Organizare, metode, obiective*, Iași, Editura Junimea, 2009, 537 p.

Cunoașterea originii, evoluției, a obiectivelor și mijloacelor de acțiune ale unei poliții politice este, în mod evident, esențială pentru studierea istoriei unui regim totalitar. Ca atare, demersurile științifice vizând scrierea istoriei Securității, poliția politică a regimului comunist din România, au fost destul de numeroase după 1989, în ciuda multiplelor dificultăți presupuse de acest gen de cercetare. Aceste demersuri s-au concretizat în volume de documente, studii mai mult sau mai puțin ample și chiar lucrări cu caracter monografic, tratând un segment sau altul al istoriei temutei instituții. Cu toate acestea, destul de multe probleme ținând de organizarea și funcționarea Securității au rămas insuficient lămurite, semne de întrebare despre un personaj sau altul, despre o acțiune sau alta persistând supărător în istoriografia problemei.

În acest context, orice nouă apariție editorială consacrată acestui subiect spinos suscită interes și speranța că încă o fațetă a istoriei recente este adusă la lumină. Acestea au fost și motivele care ne-au făcut să deschidem cu maxim interes volumul publicat la editura Junimea de domnul Sorin D. Ivănescu. Dincolo de titlul cărții, prestigiul editurii ieșene și faptul că autorul este cercetător principal III la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, al Academiei Române, ne-au întărit convingerea că volumul e o achiziție de valoare, în măsură să lămurească multe din aspectele organizării și funcționării Securității în perioada 1948-1958.

Structura lucrării este următoarea: o *Introducere* (p. 5-23), cap. I *Organizarea Securității. Premise și „realizări”* (p. 24-130), cap. II *Metode de obținere și stocare a informațiilor* (p. 131-318) și cap. III *Obiectivele Securității în perioada 1948-1958* (p. 319-481). În trecut, menționăm că am fost surprinși de faptul că autorul nu a simțit nevoia ca, după diverse aserțiuni întinse pe nu mai puțin de 481 de pagini, să formuleze și unele concluzii, lăsând libertate deplină cititorului să-și construiască propria imagine! Volumul este încheiat cu rezumatul în limba engleză (p. 482-500), bibliografia (p. 501-526) și un indice onomastic (p. 527-537). Dincolo de absența concluziilor, lectura se anunța a fi una promițătoare.

Parcursul lucrării semnată de domnul Sorin D. Ivănescu a reprezentat, însă, un adevărat șoc și o cruntă dezamăgire¹. Maniera de lucru a cercetătorului ieșean ne-au evocat timpurile teribilului cuplu istoriografic Mușat-Ardeleanu, aducând în prim-plan practici oneroase, de furt intelectual, pe care le credeam de mult apuse, trecute la capitolul curiozități academice ale unui regim totalitar.

---

¹ Un prim semnal de alarmă în ce privește plagiatul reprezentat de acest volum l-a constituit articolul *Sorin D. Ivănescu și procedul Mi-Ci-Ci-Sin sau scurtă introducere în tehnica plagiatului*, publicat în numărul din iunie 2010 al revistei „Istorie și Civilizație”, p. 76-78 și p. 80. Ulterior, am publicat o primă formă a textului de față sub titlul *Despre problemele istoriei Securității din perioada 1948-1958, în Iluzii, teamă, trădare și terorism internațional=1940. Omagiu profesorului Ioan Scurtu*, Gh. Buzatu, Marusia Cirstea, Horia Dumitrescu, Cristina Păușan-Nuică (coordonatori), vol. I, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2010, pp. 396-430.

Recenzii. Note de lectură

De la bun început, ne vedem nevoiți a afirma, tranșant și fără nici un echivoc, faptul că volumul în cauză reprezintă un „cupaj”, o mixtură alcătuită din pasaje selectate din mai multe volume și studii publicate de-a lungul timpului de diverși cercetători, pasaje ușor prelucrate stilistic și amalgamate de o manieră grosolană, în speranța că vor putea fi luate drept creație autentică a amintitului cercetător. Astfel, putem susține ferm că, de la introducere și până la ultimele paragrafe ale volumului, **nu am putut identifica nici măcar un singur capitol conceput integral** de către domnul Sorin D. Ivănescu. Volumul reprezintă un plagiat² de o anvergură pe care nu o credeam posibilă în mediul academic românesc! Surpriza e cu atât mai mare cu cât, după cum reiese din fișa cercetătorului publicată pe site-ul institutului, volumul reprezintă o versiune (probabil îmbunătățită!) a tezei de doctorat susținută în cadrul Universității „A.I. Cuza” din Iași!!!

Evident, afirmații grave ca cele de mai sus trebuie solid argumentate. În acest scop, vom reda în continuare pasaje semnificative copiate de domnul Sorin D. Ivănescu din diverse lucrări și reproduse în lucrarea domniei-sale, fără ghilimele și fără indicarea sursei, ca fiind creație personală. Vom urma structura lucrării, începând redarea fragmentelor plagiare cu introducerea volumului și respectând apoi succesiunea capitolelor.

Astfel, parcurgând *Introducerea*, după numai trei pagini citite, m-am oprit asupra unui paragraf ce-mi suna foarte familiar:

„Într-un regim post totalitar, interesele legate de protejarea unor persoane implicate în activitățile fostului regim duc la o dificultate sporită în accederea la fonduri de arhivă relevante, privând astfel istoricul de o bună parte a informației documentare” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 8-9)

Nedumerirea mea nu a fost una de durată, căci nu mi-a fost greu să identific în studiul *Istoria Securității și sursele ei*³, următorul text:

„În primul rând, într-un regim post-totalitar, nodurile de interes legate de protejarea unor persoane implicate în activitățile fostului regim sunt numeroase și extrem de încâlcite. De aici derivă o dificultate sporită în accederea la fonduri de arhivă relevante, privând astfel istoricul de o bună parte a ceea ce înseamnă materie primă – informația documentară” (Luminița Banu, Florian Banu, *loc. cit.*, p. 153).

Peste alte câteva rânduri, întâlnesc un nou pasaj ce-mi stârnește interesul, înlănțuirea frazelor părăndu-mi, din nou, cunoscută:

„Aflate la momentul constituirii lor sub pecetea celui mai desăvârșit secret, dosarele au continuat să suscite dezbateri și polemici dintre cele mai aprinse mult timp după ce regimul comunist expiase. Secretul	Aflate în momentul constituirii lor sub cel mai desăvârșit secret, dosarele întocmite de poliția politică comunistă au provocat dezbateri aprinse după ce regimul comunist a luat sfârșit. Secretul
---	---

---

² Potrivit Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind „buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare” (art. 4, lit d), **PLAGIATUL** reprezintă „însușirea ideilor, metodelor, procedurilor, tehnologiilor, rezultatelor sau textelor unei persoane, indiferent de calea prin care acestea au fost obținute, prezentându-le drept creație personală”.

³ Luminița Banu, Florian Banu, *Istoria Securității și sursele ei*, în „Studii și materiale de istorie contemporană”, serie nouă, vol. VII, 2008, pp. 153-184.

Recenzii. Note de lectură

---

asupra conținutului lor a fost asigurat de nou creatul Serviciu Român de Informații, dar, de această dată, în sarcofagul menit să conserve această moștenire cu conținut potențial exploziv au apărut numeroase „fisuri” prin care s-au „scurs” documente create de Securitate despre unul sau altul din personajele de marcă ale mediilor politice, economice sau culturale, despre un eveniment sau altul ș.a.m.d.

Exploatate abil de anumite segmente ale presei, aceste documente au potențat aura de mister și au întărit opinia comună că aceste dosare secrete conservă informații de maximă importanță și de o irefutabilă valoare din punct de vedere al veridicității, fiind întocmite, nu-i așa?, de specialiști în culegerea, selectarea și analiza informațiilor. Ca urmare, interesul istoricilor, și nu numai, a fost de timpuriu captat de această categorie de documente. Ca un serviciu ce se află în slujba unui regim democratic, Serviciul Român de Informații a pus, în anii '90, la dispoziția unui număr destul de restrâns de cercetători anumite categorii de documente, grupate într-un așa-numit fond Documentar”. (Florian Banu, *Adevăr și ficțiune în documentele Securității*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, seria Istorie, tom LI, 2005, p. 376).

După cum se poate lesne observa, tehnica folosită de domnul Ivănescu este una foarte simplă: eliminarea unor figuri de stil ce dau o notă prea personală textului, folosirea unor sintagme cu rol de sinonim („poliția politică comunistă” în loc de „Securitate”), eliminarea unor adjective și cuvinte de legătură. Desigur, această procedură are și unele rezultate nedorite. Astfel, peste numai o pagină, autorul, în tentativa sa de a cosmetiza un fragment dintr-o frază „împrumutată” din același studiu, așterne pe hârtie și o cacofonie:

„Trebuie să subliniem faptul că în epoca contemporană (sic!) numeroase decizii majore nu mai sunt consemnate în scris, împiedicând astfel cercetătorul arhivelor să accedă la resorturile intime

asupra conținutului lor a fost asigurat de Serviciul Român de Informații, dar de această dată din arhiva sa, menită să conserve această moștenire, s-au „scurs” documente create de către poliția politică comunistă despre unul sau altul din personajele de marcă ale mediilor politice, economice sau culturale, despre un eveniment sau altul.

Exploatate cu abilitate de presă, ele au creat o aură de mister și au întărit opinia potrivit căreia dosarele secrete conservă date de maximă importanță și veridicitate, fiind întocmite de specialiști în culegerea, analiza și sinteza informațiilor. Acest lucru a dus de timpuriu la captarea interesului istoricilor pentru această categorie de izvoare. Serviciul Român de Informații a pus în anii '90 la dispoziția unui număr destul de restrâns de cercetători unele categorii de documente grupate într-un așa-numit fond Documentar”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 9).

Textul original era următorul:
„Subliniind și faptul că în epoca actuală numeroase decizii majore nu mai sunt consemnate în scris, împiedicând astfel cercetătorul arhivelor să accedă la

Recenzii. Note de lectură

---

ale anumitor evenimente”. (Sorin D. resorturile intime ale anumitor evenimente, istoricul amintit îl cita pe unul din excelenții cunoscători ai culiselor lumii diplomatice și politice, Henri Kissinger: (...))” - Florian Banu, *loc. cit.*, p. 376).

Domnul Ivănescu nu a șovăit să preia chiar unele aprecieri care îmi aparțin asupra unor lucrări dedicate istoriei Securității, fără a se mai obosi să-și formuleze o opinie proprie. Astfel, la p. 17 acesta scrie:

„Dintre acestea credem că, în primul rând, se cuvine amintită contribuția lui Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*. Din cele 500 de pagini ale lucrării, aproape 200 tratează istoria Securității (1948-1989). Beneficiind de o documentare amplă în arhivele fostei Securități și valorificând și alte surse de informații, autorul a reușit o cercetare (sic!) obiectivă a istoriei instituției, surprinzând în paginile operei sale nu doar aspectele de poliție politică ci și pe cele ale activității de informații. Un mare minus îl reprezintă însă absența aparatului critic, absolut necesar pentru o eventuală extindere a investigațiilor. Aceluiași autor îi aparțin și alte studii mai recente, dar, în opinia noastră, de o valoare științifică mai redusă decât cea amintită anterior”.

Fragmentul reprodus este rezultatul „prelucrării” unui fragment din studiul meu *Câteva considerații privind istoriografia Securității* („Caietele C.N.S.A.S.”, nr. 1/2008, p. 207-208):

„În această categorie credem că, în primul rând, se cuvine înscrisă lucrarea lui Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*. Din cele 500 de pagini ale lucrării, aproape 200 tratează istoria Securității în perioada 1948-1965. Beneficiind de o documentare amplă în arhivele fostei Securități și valorificând din plin și alte surse de informație, autorul a reușit o cercetare obiectivă a istoriei temutei instituții, surprinzând în paginile lucrării nu doar aspectele de poliție politică, ci și pe cele ale activității de informații, precum și metodele și tehnicile uzitate de Securitate pentru îndeplinirea obiectivelor propuse.

Autorul a acordat spații ample analizei politicii de cadre a instituției, organizării și funcționării rețelei informative, anchetelor informative și cenzurii corespondenței, precum și modalităților de folosire a tehnicii operative. Nu au fost ocolite nici aspectele legate de abuzurile Securității, fiind tratate și subiecte mai puțin abordate de alți autori, cum e cazul supravegherii Armatei de către Securitate sau legăturile cu structurile similare din țările socialiste.

Lucrarea, de neocolit pentru orice cercetare a subiectului, suferă în principal de lipsa notelor, pe care autorul a preferat să le înlocuiască cu o bogată bibliografie anexată la sfârșitul capitolelor”.

Faptul că domnul Ivănescu nici măcar nu s-a mai obosit să deschidă volumul lui Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, preferând să copieze pur și simplu din studiul meu, este dovedit, o dată în plus, de precizarea acestuia conform căreia respectivul volum tratează istoria Securității în perioada **1948-1989!!!** Era suficient ca cercetătorul ieșean să parcurgă fie și numai cuprinsul cărții pentru a „descoperi” că partea a IV-a a acesteia, adică aceea care are în vedere istoria

Recenzii. Note de lectură

Securității, este intitulată *Perioada Republicii Populare (1948-1965). Torționarii* (p. 313-491), după care volumul **se încheie!**

Domnul Sorin D. Ivănescu preferă „drumurile bătute” și în momentul în care face referire la istoricul britanic Dennis Deletant. Astfel, tot la p. 17, notează:

„Bucurându-se de un acces privilegiat în unele arhive din România, parcurgând lucrările apărute în țara noastră și cunoscând bibliografia apărută peste hotare, autorul a reușit să îmbine cu succes aceste surse în studiile sale”.

În opinia noastră, aprecierea de mai sus nu este decât o „tălmăcire” a următorului fragment:

„Beneficiind de cunoașterea limbii române pentru parcurgerea lucrărilor apărute în țară și de un acces privilegiat în unele arhive din România, autorul a îmbinat cu succes aceste surse cu bibliografia apărută peste hotare” (Luminița Banu, Florian Banu, *Istoria Securității și sursele ei*, în „Studii și materiale de istorie contemporană”, serie nouă, vol. VII, 2008, p. 176).

Această afirmație credem că poate fi extrapolată și la observațiile formulate de domnul Sorin D. Ivănescu cu privire la lucrările lui Marius Oprea:

„Întemeiate în special pe cercetări în arhive, numeroasele sale demersuri au elucidat diverse aspecte ale înființării, organizării și activității Securității. Valorificarea informației primare completată cu eşantioane de istorie orală și coroborată cu informații din izvoare editate și literatura de specialitate a permis crearea unor studii solide, astfel că apelul la ele este inevitabil pentru oricine se oprește asupra studierii Securității” (Luminița Banu, Florian Banu, *loc. cit.*, p. 177).

„Întemeiate pe cercetări în arhive, demersurile sale au elucidat diverse aspecte privind înființarea și activitatea Securității. În lucrările sale informația documentară a fost completată cu eşantioane de istorie orală” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 18).

Un ultim pasaj pe care am temeieri a-l socoti ca fiind inspirat dintr-o altă lucrare semnată de mine se regăsește la p. 22:

„Vastitatea preocupărilor Securității și ambiția acestei instituții de «a ști tot», redată de colonelul Alexandru Guțan, șeful Direcției Politice a D.G.S.P., în 2 martie 1950, astfel: «Nu există nici o hotărâre, nici o transformare, nici un eveniment economic, social sau politic, care pentru noi, Securitatea, să nu formeze un obiectiv, o preocupare» m-au determinat să-mi delimitez foarte precis aria cercetării”.

La p. XXV din studiul introductiv la volumul C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode. Vol. I (1948-1967)*, coord. Florica Dobre, editori: Florian Banu, Theodor Bărbulescu, Camelia Ivan Duică, Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2006, notam următoarele:

„Vastitatea preocupărilor Securității și ambiția acestei instituții de «a ști tot» este foarte bine redată de colonelul Alexandru Guțan, șeful Direcției Politice a D.G.S.P., în 2 martie 1950: «Nu există nici o hotărâre, nici o transformare, nici un eveniment economic, social sau politic, care pentru noi, Securitatea, să nu formeze un obiectiv, o preocupare (subl. ns. F.B.). Dușmanul de clasă se ocupă. Dacă nu s-ar preocupa de toate aceste transformări, schimbări, de toate aceste evenimente noi, n-am avea de lucru. Dacă el pur și simplu ne-

Recenzii. Note de lectură

---

ar lăsa în pace, n-am avea de lucru, am merge pe drumul construirii socialiste liniștit și pașnici, lucru absolut neștiințific, lucru care în realitate nu se poate petrece»”.

Dincolo de aceste pasaje copiate, mai mult sau mai puțin fidel, fără menționarea sursei, parcurgerea introducerii ne-a mai ridicat și alte semne de întrebare. Astfel, la p. 12, autorul notează: „O altă arhivă consultată a fost cea aparținând Ministerului de Interne. La fondul Direcției de Management și Resurse Umane s-au păstrat date importante despre structura organizatorică și sarcinile ce reveneau serviciilor și direcțiilor aparatului represiv, documentele oferindu-ne posibilitatea de a înțelege rolul, modul de funcționare, evoluția și relațiile de colaborare dintre aceste compartimente ale Securității”.

Aceste afirmații ridică întrebarea: când a studiat domnul Sorin D. Ivănescu în arhiva Ministerului de Interne? Pentru a explica acest semn de întrebare, trebuie precizat că fondul de arhivă „Direcția Management Resurse Umane”, citat adesea de domnul Ivănescu, reprezintă, de fapt, arhiva Direcției Cadre a Ministerului de Interne, considerată de către conducerea ministerului ca având, din motive lesne de înțeles, un regim deosebit. De aceea, accesul la această arhivă a fost restricționat până în vara anului 2001 când, pe baza unui protocol încheiat între conducerea C.N.S.A.S. și conducerea Ministerului de Interne, a fost permisă studierea unora dintre dosare de către câțiva cercetători ai C.N.S.A.S. Acești cercetători, în număr de cinci, au parcurs o serie de proceduri speciale înainte de a primi accesul la dosare și erau următorii: Elis Neagoe, Camelia Duică, Clara Cosmineanu, Liviu Țăranu și Florian Banu. Dosarele studiate atunci erau „virgine”, fiind numerotate și certificate în prezența noastră de către angajații Serviciului Arhivă din Ministerul de Interne. După o perioadă, în urma unor modificări ale legislației cu privire la documentele cu caracter secret (impuse de pregătirile României pentru aderarea la N.A.T.O.), accesul cercetătorilor C.N.S.A.S. la aceste documente a fost suspendat. Abia din anul 2008, în urma semnării unui protocol între Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului din România cu conducerea ministerului, accesul la aceste dosare a fost reluat, de asemenea, în condiții speciale, pentru ca în primele luni ale anului 2009 cea mai mare parte a acestor dosare să fie transferată în arhiva C.N.S.A.S. În acest context, repetăm întrebarea: când a studiat domnul Ivănescu acest fond de arhivă, de vreme ce în arhiva de la Ministerul de Interne nu a avut acces, iar la sala de studiu a C.N.S.A.S. nu le-a solicitat?

Întrebarea este valabilă și pentru așa-numitul „fond al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R.”, „studiat” și acesta de către domnul Ivănescu, conform afirmației de la p. 13. Totodată, autorul susține că „în lucrarea noastră se regăsesc, de asemenea, note ce fac trimiteri și către Arhiva Serviciului Român de Informații, respectiv către acele fonduri la care am avut acces (și posibilitatea de a le fotocopia) înainte ca ele să fie recatalogate de angajații Serviciului Arhivă din cadrul C.N.S.A.S.” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 13). Sala de studiu ce a funcționat în cadrul arhivelor S.R.I. a fost închisă pentru public începând din toamna anului 2000, când S.R.I. a început procesul de transfer al dosarelor Securității către C.N.S.A.S.⁴ Din nou, îndrăznim să-l întrebăm pe

---

⁴ Pentru detalii asupra regimului de acces al cercetătorilor în sala de studiu a S.R.I. până la înființarea C.N.S.A.S., vezi interviul acordat de Florin Pintilie, directorul Arhivei S.R.I., ziaristelor Andreea Cașcaval și Diana Ruginschi, publicat sub titlul „S.R.I.: Arhiva Securității, ca

Recenzii. Note de lectură

---

autor când a studiat în arhiva S.R.I.? Cumva în perioada anterioară? Avem motive serioase să ne îndoim de acest lucru, maniera de citare din aceste surse indicând mai degrabă faptul că Sorin D. Ivănescu a preluat pur și simplu trimiterile din lucrările altor autori sau din volume de documente, arogându-și apoi meritele unui harnic cercetător de arhive.

În aceeași categorie de afirmații fără acoperire considerăm că trebuie inclusă și afirmația următoare: „La Biblioteca Academiei Române, în cadrul Arhivei Istorică, în cadrul fondurilor XIII și XVII, unde am găsit informații interesante, de o mare importanță fiind Memoriul redactat de Nicolae D. Stănescu, fost șef al grupei de informații politice din Secția a II-a Contrainformații a S.S.I.” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 13). Din câte se pare, domnul Ivănescu nu cunoaște faptul că respectivele fonduri **nu** se mai află la Biblioteca Academiei din anul 2001, când au fost transferate Arhivelor Naționale. Așadar, în sălile de studiu ale acestei din urmă instituții ar fi putut domnul Ivănescu, eventual, răsfoi respectivul memoriu, aflat în dosarul 2097 din Fondul XVII. Dar nici măcar un drum până la București nu era obligatoriu, întrucât documentul respectiv, foarte consistent, a fost publicat încă din anul 2002, sub forma unui volum, de către Marian Ștefan și Gheorghe Neacșu⁵, lucru ce nu-i este străin domnului Ivănescu⁶ (vezi nota 3, p. 26). Se vede însă că cercetătorul ieșean ține cu tot dinadinsul să-și construiască în ochii cititorului imaginea unui neobosit răscolitor de arhive și biblioteci, meticulos și scrupulos în verificarea surselor!

Pentru a încheia trecerea în revistă a celor câteva aspecte referitoare la *introducere*, dorim doar să-i amintim autorului că lucrarea semnată de Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi Roșii. Amintirile unui general de securitate* nu a fost „publicată în România în 1994” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 15), ci a început să fie publicată în foileton de ziarul „Adevărul”, primul episod fiind cel din numărul din 28 decembrie 1989, iar în volum a fost publicată de Editura Venus în anul 1992.

Capitolul I, intitulat *Organizarea Securității. Premise și „realizări”*, începea promițător cu subcapitolul 1.1 *Serviciul de Informații al P.C.R.*. Din cunoștințele mele, cele mai solide contribuții pe acest subiect (dacă nu cumva singurele!) le aparțineau

---

«balast inutil» în „Jurnalul Național”, 15 septembrie 2005; potrivit datelor furnizate de Florin Pintilie, la dosarele din arhiva Securității au avut acces, în perioada 1990-2000, circa 400 de cercetători români și străini pe baza unei cereri aprobate de directorul S.R.I. Se numără cumva și domnul Sorin Ivănescu printre aceștia?

⁵ N.D. Stănescu, *Întâmplări și oameni din Serviciul Secret*, cuvânt înainte, note și selecția textului Marian Ștefan și Gheorghe Neacșu, București, Editura Enciclopedică, 2002.

⁶ Se pare însă că domnul Sorin D. Ivănescu nici măcar nu a deschis respectivul volum, deoarece chiar pe prima pagină a volumului stă scris: „răspunsul la aceste întrebări l-am găsit răsfoind memoriul autobiografic ce însoțea scrisoarea amintită și care se află în păstrare în dosarul 2097, din Arhiva istorică a Bibliotecii Academiei Române, Fondul XVII, preluată în 2001 de către Arhivele Naționale ale României” – N.D. Stănescu, *op. cit.*, p. 5.

⁷ De exemplu, autorii volumului publicat de Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. I, 23 august 1944 – 30 august 1948, București, 1997, deși au inclus în studiu introductiv un subcapitol intitulat *Structuri neoficiale sau clandestine de informații* (pp. 20-26), nu au prezentat decât Serviciul de Informații al Casei Regale, Serviciul de Informații al Mișcării

Recenzii. Note de lectură

---

domnilor Claudiu Secașiu⁸ și Marius Oprea⁹, dar erau publicate cu destul timp în urmă, astfel că speram să aflu lucruri noi de la domnul Sorin D. Ivănescu.

Spre surprinderea mea, subcapitolul debutează printr-un paragraf copiat dintr-un studiu al domnului Marius Oprea. Iată cum începe domnul Ivănescu:

„Până la obținerea controlului asupra Ministerului de Interne și a structurilor de informații oficiale, de «infiltrarea» acestora, precum și de supravegherea informativă a inamicilor politici s-a ocupat un serviciu de informații al P.C.R., care funcționa, sub titulatura de Secția a II-a Informații și Contrainformații, în cadrul Formațiunilor de Luptă Patriotice” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 24).

„Până la instituirea controlului asupra Ministerului de Interne și a structurilor de informații oficiale după 6 martie 1945, de penetrarea acestora și de supravegherea informativă a inamicilor politici s-a ocupat un serviciu de informații al P.C.R., care funcționa sub titulatura de Secția a II-a Informații și Contrainformații, în cadrul Formațiunilor de Luptă Patriotice, organizație paramilitară comunistă construită pe structura trupelor de șoc care au acționat în cursul răsturnării regimului antonescian” (Marius Oprea, *loc. cit.*, pp. 283-284).

Alte fragmente din același studiu al domnului Oprea, cu dimensiuni ce merg de la câteva rânduri până la un paragraf complet, sunt reproduse cu generozitate de domnul Sorin D. Ivănescu la paginile 25, 26, 28 și 29-30.

Domnul Claudiu Secașiu, primul care a scris despre acest serviciu neoficial de informații, ar fi în drept să se considere neglijat, dar „cercetătorul” de la Institutul „A.D. Xenopol” nu face astfel de nedreptăți. Din studiul domnului Secașiu sunt luate nu doar rânduri sau paragrafe, ci chiar pagini întregi, semn clar al recunoașterii importanței studiului! Ba, dacă despre lucrarea lui Marius Oprea aparatul critic nu pomenește nimic, studiul lui Claudiu Secașiu este și citat (ce-i drept, doar o dată: nota 7, p. 28!). Poate și datorită faptului că, de exemplu, pagina 31 din opera domnului Ivănescu este preluată aproape integral (fără două rânduri!) din pagina 153 a studiului domnului Secașiu! Cât despre maniera utilizată în „preluarea” informației, iată o mostră:

„Între documentele rămase de la Emil Bodnăraș s-au păstrat note ale Serviciului de Informații (noua denumire a S.S.I. din septembrie 1944 și până în martie 1945) ce cuprindeau, printre altele, știri politice de la nivelul conducerilor partidelor istorice, din timpul crizelor de guvern din toamna anului 1944. Aceste	„Între documentele rămase de la E. Bodnăraș, s-au păstrat numeroase note ale Serviciului de Informații - noua denumire a S.S.I. din septembrie 1944 și până în martie 1945, cât timp Serviciul s-a aflat în subordinea Ministerului de Război – note cuprinzând, între altele, știri politice de la nivelul conducerilor partidelor istorice,
--	---

Legionare și Serviciul de Informații al P.N.Ț., nesuflând o vorbă despre structura similară a P.C.R.

⁸ Claudiu Secașiu, *Serviciul de informații al P.C.R.; Secția a II-a Informații și Contrainformații din cadrul Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice (F.L.P. – penetrarea serviciilor oficiale de informații (23 august 1944 – 6 martie 1945), în 6 Martie 1945. Începuturile comunizării României*, București, Editura Enciclopedică, 1995, pp. 146-157.

⁹ Marius Oprea, *Nașterea Securității*, în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 6. Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998, pp. 271-306.

Recenzii. Note de lectură

note informative s-au bucurat de o asemenea apreciere din partea șefilor Serviciului de Informații al P.C.R., încât unele au fost transcrise integral, semnate cu numele conspirativ «Mirel», de șeful Secției a II-a, H. Zeider, și înaintate persoanelor din conducerea P.C.R., care primeau buletinele informative ale F.L.P.”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 27).

din timpul crizelor de guvern din toamna anului 1944. Aceste note informative s-au bucurat de o asemenea apreciere din partea șefilor Serviciului de Informații al P.C.R., încât unele au fost transcrise integral, semnate cu numele conspirativ «Mirel», de șeful Secției a II-a, H. Zeider și înaintate persoanelor din conducerea P.C.R. care primeau buletinele de informații ale F.L.P.” (Claudiu Secașiu, *loc. cit.*, p. 150).

Finalul subcapitolului constă tot într-un paragraf „împrumutat”, dar, spre deosebire de cel din „deschidere”, acesta îi aparține lui Claudiu Secașiu (p. 33 la Sorin Ivănescu, respectiv p. 157 la Claudiu Secașiu).

„Se pun bazele, în forme incipiente, a viitoarei poliții politice a statului comunist, prin selecționarea, după 6 martie 1945, a șefilor Siguranței și S.S.I.-ului, cu precădere din rândul foștilor membri ai Serviciului de Informații al P.C.R. Dintre aceste cadre, verificate atent pe parcursul celor trei ani ce vor trece până la crearea Securității (1948), au fost numite elementele de conducere ale Direcției Generale a Securității Poporului” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 33).

„...s-au conturat, în forme incipiente, bazele viitoarei poliții politice a statului comunist – Securitatea, prin selecționarea șefilor Siguranței și S.S.I.-ului, după 6 martie 1945, cu precădere din rândul foștilor membri ai Serviciului de Informații al P.C.R. Dintre aceste cadre, verificate pe parcursul celor trei ani de până la crearea Securității, în anul 1948 au fost numite elementele de bază din conducerea secțiilor și birourilor Direcției Generale a Securității Poporului” (Claudiu Secașiu, *loc. cit.*, p. 157).

Deci, se poate spune că domnul Ivănescu a procedat corect, „imparțial, ca tot românul”, în raport cu cei doi autori amintiți: unuia i-a acordat onoarea de a deschide subcapitolul, celuilalt i-a oferit posibilitatea de a-l finaliza.

La rândul său, subcapitolul 1.2 *Direcția Generală a Siguranței Statului*, debutează cu un „mic” fragment (doar 29 de rânduri!) din *Cartea Albă a Securității*. E deja superfluu să adaug că sursa nu este indicată de domnul Ivănescu. Redăm mai jos un fragment din cele două paragrafe „împrumutate”:

„După încheierea Convenției de Armistițiu impusă de Moscova la 12 septembrie 1944, și, mai ales, după constituirea și instalarea la 6 martie 1945 a guvernului dr. Petru Groza, de orientare comunistă, va fi declanșată - la ordinul lui Andrei Vâșinski - campania de lichidare a «ultimelor urme ale nazismului și fascismului în România», ceea ce, în opinia lui Burton Berry, șeful

„După încheierea Convenției de Armistițiu impusă de Moscova la 12 septembrie 1944, dar mai ales după constituirea și instalarea la 6 martie 1945 a guvernului dr. Petru Groza, de orientare comunistă, va fi declanșată, la ordinul lui Andrei Vâșinski (sic!), campania de lichidare a «ultimelor urme ale nazismului și fascismului în România», ceea ce în

Recenzii. Note de lectură

politic al misiunii americane la București, echivala de acum cu distrugerea «elementelor pe care comuniștii le numesc „fasciste” iar noi americanii îi numim „democrați”». Sub semnul acestui paradox se va desfășura schimbarea naturii regimului politic din România și, implicit, a obiectivelor și metodelor de acțiune ale serviciilor speciale ale țării” (*Cartea Albă a Securității*, vol. I, p. 29).

opinia lui Burton Berry, șeful politic al misiunii americane la București, echivala cu distrugerea «elementelor pe care comuniștii le numesc „fasciste” iar noi americanii îi numim „democrați”». Sub semnul acestui paradox se va desfășura schimbarea naturii regimului politic din România și, implicit, a obiectivelor și metodelor de acțiune ale serviciilor speciale ale țării”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 33).

După cum se vede, „contribuția” domnului Ivănescu a constat, în principal, în eliminarea (fără rost!) a unor virgule. *Cartea Albă a Securității* este din plin folosită și la redactarea următoarelor pagini din subcapitolul amintit, mulțumindu-ne să pomenim aici p. 35-36, unde se regăsesc fragmente din p. 10-11 ale lucrării amintite, și p. 49-50 (integral!) cu „împrumuturi” de la p. 29-30. Dacă la aceste „împrumuturi” adăugăm și pasajele preluate corect din lucrarea amintită, cu ghilimele și trimitere la sursă prin notă de subsol, vom constata că mare parte a subcapitolului reprezintă doar o... transcriere!

Pentru ca afirmația de mai sus să nu pară o exagerare, vom aminti că, în cuprinsul aceluiași subcapitol, cercetătorul ieșean a preluat fragmente și din studiile altor cercetători, precum Marius Oprea sau Florin Pintilie. Astfel, referindu-se la epurarea Siguranței în anii 1945-1946, domnul Ivănescu scrie:

„Au existat ofițeri care au încercat să se împotrivescă curentului general, dar acțiunile lor au fost descoperite și nu au putut influența subordonarea aparatului polițienesc de către comuniști. Astfel, informatorul «Bucur 4», infiltrat printre vechii polițiști bucureșteni, înainta la Direcția Generală a Poliției, în 24 aprilie 1946, următoarea notă: (...)” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 39).

„Firește, au existat și câțiva curajoși care s-au împotrivit acestui curent; dar acțiunile lor au fost depistate și nu au putut influența subordonarea aparatului polițienesc de către comuniști. Astfel, informatorul «Bucur 4», infiltrat printre vechii polițiști, înainta la Direcția Generală a Poliției în 24 aprilie 1946 următoarea notă: (...)” (Marius Oprea, *Nașterea Securității*, în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 6. Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998, p. 295).

Tot în acest subcapitol este inserat și un fragment dintr-un studiu al domnului Florin Pintilie, publicat tot în anul 1998. De comparat cele două fragmente:

„Dintre personalitățile reprezentative ale acestei ultime categorii îi putem cita pe chestorul Brăescu Dumitru, angajat al Ministerului Afacerilor Interne din 1918, pe Curelea Aurel, de la Brigada Mobilă, cu vechime din 1919, pe Cârje Nicolae, șeful Serviciului I Informații în M.A.I. din februarie 1933, pe Niculescu Constantin, șef de cabinet al directorului general al

„Dintre persoanele reprezentative ale acestei ultime categorii îi putem aminti pe chestorul Brăescu Dumitru, angajat al M.A.I. din 1918, pe Curelea Aurel, de la Brigada Mobilă, cu vechime din 1919, pe Cârje Nicolae, șeful Serviciului I Informații, din februarie 1933, pe Niculescu Constantin, șef de cabinet al directorului general al Direcției Generale

Recenzii. Note de lectură

D.G.S.S., fost secretar la Corpul Detectivilor în perioada 1939-1945, pe chestorul Voinescu Alexandru, șeful Serviciului Pașapoarte, în M.A.I. din august 1938, sau pe Chinciu Ioan, șeful Serviciului Detașamente de Muncă, în M.A.I. din aprilie 1941”. (Florin Pintilie, *Aspecte ale activității organelor represive ale statului în anul 1948*, în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 6. Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998, p. 321-322).

a Siguranței Statului, fost secretar la Corpul Detectivilor în perioada 1939-1945, pe chestorul Voinescu Alexandru, șeful Serviciului Pașapoarte în M.A.I., din august 1938 sau pe Chinciu Ioan, șeful Serviciului Detașamente de Muncă în M.A.I., din aprilie 1941”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 42).

Se remarcă, din nou, același gen de „aport științific” al domnului Ivănescu: eliminarea fără rost sau mutarea greșită a unor virgule, precum și înlocuirea unor denumiri de instituții cu acronimul acestora și viceversa. După cum se vede, nici măcar ordinea enumerării nu a fost schimbată.

Pentru a încheia cu acest subcapitol, trebuie să menționăm că am avut bucuria de a ne regăsi și noi între cei de la care domnul Sorin D. Ivănescu a socotit că e util să „împrumute”¹⁰ câte ceva. Astfel, la pagina 45, se regăsește următorul fragment:

„Conducerea Siguranței era compusă din Nicolae I. Popescu – director general, Al. Neacșu – secretar, Al. Nicolschi – subdirector general, L. Zamfir – subdirector general, M. Lepădătescu (sic!) – consilier, Jianu Marin, Vladimir Mazuru și Mișu Dulgheru – inspectori generali, Tudor Sepeanu și N. Cârje – inspectori etc.”.

În studiul introductiv la volumul editat de C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode. Vol. I (1948-1967)*, coord. Florica Dobre, editori Florian Banu, Theodor Bărbulescu, Camelia Ivan Duică, Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2006, ofeream, la p. XXIV, aceeași enumerare:

„Conducerea instituției a fost încredințată unei echipe care își demonstrase până atunci fidelitatea față de partid și lipsa de scrupule în anihilarea adversarilor politici: N. Popescu – director general, Al. Neacșu – secretar, Alexandru Nicolschi – subdirector general, L. Zamfir – subdirector general, M. Lepădătescu – consilier, Jianu Marin, Vladimir Mazuru și Mișu Dulgheru – inspectori generali, Tudor Sepeanu și Nicolae Cârje – inspectori ș.a.”.

Evident, se poate susține că, la urma urmelor, aceasta era conducerea Siguranței la acea vreme. Dar cum se face că domnul Ivănescu a optat **exact pentru aceeași succesiune** a numelor, chiar și atunci când era vorba de aceeași funcție? De ce nu apare ceva de genul „Vladimir Mazuru, Marin Jianu și Mihai (Mișu) Dulberger (Dulgheru) – inspectori generali”? Sau de ce nu a mai oferit măcar un nume de inspector al Siguranței? Se pare că imaginația colegului ieșean s-a limitat la redarea

---

¹⁰ Menționăm că pe parcursul acestor rânduri vom folosi substantivul „împrumut” și verbul „a împrumuta” în accepțiunea pe care le-o dădea Huckleberry Finn, binecunoscutul erou al lui Mark Twain, atunci când își justifica incursiunile prin ogrăzile vecinilor!

Recenzii. Note de lectură

---

numelui întreg, acolo unde noi am dat o inițială sau o prescurtare, și viceversa, precum și la înlocuirea lui „ș.a.” cu „etc.”

Consecvent metodei sale, de a cita (eventual!) o dată și apoi de a prelua nestingherit din munca altora, domnul Sorin D. Ivănescu își exersează inventivitatea în găsirea sinonimelor și modificarea topicii și pe parcursul subcapitolului 1.3 *Atribuțiile, rolul și modul de organizare a aparatului de securitate*. Aici, domnul Ivănescu preia pe parcursul paginilor 58, 59, 60, 61, 62 și 66 fragmente din paginile 55, 58, 57, 50, 60 și 66 (în această ordine!) ale unei lucrări recente a domnului Marius Oprea¹¹. Una dintre metodele preferate ale domnului Sorin D. Ivănescu este chiar aceasta: amalgamarea fragmentelor de text împrumutate, astfel încât „să li se piardă urma”, cititorul neavizat sau grăbit urmând să ia de bune trimiterile la diverse fonduri de arhivă „consultate” de autor.

„Proiectul de organigramă a Securității propus în cadrul ședinței din 10 iulie 1948 este mult diferit de ceea ce s-a adoptat în cele din urmă și de forma în care Direcția Generală a Securității Poporului a intrat în funcțiune în toamna anului 1948. În proiectul inițial existau servicii inutile, cum ar fi Biroul Presă din cadrul Secretariatului Informativ, care ar fi putut avea o rațiune doar în condițiile existenței unei prese libere, de unde s-ar fi putut culege anumite informații de interes, dar odată cu suspendarea ei și instaurarea cenzurii, biroul nu era viabil” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 58).

„...prima organigramă a Securității este mult diferită de ceea ce s-a adoptat în cele din urmă și de forma în care D.G.S.P. a intrat practic în acțiune din toamna anului 1948. Sunt prevăzute în schemă servicii practic inutile, cum ar fi Biroul Presă din cadrul *Secretariatului Informativ*, care, dacă avuse o rațiune de funcționare atâta vreme cât mai existase o presă liberă, de unde s-ar fi putut culege anumite informații de interes, odată cu suspendarea rând pe rând a ziarelor de partid sau a celor independente și instaurarea cenzurii prin Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniștri, se dovedea inutilă” (Marius Oprea, *op. cit.*, p. 55).

Iată un nou exemplu:

„Organizarea Securității a fost de fapt rezultatul unui proces care a început la 6 martie 1945, dată după care infiltrarea Ministerului Afacerilor Interne de către comuniști a luat proporții din ce în ce mai serioase și s-a finalizat în 10 iulie 1948, când Secretariatul Comitetului Central al P.M.R. lua în discuție și aproba propunerea ministrului de Interne Teohari Georgescu, de reorganizare a Direcției Generale a Siguranței Statului, sub noua titulatură” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 62).

„Nașterea Securității a fost rezultatul unui proces care a început la 6 martie 1945, dată după care infiltrarea Ministerului Afacerilor Interne de către comuniști a luat proporții din ce în ce mai serioase și s-a finalizat practic la 10 iulie 1948, când Secretariatul Comitetului Central al P.M.R. lua în discuție și aproba propunerea ministrului de Interne, Teohari Georgescu, de reorganizare a Direcției Generale a Siguranței Statului, sub noua titulatură de „Securitate a Poporului” (Marius Oprea, *op. cit.*, p. 60).

---

¹¹ Marius Oprea, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, Iași, Editura Polirom, 2008, 275 p.

Recenzii. Note de lectură

La p. 68, 69, 70, 72 și 73, din același subcapitol, sunt redată fragmente ample din studiul meu introductiv la volumul editat de C.N.S.A.S., *Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode. Vol. I (1948-1967)*, p. XII, XIII, XV, XVI, XVII.

Iată o mostră:

„Se pare că impulsul reorganizării Securității a venit de la Moscova, variantă credibilă, având în vedere ce afirma Gheorghiu-Dej în ședința deja amintită: «La aceste proiecte de organizare au lucrat tovarășii de la Ministerul de Interne câteva luni de zile, au studiat experiența U.R.S.S. în această privință». Lăsând la o parte modelul de inspirație și retorica discursului comunist, adevăratele rațiuni ce au dus la reorganizare au fost sintetizate de Alexandru Drăghici, viitorul ministru al Securității Statului: «Principiile care stau la baza organizării Ministerului Securității și Ministerului Afacerilor Interne sunt determinate de cuprinderea tuturor organismelor sub comanda noastră și în același timp un control foarte serios asupra sarcinilor exercitate de către conducere, control care să tindă în permanență la îmbunătățirea muncii». De fapt, conducerea partidului încerca să-și asigure un control cât mai eficient asupra unei instituții care se dovedea adesea autonomă, problema subordonării stricte a Securității avea să provoace dispute și în anii următori, situația rezolvându-se abia în ultimii ani de viață ai lui Gheorghiu-Dej.

Conform proiectului inițial, Ministerul Securității Statului (M.S.S.) urma să reunească în cadrul său, în afara Securității, Miliția, Trupele de Securitate și Trupele de Grăniceri, iar Ministerului de Interne trebuiau să-i revină «închisorile, sub formă de colonii de muncă în cea mai mare parte, Arhiva Statului și Pompieri» (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 68-69).

„Unii cercetători sunt de opinie că impulsul reorganizării Securității a venit din exterior, mai precis de la Moscova, variantă ce ni se pare credibilă având în vedere cele afirmate de către Gheorghiu-Dej în amintita ședință:

«La aceste proiecte de organizare au lucrat tovarășii de la Ministerul de Interne câteva luni de zile, *au studiat experiența U.R.S.S. în această privință* (subl. ns. - F.B.), s-au întocmit două proiecte de organizare care consider că răspund sarcinilor actuale și perspectivelor ce se pun în munca organelor noastre de stat, etapei în care ne găsim noi».

Dincolo de retorica încărcată de ideologie, adevăratele rațiuni ce au dus la reorganizare au fost enunțate de Alexandru Drăghici, viitorul ministru al Securității Statului (doc. 21): «Principiile care stau la baza organizării Ministerului Securității și Ministerului Afacerilor Interne sunt determinate de *cuprinderea tuturor organismelor sub comanda noastră și în același timp un control foarte serios asupra sarcinilor exercitate de către conducere*, control care să tindă în permanență la îmbunătățirea muncii» (subl. ns. - F.B.).

Cu alte cuvinte, conducerea partidului încerca să-și asigure un control cât mai eficient asupra unei instituții care se dovedise periculos de autonomă și de ermetică față de ochiul vigilent al Partidului. Problema subordonării stricte a Securității față de conducerea de partid va continua, de altfel, să provoace destule dispute și în anii următori, această subordonare căpătând accente ferme abia în ultimii ani de viață ai lui Gheorghiu-Dej.

Potrivit proiectului inițial, Ministerul Securității Statului (M.S.S.) urma să aibă atribuții destul de largi, reunind în cadrul său, în afara Securității, Miliția, Trupele de

Recenzii. Note de lectură

Securitate și Trupele de Grăniceri. Ministerului de Interne urmau să-i revină «închisorile, sub formă de colonii de muncă în cea mai mare parte, Arhiva Statului și Pompierii» (Florian Banu, *loc. cit.*, p. XII-XIII).

Peste numai o pagină, un nou exemplu:

„În mod paradoxal, restructurări de natură organizatorică, (sic!) au precedat decizia unificării celor două ministere, astfel la 1 iunie și 1 iulie 1953, unele direcții (a VIII-a, a IX-a și apoi a V-a, a VI-a) își schimbă denumirea” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 70).

„Așa cum atestă documentele (doc. 70), în mod paradoxal, restructurări de natură organizatorică au precedat decizia unificării celor două ministere. Astfel, la 1 iunie și 1 iulie 1953 unele direcții (a VIII-a, a IX-a și apoi a V-a, a VI-a) își schimbă denumirea” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. XV-XVI).

„Similitudinea” de exprimare e de-a dreptul frapantă și în cazul următor:

„Potrivit lui Alexandru Drăghici, nou-creatului Minister al Securității Statului îi revenea sarcina ca «în cadrul organelor sale să-și dezvolte combativitatea, puterea de lovire în dușman, specificul în ce privește adâncirea muncii agenților de informații și a lupta împotriva dușmanului, ca toată banda de spioni care mai face greutate să fie descoperită»” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. XV).

„Potrivit opiniei lui Alexandru Drăghici, Ministerului Securității Statului îi revenea sarcina ca «în cadrul organelor sale să-și dezvolte combativitatea, puterea de lovire în dușman, specificul în ce privește adâncirea muncii agenților de informații și a lupta împotriva dușmanului, ca toată banda de spioni care mai face greutate să fie descoperită»” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 70).

La p. 72 un nou „împrumut” de dimensiuni considerabile:

„Problema adoptării unei structuri organizatorice cât mai adecvată nevoilor represive ale regimului a continuat să-i preocupe în mod evident pe liderii partidului. O dovadă în acest sens o reprezintă discuțiile din ședința Secretariatului C.C. al P.M.R. din 1 februarie 1956, ședință consacrată analizării problemelor ce țineau de activitatea M.A.I. În această ședință au fost invitate persoane cu funcții de conducere din Minister, în special din conducerea Securității și a Miliției. În urma discuțiilor, s-au hotărât o serie de măsuri, vizând în esență „îmbunătățirea controlului organelor de partid asupra muncii organelor”.

În fond, aceasta era principala problemă a bonzilor comuniști: se

„Problema adoptării unei structuri organizatorice cât mai adecvată nevoilor regimului a continuat să-i preocupe pe liderii partidului, o dovadă în acest sens o reprezintă discuțiile din ședința Secretariatului C.C. al P.M.R., din 1 februarie 1956, consacrată analizării problemelor ce țineau de activitatea M.A.I. La ședință au fost invitate persoane cu funcții de conducere din Securitate și Miliție. În urma convorbirilor, s-au adoptat o serie de măsuri ce vizau în esență sporirea controlului organelor de partid asupra structurilor cu rol represiv. Se remarca transformarea Securității dintr-o armă a partidului, într-o instituție ce le scăpa de sub control, tinzând să devină un simplu instrument a lui (sic!) Gheorghiu-Dej.

remarcase transformarea Securității dintr-o armă a partidului într-o instituție ce le scăpa de sub control, tinzând să devină un instrument în mâinile lui Gheorghiu-Dej. Sarcina de „a apuca taurul de coarne” și-a asumat-o Miron Constantinescu la începutul lunii aprilie 1956, prin dezlănțuirea unui atac furibund la adresa Securității și a lui Gheorghiu-Dej în cadrul ședințelor Biroului Politic din zilele de 3, 4, 6 și 12 aprilie.

Referindu-se la Securitate, Miron Constantinescu spunea: (...) Pe fundalul unor astfel de acuzații, în cadrul M.A.I. s-au inițiat mai multe proiecte de reorganizare, luându-se în studiu organigramele existente, gradul de încadrare al posturilor din schemă, necesarul real de personal”. (Florian Banu, *loc. cit.*, p. XVII).

Inutil să mai precizez că citatul cuprinzând spusele lui Miron Constantinescu a fost luat, cu tot cu trimiterea la sursă, tot din studiul nostru, începând și încheindu-se exact în același loc, fiind omisă doar o scurtă referire la Alexandru Drăghici.

Subcapitolul 1.4 *Cadrelor Securității* se deschide printr-un paragraf copiat dintr-o lucrare a domnului Liviu Țăranu și „adaptat” creator de domnul Ivănescu:

„Orice regim politic nou instaurat, fie el democratic sau dictatorial, se confruntă imediat cu dificila problemă a cadrelor și anume cu deficitul profesioniștilor din aparatul de stat, în special din administrație și ordine publică. Un cadru nou se construiește în timp, fiind necesară pregătirea și experiența, precum și un anumit grad de fidelitate față de un regim sau altul.

Perioada de după 1945 și până la începutul anilor '60 a însemnat pentru structurile M.A.I. o acută criză de cadre, trecerea de la un regim politic democratic, la cel instaurat după 6 martie 1945 a reclamat purificarea și înlocuirea funcționarilor vechi, cu alții, loiali noului regim.” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 74-75).

„Din totdeauna orice regim politic nou instaurat, fie democratic, fie prin alte modalități, se va confrunta imediat cu o dificilă problemă, cea a cadrelor. Orice regim politic nou instalat are un deficit de cadre cu experiență, prin acest termen înțelegându-se, în mod evident, profesioniștii din aparatul de stat, în special cei din administrație și ordine publică. Un profil cadru se construiește în timp, este bazat pe o pregătire foarte bună și experiență și cuprinde și o anumită fidelitate-loialitate față de un regim sau altul. (...)

Perioada de după 1945 și până la începutul anilor '60 a marcat, pentru structurile Ministerului Afacerilor Interne, o accentuată criză de cadre. Trecerea de la un regim politic total diferit la cel instaurat după 6 martie 1945 a impus necesitatea

Sarcina de a pune lucrurile la punct și-a asumat-o Miron Constantinescu, la începutul lunii aprilie 1956, prin dezlănțuirea unui atac furibund la adresa Securității și a lui Gheorghiu-Dej în cadrul ședințelor Biroului Politic din zilele de 3, 4, 6 și 12 aprilie.

Referindu-se la Securitate, Miron Constantinescu spunea: (...) Pe fundalul unor astfel de acuzații, în cadrul M.A.I. s-au inițiat mai multe proiecte de reorganizare, luându-se în studiu organigramele existente, gradul de încadrare al posturilor din schemă, necesarul real de personal”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 72-73).

Recenzii. Note de lectură

---

purificării și înlocuirii cadrelor vechi, loiale regimului trecut, cu cele noi, dedicate edificării noii ordini sociale și de stat” (Liviu Țăranu, *Problema cadrelor în M.A.I (1948-1965)*, în C.N.S.A.S., *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, coord. conf. univ. dr. Gh. Onișoru, București, 2001, p. 28).

Studiul domnului Liviu Țăranu este folosit copios de către domnul Ivănescu, pasaje din acesta regăsindu-se și la p. 81, 83, 84, 87. Interesant este cazul paragrafului de la p. 83-84 unde domnul Ivănescu preia senin o eroare strecurată în studiul din 2001. Astfel, domnul Țăranu, dintr-o regretabilă eroare de dactilografiere, plasase Școala Militară de Ofițeri „Nicolae Bălcescu” în Câmpina și nu în Sibiu, cum era corect. Evident, pentru domnul Ivănescu locația școlii rămâne tot Câmpina!

Dar, dacă în preluarea erorilor domnul Ivănescu s-a dovedit a fi riguros, nu la fel stau lucrurile în cazul transcrierii unor nume proprii sau a unor cifre, când graba de a copia îi joacă feste autorului ieșean. Acesta, pentru credibilizarea demersului său, își împănează subcapitolul dedicat cadrelor cu exemple extrase, chipurile, din fondul Direcția Management Resurse Umane al Arhivei Ministerului de Interne. De fapt, TOATE exemplele provin din studiile publicate de colegii mei în anul 2001. Astfel, pe lângă lucrarea lui Liviu Țăranu, au fost folosite studiile semnate de Elis Neagoe¹², Camelia Duică¹³ și Iuliu Crăcană¹⁴. Neatenția a transformat astfel cazul lt.-maj. Starescu Ion, citat de Elis Neagoe (*loc. cit. p. 65*), în lt. maj. **Storescu** Ion (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 86), în vreme ce lt.-maj. Chiva Gheorghe (Elis Neagoe, *loc. cit. p. 66*), devine la domnul Ivănescu lt.-maj. **Chira** Gheorghe (p. 87). Nici cu cifrele nu s-a împăcat mai bine domnul Sorin D. Ivănescu! Astfel, referindu-se la salarizarea existentă în România anului 1948, autorul apelează la studiul publicat de Iuliu Crăcană, dar tehnoedactarea îi joacă, din nou, feste (domnul Ivănescu a ținut să precizeze, pe contrapagina foii de titlu a volumului, că tehnoedactarea, indicele onomastic și coperta îi aparțin!):

„Comparativ, salariul mediu în industrie era în toamna anului 1948 de 3.280 lei (sic!), un arhitect încadrat la Ministerul Artelor și Culturii avea 5.605 lei pe lună, iar cadrele de conducere din industrie primeau 11.575 lei lunar” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 84).

„În industrie, la acea dată, salariul mediu pentru angajații cu funcții de conducere era de **11.576** lei lunar, iar pentru cei mijlocii și inferiori de **3.820** lei. Este de menționat că un arhitect și un inginer Inspector general tehnic de pe statele Ministerului Artelor, aveau salariul de **5.605** și **7.340** lei, iar un învățător superior cu 35 de ani vechime – **7.465** lei lunar” (Iuliu Crăcană, *loc. cit.*, p.72).

Dincolo de cei 3.820 lei reduși la 3.280, domnul Ivănescu a calculat, simplu, „salariul mediu în industrie”, după o formulă care ne scapă, preferând să nu se mai încurce cu nuanțele referitoare la persoane ce ocupau posturi de rang mijlociu și inferior. Probabil pentru a mai evita din riscul unor astfel de posibile scăpări nedorite, autorul a preferat ca în cazul unui alt paragraf, preluat tot de la Iuliu Crăcană, să

---

¹² Elis Neagoe, *Trecerea în rezervă a cadrelor M.A.I. între uz și abuz (1948-1965)*, în C.N.S.A.S., *Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, coord. conf. univ. dr. Gh. Onișoru, București, 2001, pp. 62-70.

¹³ Camelia Duică, *Criterii de recrutare a cadrelor M.A.I.*, în idem, pp. 51-61.

¹⁴ Iuliu Crăcană, *Salarizarea cadrelor Securității*, în idem, pp. 71-80.

Recenzii. Note de lectură

---

reproducă, cuvânt cu cuvânt, textul original, singura modificare fiind includerea unei note de subsol în text:

„La salariul de bază și sporuri se adăugau, conform legislației, solda de haine, recompensele, indemnizațiile și primele: prima pentru conducători auto și motocicliști, prima pentru pază interioară, de frontieră, indemnizațiile pentru activitate de conducere sau colaborare la publicații, pentru ore de curs (plata orelor prestate putea ajunge până la 25% din solda tarifară a ofițerului), recompense pentru activitatea profesională și politică etc.” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 85).

„La salariul de bază și sporuri se adăugau, conform legislației, solda de haine, recompensele, indemnizațiile și primele: prima pentru conducători auto și motocicliști, prima pentru pază interioară, de frontieră, indemnizațiile pentru activitate de conducere sau colaborare la publicații, pentru ore de curs*, recompense pentru activitatea profesională și politică etc.” (Iuliu Crăcană, *loc. cit.*, p. 74).

Onoarea de a finaliza acest subcapitol i-a revenit, grație domnului Ivănescu, unui fragment copiat dintr-un studiu pe care l-am publicat în anul 2001, ajustat după trebuință de către autorul ieșean. La vremea respectivă, referindu-mă la viața privată a angajaților Securității notam:

„Viața personală a acestora era, de multe ori, o adevărată ruină datorită deselor schimbări de domiciliu, relațiilor extraconjugale (așa-numitele «abateri de la morala proletară») și, cel mai adesea, datorită alcoolismului cronic căruia îi cădeau pradă numeroși ofițeri. Neîmplinirile vieții private se reflectau adesea în munca de securitate ducând la o sporire a sălbăticiiei și violenței angajaților” (Florian Banu, *Profilul angajatului Securității în anii '50*, în *C.N.S.A.S., Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă*, coord. conf. univ. dr. Gheorghe Onișoru, București, 2001, p. 90).

Aprecierile mele sună astfel în „traducerea” ivănesciană:

„...viața personală a ofițerului de securitate era, de multe ori, un veritabil eșec, datorită¹⁵ deselor schimbări de domiciliu, «abaterilor de la morala proletară» (a relațiilor extraconjugale, în special) și, cel mai adesea, alcoolismului cronic căruia îi cădeau pradă. Toate aceste neîmpliniri ale vieții private se reflectau adesea în munca pe care o efectuau, sporindu-le violența și sălbăticia” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 90).

Îndrăznim să afirmăm că și efortul făcut de domnul Sorin D. Ivănescu în scopul camuflării surselor de inspirație utilizate copios în cadrul acestui subcapitol reprezintă, pentru a-l cita, „un veritabil eșec”.

Subcapitolul 1.5 *Locul și rolul consilierilor sovietici în activitatea Securității* a reprezentat o nouă ocazie pentru domnul Sorin D. Ivănescu de a-și încerca măiestria în aglutinarea a diverse fragmente copiate, evident, fără a indica sursa, de la diverși autori. Printre favoriți se numără, indiscutabil, Cristian Troncotă și Marius Oprea. Câteva exemple credem că vor fi concludente:

---

* Plata orelor prestate putea ajunge până la 25% din solda tarifară a ofițerului.

¹⁵ Putea măcar să-mi fi corijat folosirea greșită a adjectivului cu valoare de prepoziție „datorită” prin înlocuirea sa cu formula „din cauza”!

Recenzii. Note de lectură

„Principala misiune a consilierilor („specialiștilor”) sovietici în Securitate a fost de a supraveghea mobilizarea recruților români și de a urmări felul în care se desfășoară «munca de informații și securitate». De regulă, se comunica prin interpreți, aceștia fiind în mare parte tot ruși din Basarabia” (Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuză la Ceaușescu*, București, Editura „Ion Cristoiu” S.A., 1999, p. 346).

„Principala misiune a consilierilor sovietici în Securitate a fost de a supraveghea mobilizarea recruților români și de a urmări felul în care se desfășoară munca de informații. În mod obișnuit se comunica prin interpreți, aceștia fiind în mare parte basarabeni” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 91).

Fragmentele mixate de domnul Ivănescu în acest subcapitol au dimensiuni variabile, astfel că, dacă cel reprodus mai sus este unul mai modest, nu lipsesc nici cele de dimensiunea unei pagini.

Subcapitolul 1.6.1. *Miliția* din volumul semnat de domnul Sorin D. Ivănescu debutează cu următorul paragraf:

„La 23 ianuarie 1949, prin Decretul nr. 25 se înființa după modelul sovietic, Direcția Generală a Miliției, ce lua locul vechilor organe de ordine, Poliția și Jandarmeria. Formațiunile teritoriale ale Jandarmeriei au trecut la Direcția Generală a Miliției, iar Jandarmeria a fost desființată ca instituție. Atribuțiile Miliției au fost stabilite prin decizia nr. 43 din 24 ianuarie același an. La scurtă vreme, în 7 februarie 1949, erau create trupele de securitate. Ele preluau acele atribuții ale vechii jandarmerii, care nu erau cuprinse în îndatoririle Miliției”. (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 104).

În studiul meu intitulat *Miliția din R.P.R. și instaurarea „dictaturii proletariatului”. 1949-1956*, publicat în „Arhivele Totalitarismului”, an XII, nr. 42-43 (1-2/2004), p. 77-95, notam, la p. 77, următoarele:

„La 23 ianuarie 1949, prin Decretul nr. 25, Direcția Generală a Miliției a luat locul poliției și jandarmeriei¹⁶. Formațiunile teritoriale ale Jandarmeriei au trecut la Direcția Generală a Miliției (D.G.M.), iar Jandarmeria a fost desființată ca instituție. Atribuțiile Miliției au fost stabilite prin decizia nr. 43 din 24 ianuarie același an¹⁷. La scurtă vreme, la 7 februarie 1949, erau create trupele de securitate care preluau cea parte a atribuțiilor vechii jandarmerii care nu erau cuprinse în îndatoririle Miliției¹⁸”.

De prisos să adaug că au fost preluate și notele de subsol din textul meu, domnul Ivănescu adăugând în plus doar o trimitere la „Monitorul Oficial”. Subcapitolul, întins pe 12 pagini, abundă în paragrafe preluate, fără citare, din studiul meu, pagina 114 fiind realizată aproape integral (mai puțin primele două rânduri) din fragmente ale lucrării amintite. Probabil că autorul, din momentul în care a citat studiul meu în două note de subsol (notele 177 și 178, p. 108), s-a socotit degrevat de orice

---

¹⁶ Dennis Deletant, *Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 44.

¹⁷ Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. II, București, 1994, p. 20.

¹⁸ V. Mihalache, I.P. Suci, *Jandarmeria română. Pagini dintr-o istorie nescrisă. 1850-1949*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1993, p. 171.

Recenzii. Note de lectură

---

responsabilitate, considerând că poate prelua fără muștrări de conștiință ce și cât vrea din respectivul studiu, fără ghilimele și fără trimiteri de subsol. Iată câteva mostre:

„Conștienți că zilele lor în slujba noului regim erau numărate, foștii jandarmi au adoptat, în general, două tactici de supraviețuire: fie un zel nelimitat în îndeplinirea ordinelor noii puteri comuniste, fie împotrivirea tacită și îngreunarea operațiunilor de preluare a controlului deplin asupra populației” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 108).

„Conștienți că zilele lor în slujba noului regim erau numărate, foștii jandarmi au adoptat, în general, două strategii de supraviețuire: fie un zel nelimitat în îndeplinirea ordinelor noii puteri comuniste, fie împotrivirea tacită și îngreunarea operațiunilor de preluare a controlului deplin asupra țării și asupra populației”. (Florian Banu, *op. cit.*, p. 78).

La pagina 114 am remarcat preluarea notei 13 din studiul meu și integrarea sa în text. Astfel, domnul Ivănescu scrie:

„Implicarea acestei instituții, definită ca organ de combatere a infracțiunilor ținând de dreptul comun, în lupta împotriva grupurilor înarmate de rezistență, urmărirea sporirea confuziei în rândul populației prin tratarea unitară a bandelor de tâlhari, ce mai acționau în unele zone și a grupurilor anticomuniste (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 114).

„Implicarea Miliției, definită ca organ de combatere a infracțiunilor ținând de dreptul comun, în combaterea grupurilor înarmate de rezistență armată urmărirea sporirea confuziei în rândul populației prin tratarea unitară a bandelor de tâlhari, care mai acționau în unele zone, și a grupurilor anticomuniste” (Florian Banu, *op. cit.*, nota 13, p. 92).

În pagina alăturată, domnul Ivănescu inserează, de asemenea, câteva paragrafe „împrumutate”. Iată unul dintre ele:

„Prin decizia M.A.I. nr. 307/14 iulie 1951 era fixat un regim special în ceea ce privește stabilirea domiciliului, accesul, circulația și stabilirea persoanelor în zona de frontieră. În scopul respectării riguroase a acestei decizii a fost emis ordinul 18.021, din 24 octombrie 1951, prin care se trasau sarcini precise organelor de miliție. Se menționa colaborare strânsă cu organele grănicerești și erau reglementate raporturile cu Securitatea. Chiar din prevederile ordinului se poate vedea împlinirea strânsă a activităților tipice pentru asigurarea activităților frontierei cu cele specifice unei poliții politice” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 115).

„Prin decizia M.A.I. nr. 307/14 iulie 1951 era fixat un regim special în ceea ce privește domicilierea, accesul, circulația și stabilirea persoanelor în zona de frontieră. În scopul respectării riguroase a acestei decizii, a fost emis ordinul 18 021 din 24 octombrie 1951 prin care se trasau sarcini precise organelor de miliție. Se stipula o colaborare strânsă cu organele grănicerești și erau reglementate raporturile cu organele de securitate. Și din prevederile acestui ordin se desprinde cu pregnanță împlinirea strânsă a activităților tipice pentru asigurarea securității frontierei de stat cu cele specifice unei poliții politice” (Florian Banu, *op. cit.*, p. 80).

Cum ar putea fi explicate aceste „împrumuturi” neșemnalate? Să fie vorba de „dispariția” notelor de subsol în procesul de conversie dintr-un format electronic în altul? Cum rămâne atunci cu modificări de genul „stabilirea domiciliului” în loc de „domicilierea”? Să le fi operat, de capul lui, computerul, această mașinărie „inteligentă” atât de utilă cercetătorilor grăbiți? Să fie vorba de o influențare, la nivelul

inconștientului, a discursului istoriografic al domnului Sorin D. Ivănescu, provocată de lectura repetată și, poate, prea intensă a textelor realizate de alții, dar referitoare la subiectele pe care le tratează în volumul domniei sale? Fie-ne îngăduit să credem că respectiva practică își are o explicație mult mai prozaică și anume lipsa de probitate științifică!

În continuare, subcapitolul 1.6.2 *Trupele de Securitate* începe, am putea zice, în mod tradițional, cu un fragment copiat dintr-o lucrare dedicată acestei arme a ministerului de Interne:

„Primul an de existență al Republicii Populare Române a dovedit hotărârea cu care conducerea comunistă a României urmărea demolarea vechilor structuri sociale, politice, economice, culturale și înlocuirea lor cu forme calchiate după model sovietic. Asaltul în forță asupra societății românești trebuia susținut de instrumente represive redutabile. În acest scop, la 28 august 1948 a fost creată, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția Generală a Securității Poporului (D.G.S.P.) – „brațul armat al partidului”. Această instituție, care urma să monopolizeze activitățile informative, cu accent pe cele specifice polițiilor politice, avea nevoie și de forțe masive pentru acțiunile de mare anvergură tipice regimurilor totalitare: dislocarea unor categorii de persoane, paza lagărelor, operațiuni împotriva organizațiilor de rezistență armată, intervenția în cazul unor revolte populare”. (Florian Banu, Liviu Țăranu, *Studiu introductiv*, în vol. C.N.S.A.S. „Trupele de Securitate (1949-1989)”, documente selectate și editate de Florica Dobre, Florian Banu, Camelia Duică, Silviu B. Moldovan, Liviu Țăranu, București, Editura Nemira, 2004, p. 12).

Fragmentele copiate și apoi mixate de către Sorin D. Ivănescu în acest capitol sunt numeroase, dar ne vom limita la a mai reproduce doar câteva dintre ele:

„Din punct de vedere al personalului de încadrare a trupelor de securitate, la 31 decembrie 1951, situația era următoarea: existau 2.066 de ofițeri dintr-un necesar estimat de 2.960, 2.990 de subofițeri reangajați (necesar 3.822) și

„Primul an de existență al Republicii Populare Române a dovedit hotărârea cu care conducerea comunistă urmărea demolarea vechilor structuri sociale, politice, economice, culturale și înlocuirea lor cu forme copiate după modelul sovietic. Asaltul asupra societății românești trebuia susținut de instrumente redutabile. După ce la 28 august 1948 a fost creată, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția Generală a Securității Poporului, „brațul armat al partidului”, instituție ce monopoliza activitățile informative, cu accent pe cele specifice polițiilor politice, era nevoie de forțe masive pentru acțiuni de mare anvergură tipice regimurilor totalitare: dislocarea unor categorii de persoane, operațiuni împotriva organizațiilor de rezistență armată, intervenție în caz de revoltă populară, paza lagărelor” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 117).

„La 31 decembrie 1951, situația personalului de încadrare al trupelor de securitate era următoarea: existau 2.066 de ofițeri dintr-un necesar estimat de 2.960, 2.990 de subofițeri reangajați (necesar 3.822) și 59.483 de soldați și sergenți. În

Recenzii. Note de lectură

59.483 de soldați și sergenți (din 62.000 necesari). În ciuda deficitului de cadre, puritatea ideologică continua să reprezinte un criteriu de bază în menținerea, avansarea sau destituirea în cadrul trupelor de securitate. Astfel, în cursul anului 1951 au fost eliminați, ca «elemente dușmănoase și necorespunzătoare», un număr de 125 ofițeri și 292 subofițeri.

Totodată, pregătirea noilor serii de ofițeri și subofițeri continua să fie mediocră, fapt ce se reflecta și în acțiunile operative întreprinse sub comanda acestora. Din promoția 23 august 1951 a ofițerilor trupelor de securitate, din totalul de 301, au fost 3 foarte buni, 102 buni, 179 mediocri și 17 slabi care nu au fost înaintați” (Florian Banu, Liviu Țăranu, *Studiu introductiv*, în *loc. cit.*, p. 15).

ciuda deficitului, „puritatea” ideologică continuă să reprezinte criteriul de bază în menținerea, avansarea sau destituirea din cadrul trupelor, încât în cursul anului 1951 au fost eliminați un număr de 125 ofițeri și 292 subofițeri, considerați «elemente dușmănoase și necorespunzătoare».

Pregătirea noilor serii de ofițeri și subofițeri era mai mult decât modestă, fapt ce s-a reflectat și în acțiunile operative întreprinse sub comanda lor. În promoția 23 august 1951 a ofițerilor Trupelor de Securitate, din totalul de 301 au fost «3 foarte buni, 102 buni, 179 mediocri și 17 slabi care nu au fost înaintați»” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 120).

Modalitatea de „mixare” a fragmentelor copiate rămâne aceeași cu cea evidențiată în capitolele anterioare. Astfel la p. 120 din volumul semnat de Sorin D. Ivănescu se regăsește un pasaj copiat de la p. 17 a studiului introductiv realizat de subsemnatul și de colegul Liviu Țăranu continuat apoi pe pagina alăturată cu un alt pasaj din amintitul studiu, dar extras din p. 14-15.

„Camuflarea” surselor de inspirație a continuat să se facă în același mod plin de „abilitate”, prin melanjul dintre două sau mai multe propoziții, reunite într-o frază, eliminarea sau, după caz, introducerea unor cuvinte de legătură, schimbarea timpului verbelor, folosirea unor sinonime, modificarea topicii propozițiilor în cauză.

„Stabilizarea regimului comunist și dispariția aproape totală a oricărei opoziții deschise au condus și la o transformare a structurii, modului de organizare și a naturii misiunilor încredințate trupelor de securitate. Misiunile de intervenție au trecut pe un plan secundar fiind acordată o preponderență vădită misiunilor de pază și securitate a unor obiective de importanță majoră” (Florian Banu, Liviu Țăranu, *Studiu introductiv*, în *loc. cit.*, p. 17).

„Stabilizarea regimului comunist și dispariția în mare parte (sic!) a oricărei opoziții deschise au condus la transformarea structurii, a modului de organizare și a naturii misiunilor încredințate Trupelor de Securitate, cele de intervenție trecând pe un plan secundar, fiind acordată o importanță deosebită activităților de pază și securitate a unor obiective considerate de importanță majoră” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 120).

Textul domnului Ivănescu este continuat astfel:

„Baza formării cadrelor ofițerești devotate a reprezentat-o selectarea și pregătirea în școlile de ofițeri a tinerilor proveniți din rândul recruților sau din viața civilă.

„Baza formării cadrelor ofițerești devotate a reprezentat-o selectarea și pregătirea în școlile de ofițeri a tinerilor proveniți din rândul recruților sau din viața civilă.

Recenzii. Note de lectură

Criteriul principal pentru admiterea într-o astfel de școală era reprezentat de „puritatea dosarului”, cu alte cuvinte de apartenența la clasa muncitoare și inexistența unor antecedente politice „antidemocratice”. Astfel de școli funcționau la București (una pentru ofițeri de comandă și una pentru ofițeri politici), Oradea (Școala de educatori politici nr. 2, înființată la 9 mai 1949), Radna (Școala de ofițeri nr. 3, din 14 septembrie 1949), Deva (Școala de ofițeri nr. 4). Recrutarea cadrelor pentru trupele de securitate s-a realizat și prin promovarea în rândul ofițerilor a unor subofițeri sau chiar militari în termen «corespunzători din punct de vedere politico-social» (Florian Banu, Liviu Țăranu, *Studiu introductiv*, în *loc. cit.*, p. 14-15).

Criteriul esențial pentru admiterea într-o astfel de școală era reprezentat de „puritatea dosarului”, respectiv originea socială sănătoasă și inexistența unor antecedente politice „antidemocratice”. Astfel de școli au funcționat la București (una pentru ofițerii de comandă și una pentru ofițerii politici), Oradea (Școala de educatori politici nr. 2, înființată la 9 mai 1949), Radna (Școala de ofițeri nr. 3, din 14 septembrie 1949), Deva (Școala de ofițeri nr. 4). Recrutarea cadrelor pentru Trupele de Securitate s-a realizat, de asemenea, și prin promovarea în rândul ofițerilor a unor subofițeri sau chiar militari în termen, găsiți «corespunzători din punct de vedere politico-social» (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 121).

Pentru a încheia exemplele extrase din acest subcapitol, vom oferi o ultimă mostră:

„În urma numeroaselor acțiuni duse împotriva grupărilor de rezistență, cadrele de conducere ale Trupelor de Securitate au tras o serie de concluzii și s-au străduit, în limita cunoștințelor militare pe care le posedau, să elaboreze norme privind acțiunile specifice acestei arme. Ca urmare, în anul 1954 au apărut „Instrucțiunile pentru întrebuițarea trupelor operative”. Acestea înlocuiau mai vechile „Instrucțiuni asupra luptei specifice M.A.I.” și pot fi considerate ca fiind primul regulament de luptă al trupelor de securitate. Desigur că amprenta ideologică era deosebit de puternică și greva asupra criteriilor de specialitate. De exemplu, se aprecia că munca politică în rândul trupelor reprezintă «condiția de bază pentru obținerea succesului» (Florian Banu, Liviu Țăranu, *Studiu introductiv*, în *loc. cit.*, p. 16-17).

„În urma acțiunilor purtate împotriva grupărilor de rezistență, conducerea Trupelor de Securitate a tras o serie de concluzii și s-a străduit, în limita cunoștințelor militare pe care le posedă, să elaboreze norme privind activitatea specifică acestei arme. Drept urmare, în anul 1954 au apărut *Instrucțiunile pentru întrebuițarea trupelor operative*, ce înlocuiau mai vechile *Instrucțiuni asupra luptei specifice M.A.I.* Ele pot fi considerate ca primul regulament de luptă al Trupelor de Securitate. Cu toate acestea, amprenta ideologică era deosebit de puternică, grevând asupra criteriilor de specialitate. Spre exemplu, se aprecia că munca politică în rândul trupelor reprezintă «condiția de bază pentru obținerea succesului» (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 125).

Pentru a ne limita, totuși, la dimensiuni rezonabile trecerea în revistă a rapturilor efectuate de domnul Ivănescu din lucrările a diverși colegi, în cazul capitolelor II, respectiv III ale lucrării nu vom mai reda fragmente chiar din fiecare subcapitol, deși acestea abundă.

Astfel, afirmația mea conform căreia **nu am putut identifica nici măcar un singur capitol conceput integral** de către domnul Sorin D. Ivănescu poate fi susținută și de practicile evidențiate pe parcursul subcapitolului 2.1 *Rețeaua informativă*. Pentru început, iată modul de prelucrare a unui text ce-i aparține colegei mele, doamna Cristina Anisescu:

„Agentura Securității funcționa ca o rețea transsubiectivă și de interacțiune, în care informatorii se situau pe poziții pseudo-formale, cu roluri – sarcini strict delimitate de culegere și supraveghere a obiectivelor aflate în atenția organelor de securitate. Denumirea de rețea transsubiectivă se explică prin faptul că agentura funcționa astfel încât orice s-ar fi întâmplat într-un anumit loc în rețea se repercuta atât asupra sistemului de legătură ofițer-colaborator-urmărit, cât și la nivelul ierarhiilor decizionale ale aparatului de securitate” (Cristina Anisescu, *Dinamica de structură și rol a rețelei informative în perioada 1948-1989*, în C.N.S.A.S., „Arhivele Securității”, vol. 1, București, Editura Pro-Historia, 2002, p. 11).

„Agentura funcționa ca o rețea în care informatorii dețineau roluri și sarcini strict delimitate, în privința culegerii de informații și supraveghere a obiectivelor aflate în atenția organelor de securitate, orice «eveniment» ce avea loc în cadrul acesteia repercutându-se atât asupra sistemului de legătură, ofițer-colaborator-urmărit, cât și la nivelul ierarhiilor decizionale ale aparatului” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 135).

Fără a mai insista asupra acestui subcapitol, ne vom mulțumi să arătăm că, la fel ca paginile de debut, finalul este realizat tot pe baza studiului semnat de doamna Cristina Anisescu:

„...rețeaua informativă a reprezentat componenta de bază și indispensabilă a poliției politice în România. Fiecare membru al agenturii a știut atât cât era necesar să știe, a acționat în deplină conspirativitate și în limitele stabilite de ofițerul responsabil (...), a acceptat rațional pactul cu „diavolul” și a intuit că orice informație, chiar ne semnificativă, putea aduce mari prejudicii persoanelor urmărite. (...) Fiecare suspecta pe cel de lângă el, fiecăruia îi era frică de fiecare și acest fenomen nevrotic anxios, extins la nivel de masă (mass neurosis), avea ca efect o atitudine de fugă pasivă, de alienare a reporturilor individuale și instituționale. Agentura fostei securități a favorizat menținerea acestei stări de anormalitate la nivelul întregii societăți românești” (Cristina Anisescu, *loc. cit.*, p. 40).

„Rețeaua informativă a reprezentat componenta de bază și indispensabilă a poliției politice din România, fiecare membru al acesteia acționând în limitele stabilite de ofițerul de legătură, informațiile furnizate, chiar aparent ne semnificative, putând aduce prejudicii importante persoanelor urmărite. Agentura prin rolul ce îi fusese conferit, de «ochii și urechile» organelor de Securitate, după cum afirma Alexandru Drăghici, a favorizat menținerea unei stări de anormalitate la nivelul întregii societăți românești, fiecare suspectând pe cel de lângă el de colaborare, acest fenomen nevrotic având ca efect, în timp, pasivismul, lipsa de atitudine în raport cu orice formă de putere” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 168).

Recenzii. Note de lectură

Pentru orice cititor de bună credință, este evident că domnul Ivănescu a prelucrat textul colegei mele, ferindu-se de termenii prea „tehnici” și amalgamând propozițiile în efortul său neostenit de a fi „original”.

Situația este cu mult mai gravă în subcapitolul 2.3 *Anchetele*. În cuprinsul acestuia se regăsesc amalgamate numeroase fragmente provenind din studii semnate de Cristian Troncotă și subsemnatul. Nu vom insista, mulțumindu-ne doar cu două exemple. Astfel, la p. 208, domnul Sorin D. Ivănescu înserează următorul paragraf:

„În încheierea instrucțiunilor, anchetatorilor li se recomandă să fie obiectivi la întocmirea actelor și să studieze cu atenție articolele din Codul Penal în care urma să fie încadrată infracțiunea. Dosarul de anchetă, ce urma a fi înaintat justiției, trebuia să cuprindă un proces-verbal general, declarațiile anchetatului selectate de ofițer, după criteriul importanței lor, procesele verbale parțiale, procesele verbale de confruntare și reconstituire, un referat cu expunerea faptelor, concluziile și propunerile anchetatorului, actele privind corpurile delictive, procesele verbale de percheziție domiciliară și corporală, precum și mandatele de reținere. După acest dosar, ce era înaintat instanței de judecată, se mai întocmea unul ce conținea declarațiile neincluse în cel adresat justiției, copii după toate celelalte acte, notele informative de sesizare, corespondența efectuată în timpul anchetei, fișa persoanei anchetate, referatul cu rezoluțiile puse” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 208).

„În încheierea instrucțiunilor, anchetatorilor li se recomandă să fie „obiectivi în încheierea actelor” și să studieze cu atenție articolele din Codul Penal în care urmează să fie încadrată infracțiunea. Dosarul de anchetă care era înaintat justiției trebuia să cuprindă un proces verbal general, declarațiile anchetatului (triate de ofițer după importanța lor), procesele verbale parțiale, procesele verbale de confruntare și reconstituire, un referat ce va conține expunerea faptelor, concluziile și propunerile anchetatorului, actele privind corpurile delictive, procesele verbale de percheziție domiciliară și corporală, precum și mandatele de reținere. După acest dosar, ce era înaintat instanței de judecată, se întocmea un dosar copie care conținea declarațiile neincluse în dosarul pentru justiție, copii după toate celelalte acte, notele informative de sesizare, corespondența efectuată în timpul anchetei, fișa persoanei anchetate, referatul cu rezoluțiile puse”. (Florian Banu, *Anchetele Securității - strategie și tactică în „demascarea dușmanilor poporului”*, în C.N.S.A.S., „Arhivele Securității”, București, Editura Nemira, 2004, p. 66-67).

Aplicând și aici prezumția de nevinovăție, deși nu mai e de mult cazul, putem presupune că autorul a studiat aceleași documente de arhivă, dar nu ne putem explica, totuși, similitudinea formulărilor, precum și frecvența și dimensiunile acestora. De aceea, suntem înclinați a crede că este vorba, de fapt, doar de o banală încercare de camuflare a unor „împrumuturi” total străine de practica științifică.

Iată o nouă mostră:

„Mulți ofițeri anchetatori au „Numeroși anchetatori practicau

Recenzii. Note de lectură

---

practicat „curățirea” dosarelor de materiale considerate a nu avea relevanță, care nu de puține ori puteau demonstra nevinovăția arestaților. Aceste documente neincluse în dosarul de anchetă puteau fi declarații ale arestaților, martorilor, note informative și chiar acte de expertiză. Au existat și situații inverse, când din nepricepere sau comoditate investigațiile nu au mai fost dezvoltate, iar ofițerii au exclus din dosare documente incriminatorii” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 226-227).

asa-zisa „curățire” a dosarelor de materiale „puțin importante” care nu rareori demonstrau nevinovăția arestaților. Gama acestor documente neincluse în dosar era largă: de la declarații ale arestaților, martorilor, condamnaților și până la note informative sau acte de expertiză.

Existau și situații inverse, când din nepricepere sau lenea de a mai dezvolta investigațiile, ofițerii excludeau din dosare documente incriminatorii” (Florian Banu, *op. cit.*, p. 78).

Pentru a nu risca să fim bănuți de mania persecuției, ne vom referi în continuare la subcapitolul 2.4 *Cenzura corespondenței*, unde prima pagină (p. 237) este preluată ÎN ÎNTREGIME din lucrarea domnului Cristian Troncotă, *Istoria Securității regimului comunist din România. 1948-1964*, vol. I, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2003.

Din lipsa spațiului, nu vom reproduce integral „împrumutul”, ci doar primele și ultimele propoziții, restul putând fi verificat oricând. Iată textul domnului Ivănescu:

„Un prim embrion instituționalizat în secret, cu atribuții specifice unui serviciu de informații modern, ce culegea știri obținute în acest mod, datează la noi din vremea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, inspirat probabil după modelul francez al Cabinetului negru. În 1860, Cuza îl numise pe Cezar Librecht șef al telegrafului și poștelor. Prin consultarea telegramelor și a scrisorilor, activitate realizată în secret prin rețeaua sa de subalterni și prin legăturile personale, Librecht reușea... (...)

Așa după cum ne relatează, foarte documentat, autorul american John O. Koehler: «toate scrisorile și pachetele trimise sau primite din țările necomuniste erau deschise în mod discret. Operațiunea avea ca scop prinderea spionilor și a dușmanilor regimului; însă, cu timpul, se transformase în jaf». O situație similară o întâlnim și în România” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 236-237).

Și iată textul folosit:

„Cu certitudine, un prim embrion instituționalizat în secret - cu atribuții specifice unui serviciu de informații modern - datează la noi din vremea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, inspirat probabil după modelul francez al Cabinetului negru. În 1860, Domnul Unirii îl numise pe Cezar Librecht, belgian de origine, ca șef al telegrafului și poștelor. Prin consultarea telegramelor și a scrisorilor - activitate realizată în secret prin rețeaua sa de subalterni și prin legăturile personale - Librecht reușea... (...)

După cum ne informează documentat autorul american John O. Koehler, «toate scrisorile și pachetele trimise sau primite din țările necomuniste erau deschise în mod discret. Operațiunea avea ca scop prinderea spionilor și a dușmanilor regimului; însă, cu timpul, se transformase în jaf». O situație identică o întâlnim și în România” (Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 115).

Recenzii. Note de lectură

Pentru a încheia „rotund” subcapitolul amintit, „cercetătorul” ieșean recurge la un nou „împrumut” din opera domnului Troncotă.

„Cea mai mare parte a corespondenței confiscate era tocată și apoi trimisă la topit, întrucât Serviciul «F» nu dispunea de spații de conservare. Operațiunea se încheia la fabrica de hârtie, unde ofițerii care însoțeau transportul erau obligați să asiste la procesul tehnologic până ce totul se transforma într-o pastă” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 253).

Limitele imaginației compilatorului sunt, o dată în plus, ușor vizibile, formularea originală fiind următoarea:

„Întrucât Serviciul «F» nu dispunea de spații și capacități de conservare, cea mai mare parte era tocată și apoi trimisă la topit. Operațiunea se încheia la Fabrica de hârtie și cartoane de la Scăieni, unde ofițerii care însoțeau transportul erau obligați, conform altor instrucțiuni, să asiste până ce totul se transforma într-o pastă” (Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 118).

Pentru a fi pe deplin lămurii asupra corectitudinii domnului Sorin D. Ivănescu, adăugăm că pe parcursul celor 16 pagini ale subcapitolului 2.4 *Cenzura corespondenței lucrările domnului Cristian Troncotă nu sunt citate nici măcar o dată!*

Aceasta în ciuda faptului că, pe bună dreptate, producțiile domnului Troncotă sunt prețuite, fapt ușor de remarcat întrucât domnul Sorin D. Ivănescu îi încredințează acestuia sarcina de a deschide și următorul subcapitol 2.5 *Tehnica operativă*, fragmentul „împrumutat” fiind, din nou, de dimensiunea unei pagini (p. 253). Redăm doar o scurtă definiție:

„În lumea serviciilor secrete, prin tehnică operativă se înțelege ansamblul de metode și mijloace (aparatură) destinate interceptării discuțiilor purtate de persoanele urmărite, precum și cele necesare transmiterii informațiilor atât pe cale electronică (emițător de diferite tipuri) cât și pe cale fotochimică (micro punct, scriere simpatică)” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 253).

„În lumea serviciilor secrete cu rol de apărare a securității naționale, prin tehnică operativă se înțelege ansamblul de metode și mijloace (aparatura) destinate interceptării discuțiilor purtate de persoanele urmărite, precum și cele necesare transmiterii informațiilor atât pe cale electronică (emițătoare de diferite tipuri) cât și pe cale fotochimică (micro punct, scriere simpatică)” (Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 118).

În cazul acestui subcapitol, probabil pentru a fi cu conștiința împăcată sau, poate, pentru că paginile 255 și 260 sunt preluate aproape în întregime din aceeași sursă, lucrarea domnului Troncotă este citată o dată (p. 254, nota 252). Suficient! Ce-i mult, strică!

Tot în cadrul acestui subcapitol, autorul se „servește” lejer dintr-o altă lucrare, fără a se simți cumva obligat să marcheze acest lucru printr-o notă de subsol. De comparat următoarele rânduri:

„La începuturile folosirii mijloacelor tehnice de ascultare, microfonul era introdus și mascat într-o stinghie de lemn, pe care erau prevăzute

„La începuturile folosirii acestor mijloace tehnice de ascultare, microfonul a fost introdus și mascat într-o stinghie de lemn, pe care erau prevăzute cuie ascuțite, și se

cuie ascuțite, și se plasa rapid, de unde și denumirea de «șipcă». Sinonimul în spațiul anglo-saxon este cel de bug, având înțelesul de «gândac», «insectă». În general, el îngloba un microfon și un emițător sau înregistrator magnetic. Utilizarea sa avea și unele dezavantaje, transmisia putând fi detectată, iar pe de altă parte avea nevoie de energie electrică pentru a funcționa (baterii). Progresele electronicii au permis miniaturizarea întregii instalații de receptare și de transmitere, reducându-se totodată consumul energetic” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 259).

plasa rapid sub o mobilă, de unde și denumirea de «șipcă», rămasă până în prezent. Cuvântul din limba engleză, folosit pe plan internațional, este *bug* și semnifică, în traducere «ploșniță», «insectă». În general, el înglobează un microfon și un emițător (sau înregistrator magnetic). Utilizarea sa are adesea unele dezavantaje, din cauză că transmisia poate fi detectată, fapt ce-i face dificilă folosirea. Pe de altă parte, are nevoie de energie electrică pentru a funcționa (baterii) sau trebuie introdus și mascat într-un alt obiect adecvat pentru a nu fi reperat. Progresele electronicii au permis miniaturizarea întregii instalații de receptare și de transmitere, reducându-se totodată consumul energetic” (Radu Cristescu, *Spionajul și contraspionajul pe înțelesul tuturor. Mic dicționar al serviciilor secrete. 100 de termeni uzuali. Principalele servicii de informații secrete ale lumii. 20 mari spioni*, Editura Evenimentul Românesc, București, 2000, p. 89).

Așadar, domnul Ivănescu-cel-iubitor-de-sinonime reușește din nou performanța de a „parazita” (că tot veni vorba de diverse „insecte”!) opera unui alt autor, prezentând rodul muncii acestuia ca provenind din îndelungatele studii ale domniei sale prin diverse fonduri arhivistice. De altfel, restul paginii 259 este reprezentat de un fragment luat din lucrarea deja amintită a domnului Cristian Troncotă, p. 121!

În subcapitolul 2.7 *Evidențele Securității. Constituirea Arhivei*, domnul Sorin D. Ivănescu apelează din nou la sistemul său preferat de preluare a unor fraze și chiar paragrafe, făcând apel în acest caz la studiul *Adevăr și ficțiune în documentele Securității*, pe care l-am publicat în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, seria Istorie, tom LI, 2005, pp. 375-392.

Paginile 306 și 307 din volumul semnat de Sorin D. Ivănescu abundă în fragmente, mai mult sau mai puțin prelucrate, din studiul amintit. Iată un prim exemplu: „...documentele Securității sunt, în bună măsură, rodul prelucrării informațiilor culese prin rețeaua informativă. Notele informative furnizate de zecile și sutele de mii de informatori, calificați sau necalificați, permanenți sau ocazionali, au reprezentat materia primă pentru rapoartele, notele de analiză, sintezele elaborate de ofițerii de securitate. Evident,

„Documentele Securității sunt în mare măsură rezultatul prelucrării datelor obținute prin intermediul rețelei informative. Notele furnizate de miile de agenți au reprezentat sursa primară pentru redactarea rapoartelor, a notelor de analiză, a sintezelor elaborate de ofițerii poliției politice. Chiar dacă aceste informații trebuiau coroborate cu cele

Recenzii. Note de lectură

---

acestea trebuiau coroborate cu informații obținute prin tehnica operativă, prin interceptarea scrisorilor, prin filaj ș.a.m.d. Acest lucru nu se întâmpla însă întotdeauna, profesionalismul cadrelor lăsând adesea de dorit. Așadar, un prim nivel de deformare a faptelor se datorează modului în care erau redactate și receptate notele informative” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 379).

obținute prin intermediul tehnicii operative, a cenzurii corespondenței, filaj etc., acest lucru nu se întâmpla întotdeauna datorită lipsei de profesionalism a ofițerilor de Securitate. O cauză importantă care a dus la deformarea faptelor a fost modul în care erau redactate și receptate notele informative” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, pp. 306-307).

Considerațiile noastre asupra fiabilității documentelor emise de Securitate privite ca izvoare istorice se pare că au fost larg împărtășite de colegul ieșean, mărturie stând și preluarea unor alte fragmente:

„Nici declarațiile obținute în timpul anchetei și inserate apoi în dosarele Securității nu pot fi utilizate în cercetarea istorică decât după o serioasă analiză critică. De foarte multe ori, nemairezistând teribilelor mijloace de tortură utilizate de anchetatori, arestații preferau să pună pe hârtie și să semneze cele mai halucinante declarații” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 381).

La p. 307 domnul Ivănescu scrie următoarele:

„În privința dosarelor de anchetă, o mare atenție trebuie acordată declarațiilor obținute în timpul interogatoriului, care nu pot fi utilizate în cercetarea istorică decât după o serioasă analiză critică. În cele mai multe cazuri, nemairezistând cumplitelor mijloace de tortură utilizate de anchetatori, arestații preferau să pună pe hârtie și să semneze cele mai halucinante declarații”.

Frazele de mai sus sunt continuate în felul următor:

„În anumite situații, informațiile false oferite anchetatorului își aveau rațiunea în încercarea de a acoperi alte «păcate», necunoscute acestuia sau de a proteja persoane nearestate încă” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 307).

Îndrăznim să credem că sursa acestor rânduri o constituie tot studiul nostru, citat anterior:

„Nu de puține ori, declarațiile false, oferite spre satisfacția anchetatorului, își aveau mobilul și în încercarea de a camufla alte «păcate» necunoscute acestuia, încercării de a proteja persoane nearestate încă ș.a.m.d.” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 382).

În cadrul aceleiași pagini (p. 307), Sorin D. Ivănescu mai apelează încă o dată la textul nostru din 2005:

„Situații falsificate, (sic!) se regăsesc și în rapoartele de cunoaștere personală a candidatului pentru recrutare. La întocmirea unor astfel de documente imaginația ofițerului juca adesea un rol determinant, rapoartele suferind de un înalt grad de subiectivism. Spre exemplificare, redăm un caz relatat, la 13 martie 1956, de Ștrul Mauriciu, pe atunci

„Situații puternic denaturate, falsuri, exagerări sau minciuni evidente se regăsesc și în alte categorii de documente, precum „Rapoartele de cunoaștere personală a candidatului pentru recrutare”. În întocmirea acestor rapoarte, imaginația ofițerului juca uneori rolul esențial, aprecierile introduse în aceste documente suferind adesea de un înalt

Recenzii. Note de lectură

șeful Direcției Regionale de Securitate Ploiești: [...]”.(Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 307).

grad de subiectivism. De exemplu, în 13 martie 1956, Mauriciu Ștrul, șeful Direcției Regionale de Securitate Ploiești, semnala faptul că:[...]”.(Florian Banu, *loc. cit.*, p. 383-384)

Înutil să precizăm că fragmentul de document citat este același, domnul Ivănescu preluând nota de subsol din studiul nostru.

În cazul capitolului al III-lea al volumului, *Obiectivele Securității în perioada 1948-1958*, exemplele de fragmente plagiate din lucrările a diverși cercetători sunt la fel de abundente ca și în cazul primelor două capitole. Din nou, subliniez, constrâns de spațiu, voi reproduce aici doar câteva exemple.

Astfel, chiar în subcapitolul 3.1, *Conținutul și formele repressiunii*, pot fi depistate cu ușurință fragmente plagiate. Domnul Ivănescu, referindu-se la obiectivele din domeniul politic pe care le vizau în perioada analizată serviciile occidentale de informații, nu a mai pierdut timpul cu propriile investigații în arhive, ci a mers direct la autorii consacrați, după cum reiese din fragmentele următoare:

„...cum erau respectate drepturile și libertățile cetățenești înscrise în Constituția R.P.R.; relațiile cu U.R.S.S., atât cele bilaterale cât și cele din cadrul unor organisme internaționale precum C.A.E.R. sau O.N.U.; situația cadrelor din «conducerea superioară de partid și de stat», fiind interesați mai ales în «detectarea conflictului dintre membrii guvernului și a divergențelor din cadrul partidului comunist, care puteau fi exploatate»; relațiile cu celelalte state comuniste din Tratatul de la Varșovia, iar după 1956 situația lui Imre Nagy anchetat de sovietici în România” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 334-335).

„...cum erau respectate drepturile și libertățile cetățenești înscrise în Constituția R.P.R. (libertatea presei, a cuvântului, dreptul la muncă, existența șomajului deghizat); relațiile dintre România și U.R.S.S., atât cele bilaterale cât și cele din cadrul unor organisme internaționale (C.A.E.R., O.N.U.); situația cadrelor din «conducerea superioară de partid și de stat»; organizarea sfaturilor populare; relațiile politice cu celelalte state comuniste din Tratatul de la Varșovia, situația lui Imre Nagy, care, după evenimentele din Ungaria (1956) a fost adus cu forța și anchetat de sovietici în România” (Cristian Troncotă, *Istoria Securității regimului comunist din România. 1948-1964*, vol. I, București, INST, 2003, p. 191).

Cât despre interesul occidentalilor în ceea ce privește «detectarea conflictului dintre membrii guvernului și a divergențelor din cadrul partidului comunist, care puteau fi exploatate», cititorii pot sta liniștiți, formularea nu-i aparține cumva domnului Ivănescu, ci provine tot de la domnul Cristian Troncotă, și anume din paragraful următor celui reprodus mai sus. Formularea inițială era următoarea: „În ceea ce-i privește pe reprezentanții Departamentului de Stat și ai CIA la București, așa cum rezultă din documentele americane, «erau interesați mai ales în detectarea conflictului

Recenzii. Note de lectură

---

dintre membrii guvernului și a divergențelor din cadrul partidului comunist, care puteau fi exploatare»” (Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 191).

Subcapitolul 3.3, intitulat *Poliția politică și lucrările de la Canalul Dunăre – Marea Neagră*, abundă în pasaje preluate fără folosirea ghilimelelor și fără indicarea sursei. Cele mai numeroase și mai ample provin dintr-un studiu care îmi aparține și care a fost publicat în anul 2004.

„Comisia respectivă a descoperit nereguli datorate proastei organizări și unor neglijențe în serviciu (utilaje stocate, nefolosite, neîngrijite, greșeli în executarea unor lucrări civile provenite în parte din proiecte superficiale, dezorganizarea fluxului tehnologic pe unele șantiere). Specialiștii din comisie descoperă însă și lucruri cu adevărat grave: în porțiunea Cernavodă a fost schimbat traseul canalului după ce în mod greșit au fost dislocați zeci de mii de metri cubi de stâncă. [...]

Revenită la București, comisia a întocmit un raport în care a trecut toate deficiențele constatate iar inginerii, pentru lămurirea conducerii de partid și de stat, au introdus în raport comparații cu canalele Suez și Panama. Gravă eroare! Raportul s-a întors la conducerea Securității cu rezoluția lui Gheorghiu-Dej care condamna compararea canalului cu lucrări similare din țări capitaliste și cerea să se facă o raportare la canale mai noi, cum ar fi canalul Volga – Don. Se cerea identificarea celor care au făcut asemenea aprecieri și vinovații de sabotaj de pe șantier.

Principalul autor al raportului, maiorul Vardan a fost acuzat de cosmopolitism și atitudine antisovietică și în luna iunie 1952 a fost trecut în rezervă”. (Florian Banu, *Radiografia unei mistificări: procesul sabotajului de la Canal*, în „Arhivele Securității”, București, Editura Nemira, 2004, p. 129-130).

„Comisia sesizează nereguli provocate de proasta organizare și anumite neglijențe de serviciu (utilaje stocate, dezorganizarea fluxului tehnologic pe unele șantiere, etc.). Inginerii din comisie descoperă lucruri cu adevărat grave și anume că în porțiunea Cernavodă a fost schimbat traseul Canalului, după ce în mod greșit au fost dislocați zeci de mii de metri cubi de stâncă.

Întoarsă la București, comisia a întocmit o sinteză în care a arătat deficiențele constatate, iar inginerii, pentru a lămurii conducerea de partid, au făcut grava eroare de a introduce în document comparații cu canalele Suez și Panama. Documentul s-a întors la conducerea Securității purtând rezoluția lui Gheorghiu-Dej, ce condamna comparația Canalului dobrogean cu lucrări similare din țări capitaliste și cerea să se facă o raportare la canale mai noi, cum ar fi canalul Volga – Don. De asemenea, se cerea identificarea celor care au făcut asemenea aprecieri și a vinovaților de pe șantier.

Maiorul Vardan, principalul autor al raportului, a fost acuzat de cosmopolitism și atitudine antisovietică, fiind trecut în rezervă în luna iunie 1952” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 380-381).

Pagini întregi din acest subcapitol sunt realizate prin compilarea grosolană a unor fragmente de dimensiuni mai mici sau mai mari din studiul meu. Iată un nou exemplu:

„Trebuie subliniat faptul că inițiativa procesului a venit de la conducerea de partid, cel mai probabil de la Gheorghiu-Dej. Ideea procesului a fost formulată în cadrul unei ședințe ținută în iunie 1952 la nivelul conducerii Ministerului Afacerilor Interne. La ședință au participat Alexandru Drăghici (proaspăt ministru de interne – 20 mai 1952), Iosif Chișinevschi, Gheorghe Pintilie (directorul D.G.S.S.), Alexandru Nicolschi, Vladimir Mazuru, Gogu Popescu (șeful Direcției Contrasabotaj), Cricor Garabedian, Mișu Dulgheru (șeful Direcției Cercetări Penale) și consilierii sovietici Alexandru Mihailovici, Tișanov și Maximov. În cadrul ședinței, Chișinevschi a cerut să se ia măsuri de organizare a unui proces public care să aibă loc la Canal și să fie aspru pedepsiți sabotorii. În plus, a specificat că „tov. Gheorghiu vrea ca procesul să se judece cât mai repede, să nu dureze ca altele” – aluzie evidentă la cazul Pătrășcanu¹⁹.

Pe 29 iulie au fost arestate cele opt persoane propuse încă din luna martie, la care s-au mai adăugat, până pe 31 iulie 1952, încă 17. Mișu Dulgheru a primit misiunea să organizeze un grup de anchetatori și să plece la Constanța” (Florian Banu, *op. cit.*, p. 130-131).

Desigur, domnul Ivănescu nu-și „stilistic” unele din fragmentele preluate proprie. Iată o mostră:

„Arestații și «materialul informativ» au fost repartizați pe anchetatori, s-a făcut o ședință în care au fost indicate datele care trebuie obținute din anchetă și s-a fixat durata anchetei la 15 zile indicându-se «să se lucreze zi și noapte»” (Florian Banu, *op. cit.*, p. 131).

„Inițiativa procesului, venită cel mai probabil de la Gheorghiu Dej, a fost formulată în cadrul unei ședințe, ținută în iunie 1952, la nivelul conducerii M.A.I., la care au participat Alexandru Drăghici (numit ministru de interne la 20 mai 1952), Iosif Chișinevschi, Gheorghe Pintilie (directorul Securității), Alexandru Nicolschi, Vladimir Mazuru, Gogu Popescu (șef al Direcției Contrasabotaj), Cricor Garabedian, Mișu Dulgheru (șeful Direcției Cercetări Penale) și consilierii sovietici Alexandru Mihailovici, Tișanov și Maximov. Chișinevschi a cerut organizarea imediată a unui proces public la Canal, unde să fie aspru pedepsiți sabotorii, specificând că „tov. Gheorghiu vrea ca procesul să se judece cât mai repede, să nu dureze ca altele”²⁰.

La 29 iulie au fost arestate cele opt persoane propuse în luna martie, la care s-au adăugat, până pe 31 iulie 1952, încă 17. Mișu Dulgheru a primit ca misiune să organizeze un colectiv de anchetatori, ce au fost selectați din mai multe direcții regionale de Securitate, cu care a plecat la Constanța” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 381-382).

abandonează bunul obicei de a prelucra pentru a le putea prezenta drept creație

„În cadrul unei ședințe, arestații și «materialul informativ» au fost repartizați anchetatorilor, indicându-se datele pe care trebuiau să le obțină în urma interogatoriilor și fixându-se durata anchetei la 15 zile” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 382).

---

¹⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 49, vol. I, f. 77.

²⁰ Se făcea o aluzie evidentă la „cazul” Pătrășcanu.

Recenzii. Note de lectură

Evident, chiar și această manieră de prelucrare a textului solicită într-o oarecare măsură imaginația, astfel că, în multe cazuri, ea este abandonată în favoarea transcrierii efective a textelor originale:

„Procesul s-a desfășurat într-o baracă-hangar la Poarta Albă, în sală fiind aduși cca. 2000 muncitori din toate sectoarele Canalului. Discuțiile din interiorul sălii erau preluate printr-o stație de amplificare și difuzate în exterior unde erau masate mulțimi de muncitori” (Florian Banu, *op. cit.*, p. 136-137).

„Procesul s-a desfășurat într-o baracă-hangar la Poarta Albă, în sală fiind aduși aproximativ 2000 muncitori, din toate sectoarele Canalului. Discuțiile din interiorul sălii erau preluate printr-o stație de amplificare și difuzate în exterior unde se aflau mulțimi de muncitori” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 385).

Colegul ieșean își ia, uneori, și măsuri de precauție, întrucât în rândurile următoare preia, aproape cuvânt cu cuvânt, nota 38 de la p. 137 a studiului meu, fără ghilimele, dar măcar indică sursa, astfel că, la o adică, ce pretenții să mai pot eu ridica, de vreme ce el a citat studiul meu? Doar nu voi avea pretenția absurdă să marcheze prin ghilimele și note de subsol toate împrumuturile sale atât de numeroase! Iată în continuare textul notei mele și cel al colegului Ivănescu:

„În sală se aflau numeroși ofițeri de securitate, îmbrăcați civil sau în salopete, care vegheau ca lucrurile să se desfășoare conform planului, iar colonelul Dulgheru dirija întreaga desfășurare de forțe” (Florian Banu, *op. cit.*, nota 68, p. 137).

„În sală se găseau ofițeri de Securitate, îmbrăcați în salopete și în civil, având grija ca lucrurile să se desfășoare conform planului. Colonelul Mișu Dulgheru dirija întreaga desfășurare de forțe” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 385).

Urmează, corect, trimiterea la p. 137 din studiul meu! De ce nu a procedat astfel domnul Ivănescu de fiecare dată? Poate pentru că, în acest caz, contribuția domniei sale ar fi apărut la adevărata sa dimensiune?

Parcurgând volumul domnului Ivănescu, am descoperit și faptul că avem numeroase lecturi comune, lecturi valorificate de colegul de la institutul „A.D. Xenopol” exact în aceeași manieră în care am făcut-o și eu cu ani în urmă. Astfel, la p. 137 din studiul amintit, pentru a argumenta filiera de import a acestui tip de proces-spectacol, făceam o trimitere la un eseu publicat de André Glucksman. Cu surpriză am constatat că exact același citat a fost considerat relevant și de domnul Ivănescu, care îl folosește, ați ghicit!, pentru a sublinia aceleași idei referitoare la procesul de la Canal, cu mențiunea că trimiterea se face la...Andrei (!) Glucksman.

Nota mea era următoarea (nota 70, p. 137):

„Astfel de situații s-au înregistrat la procesele din anii '30 din Uniunea Sovietică: la interogarea acuzaților aceștia au revenit cu toții asupra declarațiilor date în anchetă. La muștrarea judecătorului,

Nota domnului Ivănescu arată astfel (nota 155, p. 385):

„Au existat situații când (sic!) la interogare, acuzații au revenit asupra declarațiilor date în timpul anchetei. Această stare de fapt a fost înregistrată în Uniunea Sovietică în procesele din anii

Recenzii. Note de lectură

«Cum ați putut, în timpul anchetei să dați declarații contrare?» unul din acuzați răspundea elocvent: «Fiind comunist, nu pot să evoc, într-un proces public, metodele folosite de N.K.V.D. în timpul interogatoriilor» – cf. André Glucksman, *op. cit.*, p. 19-20”.

’30, când la musturarea venită din partea judecătorului: «Cum ați putut în cursul anchetei să dați declarații contrare», unul dintre acuzați răspundea: «Fiind comunist, nu pot să evoc într-un proces public metodele folosite de N.K.V.D. în timpul interogatoriilor». Apud Andrei (sic!) Glucksman, *Bucătăreasa și Mâncătorul de oameni. Eseu despre stat, marxism și lagărele de concentrare (sic!)*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 19-20” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 385).

Aceleași lecturi comune explică, probabil, utilizarea unui citat dintr-o lucrare a lui Raoul Girardet, atât de mine, cât și de Sorin D. Ivănescu. Evident, nu am pretenția de a folosi un citat sau altul în exclusivitate, dar am fost frapat de folosirea *exact* a aceluiași citat pentru a sublinia *exact* aceeași idee. Astfel, spre finalul studiului meu consacrat proceselor de la Canal, notam următoarele:

„Procesele organizate pe șantierele Canalului Dunăre – Marea Neagră în anul 1952 de către conducerea comunistă a României reprezintă o ilustrare elocventă a modului în care un regim totalitar se servește de aparatul de represiune (Securitatea) și de propagandă pentru a-și camufla erorile prin apelul la unul din miturile frecvent folosite în acest scop: mitul conspirației²¹, al dușmanului veșnic la pândă. [...] Dar conspirația nu are doar rolul de a „explica” eșecurile, dificultățile, ci oferă și un remediu: identificând țapul ispășitor, «fixează un diagnostic politic și, totodată, recomandă o terapie politică»²². Terapia pentru care au optat liderii comuniști ai anilor ’50 a fost una radicală, sângeroasă, specifică regimurilor totalitare. Așa cum observa Raoul Girardet, «de la teroarea iacobină la teroarea stalinistă, acuzația de complot nu a încetat să fie folosită de putere pentru a se debarasa de cei suspecti sau de oponenți, pentru a-și legitima epurările, ca și pentru a-și ascunde propriile erori sau propriile decepții»”.

Domnul Ivănescu inserează în finalul capitolului amintit următorul paragraf:

„Procesele organizate pe șantierele Canalului Dunăre – Marea Neagră în anul 1952 demonstrează cum conducerea comunistă a României s-a folosit de serviciile aparatului represiv pentru a-și camufla erorile. Folosirea acuzației de sabotaj și a imaginii dușmanului veșnic la pândă, explicau atât eșecurile lucrărilor, ofereau un țap ispășitor și justificau necesitatea (sic!) existenței poliției politice. Raoul Girardet observa că «de la teroarea iacobină la teroarea stalinistă, acuzația de complot nu a încetat să fie folosită de putere pentru a se debarasa de cei suspecti sau de oponenți, pentru a-și legitima epurările, ca și pentru a-și ascunde propriile erori sau propriile decepții»”.

Pentru a încheia, ne vom opri asupra unui ultim subcapitol al lucrării (3.5 *Acțiunile Securității împotriva «bandelor contrarevoluționare înarmate»*) în care domnul Ivănescu

---

²¹ Vezi pentru modalitatea de funcționare a acestui mit considerațiile lui Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Institutul European, Iași, pp. 35-42.

²² *Ibidem*.

Recenzii. Note de lectură

își încearcă din plin abilitatea de a „mixa” fragmente „împrumutate” din lucrările altora. Și cu această ocazie, am fost „onorat” cu o atenție aparte, câteva din studiile pe care le-am publicat de-a lungul timpului fiind utilizate copios.

Subcapitolul debutează chiar cu un paragraf ce mi-a amintit de unele formulări pe care le-am folosit, cu ani în urmă, în studiul introductiv pe care l-am realizat, împreună cu domnul Silviu B. Moldovan, pentru volumul „*Bande, bandiți și eroi*”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968)*²³:

„Formele de rezistență față de regimul comunist din România au fost cele mai diverse, în ele regăsindu-se toate straturile societății, de la intelectualii fideli principiilor democratice, la militarii pătrunși de un puternic sentiment patriotic, la țărani atașați de pământul, munca și religia lor. Dintre modalitățile folosite de români pentru a se opune sistemului comunist, cea mai dură și tragică în același timp a fost rezistența armată” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 440).

Aprecierile pe care le formulam în 2003 sunau în felul următor:

„Formele de rezistență în fața uriașului tăvălug comunist au fost dintre cele mai diverse și s-au regăsit în toate palierele societății, de la intelectualii atașați valorilor democratice până la militarii animați de un puternic sentiment național și la țărani trăitori într-un univers în care proprietatea asupra pământului, religia, respectul valorii individuale și al muncii reprezentau coordonate fundamentale. Printre căile prin care românii au înțeles să se opună comunismului, cea mai dură și mai plină de tragism a fost reprezentată de rezistența armată în fața noului sistem”. (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 7)

După cum se poate observa, domnul Sorin D. Ivănescu a folosit din plin valențele limbii române, apelând la sinonime și diverse formulări eliptice pentru a disimula sursa de inspirație. Evident, ne-a trecut prin minte și ipoteza că, poate, suntem prezumțioși, iar colegul nostru într-o cercetare istorică a găsit, pur și simplu, o manieră apropiată de a formula niște lucruri de acum binecunoscute. Totuși, în scurt timp, un nou paragraf ne-a atras atenția:

„Ariile de acțiune ale acestor grupări au fost regiunile cu relief accidentat din zonele montane sau greu accesibile, pădurile sau bălțile Dunării. Acțiunile se desfășurau în apropierea unor mici așezări rurale, din cadrul cărora membrii rezistenței obțineau provizii și sprijin informativ. Cele mai multe grupuri armate au fost înregistrate în Bucovina, Munții Apuseni, Argeș, Muscel, Vrancea, Dobrogea (jud. Tulcea)” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 455).

Iată și textul nostru, publicat în 2003:

„Ca arii de acțiune a acestor grupări s-au impus regiunile cu relief accidentat (zonele montane) sau greu accesibile (bălțile Dunării, pădurile). În același timp, acțiunile erau desfășurate în apropierea unor mici așezări rurale din cadrul cărora membrii rezistenței obțineau sprijin informativ și provizii. Densitatea cea mai mare a acestor grupuri armate s-a înregistrat în Bucovina, Munții Apuseni, Argeș, Muscel, Vrancea, Dobrogea (jud. Tulcea)” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 9)

---

²³ C.N.S.A.S., „*Bande, bandiți și eroi*”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968) Documente*, coord. Florica Dobre, editori Florian Banu, Camelia Duică, Silviu B. Moldovan, Elis Neagoe, Liviu Țăranu, studiu introductiv Florian Banu și Silviu B. Moldovan, București, Editura Enciclopedică, 2003, 592 p.

Recenzii. Note de lectură

Încă o dată, topica, timpul și diateza verbelor contribuie din plin la conferirea unei note de autenticitate textului „elaborat” de domnul Ivănescu. Aceeași manieră de lucru am remarcat-o și la paginile 454, 456, 458, unde se regăsesc fragmente din studiul introductiv amintit, respectiv de la paginile 10-11, 9-10 și, din nou, pagina 10.

Dar, ca un cercetător plin de acribie, domnul Sorin D. Ivănescu nu s-a limitat la utilizarea unei singure surse. De altfel, studiul introductiv amintit nici nu acoperea integral problematica rezistenței armate anticomuniste, astfel că găsirea unor noi surse de „inspirație” se impunea.

Printre studiile folosite de cercetătorul ieșean ca „bază de materie primă” se numără și cel pe care l-am intitulat *Intrarea în rezistența armată anticomunistă – motivații individuale și colective*, publicat în „Arhivele Totalitarismului”, an X, nr. 36-37, (3-4/2002), pp. 85-101. Iată câteva mostre de creativitate:

„Pe fondul nemulțumirilor acumulate, adesea decizia de a pleca în munți era precipitată de iminența arestării persoanei respective. Uneori erau vizate categorii de persoane constituite pe baza unor criterii politice sau social-economice, etichetate drept „dușmani ai poporului”, decizia autorităților amplificând tendințele de constituire a grupurilor de rezistență, deoarece arestarea era urmată de torturi pentru obținerea unor „mărturii” necesare în vederea pronunțării sentinței” (Sorin D. Ivănescu, *loc. cit.*, pp. 442-443).

Iată și textul meu:

„Pe fondul nemulțumirilor și tensiunilor acumulate, cel mai adesea decizia de a pleca în munți era precipitată de **iminența arestării** persoanei respective. (...) Uneori erau vizate anumite grupuri distincte de persoane²⁴ (grupuri constituite pe baza unor criterii politice sau social-economice și etichetate cu denumirea generică de „dușmani ai poporului”). Astfel de decizii amplificau tendințele de constituire a grupurilor de rezistență²⁵ întrucât arestarea era urmată, aproape inevitabil, de torturi pentru obținerea unor „mărturisiri complete” în vederea pronunțării unei sentințe ce prevedea, de obicei, ani grei de temniță” (Florian Banu, *loc. cit.*, pp. 86-87)

Dacă, în acest caz, domnul Ivănescu a operat unele modificări „stilistice” asupra textului „împrumutat”, păstrând, însă, inclusiv notele de subsol, în alte cazuri a apreciat, probabil, că formulările mele sunt suficient de șlefuite și, ca atare, le-a preluat întocmai:

„Intrarea în organizațiile de rezistență a fost provocată, în unele cazuri, și de naționalizarea mijloacelor de producție din 11 iunie 1948. Foști proprietari, mai mari
„Intrarea în atare organizații a fost provocată, în unele cazuri, și de naționalizarea mijloacelor de producție din 11 iunie 1948. Foști proprietari, mai

---

²⁴ Vezi arestarea membrilor Mișcării Legionare declanșată, în urma Ordinului 5 Cabinet, în noaptea de 14-15 mai 1948 –A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 45, ff. 1-4.

²⁵ Referindu-se la geneza grupurilor de rezistență din Munții Vrancei, Mihai Timaru, el însuși fost luptător într-un astfel de grup, își amintește: „La 15 mai 1948 se declanșează arestările în toată țara. În această situație vor fi arestați mulți vrânceni, însă mulți vor scăpa, avertizați fiind de oameni de bună credință din vechea poliție. (...) Cei care au scăpat de arestări au luat calea codrilor și așa au apărut în toate regiunile grupuri de rezistență” – Mihai Timaru, *Lupta de rezistență anticomunistă în Munții Vrancei*, în „Analele Sighet 2”, București, 1995, pp. 329-330.

Recenzii. Note de lectură

---

sau mai mici, s-au alăturat celor ce luptau în munți sau au sprijinit material grupurile constituite. Dintre cei care s-au alăturat direct luptei îi amintim aici pe frații Purnichescu și pe Andrei Gheorghe care s-au alăturat organizației condusă de colonelul Arsenescu” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, pp. 444-445).

mari sau mai mici, s-au alăturat celor ce luptau în munți sau au sprijinit material grupurile constituite. Dintre cei care s-au alăturat direct luptei îi amintim aici pe frații Purnichescu și pe Andrei Gheorghe care s-au alăturat organizației condusă de colonelul Arsenescu” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 90).

Remarcăm, în acest caz, efortul făcut de onestul cercetător de a oferi celor cărora și-a propus în *Introducere* să le „deschidă un drum” (p. 23) și trimiterea la volumul „*Bande, bandiți și eroi*”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968)*²⁶, la a cărui redactare lucram, alături de colegii mei, în anul 2002, când am publicat studiul amintit.

„Împrumuturile” operate au fost inserate atât în textul propriu-zis, cât și în aparatul critic. De exemplu, nota 287 de la p. 444, reproduce aproape neschimbat un fragment dintr-un paragraf al studiului amintit:

„În zone unde simțul proprietății era foarte bine consolidat și unde țărani beneficiaseră de anumite privilegii vechi de sute de ani, precum Banat, Ciuc, Covasna, Bistrița – Năsăud, Bucovina intervenția comunistă în „stricarea rânduielilor” a fost percepută cu și mai multă acuitate” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 88).

„În zonele unde simțul proprietății era bine consolidat, iar țărani beneficiaseră de anumite privilegii vechi de sute de ani, precum Banat, Ciuc, Covasna, Bistrița – Năsăud sau Bucovina, intervenția comunistă ce a stricat „rânduielele” a fost percepută cu și mai multă acuitate, oamenii trecând la acțiune” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 444).

După cum se poate sesiza, cel care „strică rânduielele” este, de această dată, domnul Ivănescu, care ignoră cu seninătate normele elementare ale cercetării academice. Pentru a nu mai insista cu exemplele, ne mulțumim să spunem că paginile 443-445 din lucrare sunt alcătuite aproape integral (avem în vedere și aparatul critic!) din fragmente din studiul nostru publicat în anul 2002, fiind amalgamate extrase de la paginile 86, 87, 88, 89 și 90. De menționat că studiul-sursă nu este amintit nici măcar o dată în aparatul critic!

Atenția de care s-au bucurat lucrările mele a fost de-a dreptul onorantă, de vreme ce autorul a considerat că paginile 447-448 pot fi redactate aproape exclusiv prin „mixarea” unor fragmente extrase din studiul intitulat *Mitul venirii americanilor reflectat în documentele Securității*, publicat de mine în „Arhivele Totalitarismului”, an XII, nr. 44-45 (3-4/2004), p. 34-46.

Pentru edificare, ne oprim doar la două exemple:

„Interesant este faptul că un puternic sprijin în formarea acestui mit al intervenției externe l-a avut chiar aparatul de propagandă al partidului. Acesta nu a conținut să sugestioneze mentalul colectiv, cum că «dușmanii poporului» din interior

---

²⁶ C.N.S.A.S., „*Bande, bandiți și eroi*”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968) Documente*, coord. Florica Dobre, editori Florian Banu, Camelia Duică, Silviu B. Moldovan, Elis Neagoe, Liviu Țăranu, studiu introductiv Florian Banu și Silviu B. Moldovan, București, Editura Enciclopedică, 2003, 592 p.

colaborează cu «imperialiștii apuseni» pentru declanșarea unui nou război și înlăturarea «democrației populare»” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 447).

Iată ce scriam în anul 2004:

„Interesant de remarcat faptul că **un puternic sprijin în coagularea acestui mit al intervenției externe l-a dat, în mod paradoxal, chiar aparatul de propagandă al comuniștilor.** Acesta nu a conținut să bombardeze mentalul colectiv cu acuzații aduse «dușmanilor poporului» din interior, potrivit cărora aceștia colaborează cu «imperialiștii apuseni» pentru declanșarea războiului și înlăturarea «democrației populare»” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 35).

Fragmentul citat este continuat de Sorin D. Ivănescu cu următorul:

„De la bun început, dată fiind poziția României, s-a cristalizat ideea că intervenția eliberatoare se va face pe calea aerului. Convingerea era atât de puternică încât s-au creat situații hilare, astfel că, la 29 iulie 1948, Secția a III-a Poliție din București raporta, în urma unui exercițiu de lansări cu parașuta, ce s-a executat în jurul Capitalei, că unii țărani văzând câțiva parașutiști căzând în ogrăzile lor, s-au repezit imediat la primărie, unde au bătut pe primar și notar spunându-le că... «au venit americanii!»” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 447).

Îi rămân îndatorat domnului Ivănescu pentru ameliorarea ortografiei textului meu, din care, într-adevăr, lipseau câteva virgule:

„De la bun început, dată fiind poziția României, s-a cristalizat ideea că intervenția eliberatoare se va face pe calea aerului. Ca atare, s-au făcut recunoașteri de terenuri pentru aterizarea avioanelor americane, locuri pentru parașutarea ajutoarelor în arme, muniții, echipament. Convingerea era atât de puternică încât s-au creat chiar situații hilare. În 29 iulie 1948, Secția a III-a Poliție din București raporta că, în urma unor exerciții de lansări cu parașuta ce s-au executat în jurul Capitalei, unii săteni văzând câțiva parașutiști căzând în ogrăzile lor, s-au repezit imediat la primărie unde au bătut pe primar și notar spunându-le că... «au venit americanii!»” (Florian Banu, *loc. cit.*, p. 36).

Evident, domnul Ivănescu nu a neglijat alte studii pe această problemă, „inspirându-se” din plin din producțiile unora dintre colegii mei, precum Liviu Pleșa, Liviu Marius Bejenaru (fost coleg de grupă în facultate cu dl. Ivănescu!) sau Silviu B. Moldovan.

Iată câteva pasaje edificatoare:

„Un bun exemplu în acest sens este grupul condus de maiorul în rezervă Nicolae Dabija. Acesta a participat la întreaga campanie militară împotriva U.R.S.S., remarcându-se în luptele de la Kerchi, din Caucaz, Kuban și Perikop. Datorită faptelor deosebite de eroism a primit numeroase decorații românești și germane, precum „Steaua României” în grad de comandor, ordinul «Mihai Viteazul» clasa a III-a cu spade, «Coroana României» cu spade, «Crucea de fier», «Crucea Germană de Aur» și altele, fiind înaintat în mod excepțional la gradul de maior. După război era exact tipul de ofițer de care noua armată nu mai avea nevoie. Acest lucru a constituit principala sa motivație pentru a lupta deschis împotriva regimului comunist...” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 458).

Sursa este reprezentată de studiul domnului Liviu Pleșa, *Apartenența politică a membrilor grupurilor de rezistență din Ardeal (1948-1958)*, în C.N.S.A.S., „Mișcarea armată de

Recenzii. Note de lectură

---

rezistență anticomunistă din România (1944-1962)”, coord. prof. univ. dr. Gh. Onișoru, București, Editura Kullusys, 2003, p. 141-182. Versiunea originală era următoarea:

„Unul din grupurile cele mai bine organizate din întreaga rezistență românească a fost grupul condus de maiorul în rezervă Nicolae Dabija. Acesta a participat la întreaga campanie militară împotriva U.R.S.S., remarcându-se în luptele de la Kerci, din Caucaz, Kuban și Perikop. Datorită faptelor deosebite de eroism pe care le-a săvârșit a fost citat pe națiune și a primit multiple decorații românești și germane (Ordinul «Mihai Viteazul», clasa a III-a cu spade, «Steaua României» în grad de comandor, «Crucea de Fier» clasa I, «Crucea Germană de Aur» etc.), fiind înaintat în mod excepțional la gradul de maior. După război, Dabija reprezenta exact tipul de ofițer de care noul regim nu avea nevoie, astfel încât la 20 iul. 1946 a fost trecut în rezervă. Înlăturarea brutală din armată, după ce-și făcuse cu prisosință datoria față de țară, a constituit probabil principala sa motivație pentru a lupta deschis împotriva regimului comunist” (Liviu Pleșa, *op. cit.*, p. 164-165).

După cum se poate observa, extragerea nechibzuită a unor pasaje alterează sensul frazelor, dar acest lucru nu pare să-l deranjeze pe domnul Ivănescu. Un alt exemplu ne reconfirmă acest lucru:

„O primă operațiune contra grupurilor armate și a fugarilor a fost *culegerea de informații* despre aceștia, în fiecare regiune unde activau. Sintezele, referatele și dările de seamă cu privire la această problemă, ce erau apoi discutate în cadrul ședințelor de analiză la nivelul conducerii M.A.I., abundă în informații începând cu cele mai nesemnificative (precum simpla semnalare a prezenței unor indivizi rămași neidentificați într-o anumită zonă) și până la cele mai complexe și exacte, culese cu ajutorul organelor locale de Miliție sau a conducerii organizațiilor de partid din comune (ca date personale, biografiile dinainte și după 23 august 1944, motivele ce au determinat intrarea în rezistență, potențialul uman și tehnic de care grupul dispune)” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 463).

Sursa de inspirație o reprezintă studiul fostului coleg de grupă al domnului Ivănescu, domnul Liviu Marius Bejenaru, *Să lupți pentru a muri: mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România. O încercare de analiză*, publicat în C.N.S.A.S., „Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România (1944-1962)”, coord. prof. univ. dr. Gh. Onișoru, București, Editura Kullusys, 2003, pp. 367-400. Textul acestuia este următorul:

„Prima operație a fost cea de culegere de informații despre grupurile armate și fugari existenți în fiecare regiune. Referatele, sintezele și dările de seamă întocmite cu acest prilej și discutate în cadrul analizelor la nivelul conducerii M.A.I., abundă în informații de la cele mai neînsemnate cum ar fi simpla semnalare a prezenței în zonă a unor indivizi rămași neidentificați, până la cele mai mult sau mai puțin exacte, culese cu ajutorul organelor locale de Miliție și a conducerilor organizațiilor de partid din comune: date personale, biografiile dinainte și după 23 august 1944, motivele care au determinat această formă de protest, precum și potențialul uman și tehnic de care grupul dispune, toate acestea fiind elaborate într-un limbaj ideologic și tendențios care începe să se impună” (Liviu Marius Bejenaru, *op. cit.*, p. 388).

De altfel textul domnului Bejenaru a fost folosit și cu alte ocazii, însă în una dintre ele graba de a copia îi joacă din nou feste domnului Ivănescu. Astfel, el notează:

Recenzii. Note de lectură

„Ultimul luptător anihilat a fost țăranul Ion Bantea (sic!), din Rusea-Banat (sic!), care a fost ucis în 1962” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 481).

Textul original era:

„Ultimul luptător anihilat a fost țăranul Ion Banta din Rusca-Banat, care a fost ucis (1962) de consătenii săi, exasperați de constrângerile la care erau supuși de către Securitate” (Liviu Marius Bejenaru, *op. cit.*, p. 392).

După cum se vede, o literă în plus sau înlocuirea unei litere cu una având o formă asemănătoare nu prezintă mare importanță pentru cercetătorul Sorin D. Ivănescu.

Parcă pentru a ilustra perfect maniera de realizare a întregului volum, ultima pagină a acestuia este un *mixtum compositum* al unor fragmente provenind de la Liviu Marius Bejenaru, Silviu B. Moldovan și subsemnatul. Onoarea de a încheia volumul îi revine domnului Moldovan, autorul ieșean împărtășind, până la identitate, o concluzie formulată de acesta cu ani în urmă. Redăm mai jos ultimele rânduri ale lucrării:

„Dacă zdrobirea revoluției ungare le-a luat luptătorilor din munți elanul și iluzia intervenției occidentale, retragerea trupelor sovietice, în 1958, le-a redus din motivație” (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 481).

„Dacă zdrobirea revoluției de la Budapesta (1956) le-a tăiat rezistenților orice urmă de elan și orice iluzii în intervenția occidentală, retragerea trupelor sovietice (1958), le-a luat și o parte din motivație” (Silviu B. Moldovan, *Rezistența anticomunistă din România și „defecțiunea” titoistă*, în C.N.S.A.S., *Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România (1944-1962)*, coord. prof. univ. dr. Gh. Onișoru, București, Editura Kullusys, 2003, p. 434).

Dincolo de maniera absolut halucinantă de realizare a unui volum ce se dorește de factură academică, prin „tehnica mozaicului”, furând pasaje mai mici sau mai ample de la diverși cercetători, în urma lecturii lucrării am remarcat și o serie de deficiențe de ordin stilistic și gramatical.

Astfel, am fost frapat în mod neplăcut de folosirea greșită a prepoziției „datorită”. Iată câteva exemple: „datorită acestui mod, informatorii au devenit captivi ai sistemului” (p. 287), „...datorită lipsei de profesionalism a ofițerilor” (p. 306), „Datorită lipsei unui nucleu de conducere la nivel național nu s-a putut realiza controlul de către partizani...” (p. 450), „Datorită lipsei rezultatelor, conducerea Securității a luat măsuri...” (p. 469). În toate aceste construcții, regulile limbii române impun folosirea formei „din cauza” și nu „datorită”!

Încă și mai supărătoare pentru cititor sunt dezacordurile gramaticale: „în cele mai multe cazuri nu li se luau un angajament scris” (p. 136), „Ingerințele politicului în activitatea M.A.I. a început încă din 1945” (p. 325), „...acum fiind pusă la dispoziția Direcției Generale a Canalului un fond de 8,1 miliarde lei” (p. 368).

De asemenea, am fost nevoit să constat că, deși autorul s-a dovedit maestru în utilizarea sinonimelor și în modificarea timpului și diatezelor verbelor, la capitoul

ortografie stă ceva mai slab. O dovadă în acest sens o reprezintă multitudinea de cazuri în care plasează virgula între subiect și predicat, deși această regulă este inclusă în programa clasei a II-a primară: „restructurări de natură organizatorică, au precedat decizia unificării” (p. 70), „Regimul comunist din România, s-a bazat pe teroare” (p. 131), „Situatii falsificate, se regăsesc și în rapoartele de cunoaștere personală” (p. 307), „Direcțiile județene de Securitate, erau obligate...” (p. 335), „Moșierii, au fost o primă categorie supusă de autorități unor măsuri «administrative» speciale...” (p. 355), „Guvernele românești ce s-au succedat, l-au amânat mereu...” (p. 364).

Am mai remarcat și redarea greșită a denumirii abreviate a serviciului est-german omolog Securității: în loc de *Stasi* (abreviere curentă pentru *Ministerium für Staatssicherheit*), domnul Ivănescu folosește S.T.A.S.I. (p. 7, 237). Surprinzătoare ni s-au părut și ortografierea numelui lui Andrei Ianuarevici Vîșinski sub forma „Vâșinski” (p. 33), precum și forma româniată (?) a unui cuvânt arhicunoscut din limba engleză: „un gentleman (sic!) nu ascultă conversațiile altuia” (p. 253).

Dar dacă în ortografierea greșită a unui cuvânt împrumutat dintr-o limbă străină mai pot fi acordate circumstanțe atenuante, ce să credem despre cunoașterea propriei limbi atunci când autorul ne vorbește despre faptul că organele de securitate alegeau „ca posturi de pândă tarlalele de oi” (nota 370, p. 478). După umilele noastre cunoștințe, „tarla” este denumită o suprafață agricolă delimitată de patru drumuri ce se întretaie, în vreme ce oile sunt adăpostite în „târle”, cuvântul desemnând atât locul neîngrădit în care se odihnesc oile, cât și, prin extensie, stâna cu toate acareturile sale sau chiar turma de oi.

Semne de întrebare asupra folosirii unor termeni ridică și următorul paragraf: „Din punctul de vedere al structurii politice și sociale, în momentul constituirii, grupurile de rezistență erau relativ omogene, fiind alcătuite din maniști, regaliști, legionari, ofițeri deblocați, țărani, funcționari etc” (p. 451-452). Despre ce fel de omogenitate politică și socială, fie ea și relativă, poate fi vorba în această înșiruire? Nedumerirea este amplificată de faptul că autorul continuă: „în perioada anilor 1949-1951, acestea au devenit destul de eterogene, asocierea făcându-se mai ales pe criterii de rudenie, vecinătate și mai puțin în baza opțiunilor politice, fiind frecvente grupurile în care luptau alături legionari, membri P.N.Ț. sau P.N.L., foști ofițeri și chiar membri ai P.C.R. sau Frontului Plugarilor, desigur la nivelele inferioare ale acestora din urmă” (p. 452). După cum se vede, enumerarea categoriilor ce alcătuiau grupuri „destul de eterogene” nu diferă prea mult de aceea a grupurilor „relativ omogene”!

Pentru că, îndeobște, se consideră că o lucrare, fie ea cât de precară, are, totuși, neapărat, și unele calități, mărturisesc că la finalul lecturii acestui volum m-am întrebat care ar fi elementele pozitive ce s-ar cuveni relevate. Având în vedere că, în fapt, lucrarea nu este decât o compilație amplă din diverse studii și cărți consacrate istoriei Securității și că aportul personal al autorului este minim raportat la ansamblul volumului, cred că principalul merit este acela că pune la dispoziția unui cititor interesat de problemă o sinteză a principalelor lucrări existente la nivelul anului 2008. Astfel, acesta nu mai este nevoit să caute prin diverse publicații și volume de studii materiale referitoare la un aspect sau altul din istoria Securității, ci le poate găsi adunate, cu asiduitate și minuțiozitate, de către domnul Sorin D. Ivănescu, ba chiar beneficiază și de o grupare a acestora pe teme, conform cuprinsului volumului. În plus, întrucât autorul

Recenzii. Note de lectură

---

nu a binevoit să semnaleze pasajele împrumutate decât în unele cazuri (după ce criterii, nu știm!), cititorul, pe lângă informațiile prețioase pe care le obține, poate avea parte și de o activitate de tipul dezlegării de șarade. Astfel, pornind de la un pasaj citat onest, după regulile academice, poate merge la lucrarea indicată și apoi să caute restul fragmentelor folosite de autor fără marcare în text prin note de subsol! Farmecul jocului este sporit de mijloacele extrem de diversificate (semn al unei imaginații bogate!) folosite de către domnul Sorin D. Ivănescu pentru camuflarea „împrumuturilor” ilicite.

Dincolo de glumă, rămâne faptul, foarte îngrijorător, că un cercetător dintr-un institut al Academiei Române și-a putut obține titlul de doctor cu o astfel de teză (susținută în cadrul uneia dintre universitățile de elită ale țării), ba, ceva mai mult, o editură de prestigiu, precum Junimea, a acceptat să o publice în colecția „Historia Magistra Vitae”, coordonată de doi reputați istorici ieșeni. În plus, volumul a fost tipărit cu sprijinul financiar al Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică!

Iată, așadar, că, „cu iuțea de mână (a autorului!) și nebăgare de seamă (a celor îndreptății să-l evalueze)”, un plagiat de amploare (una dintre cele mai grave forme de fraudă academică!) a stat la baza acordării unui titlu de doctor și, probabil, va reprezenta rampa de lansare a unei noi stele din constelația istoriografiei românești contemporane.

În concluzie, recenzia de față se dorește a fi și un semnal de alarmă cu privire la situația îngrijorătoare în care au ajuns mediile academice și universitare, medii în care impostura și plagiatul și-au câștigat poziții redutabile²⁷ și amenință să sufocă în totalitate cercetările oneste, de bună calitate.

Așa cum spune un proverb englezesc, „faptele sunt încăpățânate!”, iar, potrivit latinilor, „scripta manent”. Dincolo de aprecierile pe care le-am formulat în cuprinsul acestor pagini și de eventualele „explicații” pe care le-ar putea produce imaginația efervescentă a domnului Ivănescu, volumul în cauză poate fi oricând consultat, la fel ca și lucrările care i-au servit drept sursă de „inspirație”, astfel încât formarea unei opinii proprii este la îndemâna oricărui specialist de bună-credință.

În încheiere, doresc doar să-i invit pe cititorii acestor rânduri să reflecteze și la următoarele cuvinte așternute pe hârtie, în 1915, de filosoful și sociologul Ștefan Zeletin și să concluzioneze singuri **cât** și **ce** s-a schimbat în fascinanta societate românească în decurs de aproape un veac:

„Orice măgărie, privită în sine, nu alcătuește o rușine, dacă e bine ascunsă. Ea devine o rușine din clipa în care e dată la iveală și scuturată sub nasul lumii cinstite.

Din acest principiu teoretic decurg următoarele două reguli de justiție practică:

a) *Supus pedepsei nu e cel ce face, ci cel ce dezvălește o măgărie.* Căci cel dintâi rămâne credincios principiului adânc al justiției măgărești, ținându-și măgăria ascunsă, cel din urmă însă calcă acest principiu, dând-o la iveală.

b) *Pedeapsa ce ia dezvăluitorul măgăriei crește în măsură cu murdăria ce are la suflet făptașul măgăriei.* Căci numai astfel se poate da învățătură gurilor rele, spre a-și ține pe viitor limba în pace și a nu mai călca principiul sus-zis, sfășiind valul în care orice măgar de treabă are grijă să-și ascundă murdăriile²⁸.

---

²⁷ Vezi Alexandru Dobrescu, *Corsarii minții. Istoria ilustrată a plagiatului la români*, vol. I, Iași, Editura Emolis, 2007.

²⁸ Ștefan Zeletin, *Din Țara Măgarilor. Însemnări*, București, Editura Nemira & Co., 2006, p. 65.

Recenzii. Note de lectură

Poate că având în vedere considerațiile lui Zeletin, vom înțelege mai ușor de ce impostura și incompetența triumfă în mai toate domeniile de activitate, de ce critica de specialitate este pe cale de dispariție, iar cele mai multe dintre recenziile și prezentările de carte care văd lumina tiparului sunt presărate cu aprecieri de tip „Pulchra, bene, recte!”²⁹.

Florian BANU

Facsimilul foii de consultare a dosarului nr. 1 din Arhiva Ministerului de Interne, fondul Direcția Management Resurse Umane, număr de inventar 7.351, dosar din care domnul Sorin D. Ivănescu citează ca și cum l-ar fi consultat personal (Sorin D. Ivănescu, *op. cit.*, nota 123, p. 80).

DUL D.M.R.U. ANEXA 5
ARUL 7351 - DOSAR (1)

FOAIE DE FOLOSIRE

	Numele cercetătorului	DATA			Natură lucrării	Observații
		Anul	Luna	Ziua		
1	Banu Florian	2001	mai	22	cercetare	
2	Clara Lohuineanu	2003	iulie	15	cercetare	
3	G. Căcociu	2008	10	13	-	
	L. PLESA	2010	MAI	13	-	

²⁹ „Frumos, bine, corect!” – Horatius, *Ars poetica*, 428.

Pavel Moraru, *Urmașii lui Felix Dzerjinski: organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. 1940-1991*, cuvânt înainte de dr. Ion Constantin, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2008, 272 p. + 16 planșe foto.

Interesul manifestat de cercetători față de K.G.B. și predecesorii săi instituționali este unul legitim, de vreme ce implicarea, adesea decisivă, a acestor organizații în derularea unor evenimente cruciale din secolul al XX-lea este de domeniul evidenței. De altfel, acest impact al serviciilor de informații asupra lumii contemporane se constituia într-o componentă esențială a imaginii de sine a ofițerului de informații sovietic, acesta învățând, încă de la prima lecție profesională, că „spionajul capitalist raportează istoria, noi o creăm”¹. Ca atare, nu este de mirare că, în prezent, literatura istorică cu privire la serviciile de informații ale Uniunii Sovietice este imensă, istoriografia problemei înregistrând zeci de mii de titluri².

Dacă despre organizarea și acțiunile serviciilor de securitate sovietice, mai cu seamă în România și în „lagărul imperialist”, există destul de multe lucrări disponibile în limba română³, nu același lucru se întâmplă atunci când avem în vedere activitatea acestora în interiorul a ceea ce, nu fără temeii, a fost numit „continentul U.R.S.S.”.

În acest context, cartea istoricului Pavel Moraru reprezintă o adevărată lucrare de pionierat în domeniu, fiind, după știința noastră, prima analiză a activității serviciilor sovietice de securitate în spațiul dintre Prut și Nistru în intervalul 1940-1991. Autorul, absolvent al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1997) și doctor în istorie al Universității din București (2001), a dovedit o preocupare constantă pentru istoria Basarabiei și Bucovinei în secolul al XX-lea. Ca urmare a investigațiilor sale

---

¹ Apud Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, Editura „Ion Cristoiu” S.A., 1999, p. 324.

² Paul W. Blackstock, Frank L. Schaf, *Intelligence, Espionage, Counterespionage and Covert Operations. A Guide to Information Sources*, Detroit, Gale, 1978; Myron J. Smith jr., *The Secret Wars: a guide to sources in English. Intelligence, propaganda and psychological warfare, covert operations, 1945-1980*, with an historical introduction by Lyman B. Kirkpatrick, Santa Barbara, California, ABC Clio, 1981, vol. 1-3; Jr. George C. Constantinides, *Intelligence and espionage: An analytical bibliography*, Westview Press, 1983; Walter Pforzheimer (ed.), *Bibliography of Intelligence Literature*, Washington D.C., Defense Intelligence College, 1985; Raymond G. Rocca, John Dziak, *Bibliography on Soviet Intelligence and Security Services*, Boulder – Colorado, Westview, 1986.

³ Mihail Kolesnikov, *Richard Sorge așa cum a fost*, Iași, Editura Junimea, 1977; Gh. Buzatu, Mircea Chirițoiu (eds.), *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhive secrete 1944-1989*, vol. I-II, București, 1998; Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi roșii. Amintirile unui general de securitate*, București, Editura Venus, 1992; Thierry Wolton, *K.G.B. în Franța*, București, Editura Humanitas, 1992; Ion Mihai Pacepa, *Moștenirea Kremlinului. Rolul spionajului în sistemul comunist de guvernare*, București, Editura Venus, 1993; Andrew G., O, Gordievschi, *KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov*, București, Editura All, 1994; Konrad Sakowski, *Secretele CEKA, N.K.V.D., K.G.B.*, Iași, 1995; Pavel Borovička, *Spionii K.G.B. Operațiuni ultrascrete*, București, Editura Niculescu, 1997; Pierre Accoce, Daniel Pouget, *Rețeaua Caraman: cei treisprezece români care au zguduit NATO*, București, Editura Compania, 1999.

Recenzii. Note de lectură

---

susținute în arhivele din România și Republica Moldova, domnul Pavel Moraru a publicat în intervalul 2004-2008 nu mai puțin de șase volume, dintre care patru dedicate activității serviciilor secrete.

Volumul pe care îl prezentăm în paginile de față a fost structurat pe cinci capitole, precedate de un cuvânt înainte, semnat de dr. Ion Constantin, și o *Introducere* în care autorul argumentează, convingător, necesitatea demersului său istoriografic.

Primul capitol al lucrării este dedicat activității structurilor de informații sovietice în perioada 1940-1941, fiind puse în lumină etapele instalării organelor N.K.V.D.-ului⁴ în Basarabia ocupată de Armata Roșie, declanșarea activităților de anihilare a persoanelor considerate a fi „contrarevoluționare” și a vastei operații de deportare a locuitorilor de origine română în Siberia. Tot aici sunt abordate problemele legate de implicarea N.K.V.D.-ului în emigrarea germanilor din Basarabia⁵ către Reich-ul german, precum și modul în care au fost gândite primele operațiuni de culegere de informații cu privire la situația politică, militară și economică din România.

Poate unele din cele mai șocante aspecte ale acestui prim capitol sunt cele care privesc deportarea unui număr considerabil de persoane în interiorul U.R.S.S. Potrivit documentelor la care a avut acces autorul, această operațiune era parte integrantă a unui plan general de deportare a persoanelor considerate periculoase și ostile puterii sovietice din Țările Baltice, Belarusia de Vest, Ucraina de Vest și Basarabia. Acțiunea era coordonată de un Consiliu Special al N.K.V.D., creat în baza hotărârii Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. din 10 iulie 1934. Potrivit planului inițial, în cazul Basarabiei erau vizate 85.000 de persoane pentru care organele N.K.G.B.⁶ ceruseră 1.315 vagoane. În noaptea de 13/14 iunie 1941, cu doar nouă zile înaintea declanșării atacului Axei asupra U.R.S.S., au fost deportate 29.839 de persoane din „R.S.S. Moldovenească și regiunile Cernăuți și Ismail ale R.S.S. Ucrainiene” (p. 45).

---

⁴ *Narodnyy Komissariat Vnutrennikh Del* – Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne.

⁵ Pierderile teritoriale suferite de statul român în anul 1940 au afectat și populația de origine germană. Astfel, conducerea de la Berlin a pregătit transferarea germanilor din provinciile cedate U.R.S.S. pe teritoriile Reichului. Cu o zi înainte de remiterea ultimatumului sovietic către România, la 25 iunie 1940, a fost încheiată o înțelegere între miniștrii afacerilor externe ai Germaniei și Uniunii Sovietice, prin care s-a convenit ca cetățenilor români de naționalitate germană din teritoriile românești revendicate de U.R.S.S. să li se asigure dreptul de a se transfera în Reich. Emigrarea acestora s-a făcut în baza Convenției sovieto-germane din 5 septembrie 1940, iar la 22 octombrie 1940 a fost semnată o înțelegere similară între guvernele român și cel german, referitoare la plecarea în Germania a nemților din sudul Bucovinei și din Dobrogea. Potrivit lui Pavel Moraru, prin acțiunea de repatriere a germanilor din Basarabia, „au fost salvați de urgență bolșevică mai bine de cinci mii de români de sânge care, datorită bunăvoinței autorităților germane, au fost înregistrați în listele de repatriați germani” – Pavel Moraru, *Urmașii lui Felix Dzerjinski: organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. 1940-1991*, cuvânt înainte de Dr. Ion Constantin, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2008, p. 37.

⁶ *Narodnyy Komissariat Gosudarstvennoy Bezopasnosti* – Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului; la începutul anului 1941 a avut loc reorganizarea N.K.V.D.-ului, prin divizarea căruia s-a creat N.K.G.B.-ul. Misiunea N.K.V.D.-ului consta în prevenirea și combaterea crimelor de drept comun, iar a N.K.G.B.-ului a crimelor îndreptate împotriva statului - Pavel Moraru, *Serviciile secrete și Basarabia (1918-1991)*. Dicționar, București, Editura Militară, 2009, pp. 175-176.

Recenzii. Note de lectură

Capitolul II, intitulat *N.K.V.D.-ul moldovenesc în timpul războiului germano-sovietic*, aduce în atenție informații foarte interesante cu privire la activitatea *Consiliului pentru evacuare*, creat la 24 iunie 1941, organism însărcinat cu aplicarea tacticii „pământului ars”: evacuarea tuturor resurselor materiale și financiare și distrugerea tuturor bunurilor mobile și imobile care nu puteau fi evacuate. Toate acțiunile ce urmau a fi întreprinse erau centralizate într-un document destinat secretarilor organizațiilor de partid. Stropirea cu benzină sau gaz lampant și incendierea pare a fi fost metoda favorită a sovieticilor, iar în cazul când aceasta nu era posibilă erau avute în vedere stropirea „cu acid sulfuric sau o altă substanță” (p. 48), „distrugerea mecanică”, „distrugerea cu ranga”. Se prevedea, de asemenea, că „odată cu retragerea Armatei Roșii, clădirile întreprinderilor, ale punctelor de legătură telefonică, morile, fabricile de vinuri, punctele de prelucrare a strugurilor etc., care prezintă o valoare importantă economică și industrială, vor fi distruse” (p. 49).

Ca urmare a aplicării prevederilor respectivului document, în Chișinău au fost distruse mai multe edificii cu valoare istorică, primăria și arhiva din clădirea primăriei, stația de aprovizionare cu apă, stația radio. Deținuții politici care nu au putut fi evacuați au fost executați (p. 52). Populația civilă a avut enorm de suferit în această perioadă, autorul apreciind că, „odată cu declanșarea războiului germano-sovietic, autoritățile sovietice din R.S.S.M. au avut un comportament deosebit de bestial față de populația civilă” (p. 53).

Tot în acest capitol sunt inserate câteva informații interesante asupra organizării și activității grupelor de diversiune și spionaj rămase pe loc după retragerea sovieticilor sau lansate ulterior în spatele liniei frontului. Abordarea problemei activității acestor grupe și a „partizanilor” este făcută cu spirit critic, fiind contrapuse informațiile din istoriografia sovietică și rusă cu cele din sursele românești, concluzia fiind că „pe toată perioada războiului din anii 1941-1944, în Basarabia, Bucovina și Transnistria organele de siguranță românești au reușit să prevină și să combată cu efect acțiunile grupurilor de agenți-informatori și teroriști sovietici, activitatea serviciilor speciale sovietice în aceste teritorii fiind inexistentă” (p. 57).

Capitolul III, *Organele securității moldovenești de la „eliberarea” din 1944 și până la procesul de destalinizare*, reconstituie etapele parcurse de serviciile speciale sovietice de la revenirea lor pe teritoriul dintre Nistru și Prut și până în anii 1956-1957. Potrivit autorului, reconstituirea N.K.V.D.-ului în R.S.S.M. a început *de facto* în februarie 1944, odată cu formarea grupurilor operative în Kiev, iar *de jure* în 15 aprilie 1944, când vice-comisarul Semionov a semnat la Kiev ordinul nr. 1 de numire în funcție a primilor șapte funcționari ai N.K.V.D.-ului „moldovenesc”.

Revenirea puterii sovietice pe pământul Basarabiei a fost marcată de abuzuri și crime îngrozitoare. Astfel, una dintre primele acțiuni ale N.K.V.D. a fost organizarea, pe baza unei decizii speciale din 9 aprilie 1944, a unei vaste acțiuni de deminare, scop în care au fost folosiți civili basarabeni, bărbați, femei și copii deopotrivă. Numărul celor care și-au pierdut viața în acea operațiune nu va fi știut niciodată, dar el trebuie să fi fost considerabil, de vreme ce, potrivit documentelor păstrate, pentru deminarea a 105 ha din raioanele Cornești și Ungheni au murit 377 de civili (p. 60).

Această operațiune a reprezentat doar punctul de început al unor ample acțiuni de represalii împotriva populației românești, urmând arestări masive, urmate de

Recenzii. Note de lectură

---

procese sumare și deportări în lagărele de muncă silnică din regiunile de răsărit ale U.R.S.S. pentru executarea unor pedepse de 10-20 de ani.

Autorul trece în revistă etapele de reorganizare a N.K.V.D.-ului și N.K.G.B.-ului, subliniind faptul că majoritatea angajaților proveneau din Rusia și Ucraina, cu un nivel scăzut de pregătire, dar cu o fidelitate nestrămutată față de regimul comunist.

În perioada de organizare, o dată de referință rămâne 16 martie 1946, când, în baza legii *Cu privire la reorganizarea Consiliului Comisarilor Poporului din U.R.S.S. și Consiliilor Comisarilor Poporului ale republicilor unionale și autonome*, N.K.G.B. s-a transformat în Ministerul Securității Statului (M.G.B.), iar N.K.V.D. a devenit Ministerul Afacerilor Interne.

Prezentând activitatea acestor temute instituții, Pavel Moraru aduce în atenție și un caz desprins parcă din romanul scris de Ilf și Petrov, *Vitețul de aur*. Este vorba de așa-numitul caz Pavlenko – în fapt, un căpitan din Armata Roșie care, după ce a dezertat în timpul războiului, și-a constituit o unitate militară proprie, necontrolată de nimeni, cu care se deplasa în teritoriile eliberate și contracta cu autoritățile locale lucrări de construcție și refacere a unor drumuri, imobile etc. Treptat, afacerile acestuia s-au extins în Republicile Baltice, Moldova, Ucraina, Belarus și în unele regiuni ale Rusiei europene, „colonelul” Pavlenko stabilind relații bune cu diverse autorități, până la nivel de miniștri. Totul s-a prăbușit în 1952, când un muncitor din Chișinău s-a plâns administrației financiare că un „ofițer” i-a dat obligații de stat în valoare mai mică decât suma de bani depusă. Administrația financiară a sesizat miliția, care a început o anchetă. Acțiunea fost preluată de M.G.B. al R.S.S.M. care a descoperit organizația și a informat M.G.B.-ul unional. Pavlenko a fost arestat la Chișinău în 23 noiembrie 1952. A urmat arestarea a peste 400 de persoane, din care 105 în R.S.S. Moldova. Ancheta Procuraturii Generale Militare a U.R.S.S. a stabilit că suma daunelor aduse de organizația lui Pavlenko se ridică la astronomica cifră de 28.717.600 ruble. Pavlenko a fost condamnat la moarte și executat, iar „ofițerii” săi au primit pedepse între 5-25 de ani de închisoare pentru „subminarea economiei socialiste”.

Tot în capitolul III sunt prezentate detaliat episoade semnificative ale rezistenței anticomuniste basarabene, cu multiplele sale forme, de la refuzul încorporării în Armata Roșie sau redactarea de manifeste anticomuniste, până la încadrarea în grupuri de rezistență armată anticomunistă („Arcașii lui Ștefan”, „Sabia dreptății”, Grupul antisovietic al lui Filimon Bodiu etc). Despre amploarea acestei rezistențe, este suficient să menționăm că în anii 1946-1947 și prima jumătate a anului 1948 organele de represiune identificaseră și lichidaseră 217 grupuri înarmate, cu un total de 894 persoane (p. 104). De menționat că, la fel ca și în cazul organizațiilor similare din România, lichidarea acestor grupuri s-a făcut prin metoda infiltrării de informatori sau ofițeri acoperiți în rândul membrilor grupurilor.

Subcapitolul III.3, intitulat *Acțiuni de anihilare a Bisericii Ortodoxe și a asociațiilor religioase*, reconstituie activitățile îndreptate de organele sovietice de securitate împotriva membrilor clerului, autorul punând în lumină atât acțiunile de rezistență ale slujitorilor cultului ortodox în fața politicii ateiste a regimului, cât și faptul că mulți dintre înalții ierarhi „au acționat în interesul organelor securității statului, în special, ca agenți de influență” (p. 107).

Recenzii. Note de lectură

Cel de-al patrulea subcapitol prezintă activitățile de combatere a spionajului în R.S.S.M., fiind vorba, în prima etapă, de lichidarea agenturii create de centrele S.S.I. din Chișinău, Odessa și Cetatea Albă pe teritoriul moldovenesc, precum și de identificarea și capturarea agenților germani din *Abwehrgruppe-204*. După 1945, acțiunile organelor sovietice au fost focalizate asupra acțiunilor de spionaj anglo-americane, fiind identificați agenții parașutați pe teritoriul R.S.S.M. Cu acest prilej, autorul scoate în evidență metoda favorită a M.G.B.-ului de combatere a agenturii inamice prin crearea unor organizații fictive de rezistență, menite să atragă resursele umane și financiare ale serviciilor de informații occidentale.

Implicarea serviciilor de securitate în organizarea și executarea operațiunilor de deportare a basarabenilor nu a fost scăpată din vedere, fiind tratată în subcapitolul III.5. Deși în Basarabia au avut loc mai multe valuri de deportări, atenția autorului a fost focalizată asupra Operațiunii „Iug”, din 6 iulie 1949, considerată, din punct de vedere tehnic, „cea mai grandioasă operațiune de poliție politică din istoria R.S.S. Moldovenești” (p. 120). În fapt, au căzut victime acestei vaste operațiuni nu mai puțin de 11.293 de familii moldovenești „antisovietice” (35.050 de persoane). Pentru realizarea deportării au fost necesare 4.069 camioane, 1.573 vagoane de cale ferată, 4.500 de „colaboratori operativi” (4.000 aduși din alte republici), peste 13.800 de soldați și ofițeri, peste 24.700 de activiști de partid și de stat (p. 128)⁷.

Capitolul al III-lea se încheie cu o analiză a procesului de destalinizare ce a afectat, începând din anul 1954, serviciile sovietice de securitate. Autorul trece în revistă măsurile luate pentru „respectarea legalității socialiste”, anchetele derulate în vederea identificării autorilor de abuzuri în anii stalinismului, pedepsele pe care le-au primit aceștia, procesul finalizându-se abia la începutul anilor 1960, când atotputernicia serviciilor speciale a fost sever limitată, K.G.B.-ul nemaifiind controlat de o singură persoană, ci de un grup de înalți demnitari de partid.

Cel de-al patrulea capitol, intitulat *Activitățile K.G.B.-M.A.I. din perioada destinderii brușcioviste și a stagnării brejneviste*, este structurat pe patru subcapitole și acoperă perioada dintre anul 1959, când a fost adoptat „primul act normativ din istoria organelor sovietice ale securității statului care stabilea atribuțiile serviciilor secrete”, și până la jumătatea anilor '80, când, odată cu preluarea puterii de către M.S. Gorbaciov (11 martie 1985), organele K.G.B. au intrat într-o etapă nouă. Autorul prezintă în acest capitol evoluția organelor de securitate din R.S.S.M., implicarea acestora în combaterea așa-numitului „naționalism moldovenesc”, precum și măsurile de prigonire a credincioșilor, atât din rândul Bisericii Ortodoxe, cât și din rândul altor culte religioase.

---

⁷ De comparat aceste cifre, atestate de documente oficiale, cu unele relatări memorialistice care s-au bucurat de credibilitate în istoriografia românească, precum aceasta: „În 1952 s-a consumat o altă acțiune a Securității de mari proporții. În noaptea de 15 august, simultan în toată țara, au fost arestate circa 200.000 de persoane într-o acțiune dirijată de M.A.I. și executată de M.A.I. – securitate și miliție. Această arestare masivă a avut drept criteriu doar considerente politice, a fost o „curățenie totală”, căci cei arestați au fost membrii, cu sau fără funcții, ai tuturor partidelor politice, mari și mici, din România dintre cele două războaie mondiale” - Aurel Sergiu Marinescu, *Prizonier în propria țară*, vol. I, București, Editura Du Style, 1996, p. 135. Oare de câți oameni și de câte mașini ar fi avut nevoie M.A.I. pentru a aresta 200.000 de oameni într-o singură noapte?

Recenzii. Note de lectură

Ultimul capitol al lucrării a fost rezervat de către domnul Pavel Moraru analizei perioadei finale a activității K.G.B.-ului din R.S.S.M. După o prezentare a situației generale din U.R.S.S. în a doua jumătate a anilor '80, autorul analizează modificările structurale suferite de organele K.G.B. și focalizarea activității acestei temute instituții către combaterea dizidenței politice, care se manifesta cu tot mai multă intensitate. Nu au fost pierdute din vedere activitățile de spionaj îndreptate împotriva României, fiind prezentate câteva date foarte interesante din domeniul războiului electronic dintre cei doi „aliați” din cadrul Pactului de la Varșovia.

Pe baza unor relatări memorialistice, coroborate cu documentele la care a avut acces, autorul a reușit și o reconstituire coerentă a perioadei extrem de tulburătoare din perioada în care Uniunea Sovietică s-a destrămat, iar Republica Moldova și-a proclamat independența (27 august 1991).

Partea finală a acestui ultim capitol tratează o problemă spinoasă și controversată: soarta arhivei K.G.B. al R.S.S.M. Ca și în cazul României, potențialul exploziv al acestor dosare a fost rapid intuit, iar cea mai mare parte a arhivei a fost transferată de la Chișinău la Tiraspol. Asupra acestui transfer planează mai multe semne de întrebare, nefiind stabilită cu certitudine nici măcar data la care a avut loc (unele surse indică un transfer încă din anul 1989, în vreme ce altele indica luna aprilie 1990). Cert este că clasa politică din Republica Moldova s-a aflat permanent sub amenințarea unor „dezvăluiri” din dosarele secrete ale K.G.B., făcând lustrația un lucru nu doar nedorit, dar și imposibil de realizat.

Volumul se încheie cu un număr de zece fișe biografice prin care este reconstituit parcursul profesional al unora dintre cei mai reprezentativi conducători ai organelor K.G.B. al R.S.S.M. (unii dintre aceștia figurează și în setul de fotografii din finalul volumului, alături de fotografii ale sediului K.G.B., precum și ale unora dintre luptătorii pentru libertatea Moldovei).

O bibliografie consistentă (incluzând numeroase lucrări în limba rusă) și un indice de persoane întregesc demersul științific al domnului Moraru, sporind valoarea științifică a volumului.

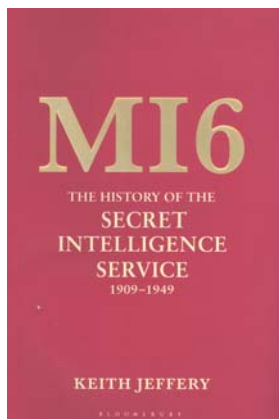
Un minus al lucrării îl reprezintă, în opinia noastră, opțiunea de a concepe volumul ca pe o „opera apertă”, lăsând cititorul să-și formuleze propriile concluzii, după parcurgerea a nu mai puțin de cinci capitole extrem de dense în informații.

În ansamblu, lectura volumului, redactat într-o manieră atrăgătoare, captivantă, se soldează pentru cititor și cu un aport semnificativ de informații inedite despre organizarea, mijloacele, metodele de lucru și impactul activității serviciilor sovietice de securitate asupra Moldovei dintre Prut și Nistru. Putem conchide, așadar, că volumul domnului Pavel Moraru reprezintă o reușită, aria sa de adresabilitate excedând cercurile de istorici și adresându-se cu succes oricărei persoane interesată de soarta românilor incluși cu forța în U.R.S.S.

Luminița BANU

Keith Jeffery, *MI6. The History of the Secret Intelligence Service. 1909-1949*, Bloomsbury Publishing, London, New York, Berlin and Sydney, 2010, 810 p.

„Bond. James Bond” – această formulă de prezentare a celui mai faimos agent secret al secolului al XX-lea, împreună cu celebra vodca-martini „shaken, not stirred”, reprezintă una din componentele esențiale ale imaginii spionului în cultura populară din întreaga lume¹. Creație a lui Ian Fleming (el însuși lucrând pentru serviciul de informații al Marinei britanice în Al Doilea Război Mondial), James Bond nu a existat niciodată ca atare². În schimb, serviciul pe care îl slujea și de la care primise atât de des citata „license to kill” era unul cât se poate de real și de redutabil: *Secret Intelligence Service (S.I.S.)*.

Întemeiat în anul 1909, serviciul secret de informații al Marii Britanii este astăzi cunoscut în întreaga lume mai ales sub numele de acoperire primit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial: „MI6” (*Military Intelligence 6 – Departamentul Militar de Spionaj nr. 6*)³ sau sub denumirea colocvială *Firma*. Dar, dacă denumirea sa și personajul-emblemă James Bond sunt atât de binecunoscuți, istoria serviciului, metodele, mijloacele și oamenii care au lucrat pentru S.I.S. au rămas, în cea mai mare măsură, „sub pecetea tainei”. Aniversarea

¹ Importanța personajului James Bond în promovarea imaginii serviciului britanic de informații este direct recunoscută în 1999 de către Robin Cook, secretarul *Foreign Office*-ului la acea vreme, în momentul în care realizatorii filmului *Lumea nu e îndeajuns*, din seria „Bond”, au cerut permisiunea de a filma o scenă în sediul central al MI6. În ciuda rezervelor formulate de guvern, Robin Cook a aprobat respectiva filmare, spunând: „Dacă James Bond a făcut atât de multe pentru Guvernul nostru, Guvernul nostru nu va pierde nimic dacă va face ceva pentru domnul Bond” - Eric Frattini, *MI6. Secretele din Legoland*, București, Editura Tritonic, 2008, p. 18.

² Există și opinii contrare, unii autori susținând că modelul ar fi fost Wilfred „Biffy” Dunderdale, un agent al MI6 care în anii '30 a lucrat în Paris sub numele de John Greene. El era descris ca un tip cu sânge rece, mare amator de femei frumoase și mașini sport, vorbitor al mai multor limbi străine (inclusiv rusa).

³ Pentru cititorii din România, unele informații despre spionajul britanic sunt disponibile într-o serie de lucrări publicate atât înainte de 1989, cât și în ultimii ani, precum Horia Brestoiu, *Ațiuni secrete în România în preajma și la începutul celui de-al doilea război mondial*, București, Editura Științifică, 1973; idem, *Impact la paralela 45°*. *Incursiune în culisele bătăliei pentru petrolul românesc*, Iași, Editura Junimea, 1986, Traian Valentin Poncea, *Spionaj și contrașpionaj la Dunărea de Jos*, vol. I, București, Editura PACO, f.a., *Dosare ultrasecrete. Un secol nebun de legat*, vol. I, antologie de Mihai Bărbulescu, București, Editura Omega, 2000, Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și frontul secret*, cuvânt înainte de Florin Constantiniu, București, Editura Elion, 2004, Alexandru-Radu Timofte, *Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete*, București, Editura A.N.I., 2004, Cristian Troncotă, Horațiu Blidaru, *Careul de Ași. Serviciile secrete ale Marii Britanii, S.U.A., Rusiei și Israelului*, București, Editura Elion, 2003; Maria Georgescu, Mihai Retegan, *SSI – SOE. Jurnal politic (1941-1944)*, București, Editura RAO, 2007, Eric Frattini, *MI6. Secretele din Legoland*, traducere din limba spaniolă de Ana Cristina Popa, București, Editura Tritonic, 2008; Mihai Retegan, *Povestea unei trădări. Spionajul britanic în România 1940-1944*, București, Editura RAO, 2010.

Recenzii. Note de lectură

---

unui secol de existență a serviciului s-a suprapus, în mod fericit, unei acțiuni ample de renovare și împrăștiere a imaginii MI6, serios afectată de scandalurile internaționale referitoare la difuzarea informațiilor false despre presupusele arme de distrugere în masă deținute de Saddam Hussein, precum și de diverse semne de întrebare privind colaborarea cu C.I.A. (cazul torturării rezidentului britanic de origine etiopiană Binyam Mohamed).

În cadrul măsurilor complexe presupuse de campania de promovare a imaginii unui serviciu de informații modern și democratic⁴, Sir John Scarlett, șeful MI6, cu acordul *Foreign Office*⁵, a considerat oportun ca împlinirea unui secol de activitate să fie marcată prin publicarea unei istorii oficiale a serviciului. În acest scop, a fost permis, pentru prima dată în istoria instituției, liberul acces al unui istoric profesionist în arhivele serviciului. Fericitul posesor al magicului *pass-partout* a fost profesorul Keith Jeffery, titular al cursului de istorie britanică la *School of History and Anthropology* din cadrul *Queen's University* din Belfast și membru al Academiei Regale Irlandeze. Rezultatul muncii profesorului Keith Jeffery s-a concretizat într-un volum masiv, de nu mai puțin de 810 pagini, care a văzut lumina tiparului în septembrie 2010, volum a cărui prezentare intenționăm să o realizăm prin rândurile de față.

Pentru a înțelege mai bine cât de importantă a fost decizia de a acorda dreptul de studiere în arhivele MI6, trebuie să amintim faptul că serviciul a rămas nerecunoscut oficial de către guvernul britanic mai bine de 80 de ani, mai precis până în anul 1994, când, prin *Intelligence Services Act*, a fost creată o bază legală, formală, pentru această instituție. Secretul a fost considerat o componentă decisivă a activității și orice tentativă de a accede chiar la documentele referitoare la acțiuni petrecute cu decenii în urmă era privită cu extrem de multă suspiciune. Ca urmare a acestei concepții, la sfârșitul anilor '70 – începutul anilor '80, atunci când Harry Hinsley a pornit munca pentru a scrie o istorie oficială a spionajului britanic în Al Doilea Război Mondial⁶, accesul în arhive a fost acordat cu multă parcimonie.

---

⁴ Decenii de-a rândul, numele conducătorului serviciului a fost secret, el fiind desemnat prin inițiala „C”, de la cuvântul *chief* sau, în opinia altor autori, de la numele primului șef al serviciului, Sir Cumming. Numirea lui Sir John Sawers în fruntea serviciului, în noiembrie 2009, s-a înscris în campania de reconstruire a încrederii publicului larg în acest serviciu de informații. Pentru prima dată după 40 de ani, un „outsider” a preluat acest post, Sir John Sawers fiind un diplomat de carieră (a fost la post la Pretoria și Washington, ambasador la Cairo în 2001, iar în momentul desemnării era reprezentantul permanent al Marii Britanii la O.N.U.). Schimbarea nu a întârziat să devină vizibilă, Sir John Sawers fiind primul șef al serviciului care a ținut un discurs public în 100 de ani de existență, în octombrie 2010, la *Society of Editors* din Londra, condamnând în termeni lipsiți de echivoc tortura: „Torture is illegal and abhorrent under any circumstances and we have nothing whatsoever to do with it”.

⁵ În decembrie 2005, când a fost făcută publică „misiunea” încredințată profesorului Keith Jeffery, secretarul *Foreign Office*-ului, Jack Straw, declara că investigația istoricului britanic „va marca un pas foarte mare în istoria S.I.S. și va permite publicului să afle mai multe despre MI6” – *apud* Eric Frattini, *op. cit.*, p. 14.

⁶ Sir Francis Harry Hinsley (26 noiembrie 1918 – 16 februarie 1998), absolvent al Colegiului St. John din Cambridge, a fost el însuși criptanalist în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Din anul 1969 a predat istoria relațiilor internaționale în cadrul Colegiului St. John, Cambridge.

Recenzii. Note de lectură

Iată de ce faptul că editura nu a pierdut nici o ocazie pentru a sublinia că lucrarea profesorului Keith Jeffery este „the first – and only – history of the Secret Intelligence Service, written with full and unrestricted access to the closed archives of the Service for the period 1909–1949” nu reprezintă, în opinia noastră doar un slogan publicitar, ci purul adevăr și acest lucru este în măsură să sublinieze că avem de a face, în același timp, cu o cercetare fundamentală și o premieră în istoriografia domeniului. De altfel, autorul însuși nu a ezitat să declare în septembrie 2010, într-un interviu pentru BBC, că arhiva MI6 „It's the holy grail of British archives”, afirmând că, odată ajuns la aceste dosare, s-a simțit „ca un copil într-un magazin de dulciuri”.

În același timp, trebuie subliniat că MI6 și-a luat toate măsurile de protecție, fiind pus la punct un vast proces de anonimizare a documentelor, astfel încât interesele securității naționale să nu fie nici o clipă periclitare prin publicarea acestei istorii⁷. De exemplu, autorul nu a identificat prin numele real nici unul din agenții nenominalizați deja ca atare în documente publice oficiale, în citările pentru decorații militare sau în lucrări oficiale anterioare. De asemenea, numele foștilor conducători ai serviciului a fost dezvăluit doar atunci când autorul a considerat că acest lucru este indispensabil pentru atingerea scopurilor științifice ale volumului sau pentru îndeplinirea obiectivului formulat de MI6, de a ajuta publicul larg să înțeleagă mai bine originea și rolul special al serviciului. Această situație era explicată ziaristilor, chiar de către autor, într-o formulă concisă: „When you hire someone, you say «Your name is safe with us in perpetuity»”⁸.

Unele din precauțiile cu care au fost puse la dispoziție documentele și modul în care ele au fost folosite sunt detaliate chiar de autor în prefața lucrării. Astfel, Keith Jeffery avertizează cititorul că arhivele ultrasecrete abundă mai degrabă în documente referitoare la procesul de culegere și administrare a informațiilor decât în informații propriu-zise, dar exact în acest gen de materiale sunt incrustate cele mai sensibile

---

Între 1979 și 1990 a publicat, ca editor, lucrarea *British Intelligence in the Second World War*. Lucrarea a fost publicată la Londra de Her Majesty's Stationery Office (HMSO) și volumele au avut următoarea succesiune: vol. 1 *Its Influence on Strategy and Operations* (realizat de F.H. Hinsley, E.E. Thomas, C.F.G. Ransome și R.C. Knight), 1979; vol. 2, având același subtitlu și realizat de aceeași echipă, a fost publicat în 1981; vol. 3 a fost împărțit în două părți, prima publicată în 1984, iar cea de-a doua (în care locul lui R.C. Knight a fost luat de C.A.G. Simkins) a apărut în 1988; volumul al patrulea, subintitulat *Security and Counter-Intelligence*, a fost realizat de F.H. Hinsley și C.A.G. Simkins și publicat în 1990; în același an a apărut și ultimul volum, al cincilea, purtând subtitlul *Strategic Deception*, fiind realizat de Michael Howard. O versiune abreviată, într-un singur volum, a acestei vaste lucrări, a fost publicată în 1993 de Cambridge University Press.

⁷ Transferul documentelor întocmite de agențiile guvernamentale către Arhivele Naționale a fost reglementat în Marea Britanie în anul 1958, prin *Public Records Act*. Prin prevederile legii, agențiile de informații și de securitate au fost exceptate de la obligativitatea acestui transfer. Totuși, unele documente din arhiva MI6 (referitoare, în special, la activitatea *Special Operations Executive* în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial) au fost transferate către Arhivele Naționale după o severă triere, pentru a răspunde solicitărilor venite din mediul istoriografic. În prezent, arhiva MI6 se află sub prevederile unei legi din anul 1998, *Data Protection Act*, care prevede o serie de excepții pentru informațiile personale susceptibile a afecta siguranța națională. De asemenea, trebuie amintit și faptul că *Freedom of Information Act*, din anul 2000, nu afectează arhiva MI6.

⁸ „Când angajezi/recrutezi pe cineva, spui: numele tău este în siguranță pentru totdeauna!”.

Recenzii. Note de lectură

---

aspecte ale muncii de spionaj: sursele și metodele. În documente de acest tip se regăsesc numele ofițerilor, ale agenților și persoanelor de sprijin, numele organizațiilor, firmelor și companiilor de acoperire, detalii asupra tehnicii de spionaj, a expertizelor și a altor operațiuni de factură tehnică. Ca atare, folosirea acestor documente trebuie făcută cu maximă prudență, căci dacă dezvăluirea unor detalii privind procedee tehnice de acum jumătate de secol e puțin probabil să mai aducă atingere siguranței naționale, documentele referitoare la agenți pot fi încă potențial periculoase pentru aceștia, familiile sau urmașii lor, indiferent dacă aceștia trăiesc în Marea Britanie sau oriunde în lume. Din acest motiv, ne avertizează autorul, chiar un document aparent inocent, în care este relatată vizita unui ofițer la domiciliul unui agent pentru a-i duce o banală sticlă de whisky cu ocazia Crăciunului, nu va deveni niciodată accesibil publicului larg.

În ciuda asumării necesității prezervării secretului, tensiunile dintre cercetător și reprezentanții serviciului nu au lipsit, așa cum transpare din unele declarații ale lui Keith Jeffery. Într-un interviu acordat B.B.C. la 21 septembrie 2010 acesta nu ezita să recunoască: „When I started, I wanted to tell everything. I'm a historian and my job is to reveal secrets. [MI6's] job is keeping secrets, so there is always going to be a tension”. De altfel, cele mai multe critici care au fost formulate la adresa produsului finit al celor cinci ani de cercetări au vizat tocmai dimensiunile păstrării secretului și au fost potențate de apariția lucrării oarecum similare consacrată de Christopher Andrew serviciului MI5⁹.

Lucrarea profesorului Keith Jeffery a fost împărțită în șapte părți, divizate, la rândul-le, în 22 de capitole, precedate de un *cuvânt înainte*, semnat de John Sawyers, actualul șef al MI6, o *prefață*, mulțumirile autorului pentru persoanele care i-au sprijinit proiectul și o listă a abrevierilor. Lucrarea se încheie cu o bibliografie ce se întinde pe zece pagini și un foarte util indice, acesta din urmă incluzând nume proprii, numele unor instituții, dar și denumiri uzitate în cadrul muncii de informații.

Prima parte, intitulată *Early Days*, cuprinde un singur capitol dedicat începuturilor serviciului. Data de 7 octombrie 1909 rămâne ca data de referință a

---

⁹ Christopher Andrew, *The Defence of the Realm. The Authorized history of MI5*, London, Penguin Books, 2009. Primele rezerve au fost formulate chiar în decembrie 2002, când profesorul Andrew a fost desemnat drept „istoric oficial” al MI5. Criticii considerau că, dată fiind relația specială pe care Andrew a avut-o cu defectorii Oleg Gordievski și Vasili Mitrokhin, intermediată de MI5 și concretizată în două volume celebre, se poate vorbi mai mult de un „istoric de curte” (*a court historian*) decât de un istoric oficial, imparțial. Nu au lipsit nici insinuările potrivit cărora Christopher Andrew ar fi fost recrutat de către MI5 încă din timpul studenției sale. Deși, la momentul lansării volumului (5 octombrie 2009) vocile sceptice nu au lipsit, ulterior lucrarea a fost receptată pozitiv, subliniindu-se în mod repetat că volumul acoperă întreaga perioadă de existență a serviciului, din anul 1909 și până în prezent. Totuși, faptul că în lucrare nu au fost oculte aspecte incomode, cum ar fi infiltrarea cu agenți a Partidului Comunist din Marea Britanie în anii '50, folosirea tehnicii operative împotriva liderilor marcanți ai acestui partid sau presiunile efectuate asupra serviciului de către unii politicieni pentru a obține informații despre adversarii politici, au atenuat rezervele inițiale. Pentru modul în care a fost receptată lucrarea de către specialiștii din serviciile românești de informații, vezi Maria Ilie, „Apărarea Regatului”: o carte de istorie care face istorie, în „Vitrării – lumini și umbre. Revista Veteranilor din Serviciile Române de Informații”, Anul II, nr. 5, decembrie 2010, pp. 129-132.

Recenzii. Note de lectură

---

debutului activității S.I.S., chiar dacă Mansfield Cumming, primul șef al serviciului, nu a avut mai nimic de făcut în prima lună, până ce problemele ținând de natura interdepartamentală a organizației nou-creată – ce depindea simultan de *Foreign Office*, Amiralitate și Ministerul de Război – au fost clarificate. Caracterul strict secret al serviciului a îngreunat și el demararea activității. Până la sfârșitul anului însă, grație unor eforturi susținute, un embrion al organizației devenise operațional, demarând colectarea de informații din străinătate și îndeplinind astfel scopul primordial pentru care fusese creat. De altfel, apariția acestui ultra-secret serviciu de informații s-a datorat în mod evident ascensiunii rapide a Germaniei către statutul de mare putere și conștientizării de către oamenii politici englezi a faptului că „splendida izolare” a Marii Britanii era serios amenințată. Relevantă pentru starea de spirit a Albionului este și apariția în această perioadă a unor lucrări literare, ce au devenit rapid *bestsellers*, precum *The Invasion of 1910* (1906) și *Spies of Kaiser* (1909), semnate de William Le Queux's, lucrări ce acreditau ideea că teritoriul britanic geme de organizații clandestine gata să sprijine un atac al Germaniei, iar spionii acesteia mișună peste tot.

Ca o reflectare a „febrei spionilor”, ce înfierbânta mintea multor britanici, dar și ca semn al unei îngrijorări constante a factorului politic, în martie 1909 premierul Herbert Asquith a înființat în cadrul Comitetului Apărării Imperiale un subcomitet, condus de Richard Burdon Haldane, secretar de stat pentru Război în perioada 1905-1912, care să analizeze problema spionajului străin în Marea Britanie și să decidă ce schimbări trebuie aduse în cadrul Amiralității și a Ministerului de Război pentru a obține informații valoroase din străinătate. În urma analizelor realizate în cadrul acestui subcomitet, Comitetul Apărării Imperiale a decis, la 24 iulie 1909, formarea unui Birou al Serviciului Secret (*Secret Service Bureau*), cu două secțiuni, una pentru interior, cealaltă pentru colectarea informațiilor din exterior. Pentru conducerea acestui birou (abreviat inițial *SS Bureau* sau chiar *SS*), au fost nominalizați căpitanul Vernon Kell, de către *War Office* și comandantul Mansfield Smith-Cumming, de către Amiralitate (mai precis, de către amiralul A.E. Bethell, șeful serviciului de informații al Marinei). În final, câștig de cauză a avut Cumming, cel a cărui inițială, „C”, avea să devină sinonimă pentru decenii cu semnătura șefului S.I.S.¹⁰. Desemnarea sa ca șef al noii structuri i-a fost adusă la cunoștință printr-o scrisoare, devenită celebră, redactată de către Alexander Bethell, la 10 august 1909, prin care Cumming era invitat la Londra, autorul scrisorii mulțumindu-se să-l anunțe că are să-i ofere „something good” (p. 11). În vârstă de 50 de ani (născut la 1 aprilie 1859), Cumming era absolvent al *Royal Naval College* din Dartmouth și un mare amator de mecanică și sporturi motorizate. Astfel, era membru al *Royal Automobile Club* din anul 1902, membru fondator al *Royal Aero Club* în 1906 și, din 1910, membru al *Motor Yacht Club*. A condus serviciul până la moartea sa, în 1923.

Capitolul conține o serie de date extrem de interesante atât despre personalitatea lui Mansfield Cumming¹¹, cât și despre dificultățile și adversitățile cu care

---

¹⁰ În pofida unor opinii potrivit cărora „C” ar proveni de la cuvântul „chief”, istoricii cei mai autorizați susțin versiunea „«C» for Cumming”.

¹¹ Pentru alte detalii despre atipicul șef al S.I.S., vezi Alan Judd, *The Quest for C: Mansfield Cumming and the founding of the British Secret Service*, Harper Collins, 1999. Potrivit acestuia, în anii de început ai S.I.S., printre alte excentricități, Cumming, care avea un picior de lemn în urma unui accident

Recenzii. Note de lectură

---

acesta s-a confruntat în primele zile de existență ale S.I.S., venite în special din partea căpitanului Vernon Kell, care nu revendica doar un statut de egalitate, ci încerca să interfereze cu acțiunile externe. De altfel, organizarea inițială a biroului, pe două secțiuni, făcuse ca aspectele ținând de culegerea de informații în străinătate să cadă în sarcina lui Cumming, iar cele referitoare la colecționarea de date din interiorul granițelor erau de competența lui Vernon Kell. Nu sunt trecute cu vederea nici aspectele ce țin de adaptarea personală a legendarului Cumming la rigorile muncii „undercover”, precum senzațiile create acestuia de imposibilitatea de a-și mai folosi numele propriu, numărul de telefon sau adresa în relațiile sale oficiale. De altfel, una din primele preocupări ale sale a fost aceea de a stabili o „adresă poștală de acoperire” pentru o firmă-fantomă: „Messrs Rasen, Falcon Ltd. Box 400, General Post Office, London”, cu (pseudo)obiect de activitate expediții și export, deschizând astfel seria lungă a firmelor de import-export folosite ca paravan de serviciile secrete din întreaga lume. De remarcat faptul că, deși a trecut un secol de la evenimente, contactarea primului agent de pe continent de către Cumming este prezentată de către autor cu respectarea normelor de discreție impuse de serviciu. Astfel, numele agentului de origine austriacă este trecut sub tăcere, el fiind desemnat ca agentul „B” (p. 16). Nici numele celorlalți agenți contactați până la finalul anului 1909 nu sunt dezvăluite, ei fiind amintiți cu inițialele „WK” și „FRS” (p. 17).

Cu această ocazie, ținem să elogiem munca profesorului Keith Jeffery și pentru faptul că lucrarea sa nu poartă, ca în multe alte cazuri de persoane care au studiat serviciile secrete, amprenta secretomaniei și suspiciunii. De altfel, această „marcă” îi afectează nu doar pe cei care studiază, ci mai cu seamă pe cei care lucrează în această branșă. Ca o dovadă, în aprilie 1910, în drum spre Paris, Cumming își nota în jurnalul propriu câteva reflecții cu privire la persoanele din rețeaua agentului „B”, întrebându-se dacă acestea chiar există sau banii ceruți în numele lor îi vor reveni în întregime agentului. După ce face respectivele însemnări, Cumming notează „poate că nu e decât suspiciunea ce a început să crească după numai câteva luni în această muncă” (p. 19).

Autorul trece în revistă modul în care au fost create primele rețele de spionaj pe continent, în Franța, Belgia, Olanda, Danemarca, Germania, Austro-Ungaria, oferind informații inedite și asupra sumelor de bani (considerabile!) investite de guvernul Majestății Sale în obținerea de informații (pp. 34-35). Astfel, bugetul biroului, estimat la 2.000 £ în 1909 (aproximativ 150.000 £ la cursul anului 2010), a crescut în 1912 la suma de 11.000 £. De remarcat că, în această perioadă, cheltuielile cu salariul angajaților se cifrau la mai puțin de jumătate din sumele cheltuite pentru recompensarea agenților.

Partea a doua a volumului, intitulată „Primul Război Mondial”, este divizată în trei capitole: „Statutul legal, organizarea și expertiza”, „Operațiunile în Vest” și „Intensificarea muncii în ariile îndepărtate”. Sunt detaliate modalitățile prin care serviciul a trecut „pe picior de război”, soluțiile identificate de Cumming pentru a răspunde nevoii disperate de informații a celor trei „patroni” ai serviciului: Ministerul de

---

de automobil suferit în Franța (se spune că și-ar fi amputat singur piciorul pentru a putea ieși dintre fiarele contorsionate ale mașinii!), obișnuia să-și testeze candidații la angajare îndemnându-i să-i înfigă un cuțit aflat pe birou în proteza bine camuflată de stofa pantalonului. Cei care ezitau, nu aveau nici o șansă de a mai deveni spioni!

Recenzii. Note de lectură

Externe, Amiralitatea și Ministerul de Război. Nu sunt pierdute din vedere adevăratele lupte pe care Cumming a fost nevoit să le poarte nu doar pe frontul invizibil al spionajului, ci și cu oficialii din Ministerul de Război, ale căror manevre puneau sub semnul întrebării însăși existența ca atare a serviciului. Dificultățile veneau nu doar din domeniul culiselor birocratice, ci și din reținerea cu care societatea engleză privea angajarea într-un serviciu de informații. La vremea respectivă, imensa majoritate a tinerilor britanici considerau înrolarea într-o unitate de linia întâi drept o onoare deosebită și, ca atare, tentativele de a atrage astfel de tineri capabili, cu o educație înaltă, în rândul angajaților serviciului s-au soldat cu eșecuri lamentabile. De exemplu, Thomas Merton¹², celebrul fizician, socotit primul om de știință britanic ce a lucrat pentru S.I.S., a acceptat să intre în acest serviciu doar după ce a fost respins, în urma vizitei medicale, de la serviciul activ (p. 55). De altfel, majoritatea covârșitoare a recruților lui Cumming din perioada de început a războiului provenea din cu totul alte medii decât din Armată sau Marină. Tot aici este prezentat nefericitul accident de automobil, din 2 octombrie 1914, în urma căruia comandantul Cumming i-a fost amputat un picior, iar fiul său, locotenentul A. Smith-Cumming, și-a pierdut viața (pp. 42-45).

De asemenea, cititorul poate afla detalii despre sistemul de procesare și evaluare a informațiilor colectate de peste hotare, fiecare informație fiind notată pe o scală de la A la H, adică de la „socotită corectă”, până la „prea veche pentru a o verifica”, sau despre modul în care se făcea recrutarea și instructajul agenților. Asupra acestui ultim aspect, în 1918 fusese chiar redactat un manual cu nu mai puțin de 135 de pagini (p. 64). Potrivit unei însemnări din jurnalul lui Cumming, în octombrie 1916, acesta dispunea de 1.024 de agenți în întreaga lume. Cei mai mulți se găseau în Alexandria (Egipt) – 300, Olanda – 250, Atena – 100, Danemarca – 80. Operațiunile de culegere de informații prezentate aici îl poartă pe cititor de o parte și de alta a liniei Frontului de Vest, pe teritoriul Țărilor de Jos, în Franța și în Elveția, pe teritoriul Germaniei, dar și al Austro-Ungariei. Extinderea rețelelor și a ariilor de interes (pe lângă informațiile strict militare fiind colecționate și informații comerciale și economice) aduce în atenție noi și noi teatre de operațiuni: Peninsula Iberică, Scandinavia, Orientul Apropiat, Grecia, S.U.A., Rusia. Cu aceasta din urmă, colaborarea în domeniul informativ a fost extrem de timpurie, Cumming având câteva întrevederi cu generalul Yermaloff, atașatul militar rus la Londra, chiar în septembrie 1914. Ca urmare a celor convenite, la 26 septembrie 1914, căpitanul Archibald Campbell a fost desemnat ca

---

¹² Thomas Merton (1888-1969) a fost un fizician englez, inventator și colecționar de artă. După studii efectuate la colegiile Eton și Balliol (Oxford), a început să lucreze la King's College din Londra. Aici s-a dedicat astrofizicii și studiilor referitoare la tehnicile de spectroscopie. După respingerea sa la încadrarea în serviciul activ, a devenit locotenent în *Royal Naval Volunteer Reserve*, fiind recrutat la scurt timp de serviciul secret condus de Cumming. În cadrul activității sale în S.I.S. a identificat cerneala specială ascunsă de spionii germani în haine și a inventat noi tehnici de scriere secretă, folosite cu succes de serviciile britanice. Ulterior, în perioada interbelică, a fost implicat în dezvoltarea tehnologiei radar. De asemenea, a creat o vopsea neagră specială care reducea considerabil reflecția luminii pe corpul bombardierelor, precum și un aditiv special pentru combustibilul avioanelor, permițând obținerea unor viteze superioare. Pentru serviciile sale aduse apărării Marii Britanii a fost înălțat la rangul de cavaler în anul 1944.

Recenzii. Note de lectură

---

reprezentant al serviciului la Petrograd, fiind însoțit, printre alții, de locotenentul Stephen Alley, născut și crescut în Rusia (p. 99).

Evident, România, datorită poziției sale de adevărat pivot în Balcani, nu putea scăpa atenției S.I.S. și, pe cale de consecință, nici profesorului Keith Jeffery, care tratează aspectele referitoare la activitatea serviciului în țara noastră în paginile 129-131. Curtată de ambele tabere în perioada neutralității, România dădea semne în 1915 că, sub guvernarea lui Ionel Brătianu, ar înclina spre Antanta Cordială. Ca urmare, în decembrie 1915, Cumming l-a trimis pe Bertie Maw în România, unde acesta fusese implicat în afaceri cu petrol, înainte de declanșarea războiului. Misiunea sa era de a colecta informații militare și economice. În scurt timp, folosindu-se de contactele pe care și le crease în perioada cât făcuse afaceri în România, acesta și-a creat o rețea destul de eficientă în rândul muncitorilor de la căile ferate și dintre vameși, reușind să furnizeze rapoarte detaliate despre bunurile pe care România le exporta în Austro-Ungaria. Activitatea sa însă nu era socotită mulțumitoare, astfel că, din aprilie 1916, la București a fost trimis căpitanul Laycock, pentru a crea o rețea paralelă cu cea a lui Bertie Maw și pentru a ameliora cantitatea și calitatea informațiilor.

Intrarea României în război și precipitarea evenimentelor militare a dus la colapsul rețelei lui Bertie Maw, în vreme ce organizația lui Laycock s-a retras la Iași, unde a fost convertită într-o misiune militară oficială, coordonată de atașatul militar britanic. Din septembrie 1917 și până în martie 1918, Laycock a beneficiat de informații semnificative din partea unui agent din portul Galați, dar pe parcursul colaborării s-au produs unele indiscreții asupra apartenenței la S.I.S., fapt ce i-a atras acestuia muștrări din partea Direcției Personal. Una din acțiunile orchestrate de serviciul britanic în această perioadă l-a avut ca protagonist pe celebrul colonel canadian Joseph Boyle¹³

---

¹³ Joseph Whiteside Boyle (16 noiembrie 1867, Toronto, Canada – 14 aprilie 1923, Hampton Hill, Anglia) – om de afaceri canadian, îmbogățit prin exploatarea zăcămintelor aurifere din Klondike (de aici și supranumele de „Regele din Klondike” sau „Prințul Aurului”). În timpul Primului Război Mondial a înzestrat, pe cheltuiala sa, o companie de mitralieri pentru a lupta pe Frontul de Vest. În iulie 1917 este trimis de către *American Committee of Engineers* din Londra în Rusia pentru a reorganiza transporturile feroviare. În decembrie 1917 s-a implicat în negocierile dintre guvernul român și guvernul bolșevic, obținând returnarea arhivelor și a unei părți din tezaurul României evacuat la Moscova cu un an în urmă. În februarie 1917 a intermediat un acord de oprire a focului între forțele bolșevice și armata română din Basarabia. În cooperare cu George Alexander Hill, agent al S.I.S., s-a implicat în mai multe acțiuni împotriva forțelor bolșevice și germane din Basarabia și sud-vestul Rusiei. În aprilie 1918 a reușit să obțină eliberarea a peste 50 de români ținuți prizonieri la Odessa, printre aceștia numărându-se vicepreședintele Senatului României, mai mulți senatori și generali. Ajuns la Iași, a fost decorat la 7 aprilie 1918 cu ordinul „Steaua României”, fiind întâmpinat ca un erou și supranumit „salvatorul României”. De asemenea, a intermediat acordarea unui credit pentru România, în valoare de 25 milioane de dolari, din partea guvernului canadian. A avut o relație destul de strânsă cu regina Maria (Marie of Edinburgh – fiica prințului Alfred, duce de Edinburgh, și a Marii Ducese a Rusiei, Maria Alexandrovna), stârnind adevărate furtuni în lumea mondenă a vremii și obligându-l pe regele Ferdinand să ia măsuri ferme pentru a-l îndepărta, în cele din urmă, de la Curte. Pentru detalii asupra vieții acestui pitoresc personaj, supranumit în epocă și „Rasputin al României”, vezi Leonard W. Taylor, *Regele aurului și regina Maria: viețile paralele ale lui*

Recenzii. Note de lectură

---

care, de teamă că flota rusească a Mării Negre va cădea în mâinile inamicului, aranjase scufundarea principalelor vase prin intermediul unei organizații evreiești, urmând ca plata să se facă *per tonă* navă scufundată.

Informațiile extrem de interesante din această secțiune a volumului sunt ilustrate cu câteva fotografii pe măsură: un tichet german pentru pâine, falsificat în vederea folosirii sale de către agenții care acționau în afara Elveției (p. 65), un ghid care permitea agenților din Belgia ocupată, care supravegheau traficul feroviar, să recunoască ce tip de unități militare transporta un tren sau altul (p. 79), o schiță a unei căi ferate construită de germani în apropiere de Liège (p. 83) și una a navei germane de război „Bayern” (p. 85), ambele furnizate de agenți ai S.I.S.. Umorel britanic este prezent prin intermediul unei caricaturi a responsabilului pentru informațiile din Rusia, Frank Stagg, acesta fiind prezentat în ipostaza de a examina cu lupa un mic bolșevic ce se zbate în mâna sa (p. 96).

Cea de-a treia parte a volumului, „Anii interbelici”, a fost structurată pe cinci capitole, tratând apariția oficială a S.I.S., deplasarea interesului serviciului spre amenințarea bolșevică, modul în care erau rezolvate problemele interne, căile de atingere a obiectivelor în condițiile unui buget mult diminuat și, în final, ultimul capitol este dedicat activității serviciului în perspectiva izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial. În această secțiune sunt detaliate operațiunile delicate în care a fost angrenat Cumming, încă din primele zile de pace, pentru a asigura supraviețuirea serviciului pe care îl conducea. Într-adevăr, la numai trei zile de la încheierea armistițiului cu Germania, generalul William Thwaites, care conducea Direcția de Informații Militare, propunea fuzionarea organizațiilor conduse de Cumming și Kell într-un așa-numit *Special Intelligence Service*, condus de un singur șef. Ca urmare, Cumming, susținut de lordul Hardinge, Subsecretarul Permanent al *Foreign Office*, a susținut adevărate „bătălii birocratice” pentru a obține independența serviciului său în fața tentativelor repetate de subordonare inițiate de către *War Office*, reușind să asigure acest lucru abia spre finalul anului 1920.

Incertitudinile acestei perioade s-au reflectat chiar și în denumirea serviciului, documentele consemnând în această perioadă coexistența formulelor *Secret Intelligence Service* (S.I.S.), *Special Intelligence Service* (S.I.S.), dar și „MIi(c)” (după denumirea adoptată în aprilie 1916 *Military Intelligence* – p. 50). Formula agreată de Cumming era aceea de *Secret Intelligence Service*, el neezitând să reamintească faptul că în 1909 a fost desemnat drept „Chief of the Secrete Service” (p. 162). La moartea sa (14 iunie 1923), Cumming lăsa în urmă un serviciu de informații cu o reputație consolidată, călit în bătăliile secrete ale celei mai mari conflagrații cunoscută până atunci în istorie. Succesorul său a fost desemnat tot un marinar de carieră, contraamiralul Hugh Sinclair, în vârstă de 49 de ani, cu o activitate modestă în spionajul naval, dar socotit un bun profesionist și beneficiind de o largă rețea de conexiuni în mediile politice și militare. Acesta a condus serviciul timp de 16 ani, până în noiembrie 1939.

Nu vom insista asupra extrem de interesantelor aspecte referitoare la finanțarea serviciului, la metodele folosite pentru extinderea rețelei de agenți pe toate

---

Joe Boyle din Klondike, traducere de Aurel Sasu, București, Editura Atos, 1996 și Gilles Duguay, *Joe Boyle: un mousquetaire canadien au service de la Reine Marie de Roumanie*, București, Editura ALL, 1998.

Recenzii. Note de lectură

---

continentele¹⁴ și nici asupra modalităților de acoperire a acestor activități. Deși ar merita din plin, nu vom stărui nici în ceea ce privește crearea în 1931 a *Industrial Intelligence Centre*, focalizat inițial asupra monitorizării progresului industriei de război din țările potențial inamice și devenit, ulterior, un puternic centru de spionaj economic (p. 313), după cum nu vom detalia nici acțiunea de modernizare a sistemelor de păstrare a legăturilor prin dotarea posturilor din străinătate cu echipamente de comunicații fără fir portabile (p. 318-319).

Totuși, considerăm necesar să aducem în atenție activitatea S.I.S. pe teritoriul României¹⁵ (pp. 271-274), întrucât informațiile despre aceste aspecte sunt destul de parcimonioase și, nu de puține ori, contradictorii. Odată cu identificarea regimului bolșevic drept unul din pericolele majore pentru Imperiul Britanic¹⁶, activitatea de culegere de informații din/despre Rusia Sovietică a devenit prioritară. În acest context, România a fost considerată una dintre cele mai importante zone pentru organizarea acțiunilor pe spațiul sovietic. Din decembrie 1922 postul S.I.S. de la București trece sub comanda lui Harold Gibson, venit în România sub acoperirea de corespondent al publicației „Morning Post”. Acesta, ajutat din 1924 și de fratele său mai tânăr, Archibald („Archie”), a contactat figurile proeminente ale rușilor albi¹⁷ aflați pe teritoriul României și a organizat o rețea extinsă de agenți de o parte și de alta a frontierei româno-sovietice¹⁸, rețea ce a cuprins în unele perioade chiar 70 de persoane. Dintre agenții cei mai valoroși, se evidențiază agentul „313” care a furnizat informații prețioase despre baza navală de la Sevastopol. Se pare că fuseseră recrutați agenți chiar din rândul

---

¹⁴ În 1938 existau 34 de posturi (*stations*) în străinătate, deservite de 69 de ofițeri și 134 de funcționari, aceștia având în legătură un număr neprecizat de agenți (p. 245).

¹⁵ Aspecte interesante ale colaborării dintre S.I.S. și organele românești de informații, ale schimbului de informații practicat, dar și ale disensiunilor inerente sunt redată de Alin Spânu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2010, pp. 159-162.

¹⁶ Unii autori nu au ezitat să identifice în această exacerbare a amenințării bolșevice principala cauză a deficitului de informații despre reconstruirea potențialului militar german: „Supraestimarea pericolului sovietic și a comunismului intern indus de acesta în întreaga Europă a determinat o slăbire a supravegherii Germaniei, care va crea o nouă «surpriză» strategică, implicând planeta într-un al Doilea Război Mondial” - Alexandru-Radu Timofte, *op. cit.*, p. 62.

¹⁷ Potrivit lui Nicolae D. Stănescu, angajat al Serviciului Secret condus de Moruzov și apoi al S.S.I.-ului (al cărui director a și ajuns, pentru scurtă vreme, în 1945), în această perioadă situația se prezenta astfel: „agentura engleză din România se baza îndeosebi pe o serie de emigranți ruși-albi, în majoritate foști ofițeri țariști (belogverdeți, gardiști albi, cum îi numeau sovieticii). Aceștia fuseseră recrutați de englezi, fie în Rusia, în preajma prăbușirii țarismului, fie în Turcia, unde se refugiaseră după revoluție, la noi în țară majoritatea acestora sosind prin Constantinopol. (...) Cei cărora studiile le îngăduiau primiseră, prin «Intelligence Service», legitimații de corespondenți de presă engleză ai celor mai importante ziare britanice ca «Times», «Daily Mail» etc., între aceștia fiind Rostovski și Bogomoleț” – N.D. Stănescu, *Întâmplări și oameni din Serviciul Secret*, cuvânt înainte, note și selecția textului Marian Ștefan și Gheorghe Neacșu, București, Editura Enciclopedică, 2002, pp. 50-51.

¹⁸ Pentru perioada de început a colaborării dintre S.I.S. și serviciile secrete românești, vezi C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, vol. II, București, Editura Politică, 1977, pp. 183-186.

ofițerilor Armatei Roșii, precum și unii cu posibilități de informare în regiuni îndepărtate (Irkutsk). Activitatea lui Harold Gibson a fost continuată, după plecarea acestuia la Riga în martie 1931, de maiorul Montagu „Monty” Chidson și de Archie Gibson. Aceștia au recrutat noi surse, în special din rândul naționaliștilor ucraineni, furnizând Londrei informații apreciate drept valoroase. Toate operațiunile erau realizate cu sprijinul prețios al organelor românești de informații, care facilitau traversarea frontierei de stat într-un sens sau altul.

Totuși, activitatea S.I.S. în România a fost pusă serios sub semnul întrebării odată cu evenimentele de la mijlocul anilor '30. În octombrie 1935, Mihail Moruzov¹⁹, șeful Serviciului Secret din România, i-a adus la cunoștință lui Chidson că a arestat pe frații Mikhaïl și Alexander Flemmer, care lucrau atât pentru români, cât și pentru britanici. În cursul anchetei a reieșit că aceștia erau, de fapt, agenți O.G.P.U.²⁰ Întrucât un proces public ar fi avut principalul dezavantaj de a aduce la lumină colaborarea serviciilor secrete românești cu S.I.S., Moruzov a propus lichidarea celor doi, dar nu înainte de a aprofunda cercetările. Cu această ocazie, a reieșit că rețelele edificate de S.I.S. erau adânc penetrate de agenți sovietici care îi intoxicaseră pe britanici cu informații false timp de ani de zile. Refuzând să accepte acest lucru, Chidson a decis să trimită în Uniunea Sovietică un agent de încredere care să contacteze două dintre sursele folosite de celebrul „313”, dar atât respectivul agent, cât și sursele au dispărut fără urmă. În aprilie 1936 Chidson a acceptat evidența și, la scurt timp, a fost transferat la Haga. Șeful postului de la București a devenit Archie Gibson, dar, deși acesta a avut o relație bună de colaborare cu Moruzov, activitățile britanice de culegere de informații din România nu și-au revenit niciodată după „dezastrul Flemmer”²¹.

În mod inexplicabil, din capitolul referitor la colaborarea informativă româno-britanică lipsește un eveniment major: informarea lui Moruzov de către S.I.S., la 27 martie 1927, asupra subtilizării *Planului de mobilizare al armatei române pe anul 1926*²². Era vorba de epilogul unei povești de spionaj căreia îi căzuse victimă generalul Ludovic Mircescu, ministru de Război în perioada martie 1926-iunie 1927. Sovieticii plasaseră în

---

¹⁹ Numele acestuia este redat sub forma „Muruzov”. Pentru detalii asupra personalității fascinante a lui Moruzov, vezi Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al Armatei Române*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Evenimentul Românesc, 1997, cap. I *Date despre biografia și personalitatea lui Mihail Moruzov*, p. 25-38 și fișa lui Mihail Moruzov în Pavel Moraru, *Serviciile secrete și Basarabia (1918-1991). Dicționar*, București, Editura Militară, 2009, pp. 164-171.

²⁰ Direcția Politică Unificată de Stat (O.Г.П.У.) era succesoarea directă a CEKA (Comisia Extraordinară pentru Combaterea Contrarevoluției și Sabotajului) și a G.P.U. (Direcția Politică de Stat), fiind înființată în iulie 1923.

²¹ Câteva date despre colaborarea de două decenii dintre S.I.S. și Serviciul Secret condus de Moruzov sunt disponibile și în Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, cuvânt înainte: Florin Constantiniu, postfață: Ion Cristoiu, București, Editura „Ion Cristoiu” S.A., 1999, pp. 150-151.

²² Pentru detalii ilustrative asupra lacunelor incredibile din sistemele de protecție contrainformativă ale statului român în acea perioadă, vezi C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, vol. II, București, Editura Politică, 1977, cap. *Dispariția planului de mobilizare al armatei*, pp. 170-183.

anturajul său o agentă în perioada în care generalul comanda Divizia 8 Infanterie la Cernăuți. Aceasta, devenită amanta generalului, a subtilizat în august 1926 importantul document în timp ce își petrecea concediul împreună cu generalul la Vatra Dornei, după care a trecut de urgență frontiera. Ancheta declanșată s-a încheiat prin sinuciderea generalului în anul 1930²³. Deși se pare că S.I.S. deținea informația de la un agent propriu, (Dimitri Rostovski-Bruhatov rus alb, recrutat la Istanbul unde se refugiase după înfrângerea armatelor generalului Vranghel și plasat în România în anul 1923, sub acoperirea de corespondent al „Daily Mail”), Keith Jeffery trece sub tăcere acest episod semnificativ al colaborării dintre cele două servicii secrete.

În finalul acestei părți, autorul a inserat câteva informații foarte interesante despre ceea ce va constitui un set de contradicții în cadrul efortului de război al britanicilor în primii ani ai celui de-al Doilea Război Mondial: operațiunile speciale. În prima jumătate a anului 1938 Sinclair a decis să pună pe picioare o organizație care să planifice, să pregătească și să execute sabotaje și alte operațiuni clandestine: Secția IX sau „D” (inițiala cuvântului *Destruction*), pusă sub conducerea maiorului Laurence Grand. Primele ținte ale sabotajelor au fost identificate în Germania și vizau sistemele de alimentare cu energie, liniile de comunicații, căile ferate, asigurarea alimentelor, sectorul zootehnic (era avută în vedere îmbolnăvirea șeptelului), dar nu era scăpat din vedere așa-numitul „sabotaj al moralului inamicului”. Un loc de seamă în planurile Secției IX era ocupat de identificarea căilor de a întrerupe aprovizionarea Germaniei cu minereu de fier din Suedia și cu petrol din România (p. 320)²⁴.

Partea a patra a volumului, „Impactul războiului”, cuprinde patru capitole: „Menținerea pe linia de plutire”, „Teatrul european de operații”, „De la Budapesta la Bagdad” și „Vest și Est”.

În mod nefericit, pentru serviciul britanic de informații, izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial s-a suprapus cu moartea lui Hugh Sinclair. La numai 66 de ani, acesta s-a stins în urma unui cancer al splinei, la 4 noiembrie 1939, lăsând deschisă problema succesiunii sale în funcție, deși își exprimase printr-o scrisoare opțiunea în favoarea colonelului Stewart Graham Menzies. Vechile rivalități în plan informativ dintre Ministerul de Război, Amiralitate și *Foreign Office* au reizbucnit, contracandidații neîntârziind să apară. Decizia finală a fost luată abia în 28 noiembrie, după ce Lordul Halifax, secretarul Afacerilor Externe, a susținut ferm candidatura lui Stewart Menzies în fața premierului Churchill. Menzies a rămas în fruntea serviciului până în iunie 1952.

Din această parte a volumului, dorim să relevăm modul în care autorul a reușit să prezinte și să explice fricțiunile existente între S.I.S. și *Special Operations Executive* (S.O.E.). Operațiunile speciale, care cuprindeau cam tot ce se referea la propagandă și sabotaj, au fost privite cu suspiciune încă de la începutul războiului, deoarece, în mod inevitabil, activitățile de culegere de informații nu pot fi decât stânjenite de acțiunile de sabotaj care atrag întărirea măsurilor de securitate. Dar, dincolo de aceste aspecte, fricțiunile au fost exacerbate într-o măsură și mai mare de personalitățile implicate, de o parte și de alta. De-a lungul verii anului 1940 conducerea operațiunilor speciale britanice

---

²³ Alin Spânu, *op. cit.*, p. 162.

²⁴ Câteva date interesante asupra înființării Secției „D” și a obiectivelor acesteia se regăsesc în Horia Brestoiu, *Acțiuni secrete în România*, București, Editura Științifică, 1973, pp. 116-117.

Recenzii. Note de lectură

---

a fost restructurată, în septembrie putându-se vorbi de o organizație complet nouă: S.O.E. În fruntea acesteia a fost desemnat Hugh Dalton, instruit personal de către Churchill „să aprindă Europa”. Prima acțiune a acestuia a fost aceea de a solicita transferarea Secției a IX-a a S.I.S. către S.O.E., monopolizând astfel propaganda subversivă și acțiunile de sabotaj. Tensiunile între cele două organisme au continuat să se acumuleze în lunile care au urmat, astfel încât în aprilie 1941 au fost necesare impunerea unor măsuri ferme pentru departajarea ariilor de acțiune și pentru stabilirea unui „modus vivendi” în măsură să nu permită interferarea operațiunilor.

De asemenea, în mod firesc, nu lipsesc din această parte relatările despre eforturile S.I.S. în România. Reprezentantul serviciului la București, același Archie Gibson, a acționat sub acoperirea de corespondent al cotidianului „The Times”. În toamna anului 1939 el era ajutat de o secretară, un operator TFF și avea 40 de „agenți principali”. În această perioadă, serviciul era interesat să culeagă informații politice și economice din zonă, în special referitoare la comerțul cu Germania. După cum dezvăluie documentele de arhivă, rapoartele din România nu erau prea apreciate de Londra. De altfel, Gibson recunoștea că cei mai mulți agenți erau ziariști locali, care, deși erau foarte prolifici, erau lipsiți de capacitatea de a-și crea o viziune de ansamblu asupra situației. Sub-sursele folosite de aceștia erau apreciate drept „vagi și nebuloase” și, ca atare, era greu de stabilit care informație este veridică (p. 413). Nici activitatea Secției IX, direcționată spre întreruperea alimentării cu petrol pe Dunăre a Germaniei, nu s-a bucurat de succes. Planurile de a bloca Porțile de Fier au eșuat²⁵, iar succesorul Secției IX, S.O.E. nu a reușit nici el vreun succes notabil în zonă. Merită amintit aici faptul că, potrivit documentelor britanice, în iunie 1940 a fost recrutat un fost agent al serviciilor franceze de informații care, până la arestarea sa în februarie 1944, a fost considerat de către *War Office* „one of our best and most reliable sources” (p. 415). Acesta și-a creat o rețea extrem de eficace, cu numele de cod „Nannygoat”, în care erau incluși francezi, greci, elvețieni, români, preoți catolici, oameni de afaceri, angajați ai societăților petroliere, un inspector de poliție și chiar un angajat al Marei Stat Major.

A cincea parte, intitulată „Căștigarea războiului”, debutează cu capitoul „Lucrurile iau altă întorsătură”, în care autorul prezintă structura și activitatea serviciului după reorganizarea sa din 1942 și primăvara anului 1943. Se succed apoi capitolele „Din Elveția în Normandia”, „Victoria în Europa”, „Asia și sfârșitul războiului”, „Planificarea postbelică”. Multitudinea de aspecte extrem de interesante puse în lumină de autor face dificilă o trecere în revistă. Merită amintită însă creșterea spectaculoasă pe care serviciul a înregistrat-o în anii războiului. Astfel, dacă în aprilie 1939 existau 42 de ofițeri în S.I.S. (din care 15 afectați Secției IX), ajutați de 55 de secretare, la începutul anului 1944 în cartierul general al S.I.S. lucrau 307 ofițeri și 530 de secretare, precum și un număr necunoscut de personal administrativ (oameni de serviciu, bucătari etc.). Dorim să amintim aici și un aspect ținând de conspirativitatea severă în care angajații S.I.S. își desfășurau operațiunile. Astfel, plata salariului, chiar și a atotputernicului „Chief”, era făcută în bani gheață, iar ștatele de plată erau scrise cu creionul, orice nume putând fi șters în eventualitatea că cineva ar fi dorit să probeze că respectiva persoană a lucrat pentru S.I.S. (p. 479).

---

²⁵ *Ibidem*, pp. 150-172.

Recenzii. Note de lectură

În cea de-a șasea parte, „De la războiul fierbinte la războiul rece”, sunt incluse trei capitole ce tratează aspectele referitoare la ajustarea serviciului pentru perioada de pace, continuarea operațiunilor în Europa și transformarea ulterioară a serviciului într-o rețea globală. Problemele dificile legate de redimensionarea serviciului pentru perioada de pace sunt abordate cu o abundență de detalii, fiind prezentate diferitele scenarii vehiculate în centrele de putere din Londra, de la fuziunea S.I.S. cu MI5, până la absorbția S.O.E. și trecerea organismului rezultat în subordinea Ministerului Apărării (soluție vehiculată cu insistență chiar și în anul 1947). Un interes aparte este manifestat de autor pentru dezvoltarea activităților de cercetare și producere a echipamentelor speciale. De asemenea, sunt analizate prioritățile serviciului britanic de spionaj în primii ani de după încheierea războiului, asigurarea că structurile *Abwehr-ului* și *Gestapo-ului* sunt definitiv distruse ocupând un loc aparte. De asemenea, modalitățile optime prin care expertiza antisovietică și anticomunistă a serviciilor secrete germane putea fi reconvertită au preocupat în cel mai înalt grad responsabilii S.I.S. (pp. 653-655). De altfel, una dintre cele mai semnificative provocări cărora serviciul a fost nevoit să le facă față a fost aceea de a gestiona situația informativă din țări precum Germania și Austria – state foste inamice, învinse în conflictul recent încheiat și divizate între Marile Puteri învingătoare.

Căderea Cortinei de Fier și succesele înregistrate de comunism în Asia au reprezentat noi provocări pentru spionajul britanic. Reaparitia „Marelui Joc” dintre Marea Britanie (ca parte a alianței puterilor occidentale) și Rusia Sovietică reimpunea prioritatea informațiilor politice și a analizei, astfel că S.I.S. revenea pe un teritoriu care îi era foarte familiar, scăpând de presiunile impuse de soluționarea conflictului militar. Ciocnirile pe liniile de falie dintre cele două blocuri politico-militare, așa cum a fost, de exemplu, războiul civil din Grecia dintre forțele pro-comuniste și forțele guvernamentale susținute de Londra și Washington, au menținut serviciul britanic de informații într-o stare de permanentă alertă, prefigurând ciocnirile de pe frontul invizibil al „Războiului Rece”.

Ultima parte a volumului este consacrată concluziilor, fiind intitulată „S.I.S.: conducere și performanță de-a lungul primilor patruzeci de ani”. La capătul analizei sale, Keith Jeffery conchide că orice evaluare a activității serviciului trebuie să ia în considerație aportul specific al primilor trei șefi: Mansfield Cumming, Hugh Sinclair și Stewart Menzies. Primii treizeci de ani, acoperiți de conducerea primilor doi, au fost ani de consacrare a serviciului, perioadă în care, în ciuda dimensiunii sale reduse, S.I.S. și-a construit o reputație de profesionalism, iar rolul ofițerilor ca indivizi de excepție a fost unul predominant. De altfel, Mansfield Cumming, un adevărat „om orchestră”, a ilustrat în mod strălucit modul în care calitățile individuale pot surmonta greutatea și adversități aparent de neînving. Astfel, potrivit autorului, serviciul nu a fost niciodată mai amenințat cu dispariția de către Amiralitate și *War Office* decât în perioada Primului Război Mondial și în primii ani postbelici, iar supraviețuirea sa ca entitate informativă s-a datorat exclusiv abilității legendarului „C”. Nici mandatul interbelic al lui Hugh Sinclair nu a fost lipsit de dificultăți, de această dată amenințările la adresa existenței micului serviciu de informații venind mai cu seamă din partea departamentelor cărora le furniza informații. Solicitățile venite din partea acestora au fost permanente în creștere și, nu de puține ori, așteptările lor se dovedeau a fi cel puțin nerealistice.

Recenzii. Note de lectură

În perioada 1939-1949, situația lui Stewart Menzies a fost diferită. După un start nu lipsit de dificultăți în cadrul celui de-al Doilea Război Mondial, S.I.S. s-a constituit într-o componentă valoroasă și indispensabilă a mașinii de război britanice și, alături de echipele de decriptori și analiști de la Bletchley Park²⁶, a reușit să contribuie în mod esențial la obținerea victoriei împotriva Germaniei. Trecerea sub managementul S.I.S. a echipei de la *Government Code and Cypher School* („GC & CS” – Școala Guvernamentală de Cifruri și Coduri, întemeiată în 1919, împărțea din anul 1926 același sediu cu S.I.S. - 54 Broadway, St James's) și distribuirea informațiilor obținute prin spargerea codurilor germane și folosirea mașinii de cifrat „Enigma” (operațiunea „Ultra”) pe canalele specifice ale S.I.S. au consolidat considerabil imaginea serviciului în ochii factorilor de decizie.

La finalul acestei scurte prezentări rămân foarte multe lucruri care ar merita spuse despre această lucrare magistrală, precum și numeroase aspecte extrem de interesante relatate în paginile sale și asupra cărora ar trebui să îndreptăm atenția cititorului: acțiunile duse în Primul Război Mondial pentru a-i convinge pe americani să sprijine efortul de război al Marii Britanii, modul în care S.I.S. a prevenit izbucnirea unei revoluții comuniste în Brazilia în anul 1935, rolul serviciului în timpul campaniei din Africa de Nord, în pregătirea debarcării din Normandia sau în obținerea informațiilor despre armele ultrasecrete de tip „V” dezvoltate de Germania nazistă. Trebuie remarcat, de asemenea, faptul că, deși nu lipsesc relatările cu iz senzațional, precum cele despre organizația belgiană „La Dame Blanche”, ce a furnizat în anii Primului Război Mondial informații neprețuite despre forțele Germaniei (p. 78-82), volumul lui Keith Jeffery nu este centrat pe prezentarea unor „super-eroi”, așa-zisii *master-spies*. La fel ca în activitatea serviciului, unde, cel mai adesea, informațiile mărunte sunt puse împreună ca într-un *puzzle* pentru a crea o imagine inteligibilă a situației operative, lucrarea aduce în prim-plan munca unor oameni obișnuiți, bărbați și femei deopotrivă, care, în vremuri de război sau de pace, și-au asumat riscuri enorme, colectând informații ce puteau părea anodine, dar care, furnizate unui serviciu de informații profesionist, au fost în măsură să

---

²⁶ În opinia noastră, profesorul Keith Jeffery nu a subliniat în suficientă măsură contribuția acestui departament la obținerea unor informații vitale pentru cursul războiului. Pentru unele detalii inedite asupra performanțelor atinse de acest colectiv și asupra importanței excepționale a muncii acestuia în câștigarea războiului, vezi Laurent Joffrin, *Istoria codurilor secrete*, traducere Aurelia Ulici, București, Editura Litera, 2010, pp. 139-169. În mod deosebit, în cadrul echipei de la Bletchley Park, s-a distins Alan Turing, un matematician de geniu, absolvent al *King's College* din Cambridge, care a avut un rol crucial în construirea mașinilor electro-mecanice folosite pentru decriptarea mesajelor germane, codificate cu „Enigma”. Turing era un savant excentric, cu înclinații homosexuale, printre „ciudățeniile” sale numărându-se pasiunea pentru desenul lui Walt Disney „Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici”, pe care îl văzuse de 40 de ori la rând! S-a sinucis la 7 iunie 1954, cu puțin timp înainte de a împlini 42 de ani, mușcând un măr pe care îl unse cu o soluție de cianură. Meritele sale deosebite din timpul războiului și contribuția sa la dezvoltarea ciberneticii au fost recunoscute mult după moartea sa, dar această recunoaștere a îmbrăcat forme din cele mai diverse. De exemplu, destule voci susțin că emblema firmei „Apple Computers Inc.” (un măr mușcat, vopsit în nuanțele curcubeului - culorile mișcării homosexuale) reprezintă un omagiu postum adus lui Turing, deși creatorul acestui *logo* neagă acest lucru.

ajute la crearea imaginii de ansamblu. Monitorizarea traficului naval sau a garniturilor de tren, semnalarea prezenței unei mari unități sau a unui înalt comandant militar într-un loc sau altul sunt exemple perfecte pentru acest gen de acțiuni care au fost valorizate de autor, fără a neglija în vreun fel loviturile de maestru date de un agent sau altul (vezi, de exemplu, acțiunile brave ale locotenentului Augustus Agar împotriva bazei navale sovietice de la Kronstadt, din vara anului 1919 - p. 175-177).

Datorită accesului neîngrădit în arhivele S.I.S., autorul a fost în măsură să prezinte și inedite povești dramatice, aduse la lumină pentru prima dată. Un exemplu în acest sens este așa-numitul „incident Venlo” din 9 noiembrie 1939, unul din marile eșecuri ale serviciului, când doi agenți S.I.S., ce urmau a se întâlni cu niște așa-zii reprezentanți ai opoziției din cadrul Wehrmachtului, au fost arestați de către Gestapo la frontiera germano-olandeză (pp. 382-387). Un alt exemplu îl constituie așa-numitul „raport Bland” (*Future Organisation of the S.I.S.*), din octombrie 1944, pe baza căruia a fost configurat serviciul în vederea a ceea ce s-a numit ulterior Războiul Rece și ale cărui detalii au fost pe deplin dezvăluite abia în acest volum (pp. 599-616).

Pentru a concluziona, îndrăznim să afirmăm că volumul profesorului Keith Jeffery este o capodoperă a genului, un model de abordare a istoriei unui serviciu de informații, o lectură captivantă presărată cu ilustrații inedite²⁷, ce merg de la portretele foștilor șefi ai serviciului până la tehnică folosită în operațiunile de spionaj (p. 484), acte false (p. 394) și facsimile după documente semnificative.

Ernest Volkman arăta într-una din lucrările sale că încercarea istoricilor de a înțelege rolul serviciilor secrete și a informațiilor procurate de acestea în derularea evenimentelor mondiale „seamănă mult cu deschiderea unui drum printr-un hățș de nepătruns, întunecos, de mister, paradox, fapte contradictorii, înregistrări absente sau «plivite» (igienizate), amintiri convenabile, secrete, «negare plauzibilă» și, ocazional, minciuni fățișe, fără a mai pomeni de dezinformare și inducere în eroare”²⁸. În acest context, lucrarea pe care am prezentat-o în paginile de față ne apare încă și mai demnă de a fi elogiată și înțelegem mai bine remarca autorului făcută cu ocazia lansării volumului, când sublinia că a fost extrem de mulțumit că a trebuit, conform contractului, să-și limiteze cercetarea la anul 1949: „I fell down on my knees and thanked the Lord I was stopping at 1949”.

Nu ne rămâne decât să sperăm că succesul profesorului Keith Jeffery, dacă va exista unul, va aduce la lumină istoria S.I.S. în perioada Războiului Rece, și, nu în ultimul rând, că serviciile de informații ale României vor înțelege și ele importanța existenței unei istorii bazată pe accesul deplin la documentele de arhivă.

Florian BANU

---

²⁷ Am remarcat în mod deosebit o fotografie a unui agent dublu (nume de cod „Ecclesiastic”) într-o postură extrem de rară: exercitându-și meseria, mai precis fotocopiind documente secrete.

²⁸ Ernest Volkman, *Spionaj*, București, Editura Rao, 1998, pp. 11-12.

ABREVIERI

ACNSAS, Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
ACNJ, Arhiva Comandamentului Național al Jandarmeriei
AMI, Arhiva Ministerului de Interne
AMR, Arhivele Militare Române
ANIC, Arhivele Naționale Istorice Centrale
ASRI, Arhiva Serviciului Român de Informații
BO, Buletinul Oficial
BOR, Biserica Ortodoxă Română
CAER, Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CC al PCR, Comitetul Central al Partidului Comunist Român
CEPECA, Centrul de Perfecționare a Cadrelor de Conducere
CFP, Combinatul Fondului Plastic
CI, contrainformații
CIE, Centrul de Informații Externe
CIS, Fondul pentru cheltuieli informative speciale
CM, colonie de muncă
CMOB, Comandamentul Miliției Orașului București
Col., colonel
Com., comuna
Coord., coordonator
CPEX, Consiliul Politic Executiv
Cpt., căpitan
CR, contrarevoluționar
CSS, Consiliul Securității Statului
CTOT, Comandamentul pentru Tehnica Operativă și Transmisiuni
CTS, Comandamentul Trupelor de Securitate
DGIE, Direcția Generală de Informații Externe
DGP, Direcția Generală a Poliției
DIE, Departamentul de Informații Externe
DMRU, Direcția Management Resurse Umane
DO, domiciliu obligatoriu
DRO, Organizația Revoluționară a Dobrogei
DRS, Direcția Regională de Securitate
DRSP, Direcția Regională de Securitate a Poporului
DRSS, Direcția Regională a Securității Statului
DSS, Departamentul Securității Statului
DUI, Dosar de urmărire informativă
DV, dosar de verificare
GAS, Gospodărie Agricolă de Stat
g-ral mr., general maior
HCM, Hotărâre a Consiliului de Miniștri
i.e. – informații externe

IJ, Inspectoratul Județean
 IMB, Inspectoratul Municipiului București
 INST, Institutul Național pentru Studierea Totalitarismului
 ISJ, Inspectoratul de Securitate Județean
 Jud., județul
 Lt. col., locotenent colonel
 lt. maj., locotenent major
 Lt., locotenent
 MADOSZ, Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România (Romániai Magyar
 Dolgozók Szövetsége),
 MAE, Ministerul Afacerilor Externe
 MAI, Ministerul Afacerilor Interne
 MAN, Marea Adunare Națională
 MCE, Ministerul Comerțului Exterior
 MFA, Ministerul Forțelor Armate
 MI, Ministerul de Interne
 MNR, Mișcarea Națională de Rezistență
 MO, Monitorul Oficial
 MONT, Mobilizarea și organizarea națiunii și teritoriului
 Mr., maior
 MSS, Ministerul Securității Statului
 NKVD, Narodnii Komissariat Vnutrennih Del (Comisariatul Poporului pentru Afaceri
 Interne)
 PCM, Președinția Consiliului de Miniștri
 PCR, Partidul Comunist Român
 PCUS, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice
 PMR, Partidul Muncitoresc Român
 PNL, Partidul Național Liberal
 PNP, Partidul Național Popular
 PNT, Partidul Național Țărănesc
 PSD, Partidul Social Democrat
 RPR, Republica Populară Română
 RSR, Republica Populară Română
 S.D.D.O., Serviciul Dislocări și Domicilii Obligatorii
 SIG, Supravegherea informativă generală
 Slt., sublocotenent
 SMT, Stațiunea de Mașini și Tractoare
 SRI, Serviciul Român de Informații
 SSI, Serviciul Special de Informații
 TO, tehnică operativă
 Tov. tovarăș
 UAP, Uniunea Artiștilor Plastici
 UM, unitate militară
 USLA., Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă
 UTC, Uniunea Tineretului Comunist

Lista autorilor

Florian Banu – consilier superior CNSAS; licențiat al Facultății de Istorie a Universității „Dunărea de Jos” – Galați (1997); doctor în istorie al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol” – Iași (2001); autor al câtorva zeci de articole și studii pe teme de istorie a aparatului represiv al regimului comunist, istoria mișcării de rezistență armată și istorie economică; volum recent: „*Un deceniu de împliniri mărețe*”. *Evoluția instituțională a Securității în perioada 1948-1958*, Iași, Editura Tipo-Moldova, 2010.

Luminița Banu - consilier principal CNSAS, licențiată a Facultății de Psihologie și Științele Educației, Universitatea București (1999); studii postuniversitare – specializarea Management și evaluare educațională (2000); autoare a mai multor studii și articole în reviste de specialitate. Volum recent: *Ațiunea „Recuperarea”. Securitatea și emigrarea germanilor din România (1962-1989)*, editori Florica Dobre, Luminița Banu, Florian Banu, Laura Stancu, București, Editura Enciclopedică, 2011.

Oana Ionel – consilier principal CNSAS, licențiată a Facultății de Istorie din cadrul Universității „Al. I. Cuza” Iași (1999); bursier Erasmus la Universitățile degli Studi di Bari, Italia (2000); studii aprofundate în cadrul Universității „Al. I. Cuza” Iași (2000); coautor și coeditor al mai multor volume editate în cadrul CNSAS. Volum recent: *Eroi pentru România-Brașov, 15 noiembrie 1987*, Editura Semne, București, 2007 (coautor).

Nicolae Ioniță – consilier asistent CNSAS, licențiat al Facultății de Arhivistică din cadrul Academiei de Poliție “Al. Ioan Cuza”. Studiu publicat recent: *Francmasoneria română în dosarele Securității. Între „procesul francmasonilor” și problema „Oculă” în Tudor Sălăgean, Marius Eppel (coord.), Masoneria în Transilvania. Repere istorice*, Cluj Napoca, Editura International Book Access, 2007.

Liviu Pleșa – consilier superior CNSAS, licențiat al Facultății de Istorie și Filologie a Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia (1999), doctorand al Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, cu tema *Elita istoricilor ardeleni și Securitatea (1945-1965)*. Coautor și coeditor al mai multor volume, autor al unor studii pe teme privind mișcarea de rezistență armată, organizarea și activitatea Securității, represiunea împotriva intelectualilor etc. Volum recent: *Organizația de rezistență condusă de maiorul Nicolae Dabija (1948 – 1949)*, București, Ed. CNSAS, 2009 (editor).

Raluca Nicoleta Spiridon – consilier principal CNSAS, licențiată a Facultății de Istorie, Universitatea din București (1998); Master în Istoria ideilor și a mentalităților, Facultatea de Istorie a Universității din București (2005); Volum recent: *Intelectualii români în arhivele comunismului*, București, Editura Nemira, 2006 (în colaborare).

Liviu Țăranu – consilier superior CNSAS, licențiat al Facultății de Istorie din cadrul Universității „Al. I. Cuza”, Iași, (1998), doctor în istorie (2006). Este autorul mai multor studii pe teme de istorie a comunismului românesc, precum și a unor volume

publicate în colaborare. Volum recent: *Avram Bunaciu. Biografie, reflecții, corespondență*, Editura Enciclopedică, București, 2011 (editor).

Valentin Vasile – consilier asistent CNSAS, licențiat al Facultății de Istorie, Universitatea din București (2002), doctor în istorie (2011). Volum recent: *Dicționar de Istoria românilor*, București, Editura Meronia, 2007 (coautor).

Tipărit la: M.G. Trading Service SRL, București

Comenzile pentru revistă se primesc pe adresa CNSAS:

str. Matei Basarab, nr. 55-57, cod poștal 030 671,

București, sector 1,

tel. 037 189 142 sau la email: editura@cnsas.ro